APOLOGETICVS
TRACTATVS
PRO IVRIBVS ECCLESIAE.

A V C T O R E

CAROLO MARANTA

V. I. D.

EPISCOPO IVVENACEN. &c.

APOLOGETICVS TRACTATVS PRO IVRIBVS ECCLESIAE,

Quo pro Iurisdictione, ac defensione Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ propugnaculum instituimus.

Et pro Ecclesia nostra Iuuenacen. contra eius oppugnatores octo Capitibus.

Inter quæ de Affidatis agitur Ecclesiæ S.Mariæ Iuuenacen. atque de vsurpatione Iurium, & Iurisdictionum Ecclesiæ, necnon de Legatorum piorum cognitione: an promiscui illa sit fori; & num Tribunal Fabricæ S.Petri priuatiuè erectum sit aduersus Episcopos Locorum Ordinarios? Et quid in Regno Neapolitano? duabus alijs responsionibus distinctum.

A V C T O R E

CAROLO MARANTA V·I·D.

EIVSDEM ECCLESIAE IVVENACEN. EPISCOPO.

Ac S. Officij Sanctiss. Vniuersalis, ac Generalis Inquisitionis de Vrbe contra hæreticam prauitatem in eodem Regno mandato etiam Sanctissimi D. N. Vrbani Papæ VIII. ordinario Consultore.

ROMAE, Apud Tres Pileas Aureas. M.DC.XLIV.

SVPERIORVM PERMISSV.

Eminentissimo, Reuerendissimoq; PRINCIPI, S. R. E. Cardinali

FRANCISCO BARBERINO

Eiusdem S. R. E. Vice Cancellario.

CAROLVS MARANTA V. I. D. Indignissimus Iuuenacensis Ecclesiæ Episcopus.

Humillimus, deditissimusque Seruus, S. P. D.

ROPVGNACVLVM hoc Iurium, Immunitatum, Iurisdictionum, atque libertatum Ecclesiæ, mundi huius lucem intuiturum, quod Tibi Sacrem (Princeps Eminentissime) non ab re factum est. Tu enim Propugnaculum es Ecclesiæ fortissimum. Vt fortiùs, itaq; aduersus oppugnatores, Iudices terræ, illud procederet, sub tuo ful-

fulgentissimo Nomine instituendum fuerat. Tua quippe luce victi, oculisque fulgore capti, cadent Aduersarij. Vel, quod tuarum Apum mellis suauitate dulcorati, barbariem omnem deponent. Quid enim oppugnabunt tam fortissimum propugnaculum aduersus? Vel cadent, vel in melius mutabuntur. Deinde, quod tuis cùm me deuiceris multimodis beneficijs, omnia mea, meque totum Tibi debeam. Tuus sum ergo, quod sum. Te igitur accipis, dùm me accipis. Non potest ergo Tibi non gratum esse, quod es. Accipe igitur, & Te accipis.

Impri-

Imprimatur, si Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij videbitur.

A. Sacratus, Episcopus Comaclen. Vicesgerens.

Vidi, iubente Reuerendissimo Patre Michaele Mazzarino, Sacri Palatij Apostolici Magistro, *Tractatum Apologeticum*, quem Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus Carolus Maranta Episcopus Iuuenacensis conscripsit pro defensione Iurium Ecclesiæ suæ Sponsæ, & in eo nihil, quod fidei, aut bonis moribus aduersetur, cognoui: Quin imò vigilantissimus Pastor pari doctrina, ac Religione ita Ecclesiasticam Immunitatem tutatur, vt si eidem Reuerendissimo Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici placebit, exponeñ. publicè censeam, tamquam aureum speculum ad Ecclesiæ libertatem, sicut alterum in ciuili

uili

uili practica ad lumen, aliàs exhibuit celeberrimus Iurisperitus, Proauus eius, Robertus Maranta.

Gaspar Burgius I. V. D.

Imprimatur, Fr. Hiacynthus Serronius Magister, & Socius Reuerendiss. Pat. F. Michaelis Mazarini Sacri Pal. Apost. Mag. Ordinis Prædicatorum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Christus ante quam ad mortem iret suos admonuit de his, quæ ventura erant.
2 Mundus quare odio prosequatur eos, qui sunt Christi.
Hoc autem fecit ab initio nascentis Ecclesiæ. num. 3.
In omnia electa Christi membra,
Etiam in imbelles puellas virgines. num 4.
In Episcopos. num. 5. In Doctores. num. 6.
6 S. Ioannes Baptista propter veritatem capite minutus.
7 Mundus suis ablanditur, qui Christi sunt persequitur, trucidat?
Sicuti canis domesticis ablanditur, peregrinos insectatur. num. 8.
Et hoc quare? num. 10.
9 Similes sibi similes diligunt. Oderunt autem dissimiles.
11 Christum qui sequuntur forti animo esse debent.
12 Morbo affectis corporibus, quæ vtilissima sunt acerbissima videntur.
13 Adagium. Inspiciet, & si serò, pellem Iuppiter.
14 Deus cur laneos habere pedes, apud veteres, diceretur?
Quia vindex est, & vltor malorum, & si tardus.
15 Ecclesia cultrix est iustitiæ: nec patitur contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum.
Nec etiam viduis. num. 16.
Neque quod suum non est tuetur. num. 17.
Neque cum alterius iactura ditari cupit.
18 Perseuerantia, & pertinacia satis inter se differunt.
19 Virtus circa difficile, & bonum.
20 Perseuerantia quid?
21 Pertinacia quid?
22 Pertinax quis dicatur? & num. 24.
23 Hæresis semper cum pertinacia adiuncta,
Neque datur sine ea hæresis.
24 Perseuerantibus salus promittitur à Christo Domino, non pertinacibus.
25 S. Thomas Cantuariensis ad mortem vsq; perseuerauit pro tuenda libertate Ecclesiastica.
26 S. Stanislaus Cracouiensis Archiepiscopus à Bolislao Rege, quod eum excommunicasset, membratim trucidatus fuit.

27 S. Carolus Borromæus pro tuenda Ecclesiastica iurisdictione multa passus.
28 Sancti Martyres, & Confessores perseuerantes in confessione fuerunt fidei, non pertinaces.
29 Affidandi homines 40. facultatem habet Ecclesia Iuuenacen. Regum antecessorum Priuilegijs.
30 Priuilegium facit proprium, quod ante non erat. & num. 39. Sicut & donatio.
31 Donatio quæ propriè dicatur?
32 Sanctis quod donatur, Deo donatum censetur.
33 Deo quod donatur immutabiliter donatum æstimatur. Namque naturam assumunt eius, cui donantur. num. 34. Vt perpetua sint.
35 Res inter diuinas, & humanas discrimen multum est, quod hæc temporalia, illa stabilia. num. 36.
37 Stabile nihil inter homines; Quia eorum status in perpetuo motu consistit.
38 Deus manet in æternum. Stabilisque manens dat cuncta moueri.
40 Priuilegia priuata lex sunt. & num. 151.
41 Iniustum nihil facit, qui lege permittente facit, Irreprehensibilis proinde. num. 43.
42 Facultate, qui vtitur sibi à lege, vel testatore facta, iniustum nihil facit.
44 Lege quod fit permittente, obijci non potest, secundum Senecam. Nec damnari potest.
45 Quod nostrum est, nobis nolentibus auferri non potest.
46 Re in nostra facere nobis licet, quod placet. Quia iustum est sua cuique committi.
47 Nemo facere debet alteri, quod sibi nolit, ex naturæ principio. Et hoc est lex, & prophetæ.
48 Locus Ecclesiastes 12. 13. Hoc est omnis homo.. expenditur.
49 Charitas operatur, vt bonum, quod nobis volumus, velimus & proximo.
50 Actio nulla datur vt prosis, datur tamen ne noceas.
51 Iure qui vtitur suo iniuriam nemini facit. & num. 151.
52 Affidatorum hominum Ecclesiæ Iuuenacen. quod præcipuum munus? Et quare arma deferre eis permittatur?

Sunt

107 Cra-

107 *Credendum non est, nisi probentur, quæ afferuntur.*
108 *Fidem qui exigunt, vt probent, quæ volunt credi, oportet.*
109 *Gabriel Angelus nuncians verbi Dei in vterum Virginis aduentum, ex sterili, quæ conceperat, fidem Mariæ facit.*
111 *Priuilegium amittitur, si per decennium eo non vtatur priuilegiatus.*
Et in Ecclesia per quadraginta annos. num. 112.
Præsumitur tamen vsus per temporis cursum. num. 113.
Vel si priuilegium inueniatur in inuentario antiquo descriptum. num. 114.
Vel si fuerit ob causam concessum. num. 123.
Vel si renunciari ei non possit. num. 124.
113 *Temporis cursus habet vim famæ, & præsumi facit vsum.*
115 *Nemo præsumitur frustra operari.*
116 *Temporis lapsus decem annorum præsumi facit solemnitates exteriores intercessisse.*
117 *Priuilegia motu proprio concessa, cum lapsu temporis, illorumque obseruantia, probatione alia non indigent.*
118 *Possessionem ad acquirendam vnicus actus sufficit in incorporalibus, & iurisdictione. num. 119.*
Accedente præsertim scientia, & patientia Aduersarij. num. 122.
121 *Priuilegium plura capita continens, si in aliquibus in exercitio fuerit, conseruatur in totum pro alijs capitibus.*
Quia attenditur origo possessionis. num. 122.
123 *Priuilegium concessum ob causam in contractum transit.*
125 *Priuilegium Ecclesiæ ad infringendum per non vsum legitima requiritur præscriptio 40. annorum.*
Quæ non nisi post prohibitionem currit.
126 *Lex vbi non distinguit, neque nos distinguere debemus.*
127 *Argumentum in diuersum trahi non debet.*
128 *Sciens aliquid fieri, & non loquens, præsumptionem facit rem illam licitè fieri.*
129 *Priuilegia vsu recepta præsumuntur.*
Vnde dicens non vsum, probare tenetur. num. 130.
131 *Possessio prædecessoris, etiam successori suffragatur.*
Præsertim in dignitate, quæ non moritur.
132 *Priuilegium non in forma probanti, nihil probat,*
Limita si extractum fuit mandato Iudicis. num. 133.
Præsertim in synodo.

Sũm-

Secundo si extractum fuit ab Archiuio publico per publicum notarium, qui de hoc attestetur. num. 134.
Vel si inuentariatum reperiatur in inuentario publico. num. 131.
Vt puta in Visitatione.
Et concurrat antiquitas facti.
Vel si ex obseruantia priuilegium probetur. num. 138.
136 *Inuentarium habet pro se, & pro veritate præsumptionem.*
Præsertim antiquum, & authoritate Iudicis confectum. num. 137.
138 *Obseruantia tribuit scripturæ fidem,*
In facto præsertim antiquo.
139 *Res eadem non debet diuerso iure censeri,*
Sicut & scriptura,
Vnde vel in totum reijci, vel in totum probari debebit:
Præsertim si eadem ratio, idemque respectus id suadeant. nu. 140.
141 *Episcoporum Iudex est Papa.*
142 *Constantia Boamundi Principis Antiocheni vxor priuilegia indulsit Ecclesiæ Iuuenacen. fuit enim Principissa Barij, Tarenti, & Canusiæ, & in tota Apulia.*
143 *Donans dare videtur vt liberalitatem, & munificentiam suam in donatarium exerceat.*
144 *Res suas moderari cuilibet licet.*
*Siue inter viuos, siue in vltima voluntate. ratio affertur. n.*145.
Præsertim in animæ suæ salutem. num. 146.
147 *Affidandi* 40. *homines Ecclesiæ Iuuenacen. fuit etiam facta facultas per Rogerium Regem, præter Constantiam Principissam.*
148 *Rem inceptam destitui ab instituto principio ridiculum, ac turpe.*
149 *Adagium, & paræmia. Terram cælo miscere. perpenditur.*
151 *Iure volumus quod priuilegio nobis indulgetur,*
Neque vlli iniuriam facimus.
152 *Clerici coniugati Ecclesiasticæ sunt personæ,*
Et Clerici vere sunt. & num. 167.
153 *Prima tonsura est qualitas quædam, siue gradus, siue initium quoddam sacri ministerij.*
154 *Textus in cap. vnic. de Clericis coniugatis in sexto expenditur.*
155 *Clerici coniugati fori priuilegio gaudent, siue in Criminalibus, siue in Ciuilibus.*
Præsertim ex decreto sacri Tridentini Concilij sess. xxiij. cap. 6. de reformat. num. 156.
Rationes plures afferuntur. num. 157.

Debent

179 *Vir & uxor vna caro sunt, & vna persona reputantur.*
180 *Statutum laycorum an in conscientia obliget etiam clericos?*
181 *Desipiunt, qui non recte sapiunt. Innocentij Tertij dictum.*
182 *Lex vel statutum laycorum in commune bonum Ciuium omnium tendens, nulla Clericorum facta memoria, sed generatim, etiam Ecclesiasticos comprehendit.*
Vt est in taxandis frugibus,
Et obligat eos etiam in conscientia.
Cum reatu ad restitutionem,
Secus extra casus prædictos, vel si contra Ecclesiam fuerit. n. 184
Quin ita statuentes sunt excommunicati in Bulla cœnæ.
183 *Cardinalis Bellarminus extollitur.*
185 *Principibus sæcularibus nulla est attributa potestas in Ecclesias, atque personas earum, & bona.*
186 *Decreta omnia, & constitutiones pro immunitate, & libertate Ecclesiastica facientes innouauit Concilium Lateranen. coram Leone X. & sacrum Trid. Concilium. num. 187.*
188 *Vincentius de Franchis decis. 9. à Mario Antonino reprehenditur.*
189 *Clerici ciues sunt Reipublicæ,*
Et honorabiliora Ciuitatis membra.
Non propterea tamen legibus laycorum subijciuntur. num. 191.
190 *Lex sine iurisdictione lata non obligat.*
192 *Taxam frugum à principe layco factam, seruare tenentur Clerici, & ratio affertur. ac num 195.*
193 *Iustum pretium duplex, naturale, & legitimum;*
194 *Res communi hominum æstimatione penduntur,*
Et tanti res valet, quanti communiter æstimatur.
195 *Pretium legitimum diuisionem non admittit,*
Vnde excedi non potest.
196 *Lex iusta esse debet, vt obliget, nam iniusta obligationem non parit. & num. 198.*
197 *Homo à ratione animal dicitur rationale.*
198 *Argumentum à diuersis, & separatis non infertur.*
Quia separatorum separata est ratio.
199 *Leges condere pro communi Reipublicę bono ad Principes spectat.*
Modo tamen lex iusta sit.
200 *Lex vt liget in subiectos ferri debet,*
Alioquin impune ei non paretur.
201 *Legem rogare haud possunt Principes layci, quæ clericos siue directè.*

B 225 Pro:

252 *Infernus quis locus?*
253 *Fœlix æstimatur, qui alieno periculo sapit.*
254 *Adagium. Vitio alterius sapere. elucidatur ex Plinio Iuniore.*
255 *Argumentum à delegato ad ordinarium non rectè infertur.*
256 *Delegatus delegantis authoritate fungitur.*
257 *Ordinarius sua propria authoritate fungitur, & libere illam exercere potest quo ad omnes in tota sua diœcesi.*
Et in hoc iuris habet assistentiam. num. 260.
258 *Delegatus, ante quam iurisdictionem exercere incipiat, delegationis suæ litteras ostendere oportet.*
Et quare hoc? num. 271.
259 *Ordinarius in suo ingressu bullas suæ ordinationis ostendere debet.*
Et quare? num. 271.
261 *Argumentum à simili destruitur, si vel in minimo dissimilitudo arguatur.*
262 *Author anno 1624. ad Prouinciam Baren, & Terram Rutiliani mandato sanctissimi accessit pro causa ad Sanctum Offitium spectante.*
Vnus ex Consultoribus Sancti Officij.
Accessit etiam cum litteris Ducis Albæ Pro Rege locum tenentis.
Et multos laycos carcerauit familiam habens armatam.
263 *Eminentissimus Ioannes Baptista Pamphilius, Sanctæ Romanæ Eccelesiæ Cardinalis, anno 1624.*
Fuit Nuntius Sanctissimi Neapoli.
264 *Episcopi non pro solis Ecclesiasticis ad diœceses mittuntur, sed pro omnibus, etiam laycis.*
Quia pro omnibus mortuus est Christus.
265 *Episcopus (vocabulum) vnde dictum? quasi speculator.*
Est nomen operis, non honoris. num. 266.
267 *Populus ex clericis, & laycis constat.*
268 *Layci in casibus, in quibus peccatum inuoluitur, subijciuntur Episcopi iurisdictioni.*
269 *Reges ipsi Episcopis subijciuntur.*
Sicuti Imperatores.
270 *Episcopis omnes subijciuntur, etiam Principes terræ.*
Eisque obedire tenentur.
272 *Ambitionis stimulo nihil acrius.*
273 *Missus missionis suæ litteras ostendere tenetur.*
274 *Reges patrocinium habent Ecclesiarum;*

Non verò sacrarum rerum cognitionem.
Episcopi patres sunt, & pastores, non domini gregis.
275 *Tubicines Arabici, dragma conducuntur, vt canant, quatuor vt taceant.*
Vnde prouerbium: Arabicus Tibicen.
276 *Veritatis simplex est oratio. prouerbium,*
Mendacium verò medicata exquirit subsidia.
277 *Mendacia verborum lenocinijs fucari solent,*
A poetis præsertim, & rethoribus.
Sicuti, qui pro alijs loquuntur, accuratius sermonem exornant; quemadmodum qui conducuntur ad plorandum in funeribus.
278 *Decimas piscium diebus festis exigendi in possessione sunt Episcopi omnes in Prouincia Baren, & in plaga maris Adriatici.*
Et ita Episcopus Iuuenacen.
Etiam ex erinacijs, siue Echinis.
Quia decima ex omnibus debetur.
Ex piscatione scilicet. num. 285.
279 *Ioannes Antolinez de Britianos Episcopus Iuuenacen industrius satis fuit, & vtilis Ecclesiæ, cum ante miles fuisset.*
Inuentarium confecit bonorum, & redditnum Ecclesiæ.
280 *Prouerbium. Nugas agere.*
281 *Libri visitationis in his, quæ spectant ad officium visitantis, quoad statum Ecclesiæ probant, eisque statur.*
282 *Decima piscationum debetur, sicuti, & de alijs rebus,*
Et num. 284. Etiam si extra diæcesim exerceatur, modò introducatur. num. 288.
283 *Decima debetur de omnibus, quæ fidelis homo acquirit.*
Non soluens ad decimam reducitur. Declaratur. num. 287.
Et dat militi, quod non dat sacerdoti.
Et alienas res inuadere dicuntur non soluentes decimas.
285 *Decima ex omni fructu debetur. & num. 290.*
286 *Piscariarum meminit quoque Vlpianus.*
289 *Consuetudo decimas soluendi de fructibus in aliena parochia collectis, attenditur.*
291 *Decima piscationum ad personalem magis accedit;*
Et si, quasi prædialis dici possit. num. 293.
292 *Decimæ personales illi Ecclesiæ debentur, in qua sacramenta recipiuntur.*
294 *Ciuitas Iuuenacen. exigit tredecimam ex piscatione sardarum, quæ*

quæ introducuntur.

295 Deus non debet esse deterioris conditionis in decimarum solutione, quàm sit dominus temporalis.

296 Deo, qui se oppugnat, malo suo id facit.
Nam venient ei mala.

297 Humanarum rerum fallacia;
Cum facile mutentur.

298 Locus Lucæ 12. 20. stulte hac nocte animam tuam repetent à te, & quæ parasti, cuius erunt? perpenditur.

299 Christus Pilatum interrogauit, an à seipso loquèretur, an alij sibi dixissent de eo.

300 Non omni spiritui credendum, sed probandi spiritus, an ex Deo sint.

301 Insomnia Malanchonicorum non habent diuinationem.

302 Consuetudo pro lege seruatur, & iurisdictionem tribuit.
Vnde seruanda. Præsertim laudabilis.

303 Decima piscationum diebus festis debetur etiam ex festis moderatis per bullam sanctissimi Domini Nostri Vrbani Octaui.
Ratio affertur:
Nam in hoc etiam seruatur consuetudo vicinarum Ciuitatum: num. 304.
Et declaratur. num. 307.

305 Declarare eius est, cuius est condere:
Ratio affertur. num. 306.

308 Moderari quid?
Diminutionem importat.

309 Consuetudo decimas exigendi ex piscibus diebus festis, etiam moderatis, seruanda est, quia scandalum non parit.

310 Scandalum Pharisaicum, cum sit acceptum, non datum, non officit.

311 Layci Clericis infensi sunt oppido. & 329.

312 Tex. in cap. licet 3. de ferijs expenditur.

313 Diebus festis licet piscari, & fruges recolligere, necessitate vrgente.
Licentia tamen requiritur Ordinarij.

315 Locus Ieremiæ 12. 9. affertur ad rem. Properate ad deuorandum eum.

316 Consuetudinis transgressor, & legis æquè pœna feritur.

317 Deus septimo die requieuit ab omni opere, quod patrarat.

Pro-

Omnia

APOLOGETICVS TRACTATVS pro Iuribus Ecclesiæ, quo pro Iurisdictione, ac defensione Immunitatis, & Libertatis Ecclesiasticæ propugnaculum instituimus, & pro Ecclesia nostra Iuuenacen. contra illius oppugnatores, octo capitibus.

1 DIscessurus ex hoc mũdo ad Patrem Christus Dominus, ac seruator noster, cùm cœna facta Apostolorum pedes lauisset, eosque grandi sermone de venturis admonuisset: certos eos quoque facere voluit (ne postea animis deficerent) quod omnes, qui de mundo sunt, eos odio prosequi deberent. Vnde *Ioan.* 15. 18. sic eis contestatus fuit.

2 „ *Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis* „ *odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum* „ *erat diligeret, quia vero de mundo non estis, sed ego* „ *elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementotè sermonis mei, quem ego dixi vobis. Non est* „ *seruus maior domino suo. Si me persecuti sunt, & vos* „ *persequentur: Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt.* Quid igitur mirum, si nos mundus odit, qui in sortem asciti Dei sumus; si nos persequatur, si ad necem nos petat; quando & Christum Deum oderit, & persequatur? *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Summa ipsa veritas dicit.

3 Videte ab initio nascentis Ecclesiæ quid in electa quæque Christi membra gestum sit. Omnes turpissima morte damnatos, deque medio sublatos,

tos, acerbissimis tormentis affectos, discerptos, dilaniatos, in frustra sectos conspiciemus. Stephanus lapidibus obrutus. Iacobus capite ab Herode Rege minutus. Petrus Cruci affixus, Paulus secto capite sublatus. Laurentius igne exustus. Hyppolytus indomitis raptatus equis. Bartholomæus
4 viuus excoriatus. Vincentius, Oscæ, vbique Vincens, exquisitis enectus tormentis. Vbi imbelles puellæ virgines Agnetes, Ceciliæ, Catharinæ, Barbaræ, Agathæ, Luciæ, Apolloniæ, Eulaliæ, Susannæ, Martinæ? Non ne omnes pro Christi nomine exquitis tormentis è mundo sublatæ? Vbi
5 Episcopi? Policarpus, Ignatius, Stanislaus, Thomas Cantuariensis? Quid memorem Gregorios, Basilios, Athanasios, Ambrosios, Augustinos, Chrisostomos, Paulinos, & mille & sexcentos alios, ac nouissimæ Carolum Borromæum? Non ne isti omnes propter Christum, propter Ecclesiam, propter veritatem, persequutionem passi
6 sunt? sanctus Ioannes Baptista præcursor Domini, cuius inter natos mulierum non surrexit maior. *Matth.* 11. 11. non ne propter veritatem capite minutus fuit? dicebat enim Herodi: *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*. Marc. 6. 18. inde Herodiadis scelestissimę fœminæ odium incurrit, & pro veritate vitam profudit. Hos omnes odio habuit mundus, quia de mundo non fuerunt. Nam si de
7 mundo fuissent; mundus id, quod suum est, vtique dilexisset. Suis enim blanditur, non qui sunt Christi. Porrò hi.

» *Cæduntur gladijs more bidentium:*
» *Non murmur resonat, non quærimonia;*
» *Sed corde impauido, mens benè conscia*
Conseruat patientiam.

C Solent

8 Solent canes domesticis ablandiri, peregrinos in-
sectari; sic mundani homines solent sibi similibus
applaudere, eosque diligere, peregrinos verò,
mundique contemptores persequi. Similes enim
9 sibi similes diligunt. Audiamus (quæso te) impios,
(*Sapient*.2.12.) & ab ipsis ratione discamus, quare
10 iustos persequantur. *Circumueniamus ergo iustum*
(inquiunt) Quam ob causam circumuenitis eũ, &
» persequimini? *Quoniam* (respondent) *inutilis est*
» *nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat*
» *nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata discipli-*
» *næ nostræ. Factus est nobis in traductionem cogitatio-*
» *num nostrarum. Grauis est nobis etiam ad videndum,*
» *quoniam dissimilis est alijs vita illius, & immutatæ*
sunt viæ eius.

Quia igitur inutilis est iustus impijs, quia con-
trarius est operibus eorum, quia eos arguit, id
circa eum persequuntur, eum oderunt, & circum-
11 ueniunt eum. Sint ergo forti animo, qui Christum
» sequuntur: Quia *qui Deo seruire volunt* (Diuus Cy-
» rillus, *in Ioannem cap*.15. loquitur) *ab eis mundum*
» *offendi necesse est, maxime cum à sordibus mundi alios*
» *reuocare conentur, quod sic amarum est voluptuosis,*
12 *quemadmodum morbo affectis corporibus, quæ vtilis-*
» *sima remedia sunt, acerbissima videntur.*

Non ergo mirum, si nos (omnium peripsema
vsque adhuc, vt verbis vtamur Apostoli, 1. *ad Co-
rinth*.4.13. persequantur, oderuntque nonnulli,
quod inutiles eis simus, & contrarij operibus eo-
rum; grauesque simus ipsis etiam ad videndum.
Quoniam iura nostræ Ecclesiæ sanctæ Mariæ tue-
mur, eaque firma tenere conamur. Sed dum nos
persequuntur, S. Mariã, quin Christũ Deum, filium
eius persequuntur, quin non oderunt. Sed Deũ ha-
be-

13 bebunt vltorem. Et (quod adagio dici solet) *Inspi-*
14 *ciet, & si serò, pellem Iuppiter*. Ideoque etiam Deum laneos habere pedes veteres Ethnici crediderunt: vt qui certus vindex, & vltor (licet admodum tardus, nobisque iam non sperantibus) iniustitię, & iniuriæ existat. Quin vt cecinit ille in Odis,

tolluntur in altum,
Vt lapsu grauiore ruant.

Ad nostras proinde manus scripta quædam, & si vernacula lingua (vt facilius fortasse audiretur, suaque magis efflore ret eloquentia) ab Anomalo quodam conscripta, peruenerunt; quibus, quamuis nullo fundamento, Clypeo solo tectus regalis iurisdictionis, Dei, Ecclesiæque iuris ditionem proscindit, & quasi in coelum ponere os suum veritus minime fuit. Respondere propter hoc eius nenijs operæ prætium nos facturos putauimus.

15 Vt sciant omnes Ecclesiam cultricem esse iustitię, nec pati contra iustitiam aliquid fieri in se, vel in alterum, vt tex. loquitur *in cap. 1. §. sed diuersum, de alienatione feudi, tit. 13. in vsibus feudorum*;
16 neque alicui, etiam viduis, fauorabilem se exhibere contra iustitiam, vt expressis verbis protestatur Innocentius Tertius Archidiacono sancti Andreæ de Scotia scribens *in cap. nuper à nobis 6. §. quod au-*
17 *tem de donationib. inter virum, & vxorem*; neque enim Ecclesia, quod suum non est, tuetur; neque cum alterius iactura ditari, neque inhonestis quæstibus anhelare cupit, quod in Episcopo carpit idem Innocentius Tertius Episcopo Spoletano scribens *in cap. suam ad nos 9. §. quia igitur de pœnis*; Et sequuta fuit Rota apud Illustrissimum *Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis. 256. num. 8. par. secunda*.

Principio verò carpunt nos, quod voluntate pertinaci, & obstinata in alienam messem, ponere manus tentemus: sic enim illi contestantur laycos Iudices, eosque excitantes, vt pœnis nos comprimant: *per distogli re detto Monsignore dalla sua pertinace, & ostinata volontà, in non voler ponere le mani in messem alienam*. Alienam autem messem putant, quia nos iurisdictione vtimur Ecclesiastica, in laycos etiam, nostræ subiectos iurisdictioni. sed hoc infra apertius patebit. Interim ostendunt se haud intelligere quantum inter se se distent,
18 longeque differant, perseuerantia, & pertinacia: sicut enim illa in bono, atque difficili versatur, ita ista in malo, atque delectabili persistit. Legant S. *Thomam* Angelicum Doctorem 2.2. *quæst.* 137. *art.* 1. & *quæst.* 138. *art.* 2. quippe ille *d. quæst.* 137. *art.* 1. *in corpore* de perseuerantia doctrinam tradens, sequentibus loquitur: *Dicendum, quod secun-*
19 *dum Philosophum* in 2. Ethicorum. *Virtus est circa difficile, & bonum. Et ideo vbi occurrit specialis ratio difficultatis, vel boni, ibi est specialis virtus*. Et
20 paulo post in fin. *Perseuerantia est quædam specialis virtus, ad quam pertinet in his, vel in alijs virtuosis operibus diuturnitatem substinere, prout necesse est*. Dicta verò *quæst.* 138. *art.* 2. de pertinacia disserens, ex Cicerone in *rethoric. lib.* 2 *de inuentione*, docet: *Quod ita se habet pertinacia ad perseuerantiã, sicut superstitio ad religionem: sed superstitio opponitur religioni: ergo, & pertinacia perseuerantiæ*. Et secun-
22 dum *Isidorum lib.* 10. *cap.* 15. *Etymologiar.* Pertinax dicitur aliquis, qui est imprudenter tenax, & vt *Caietan. ibid.* loquitur, qui immanet sententiæ, cui non debet immanere. Vnde pertinax vituperatur secundum excessum medij.

Est

Est itaque pertinax, qui immanet sententiæ, quando non oportet, vel cui non oportet, secun-
23 dum *Caietan. ibid.* Hinc nempe fit, hæresim semper cum pertinacia coniunctam esse, neque dari hæresim sine pertinacia: vt definiuit Augustinus *epist.162.* relatus à Gratiano *can. dixit Apostolus 3 1. 24. quæst 3.* dicens: *sed qui sententiam suam, quam-
" uis falsam, atque peruersam nulla pertinaci animosi-
" tate defendunt, corrigi paraticum inuenerint, nequa-
" quam sunt inter hæreticos reputandi.* Et Augustinum sequitur, *S. Thomas 2.2. quæst. 11. art.2. ad tertiũ,* & *Pater Martinus Becanus in summ. Theologiæ scholasticæ par.2. de fide, spe, & charitate, cap.14. de hæresi, & apostasia, quæst. 2. §.10. Antonius Riciullus Archiepiscopus Cosentinus, tract. de iure personarum, lib.5. cap.2. num.2. & 3. ac seq. Cæsar Carena, tract. de officio sanctissimæ Inquisitionis par.2. tit. 1 §.2. num.10. & seq.*

24 Est ergo pertinax, qui in malo in re, quam non debet, in sua persistit sententia, non paratus corrigi, vt in hæresim quoque propendeat, si de religione agatur. At nos in nostra perseueramus sententia in re, quam debemus, in tuendis scilicet nostræ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ iuribus, atque etiam vniuersalis Ecclesiæ quoad decimas, & iurisdictionem de legatis pijs cognoscendis, atque immunitatem, & Ecclesiasticam libertatem. Perseuerantes igitur sumus, non pertinaces. Perseuerantibus verò non pertinacibus salus promittitur (Mat-
" thæi x. 22.) *Qui autem perseuerauerit vsque in finem
" hic saluus erit.* Christus Dominus Apostolis contestatus fuit. Alioquin pertinax sanctus Martyr Thomas Archiepiscopus Cantuariensis, qui nunquam legibus contra libertatem Ecclesiasticam

per

per iniquum Regem Angliæ latis, assensum præstare voluit. Vt conquæreretur impius Rex, secum vno sacerdote in suo regno pacem habere non posse. Quin magis suo sanguine datis impijssimis sicarijs ceruicibus suam palam fecit, quin
26 scripsit, perseuerantiam. Pertinax sanctus Stanislaus Gracouiæ Episcopus, qui membratim obtruncatus, quod Bolislaum Poloniæ Regem à fidelium communione segregauerat, proprio sanguine perseuerantiæ ad mortem vsque testimonium
27 dedit. Pertinax sanctus Cardinalis Mediolanensis Archiepiscopus Carolus Borromæus, qui pro tuenda Ecclesiastica iurisdictione, tot, tantasque passus persecutiones fuit: sed perseuerauit vsque in finem, & accepit coronam gloriæ: ac sancti sui sanctitatem declarauit, & declarat quotidie omnipotens Deus, tot, tantisque miraculis, quæ dietim eius sanctum nomen inuocantes experiuntur.
28 Pertinaces omnes sancti Martyres, Doctores, Confessores, Archiepiscopi, Episcopi, qui vel pro fide Catholica mortui, vel scriptis contra hæreses pugnauerunt, vel in confessione pœnitentiam agentes ad supremam vsque auram aduersus diabolicas phalangas, mundique illecebras fortiter dimicauere? Absit. Quin pertinaces ipsi sunt, qui vbi non oportet, & cui non oportet, contra Ecclesiam sententiam tenent: parum ab hæresi distantes, ni corrigi sint parati, *d. can. dixit Apostolus 31. 24. quæst. 3.*

Verum ut strictius in prælium descendamus.
29 Obijciunt primò contra nos, quod quadraginta hominibus laycis, (quos Affidatos vocamus) patentes litteras faciamus, eisque arma deferendi facultatem faciamus. Hoc autem putant in Mes-
sem

ſem alienā manus ponere. Sed hoc facimus ex pri-
uilegijs anteceſſorũ Regni Regum nobis, Eccleſię-
que noſtræ ſanctæ Mariæ indultis. Non itaque
in alienam Meſſem manus ponimus, ſed in noſtrā,
30 per priuilegia enim noſtrum factum eſt, quod an-
te non erat; quod facit donatio ad *tex. in §. ſic itaq;*
inſtitut. de actionib. & dixit Iulianus *lib. 12. dige-*
31 *ſtorum in l. 1. de donationib.* eam propriè donatio-
» nem dici, quæ ea mente à donante fit, vt ſtatim
» velit accipientis fieri, nec vllo caſu ad ſe reuerti.
Hoc verò modo donauere Reges præfati ſanctæ
32 Mariæ, atque eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopis. Ergo
Deo. nam quod ſanctis donatur, vt ſanctis, Deo
ſanctorum ſanctificatori donatum cenſetur, argu-
mento *tex. in §. ſi quis in nomine magni Dei, cap. 6.*
in auth. de Eccleſiaſticis titulis collat. 9. S. Thom. 2. 2.
quæſt. 88. art. 5. ad tertium diximus *reſponſ. noſtra 1.*
33 *n. 31. p. 1.* Immutabiliter proinde, iuxta diſpoſita
per Iuſtinianum Cæſarem *in l. ſi quis argentum 35.*
34 *§. fin. C. de donationib.* Naturam quippe aſſumunt
donata, eius, cui donantur, vt perpetua ſint, arg.
tex. in l. quæ religioſis 44. ff. de rei vendicat. regula
ſemel Deo 51. de regul. iur. in 6. can. quæ ſemel. 4. 19.
35 *quæſt. 3. can. nulli liceat 3. 12. quæſt. 2.* Vt hoc ſit
diſcrimen inter res diuinas, & humanas, vt perpē-
dit Imperator *in l. ſancimus res 18. C. de ſacroſanct.*
36 *Eccleſ.* quod hæc tempore dilabantur, & reuocari
valeant; illa vero firma ſemper ſint, atque ſtabi-
lia, nec reuocationi ſubiecta.
37 » *Quid enim erit ſtabile inter homines, & ita immu-*
» *tabile, vt nullam patiatur mutationem: cum omnis no-*
ſter ſtatus ſub perpetuo motu conſiſtat, vt verbis vta-
mur Imperatoris, *in §. vt autem lex cap. 2. in auth.*
de non alienand. aut permutand. rebus Eccleſiaſt. col-
lat. 2.

lat. 2. & dixit *Plautus* in Cistellaria;

Vt sunt humana, nihil est perpetuum datum;

& Marsilius *lib.* 1. Astron.

Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terra vertentibus annis
Exutas variam faciem per saecula gentes.

38 Deus autem noster manet in æternum ... *qui tempus ab æuo*
Ire iubet, stabilisque manens dat cuncta moueri.
vt Boetius, *lib.* 3. *met.* 9. *de consolat.* cecinit.

39 Per priuilegia propterea, quod nostrum factum est, atque Ecclesiæ, tractamus. Secundum legem
40 idcircò facimus. Priuilegia quippe priuata lex sunt: *can. priuilegia.* 3. *vbi gloss. dist.* 3. nihil ergo in-
41 iustum, neq; in alterius iniuriam tentamus, cũ lege
42 id permittente faciamus, quia vtimur facultate, quã antecessores nobis Reges fecere. vti Vlpianus sensit in *l. quia autem* 6. §. *nec enim, ff. si quis omissa*
43 *causa testamenti.* Irreprehensibiles ergo sumus, nec carpi meremur. ad *tex. in l. Gracchus* 4. *C. ad legem Iuliam de adulterijs, l. quid sit fugitiuus* 17. §. *apud Labeonem, ff. de edilit. edict. can. quid dicam* 11. *in fin.* 14. *quæst.* 4. *can. qui peccat.* 36. *in princip.* 23. *quæst.* 4. *l. nemo damnum* 194. *vbi Dec. & Cagnolus, ff. de regul. iur. l. non videtur* 133. §. *qui iussu, ff. eodem*
44 Namque obijci non potest, quod lege factum est, vt Seneca *lib.* 6. *declamat.* dixit, & *lib.* 9. rationem reddens: Non possum id damnare (dixit) quod lege factum est: & nos deduximus *respons.* nostra 58. *nu.* 24. & 25. *par.* 3. In alienam itaque messem manus haud ponimus, sed nostram curamus, no-
45 stramque tractamus. Quod nostrum ergo est auferri nobis, nobis ipsis nolentibus haud potest, iuxta Vlpiani sensum, *lib.* 6. opinionum in *l. venditor*

tor 15. §. *si constat in tuo*. *ff. communia prædiorum*.
46 Licet proinde in re nostra facere, quod nobis placet, ad *tex. in l. in re mandata* 21. *C. mandati*. Quia iustum est, sua cuique committere, vt Archadius, & Honorius Cæsares decreuere in *l. nemo exterus* 8. *C. de Iudæis. gloss.* 1. *in cap. abolendæ* 13. *in princip. de sepultur.* Nihil ergo est, quod nobis vitio vertăt, vel quod in nobis insurgant quasi in alienam mes-
47 sem manus, oculosue iniecerimus. Non ergo faciant nobis, quod ipsis fieri nolunt, vt vnde quaq; naturæ principium, quin non etiam Euangelicū sit firmum. Excipe non quemuis doctorem, sed Christum Dominum, ac Magistrum omnium, *Matth.* 7.12. docentem nos: *Omnia quæcunque vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hoc est enim lex, & Prophetæ*. sic *tex. in can. humanum genus in princ. dist.* 1. quo loco *Gloss.* verbo *hæc*
» *est enim*. Lex scilicet, & prophætæ: *id est* (inquit)
48 *in his consistit*: affert illud *Ecclesiastes* 12.13. dicen-
» tis. *Finem loquendi pariter audiamus. Deum time, &*
» *mandata eius obserua, hoc est enim omnis homo*. quasi
» dicat: in eo sita est hominis felicitas in hac vita,
» vt *Emanuel Sà* in eundem locum commentum
» agit. vel secundum *Carthusianum* ibidem, idest, ad
» hoc conditi sunt homines, & in hoc consistit eo-
» rum salus, atque perfectio maxima, in plena ob-
» seruatione præcepti charitatis diuinæ. & definitum est in Concilio Bracharensi secundo *in can. placuit* 17. *in fin.* 10. *quæst.* 1. & Diuus Prosper *lib. de vita contemplatiua* relatus *can. charitas*. 5. §. *item*
» *proinde de pœnit. dist.* 2. admonens nos, vt tota id
49 charitate satagamus, vt bonum, quod nobis volumus fieri, velimus, & proximo. & Gregorius Nonus Patriarchæ Granden. in *cap. dilecti filij* 13.

D §. *cum*

50 §. *cum igitur de maioritat. & obedient.* Quamuis enim actio nulla mihi detur, vt mihi prosis: datur tamen, ne mihi noceas, vti Paulus *lib.* 49. ad edictum in *l. insumma.* 2. §. *idem Verus, ff. de aqua pluuia arcenda,* docuit. in ratione, quam ad rem illam ipse intulit, dicens. *Nam hac actione neminem cogi posse, ut uicino prosit; sed ne noceat*. Actione igitur fulcimur nos, ne nobis Aduersarij noceant, sinant-
51 que nos iure vti nostro, in quo nemini iniuriam facimus, iuxta Vlpiani sensum in *l. fluminum* 24. §. *fin. ff. de damno infecto*, & Innocentij Tertij in *cap. nisi specialis* 3. *in fin. ubi Gloss.* verbo *eligemus*, & ibidem *Abb. num.* 8. *de authoritate, & usu pallij*.

Quod autem facultatem eis fecerimus arma deferendi, neque id in alienam messem manus est po-
52 nere. Cum enim præcipuum Affidatorum horum munus sit, Ecclesiæ territoria custodire; ne in aperto Marte aduersus insolentes nudo corpore
53 se obijciant; vt se defendat, armatos eos incedere permittere debemus, ad *tex. in l.* 1. *& l. penult. in fin. ff. ad l. Iuliam de ui publica*, sequiturque *Menoch. de arbitrar. iudic. lib.* 2. *centur.* 4. *casu* 394. *num.* 58. *& seq. Petrus Aduegnas in regulis iuris, re-*
54 *gula* 55. *Arma portare, limit.* 2. 8. *&* 9. At hi Affidati sub fide recepti sunt sanctæ Mariæ, & nostri, nobisque, & Ecclesiæ subiecti, vt late deduximus in alia peculiari responsione super hac eadem re edita, in qua eos inter Ecclesiæ familiares, atque Ecclesiasticas personas agnosci deduximus: poterunt proinde ex facultate per nos facta ad se ipsos defendendum arma deferre.

55 Quamuis enim, vt Aduersarijs inconfesso est, ex *Ioannes Francisco de Ponte* in tractatu (manu tantum exarato) quem cum Regiæ Cancellariæ Re-

gens

gens esset de iurisdictione edidit in *cap. de familia armata Episcopi*, quem etiam ad verbum transcripsere Aduersarij nostri, ne nimio labore in euoluendis libris, veramque sententiam inueniendam,
56 præmerentur; velint ipsi armatam familiam habere Episcopis non licere. Mouentur præsertim ex *Paulo Fusco*, olim Episcopo Sarnen. *tract. de uisitat. lib. 2. cap. 32. num. 16.* dicente de facto recessum esse ab opinione, *Bald. in l. 3. ff. de officio præfecti Vigil.* quamuis illa de iure verior sit. Nullam quippe affert pro sua hac sententia Fuscus firmã
57 rationem; At contrariam sententiam aduersus Abbatem sequuntur cõmuniter Doctores. Commentantes quidem in *cap. significasti 7. de offic. delegati.* & *in cap. fin. de off. Archidiaconi*, & *Barbatia in cap. cum non ab homine, num. 34. & 40. de Iudic.* alij verò in alijs eorum tractatibus, *Ausrerius de potestate Ecclesiast. super laicos, quæst. 24. num. 18. Vincent Annasingular. 171.* vbi etiam *Fabius Anna* filius in addit. *Vgolin. de off. & potest. Episc. par. 1. cap. 4. §. 12. num. 2. Repertorium Inquisitorum uerbo. Arma col. 4. in fin. uers. sed supradictum est fol. 57. Pegna in director. inquisitorum par. 3. comment. 105. littera C. col. 2. uers. postremo in hac quæst. Marta de iurisdict. par. 2. cap. 29. num. 7. 8. & seq. Francisc. Leo* Episcopus Thelesinus *in thesauro fori Ecclesiast. par. 1. cap. 9. num. 16. & seq. & cap. 11. num. 18. & par. 2. cap. 1. num. 16. Bellectus disquisitionis Clericalis, par. 1. tit de fauore Clericorum reali, §. primo, num. 18. Marius Antoninus Maceraten. uariarum resolutionum, lib. 3. resol. 14. num. 1. & seq. Campanilis* Episcopus Laquedonen. & postmodum Iser-nien. *in diuersor. Iuris canonici rub. 12. cap. 13. n. 88. Barbosa de off. Episcopi, par. 3. allegat. 107. num. 1.*

Ioannes Baptista Ciarlinius controuers. forens. cap. 50. *num.* 25. *& sequentib. Antonius Scappa de iure non scripto, lib.* 5. *rub.* 40. *cap.* 209. *num.* 8. *& seq. Carolus de Grassis de effectib. Clericat. effectu* 1. *num.* 129. *Iacobus Sbrozius de off. Vicarij, lib.* 2. *quaest.* 147. *Alexand. Sperellus decis.* 4. *num.* 7. *&* 8. *Riccius* Vici Episcopus *par.* 1. *prax. resolut.* 473. *num.* 2. *& seq. Cardin. Tusc. tom.* 3. *littera E. conclus.* 253. *per totam. Menoch. de arbitrar. d. casu* 394. *num.* 65. *Ioann. Segura Daualos in director. iudic. par.* 2. *cap.* 13. *n.* 25. *Diana resolut. moralium par.* 1. *tract.* 2. *de immunit. Eccles. resolut.* 97. *in fin. versic. dicendum est igitur.* Et plenius *par.* 6. *tract.* 2. *de familia layca Nuntio-*
58 *rum, resolut.* 5. *& seqq.* Quæ planè sententia omnimodo determinata videtur per sacrosanctam Tridentinam synodum *sess.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* illis
,, in verbis: *per suos proprios, aut alienos executores.*
59 Rationes vero sunt, quas, & *Riccius d. resolut.* 473. *& Marius Antonin. d. resolut.* 14. *lib.* 3. & *Scappa d. lib.* 5. *cap.* 209. atque *Diana d. resolut.* 5. *par. sexta. Ioann. Baptista Ciarlinius d. cap.* 50. *à num.* 28. *cum seq. Cardin. Tuscus d. tom.* 3. *littera E. conclus.* 253. & alij passim, & nos alibi: quam ob causam summatim hic illas enumerabimus, ne in longum responsio hæc protrahatur. non enim pro cunctis;

Hoc sibi tempus specacula poscit.

Primo, quia Episcopus Diœcesim, cùm habeat, territorium habere videtur. Deinde, quòd si potest Episcopus in delinquentes, etiam laycos suam exercerè iurisdictionem, tenebitur vtique illam per suos executores exequi, atque illos armatos;
60 ne inermes discerpantur. Præterea, quòd sunt Episcopi, & ipsi Ordinarij Inquisitores; Inquisitoribus verò id licet. *Clement.* 1. §. 1. *de haeretic.*

Dein-

61 Deinceps, quia cũ habeat carceres, vt delinquentes in illis recludat custodiendos, habebit quoque & armatos ministros, qui illos custodiant, tutosq;
62 seruent. Demum quod si licet alijs Magistratibus Ciuitatum, cur non licebit Episcopo, qui primus Ciuitatis est Magistratus? quin Princeps Ecclesiæ. Principes enim sunt Episcopi, iuxta illud *psalm.* 44. 17. Constitues eos Principes super omnem terram; deduximusque late in nostro *Apologetico à num.* 346. *cum seq. & respons.* 79. *num.* 35.
63 *& seq.& respons.* 84. *num.* 32. *ad* 37. *par.* 3. Nec imperpensum dimittendum, quod ita vbique etiam viget consuetudo, omnibusque palam patet, & testatur de ea *Scappa de iure non script. lib.* 5. *d.c.* 209. *num.* 9. & 10. & *Ciarlinius d.cap.* 50. *num.* 26. & *seq.* & *num.* 34. Et Neapoli quis peregrinus est, qui non nouit, Eminentissimum Cardinalem Archie-
63 piscopum armatam familiam habere? Et nos ipsi cũ Vicarij Generalis munere functi fuimus, Auersæ potissimum pro Illustrissimo Domino D. Carolo Carafa Episcopo, tunc temporis pro sanctissimo fœlicis memoriæ Gregorio Decimo Quinto apud Cæsaream Maiestatem Nuntio, non ne armatam familiam, etiam laycorum familiarum habuimus?
64 Nec in argumentum ferendum, quod *Regens de Ponte dicto tract. cap. de familia armata Episcopi*, in exemplum refert: Eminentissimum Caedinalem Alphonsum Iesualdum Archiepiscopum Neapolitanum, incedere sueuisse cum famulis, qui nullam armorum speciem deferebant: atque cum Curia Archiepiscopalis noctis tempore volebat aliquam capere carceratum, hoc faciebat cum brachio Curiæ sæcularis, vt ipsius verbis dicamus.
65 Quid enim si vrbanius cum illis dictus Eminen-

tis-

tiſsimus in hoc agere voluit? vt etiam perpendit dictus *Ciarlin. d. cap. 50. num. 26.* Numquid hoc aliorum ſucceſſorum facultatem perſtrinxit? Et quidem, qui eidem ſucceſſor fuit Eminentiſſimus Cardinalis Octauius Aquauiua armatam ſemper habuit familiam. Sic Eminentiſſimus Cardinalis Detius Carafa, eiuſque ſucceſſor Cardinalis Franciſcus Boncompagnus, & qui ei ſucceſsit Eminentiſsimus Aſcanius Philamarinus, omnes Neapolitani Archiepiſcopi, armatam habuere, ha-
66 bentque familiam. Vt oculorum defectus videatur lucente Sole lucernam quærere, nec videre.
67 Quin *cæcam diem* (vt prouerbio fertur) *amant, ne videant*. At expedit eis magis; (vt altero fertur
68 adagio) vt *oculatas manus habeant*. Rei videlicet certitudini inſiſtant, oculoſque habeant, quibus videant exhibita: credantque id, quod vident, iuxta Plautinum illud in *Truculento*,

„ *Non laudandus eſt is, qui plus credit, quæ audit, quam*
„ *Quæ videt; non placet, cũ illi plus laudant, quæ audiũt,*
„ *Quàm quæ vident: pluris eſt ocularis teſtis vnus, quam auriti,*
„ *Decem, qui audiunt, audita dicunt; qui vident, planè ſciunt.*

At id vident, credant ergo quæ vident, non quæ
69 audiunt. Nam vt Herodotus dixit: *Aures ſunt hominibus magis incredulæ, quam oculi*, iuxta admonitionem illam Theocriti:

„ *Ne crede citiſſimè, niſi finem videas.*

70 Cuius quidem ſententiæ vim tenere debent, qui verſantur in rebus publicis, ne decipiantur. vnde
71 Pythagoræ parœmia: *Ne cuiuis dexteram iniȷeceris*. Nam ſunt, de quibus dici illud poteſt, quod Virgilius *6. Aeneidos*.

Nec

Nec viriti dominorum fallere dextras;

72 Quippe vt *psalm.* 61. 10. Dauid fatur: *Veruntamen vani filij hominum: Mendaces filij hominum in statoris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum.*

Filij hominum ex Hebræo. Filij virorum, vertit *Genebrardus*, ideſt: Clariſsimi, potentiſsimi, vt ij præſertim mendaces, & vani plus quam alij ſint: vt dici de eis (Danielis 5. 27. illud) valeat, quod de Balthaſſare Rege Caldæorum articuli in pariete comparentes ſcripſere: *Appensus es in statera, & inuentus es minus habens*. Non enim eximuntur ij, quin in generali hac regula comprehendantur, quod potentiores ſunt; vt etiam ipſi in ſtateris poſiti decipiant, & fallant præ vanitate in idipſum; ideſt ad vnum omnes pariter. Ita plane fallunt, & decipiunt, nam videntur aliquid eſſe, & nihil ſunt: videntur futuri multo ponderoſiores, in ſtateris, in bilibri poſiti, & tamen ab inanitate eleuantur: ſunt vanitate vaniores, & leuiores.

73 *sic Genebrardus*. Hinc ſanè eſt, quod Apollonius rogatus à Rege Babiloniæ, qua ratione quietus in ſuo principatu perduraret: *Si* (inquit) *paucis fidem*

74 *habueris*. Oculis proinde credendum potius, quã auribus, vt in prouerbijs habetur. Nam quæ cernuntur certiora ſunt, quàm quæ audiuntur. & vt Horatius dixit:

„ *Nec retinent patulæ commiſſa fidelius aures.*

& in arte poetica.

„ *Segnius irritant animos demiſſa per aurem,*

„ *Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.*

Credãt ergo ipſi quod vident: Cum nullus ſit Epiſcopus, qui armatam familiam non retineat.

75 Præterquam quod nec valide deducitur conſequentia. Eminentiſsimus Cardinalis Ieſualdus

Nea-

Neapolitanus, Archiepiscopus armatam familiam non habuit. Ergo nullus Episcoporum eam habere debet. Porrò vitiosus hic est solligizandi mo-
76 dus, à præmissa particulari, ad consequentiam generalem inferre, neq; valet argumentatio à non distributo ad distributũ, vt Philosophi loquuntur, vide *Tolet. in compend. logicæ lib. 3. cap. 3. in 3. regula.* Non enim procedit: Homo est animal, ergo omne animal est homo; nã potest esse leo, equus, asinus, nõ homo. & venari possumus hanc regulã ex Paulisensu in *l. ius singulare* 15. *ff. de legib.* docentis: à iure singulari non esse consequentiam, ducendam
» ad ius vniuersale. Quia illud etiam contra tenorem
» rationis, propter tamen aliquam vtilitatem, au-
» thoritate constituentium introductum est. Astruitque idem Paulus in *l. quod verò* 13. *ff. eodem* docens:
» *Quod contra rationem iuris receptum est, non esse ad*
» *consequentiam trahendum.* Et sequitur *Gloss. in cap. præsenti* 34. §. *loca vero*, verbo *specialiter de præbend. in 6.* Et quid si Eminentissimus ille vir, errore in hoc ductus fuit? nunquid omnes suo exẽplo iurisdictionem proruent Ecclesiasticã? Absit.
77 *Aemulamini* (dicit Paulus 1. *ad Corinth.* 12. 31.)
» *charismata meliora. Et adhuc excellentiorem vobis*
» *viam demonstro.* Vt ex charitate, qua erga sponsatas nobis tenemur Ecclesias, earum iura, iurisdi-
78 ctionesque tueamur. Spirituale est enim coniugium, quod inter Episcopum, & Ecclesiam intercedit, *cap. inter corporalia* 2. *de translat. Episcopi.* Quod si in carnali coniugio inter virum, & mulierem, hoc intercedit, vt valeat maritus pro vxo-
79 re, etiam sine mandato, agere, *l. maritus* 21. *C. de procuratorib.* ne ex viri negligentia aliqua mulieri accedat iactura, *l. finali, C. de pactis conuentis.* Cur

non

80 non multo magis id curabit prō sua sponsa Ecclesia Episcopus, ne aliqua ex eius malignitate, & desidia ei accedat iactura? (vt verbis vtamur Imperatoris in *d.l.fin. in fin. C.de pact. conuent.*) Cum
81 fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, vt Innocentius Tertius loquitur, *d.cap.inter corporalia 2.in princip.de translat.Episcopi*.

Satis autem erroneum est, quod asseruere: haud posse nos Affidatos homines à iurisdictione exi-
82 mere laycali. Eo ipso enim, quod illi in Affidatos asciscuntur, vi priuilegiorum nobis, nostræque ecclesiæ sanctæ Mariæ indultorum, in ius transeunt Ecclesiæ, atque conditionem mutant, & in-
83 ter ecclesiasticas personas numerantur. Qualitas nempe illa (Affidati) homini superueniens, illum ipsum in aliam transuertit speciem, ad *tex. in cap.licet canon.14.& cap.statutum 22. de elect.lib.6. §.praeterea institutionib.de inutilib.stipulationib. cap. cum Marthæ 6.§.quæsiuisti de celebrat. missar. Hippolyt. de Marsil. singular. 520. qualitas adueniens, Menoch. consil. 35. num.13. volum. primo, & de arbitrat. quæst.11.num.13.& de recuperand. possess. remed. 6. num. 8. & remed. 9. num. 397. Surd. decis. 220. num.37. Barbos. axiomat. 196. num.quinto.* Transfusi igitur in speciem ecclesiasticam, atque ecclesiasticæ personæ effectæ, vti nos plenè in alia nostra responsione pro hac re à *num.78.*ad *nu.85.* data, ostendimus, quæ superuacaneum iterum
84 hic repetere erit. Quid mirum (Bone Deus) erit si à iurisditione quoque eximantur laycali? vt in Concilio Toletano tertio definitum fuit, relato à Gratiano *can. Ecclesiarum seruos 66. 12. quæst. 2.*
85 Cùm in familiam sint asciti ecclesiæ, eiusque de foro effecti, vti *Gloss.* docet in *can. eos, qui 10. in*

 Gloss.

Gloss. 1. *vers. ad hoc poteſt dici* 32. *diſt.* & apertiſsimis verbis definiuit Gregorius Papa Ioanni Carolitano Epiſcopo ſcribens in *can. indicatum* 5. vbi plenè etiam *Gloſſ.* 89. *diſtinct.* quē *tex.* refert quoque *Gloſſ. d. canon. eos qui, & Gloſſ.* etiam in *can. clericum* 2. *in Gloſſ.* 1. 11. *quæſt.* 1. rationem referens;
86 Quia idem habet priuilegium familia, quod dominus. argumento eorum, quę Vlpianus *lib.* 2. opinionum in *l. aſſumptio* 6. § *. filius in fin. ff. ad municipalem* de Libertinis loquens deducit. *Libertini* (inquiens) *originem patronorum, vel domicilium ſequuntur*, quem *tex.* allegat quoque *Gloſſ. in d. can. clericum* 2. *Bald. in l.* 2. *C. de Epiſc. & cleric.* ſequiturque Proauus noſter *Robert. Maranta in ſpeculo par.* 2. *in* 11. *diſtinct. iudiciorum, num.* 4. *Anton. Capic. deciſ.* 12. *vbi Petra* addens. Latèque proſequitur, *Ioan. Ant. de Nigr. Campanien. in extrauag. Clement.* 7. *de vita, & honeſtat. clericor.* à *num.* 18. *cum ſeq.* vbi *num.* 33. ſubnectit: huiuſmodi familia-
87 res exemptos eſſe ab omnibus angarijs, & muneribus Ciuitatis. *Anton. Theſaur. deciſ. Pedemontana* 22. *per tot.* præſertim *num.* 7. vbi id ampliat, ſi priuilegio à Principe ſæculari indulto ſe potiſsimum muniret Eccleſia, quod adamuſsim facto huic noſtro ſedet. *Iul. Clar.* & ipſe § *. fin. quæſt.* 35. *num.* 18. vbi etiam *Baiard. num.* 19. *Marius Antonin. variar.*
88 *reſolut. lib.* 1. *reſolut.* 75. *per tot.* Loquens præſertim in notario Curiæ Epiſcopalis layco; illum ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus fori priuilegio potiri, & nos alibi latius, vt lucem aſpexerint, quam videre adhuc retenta ſunt. *Carol. de Graſſ. de effect. cleric. d. effectu* 1. *num.* 128. *Petr. Cened. quæſt. canonicatum quæſt.* 4. *num.* 26. *Auguſtin. Barboſa d. allegat.* 107. *num.* 9. *Belleti. d. tit. de fauore clericorū*

reali,

reali, §. 1. *num.*13. 14. *& seq. Gratian.* Rotæ Marchiæ *decis.* 233. *num.* 3. *&* 4. & latius *disceptationum forens. par.* 2. *cap.* 340. *à num.* 1. *cum seq.* quia nimirum domini priuilegium ad familiares quoque extenditur. *Marcell. Vulp. in prax. iudiciali, cap.* 41. *num.* 50. *Genuen. in praxi Episcopali cap.* 9. *num.* 6. impressione Romana anno 1609. *Marta de iurisdict. par.* 4. *cap.* 111. *num.* 3. *Ioan. Baptista Ciarlin. controuersiarum forens. cap.* 20. *num.* 14. *& seq. & num.* 34. *& seq.* Card. *Tusc. tom.* 3. *litt. E. Ecclesia conclus.* 27. *à num.* 19. *cum seq.* & latissimè *Diana* alios referens *d. par.* 6. *tract.* 2. *de familia Nuntij Apostolici resolut.* 2. *&* 3. referens etiam mandatum sanctissimi Domini nostri Vrbani. Sacræ Congregationis, & mandata relaxata dicti
89 sanctissimi ordine ab A.C. quicquid alias Regens *de Ponte d. tract.* manuscripto de *Iurisdict. cap. de Tertiarijs, oblatis, familiarib. & seruientib. clericor.* dixerit. Cùm sit hoc priuilegium iure communi Clericis, ac potissimum Episcopis competens, *d. cap. fin. de offic. Archid.* vbi scribentes. neque enim diutiùs nunc in hac re immorari nobis permissum est, ad alia properantibus. adde his omnibus *Octauianum Caracciolum* Siculũ, qui post hæc scripta ad nostras deuenit manus *tract. de fori priuilegiator. remissione in proemio num.* 65. *&* 66.

Deinde quod contra nos deducunt est, quod vigintiquinque alijs hominibus patentes litteras demus, quos aggregatos appellamus pro seruitio ecclesiarum, hosq; à iurisdictione sæculari exẽptos, atque etiam à grauaminibus solutionum fiscalium, eisque arma deferendi facultatem faciamus.

Sed falluntur omnino, neque sciunt, quid dicant: ex suo enim eorum Marte hæc confixerunt,

vt quid in animo lateret apertum facerent. Non ab re proinde Democritus Philosophus apud Laertium; *Orationem vitæ simulacrum, quandamq; veluti vmbram esse*, dicebat. Et quidem nihil veriùs. Nam nullo in speculo melius, expressiusque relucet figura corporis, quàm in oratione pectoris imago repræsentatur. Neque secius homines ex sermone, quàm ærea vasa ex tinnitu cognoscuntur. & apud Græcos tale carmen celebratum erat.
„ *Hominis figura oratione agnoscitur.*

Nec absimile argumentum est, quod, qui in domo Caiphæ principis sacerdotum in atrio erant, cum illi intus Dominum iudicarent, Petro fecerunt, *Matth. 26. 74.* dicentes: *Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit*. Vnde re-
91 ctissimè dictum est à quodam ex veteribus: *Loquendi magistros nos habere homines: tacendi verò Deos*. Ex eorum itaque loquela se produnt Aduersarij, se ipsos non intelligere, quæ dicunt: ne-
92 que legisse priuilegium à V V. Rege Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Calabriæ anno 1172. Berto Episcopo, & Ecclesiæ Iuuenacen. datum, quo potestatem indulsit *vigintiquinque homines affidandi ad opus ipsius Eccl siæ, iuxta vsum, & consuetudinem Ecclesiarum, & Baronum illarum partium, qui potestatem habent homines affidandi*. Sunt ergo & hi viginti quinque homines etiam, & ipsi Affidati, & eodem iure censentur, atque alij quadraginta. Vnde ergo habent, nos illos vocare aggregatos pro seruitio Ecclesiarum? Certè ipsi confixere. Crescitque iudicium, quod inferunt ad clericos siluaticos, dicentes. *Che si bene per la sacra Congregatione nell'anno 1623. fù fatto decreto, che à questi tali, qual si chiamano Seluagi, che si pi-*

„ *si pigliano per seruitio delle Chiese, se li faccia godere*
„ *l'immunità dell'esētione del foro per le cause criminali,*
„ *nelle cause ciuili sia esente la loro persona, facendoli*
„ *franchi da tutti li pesi personali, e non d'altri, durante*
„ *il seruitio, come si legge nel seguente, &c.* Sed satis longè inter se distant hi clerici (siluatici) nuncupati, ab Affidatis. Affidatos enim hos ex priuilegijs habemus: Clericos verò siluaticos ex vniuersali cõsuetudine in toto regno. vt est titulus in *pragmaticis* Regni *de clericis, & diacon. siluaticis.* & diximus nos in nostro *Apologetico à n.* 289. nec in dubiũ re-
94 uocari potest hoc clericos siluaticos, quãuis nullo clericalis militiæ ordine signentur, ex sola ipsa deputatione seruitio Ecclesiarũ inter personas Ec-
95 clesiasticas agnosci, & *priuilegio canonis non gaudere,*
„ *fori verò priuilegio in criminalibus omninò, in ciuili-*
„ *bus quo ad corporis districtionem tantùm, & immu-*
„ *nitatem ab omnibus personalibus oneribus, non autem*
„ *ab alijs, durante seruitio frui debere* Ni *maioribus*
„ *vtantur priuilegijs, & immunitatibus ex legitima*
„ *consuetudine: cuius cognitionem, & declarationem in*
„ *casu controuersiæ eadem sacra Congregatio sibi reser-*
„ *uat; illam debere attendi: cognitionem verò aliorum*
„ *pręmissorum ad Ordinarios pertinere.* vt decreto prę-
96 fato decernitur, quod pro se ad verbum Aduersarij retulere. approbauerunt propterea illud, vt stare eidem eos oporteat. ad *tex. in cap. cum olim* 19. *in fin. vbi Gloss.* verbo *ostendebat de censibus. cap. cùm venerabilis* 6. *vbi doctores de except. l. cum præcum* 9. *C. de liberali causa, l.* 1. *§. editiones, ff. de edendo. Rota apud sanctæ memoriæ Gregor. XV. dec.* 238. *num.* 5. *vbi Beltramin. num.* 15. & apud Illustrissimum *Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis prima, num.* 4. *par. prima*, deduximusque in *d. Apologetico,*

num.

97 *num.*150.*par.*3.nostrarum responsionum. Quemadmodum in ecclesia nostra sanctæ Mariæ Iuuenacen.ex priuilegio Regis Ferdinandi anno 1473. eidem indulto patet, quo cauetur, iudicibusque secularibus mandatur sub pœna ducatorum mille Regio Fisco applicandorum: *Quatenus de cætero clericos Iuuenacen. & ipsius diocæsis, omnesque Ecclesiasticas personas, nec non animalia eorum, & ipsi Episcopo, & Ecclesiæ seruientes, pro quibusuis causis tàm ciuilibus, quam criminalibus realiter, & personaliter quouis quæsito colore, vel causa capi, carcerari, citari, seu molestari in personis, vel bonis non debeatis, & si aliquem cepistis, seu carcerastis de ipsis, etiam pro quocumque delicto, ciuili, vel criminali, illos, seu illum ad ipsum Episcopum tanquam eorum Iudicem ordinarium remittatis, amplius vos in prædictis non intromittentes. & contrarium non faciatis, nec fieri permittatis, &c.* Ita Ferdinandus Rex. Omnesque Ecclesiasticas personas dixit: nullam itaque ex eis non comprænhensam dimisit, qui omnes inclusit, quocumque modo Ecclesiasticæ per-
98 sonæ sint. Nihil enim excludit, qui omne dicit. *cap. solita* 6. §. *nos autem*. & ibidem *Gloss. in fin. de maiorit. & obed. can. si Romanorum.* 1. §. *quibus ad*
99 *hæc* 19. *dist. l. à procuratore* 13. *C. mandati.* Vt omnia quoque singularia singulatim enumerata censeantur, secundum *Gloss. in can. sunt nonnulli* 115. verbo *ab omni* 1. *quæst.* 1. diximus *respons.* nostra 11.*num.*59. *& respons.* 35.*num.*18.*par.*1. *& respons.* 79 *num.*8. *&* 9.*par.*3. Non videntur proinde ab huius priuilegij comprehensione seclusi, neque clerici siluatici, neque aliæ Ecclesiasticæ personæ ad nostram Ecclesiam pertinentes; veluti Affidati, quos inter Ecclesiasticas personas agnosci in-

alia

alia noſtra reſponſione pro ipſis data oſtendimus.
100 Cœtera verò, quæ in hac parte aduerſus clericos ſiluaticos aſſeruntur, quòd in vſu non ante fuerint, niſi in Prouincia Calabriæ, quòd non ab ab Epiſcopis, ſed à ſindicis eligebantur; quòd erant perſonæ viliſſimę; quòd fori priuilegio gauiſi numquam antea fuerint, & alia huiuſmodi; vtputa nulla probatione firmata, curanda minime ſunt, vt reſponſione non egeant: liceatque illis dicere
101 quod Ariſtotelem philoſophorum principem dixiſſe veteres ferunt, cùm in pentateucum Moyſis incidiſſet, illudque lectione percurriſſet, neſciretque hiſtoriam diuinam eſſe, quòd verum Deum non noſſet:

„ *Hic vir multa dicit; ſed nihil probat.*

Præterquam quod Regni pragmaticæ in titulo de Clericis, & Diaconis ſiluaticis, indiſtincte loquun-
102 tur, neque ſe ad certa loca reſtringunt, vt indiſtinctè exaudiendæ quoque ſint. *l. non diſtinguemus* 37. *ff. de recept. arbitris. l. de pretio* 10. *ff. de publiciana in rem act. dicto cap ſolitæ* 6. *in fin. de maioritat. & obed. Rota apud Ach lt. de Graſſ. dec.* 2. *num.* 3. *in regula de publicand.* noſter *Maranta in ſpeculo* 6 *par. in primo membro iudicij de citat. nu.* 33.
103 *in* 26. *limit. Balbuſ. aſſiomat.* 136. *num.* 4. Sedet proinde his non inconcinnè, quòd in prouerbijs habetur: *oculatas habere manus* (quòd in ſuperioribus alio ſenſu retulimus) de his, qui promiſſa, velint exhiberi re, non oratione tantùm. ita *Plautus* in Aſinaria de Lena quadam adoleſcenti aureos montes pollicenti, cum illa nihil commoueretur promiſſis, dixit.

„ *Cum à piſtore panem petimus, vinum ex œnopolio;*

„ Si

„ *Si æs habent, dant mercem: eadem nos disciplina vtimur.*

„ *Semper oculatæ nostræ sunt manus. credunt quod vident.*

Et idem in Truculento.

„ *Manus vetat, priusquam pœnes se se habeat, quicquam credere.*

Et Chærea in Eunucho apud Terentium.

Facfis, nunc promissa appareant.

Propertius quoque lib. 1.

„ *Cui non ante patet, donec manus attigit.*

In sacris etiam litteris 1. *Ioannis* 4.1. admonet nos
105 Apostolus, & Euangelista, quem diligebat Iesus:
„ *Charissimi* (inquiens) *nolite omni spiritui credere*;
„ *sed probate spiritus si ex Deo sint*. Rationem carpimus ex Paulo 2. *ad Corint*. 11.13. & 14. rationem & ipse reddente Corinthijs, quare nihil ab illis acceperat in necessitatibus suis, non quod non illos diligeret, sed ne occasionem obloquendi præbe-
„ ret: *Nam* (inquiens) *eiusmodi pseudoapostoli, sunt*
„ *operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.*
105 *Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se*
„ *in angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri*
„ *eius transfigurentur velut ministri iustitiæ: quorum*
„ *finis erit secundum opera eorum.* Et vsurpauit doctissimus ille vir Apostolicæ, Romanæque Ecclesiæ vniuersalis Episcopus Innocentius Tertius in *cap. licet quibusdam* 18. §. *si vero probabiliter dubitetur. de regularib.* dicens, rationem, & ipse reddens.
„ *Ne forte angelus Satanas in lucis Angelum se trans-*
106 *formet*. Scitè igitur, satisque cautus expertus quidam ex patribus Diabolo respondit, qui Christum simulans, eidem apparuerat, vt eum deciperet, clausis oculis, ne cerneret quidem eum dicens:

" dicens: Nolle se in hac vita Christũ videre: sat si-
" bi esse si in altera vita conspicere eum posset.
107 sic confusus diabolus discessit. Non itaque cre-
dimus his, quod ipsi dicant, nisi quod dixerint
probent. probare namque spiritus debemus, an
" ex Deo sint, qui infallibilis veritas est. *Nisi videro,*
" *& tetigero,*(Thomas dixit Apostolus *Ioan.*20.25.)
" *non credam*, & nos credemus hominibus, nisi pro-
bauerint, quæ dixerint? Morale enim est omni-
108 bus (*Ambrosius* dixit in commentarijs in Euan-
" gelium *Lucæ* 1. *lib.* 2. *post init.*) vt qui fidem exi-
109 gunt, fidem astruant. Sic Gabriel Angelus nun-
" cians Mariæ Virgini verbi Dei in vtero incarna-
" tionem. *Ecce concipies, & paries Filium, & vocabis*
" *nomen eius Iesum.* Lucæ 1. 31. cùm illa dixisset:
" *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*
" Respondens Angelus, fidem, quam exigebat, ad-
" struens: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus*
" *Altissimi obumbrabit tibi. Et ecce Elisabet cognata tua,*
" *& ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est*
" *sextus illi, quę vocatur sterilis: quia non erit impos-*
" *sibile apud Deum omne verbum.* Si generauit steri-
lis: Cur non poterit virgo generare? Cum nihil
" sit apud Deum impossibile? *Et ideo Angelus* (*Am-*
" *brosius* subnectit loco paulo antè relato) *cum abscõ-*
" *dita nunciaret, vt fidem astrueret exemplo senioris fœ-*
" *minæ, sterilisque conceptu Virgini Mariæ nunciauit:*
" *vt possibile Deo omne, quod ei placuerit, assereret.*
Probare igitur eos oportet, quæ dicunt; alioquin
non credimus eis.

110 Quibus accedit & alia ratio, cur hi admittan-
tur clerici siluatici; ne, cùm clerici initiari non
possint, quod neque legere, neque scribere nouerint, sint ipsi ab hoc omnino extorres priuilegio,

Deo in Ecclesia inseruiendi. inde Ecclesia, ne eos secluderet, hoc titulo admisit. Nam in *d. can. duo sunt genera* 7. 12.*quæst.* 1. inter personas Ecclesiasticas clerici numerantur, & Deo deuoti, vt sunt conuersi. quia ad Deum conuersi sunt. vt *Gloss.* ibidem explicat. & nos in nostro *Apologetico n.* 298. *& seq. par.* 3. Quemadmodum in religionibus nedum sunt Monachi, qui choro in diuinis laudibus canendis destinati sunt: verum & conuersi, oblatique, alijque id genus homines Deo seruientes. *can. vt lex continentiæ* 42. 27. *quæst.* 1. *c. cum ad monasterium* 6. *de statu monachorum*. Vanum est ergo omne id, quod obmussitant Aduersarij.

Hanc ob causã nec credimus eis, dum volunt, non prodesse nobis priuilegia indulta nobis, & Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ per antecessores Regni Reges, quòd vltra quingentos annos indulta illa fuere, neque in vsu fuisse; euanuisse proinde, quod per non vsum priuilegium amittatur: dicũtque claram, atque obfirmatam iuris maximam
111 esse, amitti priuilegium si per decennium priuilegio non vtatur priuilegiatus. ex *tex. in l. prima, ff. de nundinis*. & hanc esse comuniorem doctorũ omnium sententiam post *Felinum in cap. cum accessissent num.* 14. *de constitut.* & Regentem *Tappiam in tract. de constitution. princip. par.* 2. *cap.* 1 *sub nu.* 5.
112 Et saltim in Ecclesia quadraginta annorum spatio per non vsum interuerti priuilegium. ex *Abb. in eodem cap. cum accessissent sub num.* 8.

Rationem verò, quare non credimus eis reddimus: Quia plura sunt, quæ eorum obstant dictis: neque illa ita sunt firma, vt ipsi (quamuis non firmo iudicio) putant.

Primo, quia quingentorum annorum lapsus,

ex quo priuilegia per prædecessores Regni Reges nobis, Ecclesiæque nostræ sanctæ Mariæ in dulta
113 fuere, proficit, non obest nobis. Quoniam tempus ipsum habet vim famæ, & præsumi facit vsum in antecessoribus nostris antiquis: vti de iure patronatus laycorum, quod ex priuilegio Ecclesiæ competit laycis, vt animosiores illi reddantur ad Ecclesias fundandas, atque beneficia erigenda, dixit *Rota* in vna *Burgi sancti Domnini iuris patronatus 20. Iunij 1622. coram Merlino dec. 17. num. 2. apud Viuianum* in praxi iuris patronatus
114 præsertim, quòd in sancta Visitatione per Illustrissimum Ioannem Antolinez de Britianos de la Ribera Hispanum, Episcopum Iuuenacen. anno 1553. priuilegia præfata inuentariata fuere, & in inuentario singulatim descripta. habuit proinde de priuilegijs notitiam. Lapsus propterea temporis præsumptionem non leuem tribuit, vsum illum priuilegijs præfatis fuisse.
115 Alioquin frustraneè priuilegia ipsa in registrũ retulisset. Nemo verò præsumitur frustra operari. iuxta Vlpiani sensum in *l. 3. ff. de militari testam.* dum sequentibus loquitur: *Nec credendus est quisquam genus testandi eligere ad impugnanda pia iudicia, sed magis vtroque genere voluisse, propter fortuitos casus*. quisque igitur consultò operari præsumitur.
116 Quemadmodum lapsus ipse temporis decem quoque annorum præsumi facit solemnitates exteriores in aliquo actu requisitas intercessisse, vti de consensu patris filio ad adeundam hæreditatem, dixit *Gloss.* notabilis in *l. si filius familias 10. verbo detinuit circa fin. C. de petitione hæredit.* quam sequitur *Baldus in l. prima, col. 11. vers. sed quid si*

 pater.

pater. C. qui admitti, admittitq; noster Marãta Proamus cons. 66. n. 4. Felin. in c. illud, n. 5. vers. & pro istis de præsumptionib. Couar. praticar. quæst. can. 20. n. 7. & sequuta fuit Rota in vna Regien. Iurispatronat. 10. Maij 1623. coram Pirouano, dec. 16. n. 10. apud eundẽ Viuian. Gloss. in t. continebatur 2. verbo non post multum, de ijs, quæ fiunt à prælat. sine consensu capit. Idẽ Felinus in cap. Albericus, col. 2. num. 3. de testibus, & de communi testatur Anton. Gemma Lusitan. decis. 49. num. 3. & decis. 83. num. 2. Afflict. dec. 107. num. 5. Rota apud Cardinal. Cavaler. decis. 613. n. 2 & seq. potissimum verò, quòd priuilegia concessa fuere motu proprio dictorum Regum. vnde cum lapsu temporis, illorũq; obseruantia, probatione alia non egent. vt dixit Rota in Conchen. exemptionis decimarum 30. Ianuarij 1589. coram Orano decis. 240. num. 3. par. 4. diuersorum collecta per Farinac., Caputaq. decis. 381. num. 2. par. 2. per Innoc. in cap. Abbate de verborum signif. & Imol. in Clem. litteris col. 3. propè fin. de probat.

Deinde, quia immediatus prædecessor noster Illustrissimus Iulius Masius facultate sibi per priuilegia indulta, Affidatos habendi, vsus est, in qua facultate etiam vnicus actus sufficit nedum ad acquirendam, sed etiam ad retinendam possesionem. ad tex in cap. cum Ecclesia Sutrina 3. de causa possessionis, & proprietatis. & ibidem Gloss. verbo breuitatem temporis. tex. in l. fin. C. de seruitutib. & aqua, quem allegat d. Gloss. cap. cum Ecclesia; vbi etiam Abb. num. 23. & Ripa num. 52. Rota par. 2. diuersorum, decis. 17. num. 1. & seq. Gonzalez ad regulam 8. Cancellariæ gloss. 45. §. 2. num. 29. Vincent. Anna allegat. 131. num. 1. & 2. Maceraten. variarum resolutionum, lib. 1. resolut. 163. num. 13. Loquens

119 quens in quasi possessione iurisdictionis. *Rota apud Card. Cavaler. decis. 655. nu. 2. Ioan. Francisc. de Ponte* Regens, de quo Aduersarij maximè exultant *decis. Regij Collateralis Concilij* 18. *num.* 10. *& seq. ac præsertim num.* 12. loquens de possessione vigore priuilegij, *etiam per vnicum actum*. ad *tex. in cap. cum personæ 7. de priuileg. in 6.* Et nos ipsi, ex quo ad hanc Ecclesiam assumpti (quamuis immeritissimi) fuimus, in hac ipsa possessione fu-

120 mus, etiam sciente, & patiente Principe Cellæmaris, eiusque ministris, iuxta tradita per *Rotam in antiquis decis.* 23. *alias* 2. *de causa possessionis, & proprietat.* quam sequitur *Caputaquen. decis.* 165. *num.* 1. *par.* 3. *& Rota apud sanctæ mem. Greg. XV. decis.* 312. *num.* 3. *tex. in l.* 2. *vbi Gloss. & doctor. C. de seruitutib. & aqua. Doctor. in d. cap. cum Ecclesia Sutrina* 3. *vbi Abb. num.* 25. *& Ripa num.* 64. *de causa possess. & proprietat. Rota apud Coccinum, decis.* 26. *num.* 4. *& apud Card. Manticam decis.* 322. *num.* 4. *Gonzal. d. Gloss.* 45. §. 2. *num.* 32. *Gratianus forens. par.* 4. *cap.* 614. *num.* 14. *Rota par.* 1. *diuersor. decis.* 803. *num.* 7.

121 Præterea priuilegia ipsa non hoc vnum de Affidatis emolumentum complectuntur, sed alia etiam, quibus antiqui illi Reges liberales erga Ecclesiam sanctæ Mariæ, eiusque Episcopos se exhibuerunt; vtputa decimas omnium rerum, atque iurium omnium Doganæ, & Paschalē Cereum in singulos annos soluendum. At in his omnibus in possessione sumus exigendi, sicut & prædecessores nostri fuere. Cur (quæso) in hoc vno

122 de affidatis non erimus? Quia profecto origo attenditur vnde ius possessionis radicem habet. vt dixit *Rota apud Cantuccium d. decis.* 17. *nu.* 2. *&* 10. *par.* 2.

par.2.diuerſorum. Rota apud ſanct.memor.Gregorium Decimumquintum, deciſ.557.num.2. vbi *Beltraminus* addens *num.9.* docens: priuilegium continens
„ plura capita conſeruari in totum, ſi quo ad quæ-
„ dam in exercitium deductum fuerit. & dixerat antea *Rota apud Cardin.Seraphin. deciſ.*1043. *num.* 4. *& apud Duranum* Epiſcopum Vrgellen. *deciſ.*274. *num.* 1. *par.* 2. ſequiturque *Poſtius de mandato de manutenendo obſeruat.* 73. *num.* 150. & deduximus in dicta reſponſione pro affidatis *num.* 87. & 88.

123 Deinceps, quòd priuilegia huiuſmodi per Anteceſſores Reges indulta fuere Eccleſiæ S. Mariæ, eiuſque Epiſcopis in remiſsionem peccatorum, atque proinde ob cauſam: qua de re in contractum tranſiuere, vt poſt alios ſequitur doctiſsimus ille vir ex ſocietate *Ieſu Thomas Sanchez de matrimon. tom.* 2. *lib.* 8. *diſput.* 33. *à num.* 1. *& ſeq. ac num.*8. quem etiam ſequitur *Pater Franciſcus Suarez*, ex eodem Illuſtriſsima ſocietate Ieſu *de legib. lib.* 8. *cap.*38. *num.*3. *Surd. conſ.*419. *nu.*26. *&* 56. *&* 57. *ac ſequent. lib.* 3. *Mandoſius de priuileg. ad inſtar, Gloſſ.*15. *num.*17. *&* 19. alijque, quos d. noſtra reſponſione retulimus *num.* 96.

124 Cæterum neque Epiſcopi huic priuilegio de affidatis in ſucceſſorum præiudicium, & Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, nedum per non vſum, verùm multo minus expreſſa renunciatione præiudicium inferre potuere; fuiſſet equidem alienationis ſpecies, quæ ipſis in rebus Eccleſiæ interdicta omnino eſt ex iuris cenſura. *cap.*1. *& ſeqq. ac cap. nulli liceat* 5. *de rebus Eccleſiæ alienand. extrauagans* Pauli Secundi *ambitioſæ vn. de rebus Eccl. non alienand. Decianus conſil.*66. *num.*65. *volum.* 5. *Iacobus Berretta conſil.* 13. *num.* 9. *Menochius de præſumpt. lib.*6.

lib. 6. præsumpt. 41. *num.* 7. 8. *& seq.* Surd. *dicto consil.* 419. *num.* 29. *&* 30. *lib.* 3. *Caputaquen. dicta decis.* 381. *num.* 5. *par.* 2. sequuta fuit *Rota in d. Conchen. exemptionis decimarum coram Orano d. dec.* 240. *num.* 4. *par.* 4. *diuersorum.* deduximusque d. responsione nostra pro hac re, *num.* 119.

125 Et Demum, quod ad infringendum priuilegium hoc ad minimum legitima perquirebatur præscriptio per spatium quadraginta annorum, quæ non nisi post prohibitionem currit. vt ad *tex. in dicto cap. cùm accessissent* 8. *& Felin. ibid. nu.* 27. *atq; Abbat. de constitut.* sequitur *Marcus Antonius Genuensis* Episcopus Isernien. in *practicabilib. Ecclesiast. quæst.* 154. *num.* 3. *&* 4. *Caputaquens. decis.* 382. *num.* 1. *par.* 2. *& decis.* 380. *nu.* 3. *ead. par.* 2. *Menoch. dicto lib.* 6. *præsumpt.* 41. *num.* 1. *cum seqq. Barbosa in collectan. ad decretal. d. cap. cum accessissent de constitut. num.* 5. *& seq. Rota apud Card. Crescentium decis.* 79. *alias* 4. *de priuileg. num.* 4. potissimum verò si successiuum tractum priuilegium habeat, vt in nostris hisce priuilegijs est. & plenè sequitur *Pater Suarez de legib. lib.* 8. *cap.* 35. *à nu.* 11. *cum seq.* & cum primis in his, quæ sunt facultatis. *Abb. consil.* 18. *Primò, quod communitas col. penult. verbo oportet, par.* 2. quem sequitur *Cardin. Tuscus tom.* 6. *littera P. priuilegium conclus.* 755. *num.* 12.

Nec suffragium vllum fert Aduersarijs excogitatum inuentum; vt respondeant vsui Affidatos habendi etiam per Illustrissimum Iulium Masiũ nostrum prædecessorem. Quod Dalmatæ, quos ille potissimum retinuit vulgo Sclauones nuncupati, & exteri erant, & in loco degebant Sancti Martini.

Quia nimirum priuilegia absolutè facultatem dant

dant Ecclesiæ sanctæ Mariæ, eiusque Episcopis habendi homines affidatos, neque distinctionem
126 vllam faciunt, an Ciues, an exteri esse debeant. vt neque nos etiam distinguere oporteat, *dicta l. non distinguemus 37.ff.de recept.arbitris,d.c.solitæ 6. de maiorit. & obed. Barbosa ass iom.136.n.4.* & tamẽ dictus Dominus Iulius Masius, & Ciues, & exteros affidatos habuit, potissimũ verò Hieronymũ Mõtellum, quem caput, & ducem cõstituerat Dalmatarum, & alios, vt in facto probatur. Retinuit autẽ illos in loco S.Martini nuncupato, in quo est domus Episcopi, & maxima pars territoriorum mensæ Episcopalis, quia frequens erat dictus Dominus Episcopus in dicto loco, & in illo etiam ad mensem degere consueuerat, vt securius viueret; seque perditæ farinę homines dictorum Dalmatarum timore à furtis, & latrocinijs, atque rapinis temperarent, cùm sit locus apertus, neq; ab alijs
127 habitatus. Non itaque in diuersum argumentum trahendum erit, vt rem per quam apertissimam, quam negare non possunt, in diuersum trahant; aduersus Iaboleni sensum *lib.9.* epistolarum in *l. eum, qui ædes 23. §. accedit eo, ff. de vsucapionib.* rationem reddentis sui dicti. *Quod absurdum, & minime iuri ciuili conueniens est, vt vna res diuersis temporibus capiatur.* In diuersum itaque trahere argumentum haud debent. Sed vt magis nostros conuincamus Aduersarios, huic nobis, respondeant dilemmati. Vel poterat Dominus Masius Episcopus habere Dalmatas prædictos, illosque (vtique laycos) in suam habere iurisdictionẽ, atque armatos retinere; in Ciuilibus, & Criminalibus agnoscere, & iudicare, vel non poterat? Non poterat vtique Respondebunt. Quia aduersatur

hoc

hoc regali iurisdictioni; vt Episcopi, nec intueantur quidem laycos, ne dixerim illos iudicent, in suamque trahant iurisdictionem, ne in alienam messem manus ponant. At retinuit Dominus Masius Dalmatas prædictos, eosque in suam iurisdictionem habuit: cognouit, iudicauit; & nemo fuit
128 vnquam, qui ei diceret: Cur ita facis? An verè cognoscebant illius temporis homines, quod bene faceret, suoque vteretur iure? vt argumento vtamur, quo quidam apud *Ioan. 7. 26.* vsi fuerunt
" de Christo loquentes: *Nunquid verè cognouerunt*
" *Principes, quia hic est Christus?* quia nimirum admirabantur quidam ex Ierosolymis, quòd palàm cum loqueretur Christus de diuinitate sua, nihil
" tamen ei dicebant: *Nonne hic est, quem quærunt*
" *interficere? Et ecce palam loquitur, & nihil ei dicunt.* argumento etiam regulæ, *qui tacet 43. de regul iur. in 6.* Cognouerãt itaque illius temporis homines, quòd iure suo vteretur Dominus Episcopus Masius, id circo nihil ei dicebant. vt omnes deponunt testes ad reuelationem monitorialium examinati. *perche stauano sotto del dominio di detto Monsignor Masi, & sua giurisdittione.* Vigore ergo priuilegiorum sanctæ Mariæ, & Episcopis indultorum hoc fecit. Conseruauit itaque priuilegiorum vsum,
129 quoad affidatos habendos. Cũ alioqui priuilegia vsu recepta præsumantur. vt dixit *Rota apud Cantucium, decis. 67. num. 2. & seq. par. 2. diuersor.* & sequitur *Ioan. Baptista* Ciarlinius *controuers. forens. cap. 67. num. 10.* vt ei propterea incumbat
130 probatio, qui se fundat in non vsu, vt sequitur *Rota apud Cardinal. Crescent. d. decis. 4. num. 2 de priuil. Mascard. conclus. 1332. num. 3. par. 3.* si itaq; Domino Masio prædecessori nostro licuit: Cur

131 non vtique licebit nobis? At prædecessoris possessio etiam successori proficit, præsertim dignitati, quæ nunquam moritur. *Guido Papa dec.625. num.2. & seq.* quæ fuit canonizata in Rota, vt testatur Illustrissimus *Duranus* Episcopus Vrgellen. *decis.21.num.2.par.1.& Rota apud* Coccin.*d.dec.26. num.3.*& diximus latius in *d.nostra respons.*pro hac eadem re, *num. 92. & 93.*

Nec eorum proficit argumentum, quo vtuntur, vt priuilegia abnegent, dicentes: illa chartu-
132 las esse, & proinde, cum non sint in forma probanti, non probare. vt dixit *Rota apud Cardinal. Seraphinum, decis.910. num.3.*

133 Tum quia priuilegia præfata extracta fuere in synodo diœcesana mandato Episcopi per notarium publicum synodalem, atque synodo ipsi inserta, ac synodali decreto approbata. Sunt proinde authentica, quamuis pars citata minime fuerit ad videndum extrahi. *Felin. in cap.vltimo, num.9. vbi Hostien. Imola, atque alij de fide instrument.* sequuta fuit *Rota apud* Cardinal. *Caualer. decis.* 205. *num. 2. & decis.* 580.*num. 1. & seq. Mascard. de probationib. tom.2.conclus.* 511.*num.17.& seq. Cenedus ad decretales. collectan.*132.*num.1. Barbos. ad d.cap.fin.de fide instrum.num.* 1.

134 Tum etiam, quia fuerunt extracta ab Archiuio Ecclesiæ, qui conseruatur per deputatos à Capitulo, & Episcopo; & per notarium publicum, qui de hoc attestatur, à suis proprijs originalibus, quæ in eodem Archiuo conseruantur. ad *tex.* in *cap. ad audientiam* 13. ibi quia non fuerat in Camera, hoc est in Archiuio, vt perpendit *Cachèran.* Osaschi Dominus *decis.*Senatus Pedemontani *69. num.5.* plures referens. quem admittit *Rota apud*

Car-

Cardinal. Caualerium dictâ decis. 205. num. 2.

135 Tumquoque quia priuilegia prædicta inuentariata pariter reperiuntur in sancta Visitatione, ac singulatim enumerata in inuentario sanctæ Visitationis per Ill. ... issimum Dominum Episcopum Ioannem de Britianos anno 1553. vt hoc ipsum maximam faciat præsumptionem realitatis, & existentiæ priuilegiorum prædicatorum propter antiquitatem facti. ad *tex. in dicto cap. ad audientiam* 13. *de præscript.* ex verbis Innocentij Tertij ibidem dicentis: *Nos igitur magis authoritatem priuilegij, quàm depositiones testium attendentes, considerantes etiam librum censualem, quem non suspectum habemus.* Ex libro igitur censuali Ecclesiæ, quia concordabant cum illo priuilegia, ipsa valida esse, ac firma summus Pontifex decernit. Idem proinde iudicium si nos sequuti fuerimus, non

136 vtique errauerimus. Habet quippe inuentariũ pro se, ac veritate præsumptionem non minimã, *l. fin. C. arbitrium tutelæ. Osaschus decis.* 181. *nu.* 11. sequutaque fuit *Rota in Romana Legatorum de Vitellis*, 1. *Iulij* 1587. *coram* Cardin. *Bubalo dec.* 50. *num.* 1. *post primum volum. consil. Farinac.* & in *re-*

137 *centiorib. par. prima tom.* 2. *decis.* 607. *num.* 1. In inuentario præsertim antiquo, atque authoritate Iudicis confecto, & Ecclesiæ, secundum *Afflictum decis.* 324. *num.* 14. 15. & 16. *Vincent. de Franchis, decis.* 103. *num.* 4. & 5.

138 Tum præterea, quia priuilegia ipsa probantur ex obseruantia quoque solutionis Decimæ, præsertim Doganæ, atq; etiam Cerei Paschalis, quam solutionem, nec Aduersarij ipsi abnuunt, illamq; vigore priuilegiorum. Obseruantia igitur ipsa hoc operabitur, vt plena fides scripturæ adhibeatur:

 in

in facto præsertim antiquo. *Aymon. consil.* 101. *num.*4. *& consil.*274. *num.*6. sequuta fuit *Rota apud Cardinal. Seraphin. decis.* 928. *num.*1. *&* 2. Neque enim fieri potest, cum sint quoad decimam, & Cereum Paschalem firma priuilegia, quoad alia, vt infirma sint, & chartulæ (vt Aduersarij, vt perbellè se ab argumenti Laniena expediant, amant)
139 Cùm res eadem, eademque scriptura diuerso censeri iure minime possit, sed vel in totum approbari, vel in totum reijci. *ad tex. in l. eum qui ædes* 23. *ff. de vsucapionib. cap. cum in tua* 30. *in fin. de decimis can. cognouimus* 29. *in fin. vbi Gloss. fin.* 12. *q.* 2. *Rota in Sabinen. Montis Rotundi* 25. *Iunij* 1627. *coram Domino* Coccino *Decano, decis.* 93. *num.* 84. *par.* 5. *diuersorum nouissimarum. Barbos.*
140 *assiomat.*74. *num.* 4. potissimum verò si eadem ratio, idemque respectus idem suadeant, vt notauit *Nauarr. consil.*3. *num.*6. *lib.* 2. *de foro compet.* & sequuti fuimus nos *respons.* nostra 69. *nu.*21. & 22. *par.* 3.

Tum demum, qnod priuilegia ipsa ad instructionem Dominorum de Collaterali Cōsilio producta fuere, vt erroneas assertiones Principis Cellæ maris, quòd homines armatos teneremus, veritate priuilegiorum conuinceremus, neque enim iudicium hoc formatum fuit, præsertim cùm ex eorum decantata maxima: *Actor rei forum sequatur.*
141 & nos conuenimur, non conuenimus. Iudex verò noster competens sanctissimus Dominus Papa est. ad *tex. in cap. qualiter, & quando* 24. *de accusat.* quem innouauit sacrosancta Tridentina synodus *sess.* 24. *cap.* 5. *de reformat. & sess.* 13. *cap.* 6. in eadem materia *reformat.*
142 Neque dicant, vt priuilegia ipsa infringant

Eccle-

Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ: Constantiam, quę primum priuilegium anno Domini 1112. indulsit, Regni Reginam minime fuisse, sed Regis Francorum filiam, & illustris viri Boamundi Principis Antiocheni filij Ducis Roberti, Guiscardi nuncupati, vxorem. nullam proinde de priuilegio pręfato rationem habendam.

Non inficias nos imus Constantiam Regni Reginam minime fuisse; verùm illam Principissam, & Tarenti, & Barij affirmamus, sicuti etiam, & Canusinæ Ciuitatis, & in tota Apulia, vt post alios refert Pater *Antonius Beatillus Barensis* ex Illustriss. Societate Iesu *in historia Barensi à fol.* 80.

143 & præsertim *fol.* 88. Vti Domina itaque, quid mirum est, si Iuuenacen. Ecclesiæ sanctæ Mariæ, quę sua erant, donare potuit, vt liberalitatem, & munificentiam suam erga Ecclesiam ostēderet? iuxta Iuliani sensum *lib.* 12. digestorum in *l.* 1. *in princ.*

104 *ff. de donat.* An non licet cuilibet ex suo arbitratu res suas moderari, atque elargiri? ad *tex. in l. in re mandata* 21. C. *mandati*. Quanto magis absolutæ Principissæ, & status sui dominæ, siue inter viuos, siue in vltima voluntate, *auth. ingressi, & auth. si qua mulier* C. *de sacrosanct. Eccl.* canonizata *in can. si qua mulier* 9. 19. *quæst.* 3. *Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. dec.* 5. 29. *num.* 1. *& apud* Coccinum *Decanum decis.* 267. *num.* 10. *Ioseph. Ludouic.*

145 *decis. Perusina* 93. *num.* 3. *& seq. par.* 1. Ex ratione, quam refert Caius iure consultus in *l. non vsq; adeo* 2. *ff. si quis à parente manumissus sit*. protestās, „ ac dicens: *Quoniam iniquum est ingenuis hominibus* „ *non esse liberam rerum suarum alienationem*.. Quanto magis Principibus viris, qui nullum recognoscunt in suo statu superiorem, vti dicta Constantia

erat,

erat, (vt non sunt huius temporis Principes ligijs)
146 & in animæ suæ salutem eas sanctæ Mariæ dono dare, elargirique. ad *tex.* Alexandri Tertij in *cap. de ijs 4. in fin. de sepultur. can. nulli dubium 1. 12. quæst. 5.*

147 Et nihilominus hæc ipsa facultas affidandi quadraginta affidatos, anno Domini 1134. Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ per Rogerium Siciliæ, & Italiæ Regem facta quoque fuit: denuoque eidem concedendo: *Ista* (inquam) *prædicta, & omnia illa quoque, quæ prædecessorum nostrorum priuilegijs, seu donatione iam sæpè dicta Ecclesia iustè, atque canonicè tenet, & possidet; vel quæ in posterum liberalitate Principum, oblatione fidelium, concessione Pontificum poterit adipisci, concedimus habenda, & tenenda, & perpetuo iure possidenda, sine nostra, nostrorumq; hæredum, vel successorum contrarietate,* adiecta etiam pœna in eos, qui contrauenire ausi fuerint. *Si quis vero, quod absit* (dicens) *magna, humilisq; persona huius nostræ concessionis paginam, etiam in aliquo violare, vel interrumpere aliquo modo præsumpserit, sciat se composituram auri libras decem, medietatem Palatio nostro, & aliam medietatem parti prænominatæ Iuuenacensi Ecclesiæ, præsensq; decretum pristinum robur obtineat.* Sic itaque Rogerius Rex, cui nec obijci potest, quin Regni Rex fuerit: vt firma ab eo data priuilegia sint semper.

Insurgunt præterea, & tertio aduersum nos nouo prælio, nouisque armis.

„ *In quanto al terzo capo* (inquientes) *che vuole il vescouo far godere alli clerici seluaggi l'esentione dalla giurisdittione secolare, etiam in ciuilibus, e da tutti li pagamenti vniuersali, si dice questo essere contro le cose stabilite dalle Regie prammatiche di questo Regno,*

quale

„ *quale e la prima sotto il tit. de clericis, seu diaconis sil-*
„ *uatic. fatta nell'anno* 1469. *Che ordina alli clerici cõ-*
„ *iugati, che vanno in habito, e tonsura godano il priui-*
„ *legio del foro tanto ciuile, quanto criminale per li loro*
„ *delitti, e che non siano esenti dalli pagamenti vniuer-*
„ *sali. Questa dispositione della prammatica è conforme*
„ *à quella de' sacri Canoni, quali altro priuilegio non*
„ *danno alli congiugati, solo quello del foro in crimina-*
„ *libus, e del capit. si quis suadente, come s'ordinò nel*
cap. ex parte. e l'Abb. sopra quel testo de clericis con-
iugatis.

148 Certè quidem, vt videre videor, concinit, sedetque huic rei, quod in poetica post initium de quibusdam Horatius, Venusinus ille, dixit.

„ *amphora cœpit*
„ *Institui, currente rota, cur vrceus exit?*

iam in superioribus in secũdo capite aduersus nos de viginti quinque hominibus affidatis loquentes, quos nos aggregatos nuncupare asseruere, naturam horum ignorantes, ad clericos siluaticos digressi sunt, nunc ad siluaticos iterũ redeuntes ad cõiugatos clericos pedes diuaricati sunt: vt sedeat,
149 quàm optimè ipsis, quod Titus Liuius quibusdam dixit: *Quid est quod cœlo terram, terra cælum*
„ *misceant?* & alibi. *Quid tandem est, cur cælum, ac ter-*
„ *ras misceant.* vnde parœmiæ locus factus est: *Mare*
cęlo miscere. dixitque Iuuenalis.

„ *Clames licet, & mare cælo*
„ *Confundas, homo sum.*

vel vt etiam Virgilius 12. Aeneid.

Non si tellurem effundas in vndas
Diluuio miscens, cęlumue in tartara soluat?

miscuerunt enim omnia. Et quidem quo ad clericos siluaticos, in superioribus respondimus, verbaque

baque retulimus priuilegij Regis Ferdinandi, quo Ecclesiæ nostræ, & Episcopis indulsit, vt omnes Ecclesiasticæ personæ Iuuenacen. Diocœsis, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, &in person..., & in bonis exemptæ essent, vnique Episcopo Iu-
150 uenacen. subiectæ. Sunt verò clerici siluatici Ecclesiasticæ personæ, quia Dei, Ecclesiæque seruitio addictæ. Fruuntur proinde in omnibus fori priuilegio. Quia priuilegio peculiari muniti nos
151 sumus. Iure ergo volumus, quod priuilegium, (Priuata videlicet lex *can. priuilegia vbi Gloss. distinct.* 3.) nobis indulget, vt nostro vtentes iure nulli iniuriam inferamus, ad *tex. in l fiuminum* 24. *§. fin. ff. de damno infecto*, & *l. Proculus ait.* 26. *eod. l. nullus videtur* 56. *& l. factum* 198. *§. non videtur*, *ff. de regul. iur. cap. cum Ecclesia Vulterrana* 31. *circa fin. de elect. cap. nisi specialis* 3. *in fin. vbi Gloss. fin. de authorit. & vsu pallij*, diximus *respons.* 22. *nu.* 10. *& respons.* 26. *num.* 19. 20. *& seq. par.* 2.
152 Et hoc ipsum in clericis coniugatis procedet, cum ne dum Ecclesiasticæ personæ sint, sed & clericali charactere insigniti, siue magis qualitate
153 illa clericali, quæ gradus magis dicitur ad alios ordines, siue initium quodam sacri Ministerij, secundum *Couar. in cap. quia nos* 9. *num.* 3. *&* 4. *de testam. Anastasius Germonius* Tarantasiæ Archiepiscopus *de sacrorum immunitat. lib.* 3. *cap.* 15. *nu.* 74. *&* 75. *Pater Martin. Fornarius tract. de sacram. Ordinis cap.* 7. *nu.* 1. qui est impressus ad calcem Cardin. Toleti *instruct. Sacerdot.* Vt multo magis hi priuilegio, nobis pro omnibus clericis, & Ecclesiasticis personis indulto, perfrui debeant.
154 Verùm, vt gratiam ineamus cum Aduersarijs nostris admonitos illos volumus, non indistincte

admitti

admitti à Doctoribus *tex.* Bonifacij Octaui in *c. 1. de clericis coniugat.lib.6.* Clericos ipsos coniugatos, qui cum vnica, Virgineque matrimonium iniuere, in criminalibus, & mixtis dumtaxat fori priui-
155 legio perfrui. Non enim pauci sunt, nec infimi nominis Doctores, qui illos in omnibus, siue criminalibus, siue mixtis, siue merè ciuilibus à laycorum Iudicum iurisdictione, & potestate exemptos esse, & volunt, & contendunt: inter quos antesignanus videtur Antiquus ille, grauissimique nominis Doctor *Lapus allegat.* 40. *An priuilegium concessum.* & ibidem *Mandos.* addens *littera* C. & *allegat.* 118. *Quaritur non leuiter.* Rationes quam plurimas concinnans, quibus suam firmam facit sententiam. & ibidem *Mandosius littera A.* Do-
156 ctores, quamplures referens. potissimum verò post sacrosanctæ Tridentinæ synodus decretum, *sess.23.cap.6.§.in Clericis verò coniugatis, in materia de reformat.*

157 Prima verò sit Ratio. Quia indistinctè sacrum Concilium hos coniugio ligatos clericos ad clericatum admittit si vnicam, virginemque duxerint, atque in habitu, tonsuraque incesserint clericali, & in diuinis seruitio mancipentur. vt absonum valde sit, eos ab aliorum cetu clericorum abstrahere, ne & ipsi in ciuilibus à fori priuilegio eximantur, quibus æquantur, ne nos distinguamus
158 vbi sacrosancta Tridentina synodus non distinguit, contra expressam iuris determinationem in *d.l.non distinguemus 37.ff.de recept.arbitr.* aliaq; per nos in hoc genere in superioribus relata. & hanc sequitur sententiam comuniorem contra comunem *Hieronymus à Ceuallos practicar. quæstionum, tom. 1. q. 593. vers. sed contrariam* post *Couar.pra-*

 cti-

ellicarum quæstionum, *quæst.* 31. *Carolus de Graff. de effectibus clericatus*, *affectu* 1. *num.* 81. & Episcopus Vici Equen, Dominus *Riccius* decisionum Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ, *decis.* 320. *num.* 5. *par.* 4. non ab re dictionem illam perpendens (*nullatenus*) in tex. scriptam per Bonifacium Octauum in *d. cap. vn. de cleric. coniugat. in 6.* quæ cum negatiua sit, totum negat, cui adijcitur, omnem proinde remouet iurisdictionem à laycis iudicibus, ne illam in hos coniugatos clericos exerceant, siue in mixtis, siue in merè ciuilibus. Atq; ita sacram iudicasse Romanam Rotam in vna Motulen. refert Episcopus Laquedonen, post-
160 modum Isernien. *Hieronymus Campanilis*, olim in Neapolitano hoc Regno sanctæ Inquisitionis Minister in *diuersorio iuris Canonici rub.* 11. *cap.* 12. *num.* 14. *ad* 17. *Pater Ferdinandus à Castro Palao* ex Illustrissima Societate Iesu. in *opere morali tom.* 2. *tract.* 12. *disputat. vn. punct.* 5. *num.* 2.

161 Deinde, quod non minus acri iudicio suffragatur ratio, quam Pater *Aegid. de ConinK de censuris disput.* 17. *dub.* 2. *num.* 30. perpendit. Quia nimirum sacrum Concilium præter disposita per Bonifacium Octauum in *dicto cap. vnico de clericis coniugat. in 6.* (quod scilicet vnicam, & virginem duxerint, & in habitu, tonsuraque clericali incedant) perquirit pariter, vt alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati inseruiant, ministrentque. Aequantur itaque in hoc alijs clericis non iugatis. At isti ab omni laycali iurisdictione, siue in ciuilibus, siue in criminalibus extorres sunt. Ergo & illi.

162 Præterea nec minoris ponderis ratio est à Patre *Auila de censuris par.* 5. *disput.* 4. *sect.* 2. *dub.* 4.

in

in 4. conclus. ex sacro Concilio Tridentino eadem *sess.* 23. *cap.* 17. *in fin. de reformat.* eruta, dum sacra
„ synodus disponit. *Quod si ministerijs quatuor mi-*
„ *norum ordinum exercendis clerici celibes presto non*
„ *erunt; suffici poterunt etiam coniugati vitæ probatæ,*
„ *dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, &*
„ *qui tonsuram, & habitum clericalem in Ecclesia ge-*
stent. Pares facit in hoc sacrum Concilium celibibus Coniugatos in diuino ministerio. Non ergo dispares illos faciet in foro, ne laycis subdantur,
163 qui Deo adstant ministraturi. Facit hanc perpensionem satis firmam Concilium Parisiense relatum *in cap. 2. de foro compet.* dicens: *Nullus iudi-*
„ *cum secularium, neque presbyterum, neque diaconum,*
„ *aut clericum vllum, aut minores Ecclesiæ, sine per-*
„ *missu Pontificis per se distringere, aut condemnare*
„ *præsumat. Quod si fecerit, ab Ecclesia Dei, cui iniu-*
„ *riam irrogare dignoscitur, tandiu sit sequestratus, quo-*
„ *usque reatum suum agnoscens emendet*. Hunn tex-
„ tum perpendit Bonifacius Octauus *d. cap. vnico de*
„ *cleric. coniugat. in* 6. in illis verbis disponens: *Et*
„ *cum iuxta Parisiense Concilium nullus clericus di-*
„ *stringi, aut condemnari debeat à Iudice seculari*.
Gratianus quoque in decreto hunc refert textum Concilij Parisiensis *in can. 2. pro palea* 11. *quæst.* 1. neque *Glossam in d. cap. vnico de cleric. coniugat.* verbo *Concilium* perpensio hæc effugit. Ad hanc itaque perpensionem animaduertenda duo erunt. Vnum, quòd concilium vtitur pronomine illo *vllum clericum*. quod Bonifacius Octauus *nullus clericus*, vertit, vt innuerent, omnes clericos, siue celibes, siue coniugatos esse in omnibus à laycorum iudicum iurisdictione exemptos. Cum enim omnes clericos exemit, nullum vtiq; non exemp-

tum dimissit ad tex. in cap. Solitæ 6. §. nos autem de
164 maioritat. & obed. Quin maioris efficacitatis est negatiua ad negandum, quàm ad affirmandum affirmatiua, secundum Gloss. finalem in l. hoc genus legati 105. ff. de conditionib. & demonstrat. & sequitur Gloss. in cap. cum dilectus 8. §. quia nobis, in verbo à suspensis circa medium. vers. ratio illa videtur. de consuetud. Aymon. cons. 146. num. 3. Decius in cap. nam concupiscentiam in prima lectura in tertio notabili, num. 5. dè constitut. Perez de Lara de capellan. lib. 2. cap. 4. num. 114. Nauarr. consil. 40. Peto primo. num. 9. lib. 5. de pœnit. & remissionibus. Hieronymus de Federicis resolutionum criminalium, resolut. 61. num. 3. post secundum vol. consil. Farinacc.
165 Alterum verò, quod ponderanda erunt verba
„ illa: distringere, aut condemnare præsumant: quibus Concilium, & Bonifacius Octauus vtuntur. quæ quidem verba, vt diuersa ponuntur, vt omnem à laycis iudicibus auferant potestatẽ clericos quoscunque iudicandi, siue in ciuilibus, siue in criminalibus; vt distringere ad criminales referatur, eorum personam eximens: condemnare verò ad
166 vtrumque, cùm latius pateat: quod perpendisse
„ videtur, Gloss. d. cap. 2. verbo condemnari. dicens:
„ Nisi forte in causa reconuentionis, quia bene respondere
„ re tenetur in ciuili. Vt secus esse debeat in alijs omnibus causis. quod perpendit Gloss. d. 11. quæst. 1. in princ. verbo, quod clericus, circa medium: di-
„ cens: In his omnibus numquam conuenitur clericus,
„ nisi sub Ecclesiastico Iudice. allegat in probationem tex. in d. cap. nullus 2. de foro compet. Qui sanè tex.
167 indistinctè de omnibus loquitur clericis. Coniugati verò, & ipsi clerici sunt. vt ibidem notat Abb. num. 2. Ipsi ergo, & compræhendentur ne sæ-
cu-

cularis iudici, siue in ciuilibus, siue in criminalibus
168 subijciantur. Quod nempe coniugati sunt, nihil ab eis aufert. quin in sortem Dei asciti nõ sint. iuxta *tex. in can. clericos* 1. 21. *dist.& can. clericus* 5. *& can. duo sunt genera* 7. 12. *quæst. prima*, *cap. cum secundum Apostolum* 16. *de prabend.* sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 1. *de reformat.* & quin corpus, animamque Dei seruitio deputarint, eorumque portio Deus effectus sit. ad *tex.*
169 *in can. cui portio* 6. 12. *quæst.* 1. Quod autem priuilegio perfruantur fori, id ex iure oritur diuino, quo diuino deputati obsequio, Deoque sacri à iurisdictione eximuntur iudicum sæcularium, abso-
170 lutè, ac simpliciter. cum non diceat, quæ Deo sacra facta sunt, atque dicata semel, humanis nexibus alligari. ad *tex. in l. sancimus nemini* 17. *&*
171 *l. sancimus res* 18. *C. de sacrosanct. Eccles.* Neque priuilegium hoc fori, personis particularibus, sed toto statui indultum diuino est iure, ne dum humano, vt neque per particulares personas renunciari eidem valeat. *cap. si diligenti* 12. *de foro compet.* Neque inficias Aduersarij ire valeant, quin hi coniugati, sicuti & illi celibes de familia sint Ecclesiæ, & Dei: Erunt propterea ita in ciuilibus sicuti in criminalibus exempti coniugio ligati clerici, si-
172 cut, & celibes; ne alioqui melioris conditionis videantur esse crimine se astringentes, quàm in ciuilibus in iudicium vocati. quod perpendit *Vulpes in praxi fori Ecclesiastici cap.* 40. *num.* 7. & hanc sententiam sequitur inter cæteros *Camillus Borellus ad speculum Belluc. rub* 11. *§. videamus de clericis,*
173 *in verbo clericis*. Qui sententiam hanc in Regno Neapolitano indistinctè receptam esse testatur, referens dictam pragmaticam Regis Ferdinandi,

 quam

quam pro se Aduersarij nostri protulere: quæ est 1. *in tit. de cleric. & diacon. siluaticis* incipiens *nuper*, in fine ibi: *ciuiliter, aut criminaliter*, vt nullo alio nos egere testimonio videamur, quàm ab ipsis Aduersarijs approbato. & idem met *Burrellus in sum. omnium decisionum tom. 1. tit. 8. de clericis coniugat. num. 6.* Proauus noster *Robertus Maranta in speculo par. quarta in 11. distinct. iudiciorum*, Iudicium aliud Ecclesiasticum, aliud sæculare, *num.* 5. qui & ipse absolutè loquitur: Clericum coniugatum fori priuilegio gaudere. *Marta de iurisdictione par. 4. casu* 153. *Riccius in praxi par. 3. resolut.* 113. *& par. 3. decisionum, decis.* 170. *num.* 1. *Squillantes de priuileg. clericorum, cap. 7. num. 26. & 27. Bonacina de censur. tom. 3. disputat. prima, quæst. 16. punct. 3. num. 3. Sanch. de matrimon. tom. 2. lib. 7. disput. 46. num. 21. in prima sententia. Bellectus Episcopus Hieracen. disquisitionis clerical. par. prima, tit. de fauore clericorum personali* §. 8. *num. 9. Nouarius forensium quæst. lib. 1. resolut. 79. num. 1. Pater Duardus in Bulla cœnæ lib. 2. can. 15. quæst. 4. in tertia concl. nu. 12. & seq. Diana moralium resolut. par. 1. tract. 2. resolut. 30. & par. 4. tract. primo, resolut. 78. Ioann. Ant. de Marin. quotidianarum resolut. cap. 58. num. secundo, & 11. Barbosa de iure Ecclesiastico lib. 1. cap. 39.*
174 §. 2. *num.* 37. *&* 38. & hanc sententiam absolutè sequitur sacra Congregatio, de qua, loco paulò ante relato *num.* 38. testatur Barbosa, & *Diana par. quinta resolutionum moralium in additionib. ad num. 38. fol. mihi* 458. refert litteras eiusdem sacræ Cou gregationis anno 1631. Episcopo Reginen data, tenoris sequentis.

All'

All'Illustre, e Molto Reuerendo Signore come fratello, il Vescouo di Reggio.

Intus. » *ILlustre, e Molto Reuerendo Monsignore*
» *come fratello. Se il Clerico coniugato*
» *Giacomo Masetti della Mirandola hà tutti li requi-*
» *siti di clerico coniugato espressi da' sacri Canoni;*
» *senza dubio egli deue poter godere il priuilegio del*
» *foro in tutte le cause, ancorche ciuili, conforme l'opi-*
nione di questa sacra Congregatione sopra le contro-
» *uersie giurisdittionali. che è quanto occorre dire*
» *à V. S. in questo particolare, alla quale mi offero,*
» *e prego ogni prosperità. Roma, 17. Giugno 1631.*
Di V. S. come fratello

Il Cardinal Gessi.

Francesco Paulucci Secretario.

Similique modo eadem sacra Congregatio ab Reuerendissimo Vicario Generali Abbatiæ sub nomine sanctissimæ Trinitatis Militen. Nullius diocœsis, (quæ regitur à Patribus Societatis Iesu) anno 1641. Respondit, quæ responsiones ad calcem reijciuntur huius tractatus.

175 Neque dicant, satis esse ipsis Aduersarijs pro se ipsis probatorum quoque Doctorum sententiã esse. Nimirum quia cùm de libertate, & immunitate agatur Ecclesiastica, atque de interpretatione sacri Tridentini Concilij, tùm etiam dicti *cap. vnic. de cleric. coniugat. in 6.* & multorum, pœnèq; omnium doctorum sententia in hoc sit: (Clericos coniugatos, requisita habentes gaudere absolute
176 priuilegio fori, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, eorumque vxores) & hanc sacra Congregatio

gatio (ad quam declarare spectat, quod dubium est,) absolutè sequatur, & ita declaret: eius vtique
177 sententiæ standum erit, reiecta aduersariorum sententia: Declarationes equidem sacræ Congregationis, cùm de illis constat, legem constituunt in tota Christiana Republica. vt in consciētia ligent. *Rodriguez quæstionum regularium tom.1. quæst.11. art.2. Ferdinand. à Castro moral. par. prima tract.3. disput.5. punct.3. §.1. num.3. & seq.* & alios retulimus nos *respons.* nostra 24. *num.*8. & 10. *par.*1.

Non itaque firmum eorum erit argumentum ad diruendam tam stabilem, atque ita inuiolabilem sententiam, rationibus, atque sacrorum Canonum, & Conciliorum, cùm primis verò sacri Tridentini, ac sacræ Congregationis approbatione vallatam vndique, quod referant hortatoriales litteras per laycos iudices ad Episcopos datas, quin non intimatas. illæ quippe quoad Ecclesiasticos legem non faciunt. neque quid inde factum fuerit, referunt. fortasse, quòd Episcopi
178 non illas seruarunt; vt consuetudo, quæ optima est legum interpres. vt Innocentius Tertius in *cap. cum dilectus* 8. *de consuetud.* loquitur, id apertissimè ostendit, cum hi coniugio ligati clerici in omnibus Diocœsibus, tàm in ciuilibus, quam in criminalibus, eorumque vxores, (quod vir & vxor
179 vna caro sunt, & persona reputantur: *can. si quis 3. in fin.* 30. *quæst.* 4. Quia sunt duo in vna carne. *Genes.* 2. 24. *Matth.* 19. 5. *prima ad Corinth.* 6. 16. diximus *respons.* nostra *prima, nu.*19. & 20. *par.*2.) priuilegio perfruantur fori.

Nec suffragatur illis, quam referunt rationem; „ *Perche questo* (dicentes) *repugna alla commune senten-*
180 *za de' Dottori tanto ciuili quanto canonici, quali vna-*

,, *vnanimiter vogliono, che quando lo statuto secolare è fatto ad bonum publicum, di necessità liga le persone Ecclesiastiche*. Confirmant eorum hanc assertionem dicentes. *Et è tanto vero, che affermano li Dottori, che li clerici, che contrauengono à tale statuto laicale, peccano mortalmente*: adijcientes: *E la ragione di tutto cio è, perche le persone Ecclesiastiche sono Cittadini, e vengono appellatione ciuium Bart. nella l. 1. num. 11. ff. ad municipal.*

,, *Secondo, perche il fare le leggi per conseruatione della Republica spetta alli Principi, à chi è stata data la cura de' Popoli, e non alli Vescoui, & altri Giudici Ecclesiastici.*

181 Certè desipiunt si sic sapiunt, vt verbis vtamur Innocentij Tertij *in cap. nisi cum pridem 10. §. certè desipis. de renunciat.* Non enim vniuersim illa, quã
182 communẽ Doctorum appellant sententiã, recepta est, sed in casibus peculiaribus, quando in commune bonum Ciuium omnium, & Reipublicæ, & generatim, nulla clericorum facta memoria aliquid decernit Princeps sæcularis. Exemplificãt Doctores in taxando iustũ pretiũ rerũ, vtputa frumenti, vini, ac aliarum rerum. Nam tenentur hoc casu clerici legem hanc sequi, vt etiam se piaculo inficiant, si contra fecerint, non sanè ex vi coactiua legis, sed ex vi directiua rectæ rationis, & quia tunc sacri Canones hanc iustam, & in commune Reipublicæ bonum, in qua & ipsi compræhenduntur clerici, latam legem approbare videntur; vt etiam ex iustitia obstringat clericos ad illam seruandam, atque si taxatum per legem pretium vendendo excesserint, ad restituendum excessum, quod iustitia contra fecerint, iustum excedendo rerum pretium, & alterum contra iustitiam gra-

uauerint, teneantur. Ita perbellè doctissimus ille, & omnium Magister Illustrissimæ Societatis Iesu alumnus Pater *Franciscus Suarez de legibus, lib. 3. cap. 34.* præsertim *num. 6. Nauarr. consil. 3. an lex Principis sæcularis, lib. 1. de constitutionib. & in man. cap. 23. num.* 88. eiusque Discipulus Præsul ille doctissimus *Didacus Couarruuias in regula possessor. 2. par. relect. §. 4. num. 9. versic. tertium est, & lib. 2. variarum resolutionum, cap. fin. in fine.*

183 Eminentissimus Cardinalis *Bellarminus*, fulgidissimum Ecclesiæ lumen, *illustrium controuers. de clericis, lib. 1. cap. 28. in secunda propositione, versic. probatus igitur. Ioann.* Salas *de contractib. tit. de emption. & vendition. dub. 9. & de censibus dub. 50. Bonacina de legib. disputat. prima, quæst. 1. punct. 6. num. 29. Ceuallos communium contra commun. lib. 4. quæst. 899. num. 146. cum seq. Francisc. Viuius decis. 18. & decis. 106. Vincent. de Franch. decis. 10. Mastrillus decis. 17. par. 1. Alexand. Ambrosin. decis. Perusin. 39. num. 29. & 30. par. 2. & de immunitat. Ecclesiastica cap. 21. per tot. Petrus Surd. consil. 301. num. 30. & 31. volum. 3. Carolus de Graffis de effectib. clericat. effectu primo. num. 38. Ioann. Bapt. Thoro in compend. decis. par. 1. verbo Ecclesia, & clerici. Genuensis in praxi Episcop. cap. 62. de nonnullis statutis clericorum impressione* Romana ann. 1609. *Paulus Squiliantes de priuil. clericorum, priuil. 7. nu. 94. Barbosa de iure Ecclesiastico lib. primo, cap. 39. de priuil. clericorum, §. 5. à num. 47. cum sequenti. Pater Diana moralium resolut. par. prima tract. 2. de Immunitat. Ecclesiastica resolut. 8. & 9. & par. quarta tract. 1. de ead. resolut. 52. versic. suppono 2.* noster *Maranta disputat. octaua, num. 17. & 77.*

184 Quod si verò extra casus peculiares prædictos

quid-

quidquam per sæculares Principes statutum fuerit, quod contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam tendat, eamque siue directè, siue indirectè tangat, lædatue id totum vti iniustum, Ecclesiamque lædens abrogatum censetur, neq; pili, quoad personas Ecclesiasticas, eorumue bona æstimatur, quin interdictum sacris Canonibus veluti aqua, & igne censetur, & sic statuentes censuris feriuntur Ecclesiasticis summo Romano Pontifici retentis, nisi etiam ab albo statuta ipsa expunxerint. iuxta Bullam in Cœna Domini;

185 Quòd nulla sit Principibus sæcularibus in Ecclesias, atque Ecclesiasticas personas, earumue bona attributa iurisdictio; cum illæ ab eorum subiectione sint iure diuino exemptæ. *dicto cap. 2. & cap. si diligenti 12. & cap. significasti 18. de foro compet. cap. non minus 4. & cap. aduersus 7. de immunitat. Ecclesiastica, cap. nouerit 49. de sent. excommunicat. extra, & cap. quanquam 4. de censib. lib. 6. & cap. clericis laycos 3. de immunitat. Eccles. eod. libro*,

186 quæ innouata fuere in Concilio Lateranen. sub Leone Decimo, & ratio data ibidem sequentibus

» verbis: *Cum à iure tam diuino, quàm humano laycis*

» *potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit*. Et omnia innouauit sacrum Tridentinum Concilium *sess. 25. cap. 20. de reformat.* & ita hanc sententiam declarat pluribus Pater *Suar. d. cap. 34.* per totum. *Card. Bellarmin. d. clericis lib. 1. d. cap. 28. in 2. proposit. ad tex. in cap. primo de operis noui nunciat.* noster *Maranta in speculo 2. par. principali num. 54. Ambrosinus d. cap. 21. de immunit. Ecclesiast. Diana d. par. 1. resolut. 8. Barbosa in collectan. ad decretal. d. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ 10. num. 4. de constitutionib.* idem *Diana par. quarta, tract. 1. d. resolut. 52.*

ſticarum quæſtionum, *quæſt.* 31. *Carolus de Graſſ. de effectibus clericatus*, *affectu* 1. *num.* 81. & Epiſcopus Vici Equen, Dominus *Riccius* deciſionum Curiæ Archiepiſcopalis Neapolitanæ, *deciſ.* 320. *num.* 5. *par.* 4. non ab re dictionem illam perpendens (*nullatenus*) in tex. ſcriptam per Bonifacium Octauum in *d. cap. vn. de cleric. coniugat. in 6.* quæ cum negatiua ſit, totum negat, cui adijcitur, omnem proinde remouet iuriſdictionem à laycis iudicibus, ne illam in hos coniugatos clericos exerceant, ſiue in mixtis, ſiue in merè ciuilibus. Atq; ita ſacram iudicaſſe Romanam Rotam in vna Motulen. refert Epiſcopus Laquedonen, poſt-
160 modum Iſernien. *Hieronymus Campanilis*, olim in Neapolitano hoc Regno ſanctæ Inquiſitionis Miniſter in *diuerſorio iuris Canonici rub.* 11. *cap.* 12. *num.* 14. *ad* 17. *Pater Ferdinandus à Caſtro Palao* ex Illuſtriſſima Societate Ieſu. in *opere morali tom.* 2. *tract.* 12. *diſputat. vn. punct.* 5. *num.* 2.
161 Deinde, quod non minus acri iudicio ſuffragatur ratio, quam Pater *Aegid. de ConinK de cenſuris diſput.* 17. *dub.* 2. *num.* 30. perpendit. Quia nimirum ſacrum Concilium præter diſpoſita per Bonifacium Octauum in *dicto cap. vnico de clericis coniugat. in 6.* (quod ſcilicet vnicam, & virginem duxerint, & in habitu, tonſuraque clericali incedant) perquirit pariter, vt alicuius Eccleſiæ ſeruitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputati inſeruiant, miniſtrentque. Aequantur itaque in hoc alijs clericis non iugatis. At iſti ab omni laycali iuriſdictione, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus extorres ſunt. Ergo & illi.
162 Præterea nec minoris ponderis ratio eſt à Patre *Auila de cenſuris par.* 5. *diſput.* 4. *ſect.* 2. *dub.* 4.
in

in 4. conclus. ex sacro Concilio Tridentino eadem
sess. 23. cap. 17. in fin. de reformat. eruta, dum sacra
» synodus disponit. *Quod si ministerijs quatuor mi-*
» *norum ordinum exercendis clerici celibes præsto non*
» *erunt; suffici poterunt etiam coniugati vitæ probatæ,*
» *dummodo non bigami, ad ea munia obeunda idonei, &*
» *qui tonsuram, & habitum clericalem in Ecclesia ge-*
stent. Pares facit in hoc sacrum Concilium celibi-
bus Coniugatos in diuino ministerio. Non ergo
dispares illos faciet in foro, ne laycis subdantur,
163 qui Deo adstant ministraturi. Facit hanc per-
pensionem satis firmam Concilium Parisiense re-
» latum *in cap. 2. de foro compet.* dicens: *Nullus iudi-*
» *cum secularium, neque presbyterum, neque diaconum,*
» *aut clericum vllum, aut minores Ecclesiæ, sine per-*
» *missu Pontificis per se distringere, aut condemnare*
» *præsumat. Quod si fecerit, ab Ecclesia Dei, cui iniu-*
» *riam irrogare dignoscitur, tandiu sit sequestratus, quo-*
» *usque reatum suum agnoscens emendet*. Hunc tex-
» tum perpendit Bonifacius Octauus *d. cap. vnico de*
» *cleric. coniugat. in 6.* in illis verbis disponens: *Et*
» *cum iuxta Parisiense Concilium nullus clericus di-*
» *stringi, aut condemnari debeat à Iudice seculari*.
Gratianus quoque in decreto hunc refert textum
Concilij Parisiensis *in can. 2. pro palea 11. quæst. 1.*
neque *Glossam in d. cap. vnico de cleric. coniugat.* ver-
bo *Concilium* perpensio hæc effugit. Ad hanc ita-
que perpensionem animaduertenda duo erunt.
Vnum, quòd concilium vtitur pronomine illo
vllum clericum. quod Bonifacius Octauus *nullus*
clericus, vertit, vt innuerent, omnes clericos, siue
celibes, siue coniugatos esse in omnibus à layco-
rum iudicum iurisdictione exemptos. Cum enim
omnes clericos exemit, nullum vtiq; non exemp-

tum dimissit ad tex. *in cap. Solita 6. §. nos autem de*
164 *maioritat. & obed.* Quin maioris efficacitatis est negatiua ad negandum, quàm ad affirmandum affirmatiua, secundum *Gloss. finalem in l. hoc genus legati 105. ff. de conditionib. & demonstrat.* & sequitur *Gloss. in cap. cum dilectus* 8. §. *quia nobis*, in verbo *à suspensis* circa medium. *vers. ratio illa videtur. de consuetud. Aymon. cons.* 146. *num.* 3. *Decius in cap. nam concupiscentiam in prima lectura in tertio notabili, num.* 5. *dè constitut. Perez de Lara de capellan. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 114. *Nauarr. consil.* 40. *Peto primo. num.* 9. *lib.* 5. *de pœnit. & remissionibus. Hieronymus de Federicis resolutionum criminalium, resolut.* 61. *num.* 3. *post secundum vol. consil. Farinacc.*
165 Alterum verò, quod ponderanda erunt verba
„ illa: *distringere, aut condemnare præsumant*: quibus Concilium, & Bonifacius Octauus vtuntur. quæ quidem verba, vt diuersa ponuntur, vt omnem à laycis iudicibus auferant potestatē clericos quoscunque iudicandi, siue in ciuilibus, siue in criminalibus; vt distringere ad criminales referatur, eorum personam eximens: condemnare verò ad
166 vtrumque, cùm latius pateat: quod perpendisse
„ videtur, *Gloss. d. cap.* 2. verbo *condemnari*. dicens:
„ *Nisi forte in causa reconuentionis, quia bene responde-*
„ *re tenetur in ciuili*. Vt secus esse debeat in alijs omnibus causis. quod perpendit *Gloss. d.* 11. *quæst.* 1. *in princ.* verbo, *quod clericus*, circa medium: di-
„ cens: *In his omnibus numquam conuenitur clericus,*
„ *nisi sub Ecclesiastico Iudice*. allegat in probationem *tex. in d. cap. nullus* 2. *de foro compet.* Qui sanè *tex.*
167 indistinctè de omnibus loquitur clericis. Coniugati verò, & ipsi clerici sunt. vt ibidem notat *Abb. num.* 2. Ipsi ergo, & compræhendentur ne sæ-

cu-

cularì iudici, siue in ciuilibus, siue in criminalibus
168 subijciantur. Quod nempe coniugati sunt, nihil ab eis aufert. quin in sortem Dei asciti nõ sint. iuxta *tex. in can. clericos* 1. 21. *dist.* & *can. clericus* 5. & *can. duo sunt genera* 7. 12. *quæst. prima*, *cap. cum secundum Apostolum* 16. *de prabend.* sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 21. *cap.* 1. *de reformat.* & quin corpus, animamque Dei seruitio deputarint, eorumque portio Deus effectus sit. ad *tex.*
169 *in can. cui portio* 6. 12. *quæst.* 1. Quod autem priuilegio perfruantur fori, id ex iure oritur diuino, quo diuino deputati obsequio, Deoque sacri à iurisdictione eximuntur iudicum sæcularium, abso-
170 lutè, ac simpliciter. cum non diceat, quæ Deo sacra facta sunt, atque dicata semel, humanis nexibus alligari. ad *tex. in l. sancimus nemini* 17. &
171 *l. sancimus res* 18. *C. de sacrosanct. Eccles.* Neque priuilegium hoc fori, personis particularibus, sed toto statui indultum diuino est iure, ne dum humano, vt neque per particulares personas renunciari eidem valeat. *cap. si diligenti* 12. *de foro compet.* Neque inficias Aduersarij ire valeant, quin hi coniugati, sicuti & illi celibes de familia sint Ecclesiæ, & Dei. Erunt propterea ita in ciuilibus sicuti in criminalibus exempti coniugio ligati clerici, si-
172 cut, & celibes: ne alioqui melioris conditionis videantur esse crimine se astringentes, quàm in ciuilibus in iudicium vocati. quod perpendit *Vulpes in praxi fori Ecclesiastici cap.* 40. *num.* 7. & hanc sententiam sequitur inter cæteros *Camillus Borellus ad speculum Belluc. rub* 11. *§. videamus de clericis,*
173 *in verbo clericis*. Qui sententiam hanc in Regno Neapolitano indistinctè receptam esse testatur, referens dictam pragmaticam Regis Ferdinandi,

quam

quam pro se Aduersarij nostri protulere: quæ est 1. *in tit. de cleric. & diacon. siluaticis* incipiens *nuper*, in fine ibi: *ciuiliter, aut criminaliter*, vt nullo alio nos egere testimonio videamur, quàm ab ipsis Aduersarijs approbato. & idemmet *Burrellus in sum. omnium decisionum tom. 1. tit. 8. de clericis coniugat. num. 6.* Proauus noster *Robertus Maranta in speculo par. quarta in 11. distinct. iudiciorum*. Iudicium aliud Ecclesiasticum, aliud sæculare, *num.* 5. qui & ipse absolutè loquitur: Clericum coniugatum fori priuilegio gaudere. *Marta de iurisdictione par. 4. casu* 153. *Riccius in praxi par. 3. resolut.* 113. *& par. 3. decisionum, decis.* 170. *num.* 1. *Squillantes de priuileg. clericorum, cap. 7. num. 26. & 27. Bonacina de censur. tom. 3. disputat. prima, quæst. 16. punct. 3. num. 3. Sanch. de matrimon. tom. 2. lib. 7. disput. 46. num. 21. in prima sententia. Bellectus Episcopus Hieracen. disquisitionis clerical. par. prima, tit. de fauore clericorum personali* §. 8. *num. 9. Nouarius forensium quæst. lib. 1. resolut. 79. num. 1. Pater Duardus in Bulla cœnæ lib. 2. can. 15. quæst. 4. in tertia concl. nu. 12. & seq. Diana moralium resolut. par. 1. tract. 2. resolut. 30. & par. 4. tract. primo, resolut. 78. Ioann. Ant. de Marin. quotidianarum resolut. cap. 58. num. secundo, & 11. Barbosa de iure Ecclesiastico lib. 1. cap. 39.*
174 §. 2. *num.* 37. *&* 38. & hanc sententiam absolutè sequitur sacra Congregatio, de qua, loco paulò ante relato *num.* 38. testatur Barbosa, & *Diana par. quinta resolutionum moralium in additionib. ad num. 38. fol. mihi* 458. refert litteras eiusdem sacræ Cou gregationis anno 1631. Episcopo Reginen data, tenoris sequentis.

All'

All'Illustre, e Molto Reuerendo Signore come fratello, il Vescouo di Reggio.

Intus. „ *Illustre, e Molto Reuerendo Monsignore*
„ *come fratello. Se il Clerico coniugato*
„ *Giacomo Masetti della Mirandola hà tutti li requi-*
„ *siti di clerico coniugato espressi da' sacri Canoni;*
„ *senza dubio egli deue poter godere il priuilegio del*
„ *foro in tutte le cause, ancorche ciuili, conforme l'opi-*
nione di questa sacra Congregatione sopra le contro-
„ *uersie giurisdittionali. che è quanto occorre dire*
„ *à V. S. in questo particolare, alla quale mi offero,*
„ *e prego ogni prosperità. Roma, 17. Giugno 1631.*
Di V.S. come fratello
Il Cardinal Gessi.
Francesco Paulucci Secretario.

Similique modo eadem sacra Congregatio ab Reuerendissimo Vicario Generali Abbatiæ sub nomine sanctissimæ Trinitatis Militen. Nullius diocœsis, (quæ regitur à Patribus Societatis Iesu) anno 1641. Respondit, quæ responsiones ad calcem reijciuntur huius tractatus.

175 Neque dicant, satis esse ipsis Aduersarijs pro se ipsis probatorum quoque Doctorum sententiā esse. Nimirum quia cùm de libertate, & immunitate agatur Ecclesiastica, atque de interpretatione sacri Tridentini Concilij, tùm etiam dicti *cap. vnic. de cleric. coniugat. in 6.* & multorum, pœnèq; omnium doctorum sententia in hoc sit: (Clericos coniugatos requisita habentes gaudere absolute
176 priuilegio fori, siue in ciuilibus, siue in criminalibus, eorumque vxores) & hanc sacra Congre-

gatio

gatio (ad quam declarare spectat, quod dubium est,) absolutè sequatur, & ita declaret: eius vtique
177 sententiæ standum erit, reiecta aduersariorum sententia: Declarationes equidem sacræ Congregationis, cùm de illis constat, legem constituunt in tota Christiana Republica, vt in consciẽtia ligent. *Rodriguez quæstionum regularium tom.1. quæst.11.art.2.Ferdinand.à Castro moral.par.prima tract.3. disput.5. punct.3.* §. 1.*num.*3. *& seq.* & alios retulimus nos *respons.* nostra 24.*num.*8.*&* 10.*par.*1.

Non itaque firmum eorum erit argumentum ad diruendam tam stabilem, atque ita inuiolabilem sententiam, rationibus, atque sacrorum Canonum, & Conciliorum, cùm primis verò sacri Tridentini, ac sacræ Congregationis approbatione vallatam vndique, quod referant hortatoriales litteras per laycos iudices ad Episcopos datas, quin non intimatas. illæ quippe quoad Ecclesiasticos legem non faciunt. neque quid inde factum fuerit, referunt. fortasse, quòd Episcopi
178 non illas seruarunt; vt consuetudo, quæ optima est legum interpres. vt Innocentius Tertius in *cap. cum dilectus* 8. *de consuetud.* loquitur, id apertissimè ostendit, cum hi coniugio ligati clerici in omnibus Diocœsibus, tàm in ciuilibus, quam in criminalibus, eorumque vxores, (quod vir & vxor
179 vna caro sunt, & persona reputantur: *can. si quis* 3. *in fin.* 30. *quæst.* 4. Quia sunt duo in vna carne. *Genes.* 2. 24. *Matth.* 19. 5. *prima ad Corinth.* 6. 16. diximus *respons.* nostra *prima, nu.* 19. *&* 20. *par.* 2.) priuilegio perfruantur fori.

Nec suffragatur illis, quam referunt rationem; „ *Perche questo* (dicentes) *repugna alla comune senten-*
180 *za de' Dottori tanto ciuili quanto canonici, quali*

vna-

,, *vnanimiter vogliono, che quando lo statuto secolare è fatto ad bonum publicum, di necessità liga le persone Ecclesiastiche.* Confirmant eorum hanc assertionem dicentes. *Et è tanto vero, che affermano li Dottori, che li clerici, che contrauengono à tale statuto laicale, peccano mortalmente*: adijcientes: *E la ragione di tutto cio è, perche le persone Ecclesiastiche sono Cittadini, e vengono appellatione ciuium Bart. nella l. 1. num. 11. ff. ad municipal.*

,, *Secondo, perche il fare le leggi per conseruatione della Republica spetta alli Principi, à chi è stata data la cura de' Popoli, e non alli Vescoui, & altri Giudici Ecclesiastici.*

181 Certè desipiunt si sic sapiunt, vt verbis vtamur Innocentij Tertij *in cap. nisi cum pridem 10. §. certè desipis. de renunciat.* Non enim vniuersim illa, quã
182 communẽ Doctorum appellant sententiã, recepta est, sed in casibus peculiaribus, quando in commune bonum Ciuium omnium, & Reipublicæ, & generatim, nulla clericorum facta memoria aliquid decernit Princeps sæcularis. Exemplificãt Doctores in taxando iustũ pretiũ rerũ, vtputa frumenti, vini, ac aliarum rerum. Nam tenentur hoc casu clerici legem hanc sequi, vt etiam se piaculo inficiant, si contra fecerint, non sanè ex vi coactiua legis, sed ex vi directiua rectæ rationis, & quia tunc sacri Canones hanc iustam, & in commune Reipublicæ bonum, in qua & ipsi comprahenduntur clerici, latam legem approbare videntur; vt etiam ex iustitia obstringat clericos ad illam seruandam, atque si taxatum per legem pretium vendendo excesserint, ad restituendum excessum, quod iustitia contra fecerint, iustum excedendo rerum pretium, & alterum contra iustitiam gra-

uauerint, teneantur. Ita perbellè doctissimus ille, & omnium Magister Illustrissimæ Societatis Iesu alumnus Pater *Franciscus Suarez de legibus, lib.3 cap.34.* præsertim *num.6. Nauarr. consil.3. an lex Principis sæcularis, lib.1. de constitutionib. & in man. cap. 23. num.* 88. eiusque Discipulus Præsul ille doctissimus *Didacus Couarruuias in regula possessor. 2. par. relect. §. 4. num.9. versic. tertius est, & lib. 2. variarum resolutionum, cap. fin. in fine.*

183 Eminentissimus Cardinalis *Bellarminus*, fulgidissimum Ecclesiæ lumen, *illustrium controuers. de clericis, lib.1. cap. 28. in secunda propositione, versic. probatus igitur. Ioann. Salas de contractib. tit. de emption. & vendition. dub. 9. & de censibus dub. 50. Bonacina de legib. disputat. prima, quæst.1. punct. 6. num.29. Ceuallos communium contra commun. lib.4. quæst. 899. num. 146. cum seq. Francisc. Viuius decis. 18. & decis. 106. Vincent. de Franch. decis. 10. Mastrillus decis.17. par.1. Alexand. Ambrosin. decis. Perusin. 39. num.29. & 30. par.2. & de immunitat. Ecclesiastica cap. 21. per tot. Petrus Surd. consil.301. num. 30. & 31. volum.3. Carolus de Grassis de effectib. clericat. effectu primo. num. 938. Ioann. Bapt. Thoro in compend. decis. par.1. verbo Ecclesia, & clerici. Genuensis in praxi Episcop. cap.62. de nonnullis statutis clericorum impressione* Romana ann. 1609. *Paulus Squiliantes de priuil. clericorum, priuil. 7. nu.94. Barbosa de iure Ecclesiastico lib primo, cap.39. de priuil. clericorum, §. 5. à num. 47. cum sequenti. Pater Diana moralium resolut. par. prima tract. 2. de Immunitat. Ecclesiastica resolut.8. & 9. & par. quarta tract.1. de ead. resolut 52. versic. suppono 2.* noster *Maranta disputat. octaua, num. 17. & 77.*

184 Quod si verò extra casus peculiares prædictos

I quid-

quidquam per sæculares Principes statutum fuerit, quod contra libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam tendat, eamque siue directè, siue indirectè tangat, lædatue id totum vti iniustum, Ecclesiamque lædens abrogatum censetur, neq; pili, quoad personas Ecclesiasticas, eorumue bona æstimatur, quin interdictum sacris Canonibus veluti aqua, & igne censetur, & sic statuentes censuris feriuntur Ecclesiasticis summo Romano Pontifici retentis, nisi etiam ab albo statuta ipsa expunxerint. iuxta Bullam in Cœna Domini.

185 Quòd nulla sit Principibus sæcularibus in Ecclesias, atque Ecclesiasticas personas, earumue bona attributa iurisdictio; cum illæ ab eorum subiectione sint iure diuino exemptæ. *dicto cap. 2. & cap. si diligenti 12. & cap. significasti 18. de foro compet. cap. non minus 4. & cap. aduersus 7. de immunitat. Ecclesiastica, cap. nouerit 49. de sent. excommunicat. extra, & cap. quanquam 4. de censib. lib. 6. & cap. clericis laycos 3. de immunitat. Eccles. eod. libro,*

186 quæ innouata fuere in Concilio Lateranen. sub Leone Decimo, & ratio data ibidem sequentibus verbis: *Cum à iure tam diuino, quàm humano laycis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit.* Et omnia innouauit sacrum Tridentinum Concilium *sess. 25. cap. 20. de reformat.* & ita hanc sententiam declarat pluribus Pater *Suar. d. cap. 34.* per totum. *Card. Bellarmin. d. clericis lib. 1. d. cap. 28. in 2. proposit. ad tex. in cap. primo de operis noui nunciat.* noster *Maranta in speculo 2. par. principali num. 54. Ambrosinus d. cap. 21. de immunit. Ecclesiast. Diana d. par. 1. resolut. 8. Barbosa in collectan. ad decretal. d. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ 10. num. 4. de constitutionib.* idem *Diana par. quarta, tract. 1. d. resolut. 52.*

verſ. reſtat modo, plures alios referens. Vnde iure carpitur per *Marium Antoninum Maceraten. variar. reſol. lib. 1. reſol. 97. n. 8. Vinc. de Franch. d. dec. 9.*
188 *num.* 5. dicens: Clericos non eſſe omnino exemptos à legibus ciuilibus; & proinde teneri illis parere: *quia Ciues ſunt Reipublicæ*. Sunt enim hono-
189 rabiliora ciuitatis membra, eaque exempta à laycorum principum iuriſdictione, ſine qua lex ni-
190 hil facit rogata, ſecundum *Sanctum Thomam par. 2. quæſt. 96. art. quinto in corpore*. & *tex. in l. fin. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* Vt lege eadem, iure quàm meritiſſimo noſtris carpantur Aduerſarij: potiſſimum verò, quòd nec Doctores, quos retulere, legerunt, ſed tranſcripſere, quamuis men-
191 dosè allegati. neque hinc ſequitur, quod inter ciues etiam clerici agnoſcantur, poſſe illos Principum laycorum legibus ſubijci, quia in his, in quibus in eos iuriſdictionem non habent, & ea ſacris canonibus ſunt improbata, minime ſubijciuntur. vt latè Pater *Suar. d. cap.* 34. diſcutit, & *Card. Bellarminus d. cap.* 28. *in* 2. *propoſit.* & *Ambroſinus d. cap.* 21. *de immunit. Eccl.* & ſunt ab eorum iuriſdictione etiam iure Diuino exempti, vt dictum, oſtenſumque eſt.

192 Quod verò in illis peculiaribus caſibus taxam ſeruare teneantur, id ex ratione dictante procedit, cum iuſtum pretium rerum, vel naturale, vel
193 legitimum ſit: naturale quidem, ſiue vulgare, quod communi hominum æſtimatione præfinitum eſt. legitimum autem, quod lege, vel à Principe, ſiue eius Magiſtratu iuſta ratione taxatũ eſt. ad *tex. in l.* 1. §. *cura carnis, ff. de officio præfecti Vrbi*. & hoc quidẽ ita præfinitur, vt in indiuiſibili ſiſtat, neque mutationem accipiat. Illud verò, cùm varia

ria sint hominum iudicia, diuisionem accipiat, & intra latitudinem suam vagetur, intra videlicet infimum, medium, ac rigorosum: Quia res cõmuni hominum æstimatione penduntur, vt tanti res valeat, quanti communiter, vel loco, vel tẽpore, vel ex circumstantijs accidentibus æstimatur. *l. in lege Falcidia 62. in fin. & l. pretia rerum 63. in princ. & ibid. Gloss.* verbo *fu guntur. & §. 1. ff. ad legẽ Falcid. l. 1. §. si hæres, ff. ad* Senat. *Consult. Trebellean. c. in ciuit. 6. de vsur.* S. *Thom.* 2. 2. *q.* 77. *art.* 1. *ad* 1. *in fi.* vbi etiã *Caiet. Nauar. man. c.* 17. *n* 206. *vers. dixi verũ mutuũ, & n.* 228. *& d. c.* 23. *n.* 88. *& seq.* diximus *respons.* no-
195 stra 58. *n.* 1. 2. *&* 3. *p.* 3. Diuisionẽ idcirco cũ non admittat legitimũ taxatum rerũ pretium, quòd ex vno Principis recto iudicio pendeat, excedere illud, iniustũ est, atq; contra iustitiã facit, quicunque fuerit ille, siue laycus, siue clericus. non autem ita erit si iniusta taxatio, ac prætij fuerit præfinitio, ar-
196 gum. *tex. in can. erit autẽ lex* 2. *dist.* 4. quia nimirũ tunc à rectæ rationis recedit dictamine, quod solũ etiam clericos ligat, vt illud sequantur. A ratione
197 quippe homo animal dicitur rationale, quod est formale illius. Lex autẽ quæ iniusta est, atq; à rectæ rationis recedit dictamine, abusiua dicitur, nec seruanda, *c. ex parte x. de consuet. Nauar. cons.* 24. *An clerici n.* 2. *in fi. lib.* 5. *de priu. & de orat. & horis canon. c.* 18. *n.* 10. *&* 11. Non est itaq; firma nostrorum Aduersariorum sententia, quã cõmuni Doct. sensu ad missã asseuerauere, quin magis erronea, nec bene exaudita in terminis, in quibus ab eis relati docto-
198 res loquuntur. Inaniter igitur à diuersis, & separatis inferũt, iuxta Papiniani sensum in *l. fin. in fin. ff. de calumniatorib.* & Bartoli summarium ibidem dicentis: *Separatorum separata debet esse ratio*, quid enim

enim commune habet vnum cū altero: ex Vlpiani sensu, in l. *Papinianus exuli 21. in fin. principij, ff. de minoribus, & in l. naturaliter 12. §. nihil commune, ff. de acquirenda possessione*. Neque persistit eorum ratio, quòd leges condere pro Reipublicæ conseruatione ad Principes laycos spectat, non ad Episcopos. non id sanè abnuimus: Modo leges
» iustæ sint, & rationabiles. *Erit autem lex* (Isido-
» rus loquitur *d. can. erit 2. dist. 4.*) *honesta, iusta,*
» *possibilis, secundum naturam, & secundum consuetu-*
» *dinem patriæ, loci, temporique conueniens, necessaria,*
» *vtilis, manifesta*, atque lex in subiectos feratur.
200 alioquin si supra iurisdictionem velit ius dicere Princeps, impune non ei paretur, vt Paulus decernit iure consultus *lib. 1.* ad edictum in *d. l. final. ff. de iurisdict. omnium iudicum*. concinit tex. Bonifacij Octaui *in cap. 2. in fin. de constit. in 6. sanctus Thomas par. 2. d. quæst. 96. art. 5. in corpor.*
201 Supra verò iurisdictionem Principis layci est, legem rogare, quæ clericos comprehendat, siue directè, siue indirectè, siue in personis, siue in bonis: cum illi etiam iure diuino à laycorum sint iu-
» risdictione seiuncti. *Non enim à legibus publicis, non*
» *à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & sacerdo-*
» *tibus omnipoten. Deus Christianæ religionis clericos,*
» *& sacerdotes voluit ordinari, & discuti*; Sicut Ioannes loquitur Papa in *can. si Imperator xi. 96. dist.* & decreuit Innocentius Tertius *d. cap. Ecclesia sancta Mariæ 10. de constitution.* & Cœlestinus Tertius in Concilio Generali in *cap. cum laycis 12. aliàs fin. de rebus Eccles. non alienand.* qui, vt Aduersarios nostros magis confundat, atque rubore perfundat, sic dolendo decernit: *Dolemus* (inquiēs)
» *in quibusdam ex illis* (laycis videlicet) *sic refrigesce-*

re

„ *re charitatem, quòd immunitatem Ecclesiasticæ libertatis, quàm non tantum sancti Patres, sed etiã Principes sæculares priuilegijs multis munierunt, non formidant suis constitutionib. vel potius destructionib. impugnare*, vt vero à similibus abstineant pœnas
202 quoque adijcit. *Cùm non constitutio, sed destitutio, vel destructio dici possit, necnon vsurpatio iurisdictionum, sacri approbatione Concilij decernimus non tenere: præsumptionib. per censuram Ecclesiasticam*
203 *compellendis*. per excommunicationem scilicet. Imo sunt ipso iure excommunicati, *Gloss. fin.* ibid. commentum agit ex *cap. nouerit 49. de sent. excõm.* qui textus est Honorij Tertij, qui excommunicatione ligat omnes, qui de cætero obseruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem. Quin Cassa, & irrita
204 decernit omnia statuta, & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ, eiusque personas inductas, Federicus Imperator in *auth. Cassa, C. de sacrosanct. Eccles.* quæ constitutio Federici in omnibus eius capitibus fuit per sanctam sedem Apostolicam per dictum Honorium Tertium approbata, & cõfirmata anno 1220. vt nos quoque deduximus in responsione in hac eadem causa data *num.* 112. & 113. pro cognitione piarum causarum aduersus nostros Aduersarius decertantes. Non itaque seruandæ leges, quæ ex hoc vno improbantur, quòd contra Ecclesiæ, Ecclesiasticarumque personarum libertatem, immunitatemque
206 feruntur. Iniustæ proinde. Quæ enim iusta causa in his esse potest legibus, in quibus humana relaxatur audacia, & nocendi facultas exhibetur?
„ Cum contrà: *Causa constitutionum legum sit humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare:*

nare: vti *ex Isidoro lib. 5. Etymologiarum* sequitur Gratianus *dist.4. in initio.*

Parique modo & illa funditus deijcitur ratio; qua subsequenter nostri vtuntur Aduersarij, dicentes:

„ *E chi non vede chiaramente, che quando non fusse ciò da statuti secolari ordinato, cresceria tanto il numero de' Clerici, che verria la giurisdittione secolare ad essere di niun momento, ne si pagariano le contributioni debite alla Regia Corte.*

207 Scita equidem satis ratio, ac Vulpino digna elogio, quo Vulpes vsa quandoque fuit, cum statuarij ingressa officinam, insigne caput, satisque affabrefactum offendit, industriamque admirata, sic affata est.

„ *O quam insigne caput, specie, quam (dixit) honesta,*
„ *Sed rationis inops, cassoque in forma cerebro.*

208 refert *Iulius Cæsar Capaccius* doctus, & eruditus vir, græcarumque litterarum non ignarus *de symbolis, siue dell'imprese lib.3.fol.5.*

209 Nunquid ne vi adiguntur homines, vt clericatui dent nomen? An Christus inuoluntarios vult milites, qui ei nomen dedant, eique inseruiant? perpende, *tex.* Innocentij Tertij in *cap. cum contingat. 11. in princ.* ibi: ad monasteria conuolantes, *de ætat. & qualit. ordinand.* conuolantes, voluntariè scilicet, non coactè, & *tex.* Bonifacij Octaui in *cap. nullus 4. aliàs fin. de temporib. ordinat. in 6.* & ex Concilio Maguntinensi in *cap. 1. de regularib.* sic habetur: *Nullus tondeatur, nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate.* Voluntariè sacrificabo ti-
210 bi & confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est. Regius canit Psaltes Dauid *psal. 53.8.* hoc est animo volũtario, vltrò, spõtaneè, libenter,

vltrà

vltra debitum, ſpontanea oblatione. Vt *Genebrardus* ibidem aduertit. iuxta Virgilianum illud *Aeneid.* 8.

» *Date vina volentes.*

211 Neque præterea omnes, qui voluerint, ad clericatum admittendi ſunt, ſed ij, quorum probabilis coniectura non ſit, eos ſæcularis iudicij fugiendi cauſa accedere, ſed Deo fidelem cultum præſtandi. vt ſacroſancta Tridentina loquitur ſynodus,
212 *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de reformat.* Qui verò voluntariè accedunt, & digni, aptique inueniuntur, vt Chriſto nomen dent in clericatu, repellendi non ſunt. perpende *tex.* Clementis Quarti in *capit.* 1. *de temporib. ordin. in* 6. ibi: faciunt ad huiuſmodi ordines promoueri. faciunt, voluntariè ſcilicet. & habentes requiſita in illo demandata. & eodem modo *tex. in can. deſignata* 2. *& can. præterea* 3. 51. *diſt.*
213 Audi Chriſtum Dominum noſtrum, *Matth.* 16.
» 24. dicentem, omneſque inuitantem: *Si quis vult*
» *venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem*
» *ſuam, & ſequatur me.* Nullum reijcit, qui indefi-
214 nitè (*ſi quis*) vocauit, omneſque allicit, ex regula Pomponij ad Quintum Mutium *lib.* 4. *in l. ſi*
215 *plurib. hæredib.* 45. *ff. de legat.* 2. Indefinita æquipollet vniuerſali. Rationem reddit Chriſtus Do-
» minus num. 26. *Quid enim prodeſt homini, ſi mun-*
» *dum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimen-*
» *tum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem*
» *pro anima ſua? Filius enim hominis venturus eſt in*
» *gloria Patris ſui cum Angelis ſuis, & tunc dabit vni-*
216 *cuique ſecundum opera eius.* Qui ergo, vt animam ſuam lucretur per clericatum Chriſto nomen dare voluerit voluntariè; is repellendus minimè eſt,
217 ſed admittendus. Non itaque ſapiunt ea, quæ

Dei ſunt, ſed ea quæ ſunt hominum, noſtri Aduerſarij ſic loquentes. Sunt ergo nobis Satanæ, vti dicto *cap.*10. *Matth.* 23. Petrum increpauit idem Dominus, cùm ne ad mortem pro nobis ineundam iret, perſuaderet, dicens: *Abſit à te, Domine:*
„ *non erit tibi hoc*. Sed repulit eum Chriſtus: *Vade*
„ *poſt me Satana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea,*
„ *quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ hominum*. An ſoli noſtri Aduerſarij ſunt peregrini in Hieruſalem, & ignorant ea, quæ facta ſunt in illa his diebus? (poſt Euangelium promulgatum) iuxta diſcipulorum duorum dictum ad Ieſum poſt reſurrectionem, qui illis apparuit, de eo dum loquerentur, in Emmaus
218 euntes. *Lucæ* 24.18. Quod duo ſunt genera Chriſtianorum, vt Hieronymus loquitur relatus *can.*
„ *duo ſunt genera* 7.12. *quæſt.*1. Vnum quidem, quod
„ diuino officio mancipatum, & deditum contem-
„ plationi, & orationi ab omni ſtrepitu temporaliũ
„ ceſſare conuenit, vt ſunt clerici, & Deo deuoti,
„ videlicet conuerſi. Cleros enim Græcè, Latine
„ ſors, inde huiuſmodi homines vocantur clerici,
„ ideſt ſorte electi. Omnes enim Deus in ſuos ele-
„ git. Aliud verò genus eſt Chriſtianorum, vt ſunt
„ layci. Laos enim Græcè, eſt populus latine; his
„ licet temporalia poſsidere. his conceſſum eſt vxo-
„ rem ducere, terram colere, inter virum, & vi-
„ rum iudicare, cauſas agere, oblationes ſuper al-
„ taria apponere, decimas reddere: & ita ſaluari
„ poterunt, ſi vitia tamen benefaciendo euitauerint.
Sic ſanctus Hieronymus.
219 Cuilibet verò ex libertate, qua nos donauit Dominus, liberum manet arbitrium quodcumq; horum duorum generum ſequi, vel in populo laycum ſe gerere, vxoremque ducere; vel in clero

Chri-

Chrifto fe, in Ecclefiæ minifterijs, addicere.

220 Nonne (vt *Ecclefiaftici* 15. 14. habetur) *Deus*
„ *ab initio conftituit hominem, & reliquit eum in ma-*
„ *nu confilij fui. Adiecit ei mandata, & præcepta fua, fi*
„ *volueris mandata feruare conferuabunt te, & in per-*
„ *petuum fidem placitam facere. Appofuit tibi aquam, &*
„ *ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante*
„ *hominem vita, & mors, bonum, & malum, quodcun-*
que placuerit ei dabitur ei? Cur itaque prohibere
ipfis volunt noftri Aduerfarij, ne ad quod volue-
rint, manum fuam porrigant homines, qui liberi
221 nati funt, & liberi à Deo creati? Et fi *iniquum eft*
„ *ingenuis hominibus non effe liberam rerum fuarum*
„ *alienationem.* vt fonant verba Cai Iure Confulti
in l. non vfque adeo 2. ff. fi quis à parente manumiffus
222 *fit.* Quantò iniquius æftimabitur, fi libertate
priuentur, ne fe Deo, omnium datori (in quo vi-
uimus, mouemur, & fumus. vt Paulus nos docuit
ad Areopagos Athenis loquens. *Actuum* 17. 28.)
223 totos dedant, dicantque? Pharifeorum hæc eft
excogitatio, hoc eft confilium, aduerfus Chriftũ
„ obloquentium: atque infanientiũ. *Ioan.* 12. 19.)
„ & dicentiũ: *Videtis, quia nihil proficimus? Ecce*
„ *mundus totus poft eum abijt.* Sed quid illis accide-
rit, qui in pertinacia fteterunt, ex hiftorijs noui-
mus, quantam de eis ruinam habuit. Titus Ve-
fpafianus, & quomodo vfque in hanc diem per
vniuerfum orbem difperfi ambulent, fine lege, fi-
ne Rege, fine facerdote, fine facrificio, adhuc enim
velamen eft fuper corda eorum, vt Paulus loqui-
tur, 2. *ad Corinth.* 3. 15.

Dolent proinde Aduerfarij noftri, quod multi
in clero nomen Chrifti dent, vt putent totum
mundum poft Chriftum abire, vellentque lucer-

nam extinguere ex Israel, vt nullus esset in clero, qui Deo seruiret: cum nobiles, diuites, Principes viri, Reipublicæ Magistratus magna stipentur seruorum, seruarumque caterua. Veniet certè super eos, quod idem Christus Dominus noster ijsdem Iudæis minatus fuit. *Matth.* 23. 38. dicens.
" *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Pœnitentiam itaque agant ab hac nequitia, Deũq; rogent si forte remittatur eis, hæc cogitatio cordis eorum, iuxta Principis Apostolorum consilium ad Simonem illum magum. *Actuum* 8. 22.

Perdurat adhuc Aduersariorum nostrorum nobiscum prælium, & quartò nos ad ineundum certamen prouocant, sicque nos excitant.

" *Per lo che tocca al quarto capo circa la pretensione*
" *del Vescouo di voler fare esigere contro gli laici ad istā-*
" *za de' Clerici per le decime, ò altre pretensioni: Si re-*
" *plica questo essere il più pernicioso modo, e preiudicia-*
" *le alla Regale giurisdittione, che si possa mai imagi-*
" *nare, toccando la cognitione di queste cause al Giudice*
secolare, e non all'Ecclesiastico.

224 Decimarum itaque exactionem, cognitionemque ad laycum spectare Iudicem, non ad Ecclesiasticum, absolute inferunt, nec erubescunt.

225 " Nec tamen ignorant, quid *distent æra Lupinis*. vt prouerbiali facie, *Horatius in epist.* dixit, sequiturque Author Adogiorum apud Paulum Manutium fol. mihi 216. non esse hanc propositionem vndique tutam, eamque vt plurimum penitus improbari.

226 Decimarum quippe ius, quod Deo soluitur, eiusque ministris, ne diuino quidem, sed & naturali, quin positiuo canonico, ac ciuili iure penditur, vt ius peculiare reseruatum Deo in directi sui

domi-

dominij recognitionem. Domini enim est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo. *cap. tua nobis 26. de decim. extra. can. reuertimini 67. & can. decimæ 68. 16. quæst. 1.* declarauitque apertissimis verbis Alexander Tertius Remensi Archiepiscopo scribens in *cap. parochianos 14. de decimis extra*: sic loquens: *Cum decimæ* (inquiens) *non ab homine, sed ab ipso Domino sint institutæ, quasi debitum exigi possunt*. Clemens Quintus in Concilio Viennensi in *Clement. dispendiosam 2. de iudicijs* Idem Innocentius Tertius in *cap. in quibusdam regionibus 32. §. illæ quippe* ibi: quæ debentur ex lege diuina. vbi etiam *Gloss. de decimis extrà*, & *cap. tua 25. in fin. eodem tit.* Sacrosancta Tridentina synodus, *sess. 25. cap. 12. de reformat. sanctus Thomas 2. 2. quæst. 87. art. primo in corp. & & quodlibet. 2. quæst. 3. art. 8. Syluester verbo decimæ, quæst. 4. num. 10. Andreas Hispanus in tract. decimarum, quæst. 4. Nauar. consil. 2. lib. 3. de decimis. Couarruuias variarum resolutionum lib. primo cap. 17. num. 8. Ioan. Azor. institut. moralium par. 1. lib. 7. cap. 34. quæst. 4. & seq.* optime omnia, vt assolet discutiens, atque quid Canonistæ, quidue Theologi in hac re tradant, definiens *Francisc. Leo, Episcopus Thelesinus in thesauro fori Ecclesiast. par. 2. cap. 12. num. 2. Moneta de decimis cap. 1. num. 5. Rebuffus eodem tract. quæst. 2. num. 9. Rota decis. 14. num. 2. de iudic. in nouis. Anastasius Germonius de sacrorum immunitate lib. 3. cap. 19. num. 8. Antonius Faber lib. 1. tit. 3. C. de sacrosanct. Eccles. definit. 22. Ioannes Maria Bellettus disquisitionis clericalis par. prima, tit. de fauore clericorum reali, §. 5. num. 104. Riccius* Episcopus Vici, decisionũ Curiæ Archiepiscopalis *par. 4. decis. 195. num. primo, & seq. Gri-*

lén-

lenzonius conf.165. num.22.& seq. Paulus Squillantes de priuil. Clericorum, priuil.3. num. 4.& 5. pluribus probat *Belluca in speculo principum rub.* 1 ius. *tractemus num.* 4. loca etiam sacræ scripturæ referens, ex quibus decimarum solutio diuino iure iniuncta probatur, & sequitur *Camillus Borellus ibidem addens littera A. verbo quo iure, & in summa omnium decisionum tom. primo, tit.* 19. *de decimis, num.*1. *& seq. Augustinus Barbosa de offic. Episcopis, par.prima, titul.primo,cap.6. num.*25. *in fin.* id probans *ex d.cap. in quibusdam, & de iure Ecclesiastico, lib.*1. *cap.6. num.9. Stephanus Fagundez de quinque præceptis Ecclesiæ præcepto* 5. *lib.*1. *cap.*1. *num.*2. *Antonius Fernand.in exam.Theologiæ moral. par.prima, cap.*13. *§.3.num.*1. *& par.*2. *cap.*8. *§.5. nu.* 1. *& seq.* Alijque sexcenti, & mille; quos consulto omittimus, cùm ex eisdem, & alijs haberi possint, nos quos vidimus, non transcripsimus, retulimus.

227 Quisquis igitur decimas, quæ Deo, consequẽterque Ecclesię, pro ministrorum eius substentatione debentur, retinet, nec soluit: id detinet, quod Dei, atque Ecclesiæ est: sacrilegio se itaque inficit, res alienas inuadens, atque Ecclesiasticas, vt Augustinus loquitur dicto *can.decimæ* 68. *§. benefacere* 16.*quæst.*1. Idem quippe est (vt *Gloss.* ibidem verbo *inuadunt*, commentum agit) iniustè detinere, quod rapere: Et idem auferre, quod nõ dare, *cap. causa carpensis* 13. *de verborum signif. extra*, vbi *Gloss. fin.* verbo *sacrilegus*, hunc Iudæ furi comparat. Graui ergo peccato se maculat, vt excommunicationis fune ligatus tarthareo, extra Ecclesiæ gremiũ eijci dignus sit. *can.statuimus* 57. 16. *quæst.*1. *cap. peruenit* 5. *cap. nuncios* 6. *d. cap. in quibusdam* 32. *in fin.princ.de decimis extrà d. Clem.* di-

dispendiosam 2. *de iudicijs*, sacrum Tridentinum Concilium *d. sess.* 25. *cap.* 12. de reformat.
229 Ecclesiastico ergo iudicio, non sanè sæculari subijcitur, qui decimas non soluit, vnde excom-
230 municari potest: Ecclesiæ enim data est hæc potestas, non iudicibus sæcularibus. *can. quodcunq;* 6. 24. *quæst.* 1. *sanctus Thom. in* 3. *par. in supplem. q.* 21. *art.* 2. *Couar. in cap. Alma mater in prima par. relect. in princip. num.* 7. *Aegidius de ConinK de censur. disputat.* 13. *dub.* 3. *num.* 24. *in* 1. *conclus.*
Inde hymnum canit Ecclesia.

» *Quodcumq; in orbe nexibus reuinxeris,*
» *Erit reuinctum Petre in arce syderum:*
» *Et quod resoluit hic potestas tradita,*
» *Erit solutum cœli in alto vertice:*
» *In fine mundi iudicabis sæculum.*

231 Perperam ergo, quin non erroneè, quin non magis impiè, contra Ecclesiam sentientes, nostri loquuti sunt Aduersarij, ad laycos iudices, non ad Ecclesiasticos decimarum cognitionem, exactionemq; spectare volentes. Audias quæso Innocentium Tertium Vercellensi Episcopo in *d. cap. tua nobis* 26. *in fin. de decimis.* quibus illum verbis compellat, vt decimas à laycis Ecclesijs debitas exigat.

» *Quoniam igitur pati nolumus* (inquiens) *vt Ec-*
» *clesiarum, & clericorum iura præsumptione qualibet*
» *minuantur. Mandamus quatenus omnes, qui ratio-*
» *ne personarum, aut etiam prædiorum decimas Eccle-*
» *sijs, & clericis suæ diocæsis exhibere tenentur, ad eas*
» *cum integritate reddendas appellat. remota compellas.*

232 Sic ille sanctissimus, atque doctrina conspicuus
» summus Roman. Eccl. Pontifex. *Compellas* (inquit)
Excommunicari debent, qui decimas admoniti
non

non soluunt. ita *Gloss.* ibidem commentum agit. allegat *tex. in can. prater hoc* 5. quod est Alexandri Secundi, §. *deinde vt decimę dist.* 32. vbi etiam
„ *Gloss.* verbo *separentur*, sic adnotat: Argumenta-
„ tur. *Quod layci excommunicandi sunt, qui decimas,*
„ *vel oblationes soluere nolunt.* Nunquid ne per iudices sæculares? Absit. Petro dixit Dominus noster
„ *Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum, &*
„ *in cęlis, & quodcunque solueris super terram, erit so-*
„ *lutum & in cęlis.* Matth. 16. 19. & in Petro Eccle-
„ siæ, vt Augustinus loquitur. *can. quodcunque* 6. 24. *quæst.* 1. non principibus sæcularibus, non eorum
234 Magistratibus. Et absolutum est omnes laycos, vbi vbi de materia agitur peccati, iudicio subijci Ecclesiæ, etiam in foro fori. Idem Innocentius Tertius, in *cap. nouit ille* 13. *de iudicijs.* ita quoque Clemens Quintus in *d. Clement. dispendiosam* 2. *de*
„ *de Iudicijs.* dicens: *Aut super decimis: ad quarum*
„ *etiam praestationem, possunt, qui tenentur ad eas, præ-*
„ *moniti, censura Ecclesiastica coerceri.* & hanc sententiam indubiè sequuntur. *Belluca in speculo principum d. rubr.* 13. verbo *restat videre à num.* 1. *& seq. Anastasius Germonius de sacrorum immunit. lib.* 3.
235 *cap.* 19. *num.* 84. *& seqq.* in quibus absolutè hanc cognitionem, vti de re spirituali, ad Ecclesiasticos spectare Iudices tuetur. & latè etiam prosequitur *Moneta de decimis, cap.* 8. *quæst.* 1. *Borrellus in sum. omnium decis. par. prima tit.* 19. *de decimis, num.* 13. *Alexander Sperellus fori Ecclesiastici decis.* 98. *nu.* 25. *& seq. Barbosa de iure Ecclesiastico lib.* 3. *cap.* 26. §. 4. *num.* 1. *& seq.*
236 Neque obstaculum nobis faciunt, quæ Aduersarij ex capitulis Regni. *Et quia nuper.* & *Item statuimus, quod Comites.* quod renitentes ad de-
cimas

cimas soluendas per Iustitiarios laycos cogantur.
237 Quia nimirum sunt leges laycorum, & contrà libertatem, & immunitatem Ecclesiasticam. vnde ex bulla in cœna Domini, etiam ab albo expun-
238 gi, atque deleri deberent. Et per constitutionem Federici Secundi Imperatoris omnia decreta per prius lata contra Ecclesiasticam libertatem, atque immunitatem, omnesque constitutiones, & omnia statuta cassa, & irrita, atque inania, & nulla dicta fuere. vt in *auth. Cassa*, *C. de sacrosanctis Eccles.* quæ sanè constitutio Federici fuit ab Honorio Tertio in eius constitutione, anno Domini 1220. *tom.* 1. *in Bullar.* nouo per Cherubinum *constit.* 1. *fol.* 43. confirmata. & meminit Pater *Ioannes Baptista Scortia* è Societate Iesu in *selectas summorum Pontificum constitutiones, epit.* 7. quemadmodum, & eam confirmauit Bonifacius Octauus in *cap. vt inquisitionis negotium* 18. *de haeretic. in* 6. Necnon Bonifacius Nonus anno D. 1391. *in Bullar. nouo constitut.* 4. *fol.* 232. & meminit idem *Scortia epit.* 29. quemadmodum idem Bonifacius Nonus constitutionem Caroli Quarti Cæsaris anno 1337 editam, qua decreta omnia, & constitutiones contra libertatem Ecclesiasticam factas, ac lata in irritum reuocauit, & nulla esse voluit, ipse noua constitutione confirmauit. in *dicto Bullar. fol.* 233. & hanc sententiam tuetur *Ioan. Azor. institut. moralium, par.* 2. *lib.* 11. *cap.* 6. *de Regum vitijs, & peccat. §. si item apponas.* vbi expresse inter cætera de decimis agit soluendis, aut non soluendis,
„ & negatiuè respondet: *Lex enim* (inquiens) *sine*
„ *iurisdictione ferri non potest, at layci in clericos, in Ec-*
„ *clesias, in Ecclesiastica bona ius non habent.*
236 Hanc verò responsionem, vt effugeret *Borrel.*

d.tit. 19. *num.* 20. *& seq. de decim. par.* 1. *in summa omnium decisionum*, à quo transcripsere Aduersarij nostri, ne nimium insudarent in libris euoluendis, inuento illo respondit ex *Neapodano Sebastiano*, quod capitula illa fuerint à dicto Papa Honorio Tertio confirmata. Verùm anicularum sunt næniæ, neque vsquam de hac Honorij confirmatione apparuit. & in Romana Curia vti fabulam habent, cùm in Registris Cancellariæ Apostolicæ nusquam inueniatur, & satis aptè ex reuolutione Registrorum negatiua probatur. ex *Gloss.* recepta *in l. iustum* 6. *in Gloss.* 1. *in fin. C. de reb. credit. Rota par. prima diuersorum decis.* 64. *num.* 1. *& apud Duranum decis.* 2. *num.* 3. *& decis.* 6. *num.* 9. *par.* 1. *& apud sanct. memor. Gregor. Decimumquintum, decis.* 13. *num.* 10. *& decis.* 433. *num.* 3. *& apud Cardin. Manticam decis.* 34. *num.* 9. Neque etiam in Bullarijs prælo præssis inueniatur. Si hac igitur ipsi tuti sunt constitutione, cur non illam exhibent legendã, vt tenentur? ad *tex. in cap. cum*
242 *personæ* 7. *de priuileg. in 6.* Neque prodest eis, quod ita seruatum fuerit in aliquibus casibus.
243 Cum, quòd, vt in superioribus diximus, à particulari ad vniuersale consequentia non proficit. Tum quòd potuere illi, qui apud sæculares iudices pro decimis compellauere, errare; vt vere errauere. Errantis vero nulla est voluntas. vt in superioribus in simili argumento deduximus. &
244 nos expressis canonibus sacris fulcimur, ac præsertim sacri Tridentini Concilij decreto, *d. cap.* 12. *sess.* 25. quibus hæc cognitio, & coactio ad soluendum decimas solis Ecclesiasticis demandata est.
245 Quia res est spiritualis, siue in possessorio, siue in petitorio agatur, *Barbosa* alios referens *de iure*
Ec-

Ecclesiastico lib. 3. cap. 26. §. 4. à num. 1. Sperell. dicta decis. 97. num. 25. & seq.

246 Et nos ipsi cum Auersę Vicarij Generalis munere defuncti fuimus, ac etiam in Triuentina diocœsi, quæ constat ex quadraginta & octo Terris tam in Comitatu Molisij, quam in Aprutina prouincia, semper ita seruauimus: etiam per censuras Ecclesiasticas renuentes laycos ad decimas soluēdas compellendo. & in hac nostra diocœsi Iuuenacen. semper ita seruauerunt prædecessores no-
247 stri omnes, etiam per capturam pignorum, iuxta sacri Tridentini Concilij determinationem eadem *sess. 25. cap. 3. de reformat.* atque sede vacante Vicarij Capitulares, & Apostolici, & nos seruauimus. Alijque seruant Illustrissimi Episcopi, in hac ipsa prouincia Baren. & extra illam. Pro Episcopis igitur est etiam possessio.

248 Quod verò referunt anno 1567. tempore, quo Pro Rege regnum moderabatur D. Petrus Affan de Ribera, noluisse illum facultatem facere Marcello Caracciolo, Romam petendi, vt absolutionem obtineret, qui à summo Romano Pontifice citatus fuerat ad comparendum in Curia, vti occupator Castri Montis Vrsij in Beneuentano Comitatu, & vti contumax excommrnicatione nodatus.

Id planè pro nobis magis est, quā contra: namq; ipsimet Aduersarij referunt Patrem dicti Marcelli ob eandem causam in ligamine excommunicationis ex his rebus humanis, & fortasis ad tarthara, abreptum fuisse; neque profecisse ei, quod Romanam Curiam adire noluerat, neque à laycis Iudicibus absolui potuisse, verebantur autem ne si-
259 militer Marcello accideret. Et post iactam aleā

 nulla

nulla est redemptio, quia ibunt hi in supplicium æternum. *Matth.* 25. 46. Vbicunque enim ceciderit lignum, ibi in æternum erit, vt (*Ecclesiastes*
„ sapiens loquitur, *si ceciderit lignum ad Austrum*,
„ *aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit.*
„ in quacunque enim affectione, dispositioneque
„ cordis obierit, ibi erit, in ea æternaliter, & incon-
„ uertibiliter permanebit. vt *Chartusianus* explicat.
251 Caueant ergo, (hoc enim testamur ipsis) ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorũ. vti Epulo diues ille quondam (apud *Lucam* 16. 28.) Abrahę patri (orans) dixit, sed auditus non fuit; Est enim
252 locus ille *infernus*, *qui teste beato Iob* 10. (vt *Dio-*
„ *nysius* Carthus. in eundem locum Lucæ loquitur)
„ *est terra tenebrosa*, *& operta mortis caligine*, *terra*
„ *miseriæ*, *& tenebrarum*, *vbi vmbra mortis*, *& nullus*
„ *ordo*, *sed sempiternus horror inhabitat.* Locus inquam ille talis est. vbi

„ *Præcipites scopuli, tenebris horrenda voraga,*
„ *Orcus atrox, ignis fluuÿ, sæuosque furore*
„ *Doemones ardentes, animarum pęna malarum,*
„ *Vltioque æternos, quæ se protendat ad amnes.*

vti magnus Theologus Nazianzi Episcopus *Gregorius* cecinit in carmine *Nicoboli patris col.* 3. *in fi.*
253 Sic alieno periculo fœliciter sapient, iuxta Plautinum illud.

„ *Fęliciter sapit, qui alieno periculo sapit.*

Nam sapiens est, qui vitio alterius emendat suum. vt alter dixit.
214 „ *Et vitio alterius sapiens emendat suum.*

Plinius quoque iunior in epistolis. *Admonet* (in-
„ quit) *adagium*, *vt ex aliorum erratis ipsi cautiores*
„ *efficiamur*, *& alienis periculis reddamur prudentiores:*
„ *& aliorum desipientia nobis sapiendi præbeat occasionẽ.*

Fir-

Firmiorem verò vt suam propositionem faciant sequenti vtuntur ratione: *Et è tanto vero*
" (dicentes) *che contro laici non può il Giudice Eccleſia-*
" *ſtico eſſeguire, che nè ancoli Miniſtri del ſanto officio,*
" *quali ſono delegati dal ſommo Pontefice, e per conſeguē-*
" *za de maggiore authorità di quella de' Veſcoui, quali*
" *ſono ordinarij, non poſſono eſſercitare la loro commiſ-*
" *ſione contro laici ſe prima non hanno il Regio exequa-*
" *tur dal Collaterale.*

Ostendnnt sanè hac ratione optime seipsos argumentandi regulas callere, atque in terminorum
255 constantia permanere. Non enim recta est con-
256 sequentiæ ratio à delegato, qui delegantis vice fungitur, & authoritate (*cap. cum in iure peritus* 31. ibi: authoritate, qua fungor. & *cap. paſtoralis* 11. §. *fin. de off. ordinar. can. valde neceſſarium* 1. ibi: nostra per eum, cui præcipimus repræsentatur authoritas, 94. *diſtinct.*) ad Ordinarium, qui sua
257 propria facit authoritate: & liberè illam exercere potest in tota sua diocœsi, quoad omnes, vt nullo posſit modo præpediri. *cap. 2. de off. ordinar.*
258 Delegatus enim, antequam delegationem sibi impositam exerceat, Delegationis suæ litteras à Delegante sibi factas, ostendere tenetur. *d. cap. cum in iure peritu:* 31. *in fin. de offic. delegat. Extrauagan. iniunctæ prima de electione inter communes*, quo loco Bonifacius Octauus canonis conditor,
" §. *ſanè quam periculoſum*, rationem reddit: *Aſſerenti namque*, (dicens) *cum mandatis Principis ſe ve-*
" *niſſe, credendum non eſt, niſi hoc ſcriptis probauerit,*
" *nec ſimiliter creditur ſe aſſerenti legatum.*
259 Ordinarius verò, iam ipse in suo ingressu in diocœsim, iuxta eiusdem Bonifacij sanctionem, *dicti extrauaganti iniunctæ*, suæ ordina-

tionis

tionis Bullas ostendit, atque Regium obtinuit beneplacitum. nullo igitur amplius detinetur impedimento, quin suam liberè in omnes exerceat iu-
260 risditionem *d. cap. 1. de off. ordin.* quin iuris habet assistentiam, in omnes, qui in sua sunt diocœsi, iurisdictionẽ exercendi, *can. omnes basilicæ* 10. 16. *quæst.* 7. *cap. conquerente* 18. *de off. ordin. extra cap. cum non liceat* 12. *vbi Gloss. verbo sua diocesis de præscript. cap. de* Xenodochÿ 3. *& cap. cum venerabilis* 4. *de religios. domib. cap. cum personæ* 7. *in fin. de priuileg. in* 6. *& c. cum Episcopus* 7. *de off. ordin. in* 6. *Rota apud Coccinum Decanum decis.* 448. *num. primo, & apud Cardin. Manticam decis.* 202. *num.* 8. *& apud Card. Caualerium decis.* 306. *num.* 1. *&* 2. diximus *respons.* 81. *num.* 42. *par.* 3. Non igitur procedit paritas à delegatis, ante quam delegationis litteras ostendant, ad Ordinarios, qui firmam habent iuris-
261 dictionem suam. A simili verò argumentum destruitur, si vel in minimo dissimilitudo arguatur, iuxta *Gloss. in l. creditori* 9. verbo *vendicatio, ff. de operis noui nunciat. Abb. in cap. constitutus in* 3. *notab. de appellat. Afflict. decis.* 350. *num.* 11. *Euerard. in locis argum. in loco à simili in* 4. *limit. Cochier de permutation. beneficior. par.* 1. *cap.* 3. *num.* 6. *Anton. Gamma decis.* 302. *num.* 5. *Augustin. Barbosa in locis argumentorum loco* 101. *à simili num.* 7. *& seq.* Inanis proinde hæc arguitur ratio ab Aduersarijs pro argumentorum Achilli excogitata. Et nos ipsi
262 id experti fuimus, cùm anno 1624. mandato sanctissimi Domini Nostri Vrbani Papæ Octaui in Prouincia hac Baren ad Terram Rutiliani, vti vnus ex sancti Officij Consultoribus apud sanctæ Inquisitionis Ministrum, qui tunc præsidebat Illustrissimus Dominus Hieronymus Campanilis,
Epi-

Episcopus Laquedonen. & postmodum Iserniem. pro capienda informatione in causa ad sanctam Inquisitionem spectante, accessimus, ibique per tres menses demorati fuimus familiam habentes armatam, & multos ex inquisitis laycos carcerauimus, atq; Neapolim carceratos transmisimus. Idem enim Excellentissimo Domino Duci Aluæ, tunc pro Rege Regnum moderanti fecerunt, tam dictus Illustrissimus Episcopus Campanilis, quàm
263 etiam Eminentiss. nunc S.R.E. Card. Io. Bapt. Pamphilius, tunc Nuntius sanctissimi in Regno Neap. me mandato sanctissimi ad Terrã Rutiliani pro causis ad sanctum officium spectantibus, & in illa prouincia Baren transmitti: vnde litteras dedit dictus Excellentissimus Dux Prorex ad Præsidem Prouinciæ Baren, cui tunc præerat Dominus Marchio Orioli, quas illi dedi, & deinceps officium meum *liberè* ex me ipso prosequutus fui, me cum habendo Milites decem, sex scilicet scottos pedestres, & quatuor equestres, omnes armatos, armis etiam prohibitis. Non itaque par est ratio in omnibus, quæ asserunt, longo satis sermone, sed ad rem parum Aduersarij. Et nos, cum ad hanc accessimus Ecclesiam, non ne Regium exequatur, obtinuimus? Quid igitur nunc nostram exercere ordinariã in omnes iurisdictionem prohibemur?
264 An pro Ecclesiasticis tantummodo Episcopi ad diocœses Ecclesiasque mittuntur, & non pro omnibus, etiam laycis? Vtique. Inde enim mittuntur, vt omnium curam habeant paternam. *Vade* (ei dicitur cum ordinatur Episcopus) *& prædica populo tibi commisso Euangelium Dei*. An non pro omnibus Christus mortuus est impijs? secundum Apostolum Paulum ad *Romanos* 5. 6. & 8.

Epi-

265 Episcopus autem vocabulum inde dictum est, (vt sanctus Isidorus, inquit, *lib.7.ethymologia-*
„ *rum,cap.*12. relatus *can. Cleros* 1. *xxi.dist.* §.*Episco-*
„ *pus*) quod ille,qui efficitur Episcopus, superintē-
„ dat,scilicet curā gerens subditorū. Scopin σκοπεῖν
„ enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Episcopi
„ enim Græcè,Latinè speculatores, interpretantur.
„ Nam speculator est præpositus in Ecclesia: ideo
„ dictus, eo, quod speculetur, & prospiciat populo-
„ rum infra se positorum mores, & vitam. Eodem-
„ que modo Augustinus in *can. qui Episcopatum* 10.
266 8.*q.*1. Rationem reddens: *Quia nomen est operis, non honoris*. Christianorum verò duo sunt genera; clericorum, & laycorum. *can. duo sunt genera* 7.
267 12.*q.* 1. populus autem vtrumque compræhendit genus.quod & ipsi Aduersarij nec inficias eunt, vt in superioribus vidimus, ex *Bart. in l.* 1. *ff. ad municipalem.* Vtrique igitur generi Episcopi præficiuntur. In vtrumque ergo genus, & clericorum, & laycorum iurisdictionem exercent. In illos quidem absolutam, iu his autem respectiuam,
268 in casibus, in quibus peccatum inuoluitur, iuxta *tex. in d.cap. nouit.*13. *de iudicijs*.
269 Nunquid non ipsi Reges Episcopis subijciuntur? Cur non æquè, & alij, qui Regibus subsunt? Nunquid ne melioris erunt ipsi conditionis, quā sint Reges, & Imperatores,quibus parere debent, & subijci? Non vtique. Audi Clementem Tertium *in cap. omnes principes* 4. *de maioritat. & obedientia.* Omnibus contestatem, neminemque excipienē:
270 *Omnes principes terræ, & cæteros homines Episcopis*
„ *obedire beatus Petrus præcipiebat*. Quo loco *Gloss.*
„ consequentiam infert: *Ergo* (dicens) *Principes sub-*
„ *sunt Episcopis, quod est verum.* Superuacanea idcir-

co

co Aduerſariorum eſt aſſertio; Vt inferant: non habere Epiſcopos in laycos iuriſdictionem, quia cum delegatus accedit, vel Epiſcopus ad munus ſuum, oſtendere eum oportet, vel delegationis
271 litteras, vel ordinationis bullas. Id nempè eſt, non vt in laycos iuriſdictionem exercere valeant: ſed ne quis per ſubreptionem aſſerat, quod non eſt, vt in dicta *extrauaganti iniuncta* 1. Bonifacij Octaui *de electione inter communes*: apertiſsima luce omnibus notum ſit legentibus. Poſſet porrò quilibet homo, quamuis ignarus, ambitionis ſtimu-
272 lo excitus, quo nihil acrius in hominibus, ſe Epiſcopum, vel Delegatum Papæ confingere, ac
273 populos decipere. Oportet proinde. quod mittantur, miſſioniſque ſuæ litteras oſtendant. *Quomodo enim prædicabunt, niſi mittantur?* Paulus docet nos Gentium Doctor ad *Romanos* 10. 15. ſequiturque *Ioann. Azor. inſtitut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 29. quæſt. 9. & Pariſ. de reſignat. benef. lib. 8.*
274 *quæſt. 5. num.* 33. Namque Regum eſt (ſeruato iuris ordine) Eccleſiarum patrocinium; non verò ſacrarum rerum cognitio. *Ioann. Azor. d. par. 2. lib. 11. cap. 6. § ſi quæras: An Regum, & Principum.* Protegant ergo, non diruant.

Abſolutè verò, cum Noſtras oſtendimus ordinationis Bullas, Regium exequatur obtinuimus. Vt quid igitur in difficultatem nobis vertitur, ſi iuriſdictionem exercemus in omnes nobis ſubiectos, exemplo delegati? Et ille poſtquam litteras oſtendit delegationis ſuæ, nulla ei mouetur moleſtia, vt Aduerſarijs ipſis in confeſſo eſt. Nunquid verè contra Epiſcopos hi pugnāt, quòd Principes ſint Eccleſiarum; quodque non duos capiat Ciuitas dominos? At, Epiſcopi patres ſunt,

„ & paſtores, non Domini. *Neque vt dominantes in*
„ *clero, ſed forma facti gregis ex animo*. Princeps lo-
„ quitur Apoſtolorum Petrus 1. *ſua* 5. 3. paſcere
„ eos oportet, non dominari. *Paſcite qui in vobis eſt*
„ *gregẽ Dei.* Sic idem Apoſtolus ibidẽ Epiſcopis con-
teſtatur. Stomachũ proinde fecerunt Aduerſarij, tã
multa in hac parte cumulantes ex regiſtro horta-
275 torialium litterarum, vt ſedeat illis, quod de
Arabicis Tibicinibus circumferebat antiquitas
apud Græcos.

„ *Dragma canit, ſed quatuor compeſcitur*.
vel apud alios: *Vno conducuntur obulo, vt canant, duobus vt taceant*. Vt prouerbio factus ſit locus: *Arabicus Tibicen*.

Sed pergunt adhuc, & quinto nos prouocare impulſu, ſic dicentes.

„ *Per riſpondere alla quinta pretenſione del Veſco-*
„ *uo in voler eſiggere le decime di tutte le coſe animate,*
„ *& in particolare di frutti di Mare, peſci, ſarde, &*
„ *anco delli ancini, e ſimilmente di quelli che peſcano*
„ *fuori della dioceſe, quali entrano nella dioceſe; ſi dice,*
„ *che queſta eſattione non è ſtata mai fatta, nè da eſſo*
„ *Monſignore hodierno, nè da' ſuoi anteceſſori Prelati*
„ *per li frutti di Mare peſci, ſarde, & ancini; & in que-*
„ *ſto biſogna ſtarne à quello che è ſtato oſſeruato per il*
„ *paſſato, eſſendo vero, che nel pagamento delle decime*
„ *ſi deue ſtare à quello è ſtato ſolito, per eſſere in queſti*
„ *caſi vn gran rimedio, e metodo la conſuetudine*.

Hoc autem nos non abnuimus, conſuetudinem
in his attendendam. Sed pro nobis eſt cõſuetudo.
276 Illi igitur ſtandum. Nam *veritatis ſimplex eſt oratio* vti prouerbio fertur. ſicque Euripides in Pheniſsis.

„ *Nam veritatis sueuit esse oratio*
„ *Simplex, vafris, nec est egens ambagibus*
„ *Interpretum: siquidem ipsa per se congruit.*
„ *At sermo iniquus, qui a per se sit morbidus,*
„ *Medicamenta exquisita deposcit sibi.*

Medicata itaque exquirunt sibi subsidia, vt rem ornent non veram. Vnde enim (quæso) ipsi habent, neque nos, neque prædecessores nostros vnquam decimam ex piscibus exegisse? attendendam autem esse consuetudinem? nisi quod ipsi affectum vincere voluere eorum, qui eos conduxe-
277 runt. Mendacia enim verborum lenocinijs fucari solent, à poetis, & rhetoribus presertim. Et vsu venit, vt qui pro alijs (quod non ex animo dicant) loquuntur, accuratiùs adornent sermonem, ac veros affectus hòc diligentiùs imitari verbis, quò magis vacant affecti bus.

„ *Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,*
„ *Ac faciunt propè plura dolentibus ex animo.*

278 Namque nedum nos, & prædecessores nostri omnes in hac possessione sumus exigendi decimã ex piscibus, etiam ex erinacijs, siue echinis; sed omnes alij Illustrisimi Domini Episcopi totius huius prouinciæ Baren, quin & aliarum prouinciarum huiusce plagæ maritimæ maris Adriatici, in hac ipsa possessione sunt decimam diebus festis exigendi ex piscibus omnibus; quodcunque genus piscium fuerit. Ita Archiepiscopus Tranen. Episcopus Vigiliarum, Episcopus Melphiten. Episcopus Bituntinus, qui in meditullio est, Archiepiscopus Baren, & alij. Et cur (amabo te) vnus Episcopus Iuuenacen. ab hac secludetur consuetudine, vt vsurpare dicatur, quod decimam exigat ex piscibus omnibus, & ex erinacijs quoque

M 2 siue

siue echinis, vt ipsi nostri volunt Aduersarij, vt hoc nobis vitio vertant?

279 Vt autem eos conuincamus: videant quæso, anno 1553. Illustrissimum Dominum Ioannem Antolinez de Britianos de la Ribera Episcopum Iuuenacen. (cuius etiam in superioribus meminimus,) in sancta Visitatione descripsisse omnes redditus, & bona Mensæ Episcopalis. & hoc corpus decimæ sequentibus ascripsisse.

Item inuenit spectare ad dictam mensam Episcopalem decimam de piscatione, quæ fit diebus festiuis.

Spectabat itaque tunc temporis ad mensam Episcopalem decima de piscatione, & ita inuenit Illustrissimus ille Episcopus, qui satis industrius, & vtilis Ecclesiæ Iunenacen. fuit, quamuis antea miles fuisset, vt accepimus: ex illo tempore anni 88. effluxere, semperque mensa Episcopalis in hac possessione fuit, sicuti antea erat: & nostri Ad-
280 uersarij, ita *Nugas agent*, (vt prouerbio fertur) vt afferant: neque nos, neque prædecessores no-
281 stros in hac possessione fuisse], neq; esse? Libris autem Visitationis in his, quæ spectant ad Visitantis officiũ, atq; ad statum Ecclesiæ statur. vt sequuta fuit *Rota apud Verall. decis. 160. par. 2.* & in hisce terminis nostris decimarũ in *vna Mediolanen. decimarum, & primitiarum de Carlatio* 23. *Iunij* 1614. *coram Domino Andræa decis.* 573. *n.* 4. *par.* 2. *tom.* 2. *in recentioribus*. pluribus probat *Marius Antoninus, variarum resolutionum lib.* 1. *resolut.* 110. *num.* 5. *cum seq. Rota apud sanctæ memoriæ Gregor. XV. decis.* 479. *num.* 5. *vbi Beltraminus* addens: Rotam multum solere deferre libris visitationum dicit, & dixerat antea: *Rota apud Card. Seraphinum decis.* 1272. *num.* 3. & sequuta fuit *in Feretrana spolij*

12. *Iunij* 1615. *coram Vbaldo decis.* 724. *sub num.* 3. *ead. par.* 2. *tom.* 2. *in recentiorib.*

283 Decimam verò piscationum deberi, sicuti de alijs rebus, apertissimè decernit Alexander Tertius in *cap. peruenit ad nos* 5. *de decimis extrà*. Cantuarien. Archiepiscopo, & eius suffraganeis scribens:

„ *Mandamus* (inquiens) *quatenus parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit sub excommunicationis districtione compellere, vt de prouentibus molendinorum, piscariarum, fæno, lana, decimas Ecclesijs, quibus debentur, cum integritate persoluant*. ita summus ille Pontifex. Rationẽ verò reddit *Gloss.* „ ibidem verbo *fæno*, dicens: *De omnibus enim, quæ fidelis homo acquirit, debet soluere decimas*. Et Cœlestinus Tertius in *cap. ex transmissa* 23. *eod. titulo*. Alioquin vt *d. can. decimæ* 68. 16. *quæst.* 1. Augustinus sanctè, vt sanctus est, loquitur, nosque docet: „ *Hæc est enim Dei iustissima consuetudo, vt si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere semper Deus paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decimæ etenim ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Et quanti pauperes in locis suis, vbi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus antè æterni Iudicis tribunal apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatã suis vsibus reseruauit*.

284 & hanc sententiam ex piscatione decimam deberi sequuntur post reliquos *Rebuff. de decim. q.* 8. *num.* 10. *Ioann. Azor. institutionum moralium par.* 1. *lib.* 7. *cap.* 35. *quæst.* 9. Moneta *de decim. cap.* 4. *nu.* 20. *Barbosa in collectan. ad dictum cap. peruenit, num.* 4. referens Rotæ decisionem in vna Vlisbonen decimarum

marum piscium, 23. Ianuarij 1568. coram Oradino. *Gregor. de Cebedo Lusitan. decis. 54. nu. 7. par. 2. Capic. decis. 20. num. 2. & seq. Rota in Hispal. decimarum de Almonte 5. Decemb. 1636. coram Piruano decis. 179. num. 12. & 13. par. 7. diuersorum nouissimarum.*

Si ex tanto tempore ante decima ex piscatione mensæ Episcopali Inuenacen. debebatur, & postmodum semper debita fuit, atque exacta, etiam ab Oeconomis sede vacãte, & nos ex quo ad hanc Ecclesiam accessimus, illam semper exegimus, & exigimus, & in hac possessione sumus, nemine contradicente: Cur nunc Aduersarij nostri, qui nos oppugnant, volunt neque nos, neq; prædecessores nostros in possessione extitisse exigẽdi, nosq; carpunt, quod ex erinacijs, siue echinis decimas

285 exigimus? Ex *piscatione* quippe nobis decima debitur: ex omnibus igitur, quæ ex piscatione proueniunt, decima nobis debetur, quia de omni fructu decima debetur. sic enim idẽ Alexãder Tertius Vintonien. Episcopo in *cap. nuntios 6. de decim.*

„ scribit. *Mandamus quatenus parochianos tuos de*

„ *apibus, & de omni fructu decimas persoluere Ecclesia-*

„ *stica districtione compellas*. Quo loco *Gloss.* ad rem

„ nostram satis aptè. De apibus. & omni fructu (lo-

„ quitur) *licitè acquisito, siue de animalibus, siue intui-*

„ *tu prædiorum, siue intuitu personæ,* sic *Gloss.*

286 Piscariarum verò meminit Vlpianus *lib.* 11. ad edictum *in l. inter publica 17. in fin. ff. de verborum significat.* quam sequitur *Rebuff. dicta q. 8. num.* 10. *de decimis*. Et in hac possessione exigendi sumus.

287 Seruanda ergo consuetudo erit, vt ipsi annuunt

„ Aduersarij, ne & ipsi ad decimam redigantur:

„ idest dæmonibus socientur, qui sunt decima pars

Ange-

Angelorum, vt *Gloss. d. can. decimæ 68. verbo tu ad decimam 16. quæst. 1.* explicat. Quamuis piscatio-
288 nem illi exerceant extra diœcesim, si perceptam piscationem intrà induxerint. Quia in hac possessione sumus, & nos, & omnes alij Episcopi
289 in hac Prouincia existentes, vt diximus. Attenditur nempè consuetudo decimas soluendi de fructibus collectis in aliena Parochia, etiam de nouálibus, vt dictum fuit in vna *Caurien. decimarum apud Tholomæum decis. 954. par. 3. lib. 3. diuersorum.* quam mendose Aduersarij retulerunt, quia transcripserunt, non legerunt. & sequitur *Borrell. in summ. dicto tit. 19. de decim. num. 62. par. prima.*
Et nobis decima debetur de piscatione, quæ introducitur, siue intra, siue extra diœcesim fiat, modo introducatur. Vt sequatur iure, nec sane iniuria consequentia; piscauere, & pisces cepere: sol-
290 uent idcirco decimam. Quia de omnibus fructibus debetur, vt ex Alexandro Tertio *d. cap. perue-*
291 *nit 5. de decim.* paulò ante ostendimus. Magisque ad personalem hæc accedit decimarum species, quæ ex piscatione habetur, quam ad predialem, vt sequitur *Rebuff. d. quæst. 8. num. 10. Gregor. Cabed. d. decis. 54. num. 7. par. 2. Capic. d. decis. 20. nu. 4.*
292 personales verò decimæ illi Ecclesiæ redduntur, in qua Ecclesiastica percipiuntur sacramenta.
293 *cap. ad Apostolicam 20. de decim. extrà.* Etsi, quasi prædialis dici possit, vt eam appellat *Gloss. in cap. licet 3. verbo Ecclesijs de ferijs.* Sed in Iuuenacen. Ecclesia sacramenta percipiunt. Illi igitur decimæ debentur.
294 Et mirum sanè est, quòd Ciuitas ex piscatione sardarum, quæ introducuntur, quamuis extra diœcesim capiantur, terdecimam exigit. Cùm

nolint

nolint nostri Aduersarij ex tali piscatione Deum
295 omnium Dominum, decimam habere. Faciuntque deterioris conditionis Deum, quàm Dominum temporalem: vt Innocentius Tertius, *d. cap. tua nobis* 26. §. *verum si ad Deum de decim.* admirans perpendit. Sed malo eorum; venient dies,
296 quando sentient, quòd *non est Deus noster, vt dij*
„ *eorum: & inimici nostri sunt iudices.* Tunc dicent:
„ *Vbi sunt dij nostri, in quibus habebamus fiduciam? De*
„ *quorum victimis comedebamus, & bibebamus vi-*
„ *num libaminum? Surgant, & opitulentur nobis; & in*
„ *necessitate nos protegant.* Deuteronom. 32. 37. & seq.
„ *Vtinam ergo saperent, & intelligerent, ac nouissima*
„ *prouiderent.* ibid. 29. quæ venient certè. Vt enim
297 *Ouid. 4. de Ponto* cecinit.

Ludit in humanis diuina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.
Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

timeant ergo iustum Dei iudicium, ac fieri tristia posse putent; de quibus nunc gloriantur, vt Ecclesiam opprimant, & decimam Deo debitam retineant. & quod

„ *Certam præsens vix habet hora fidem.*

Ita responsum fuit illi, qui habere se multa bona putabat, reposita in annos plurimos. Lucæ 12. 20.
298 *Stulte hac nocte animam tuam repetent à te: quæ*
„ *autem parasti, cuius erunt?* Imò & tu, qui parasti, cuius eris? vt sanctus *Bernardus* aduertit.

Perire præterea contendunt nos, atque confodere sexto impetu in hac ipsa decimarum pugna; dicentes
„ *In quanto alla sesta pretensione del Vescouo, che*
„ *vn'habbia fatto da essa buona licenza alli pescatori nelli*
giorni

„ *giorni di festa di poter pescare; e si fa dare da questa*
„ *la decima delli pesci, che si pescano in quelli giorni.* E
„ *che voglia anco la decima delle pesche, che si fanno nel-*
„ *li giorni di feste rifermate da sua* Santità.

„ S*i dice questo abuso douersi togliere in ogni maniera,*
„ *essendo dissonante alla dispositione de' sacri Canoni,*
„ *&c.*

Sed compellabo primitus illos verbis, quibus
299 Christus Dominus mansuetissimus Agnus Pilatum, *Ioan.* 18. 34. quando interrogatus ab eo:
„ *Tu es Rex Iudæorum?* Respondit Iesus. A *temetipso*
„ *hoc dicis an alij dixerũt tibi de me?* A semetipsis hoc dicunt; an alij dixerunt eis de me? Si à semet ipsis,
„ compellabo eos eiusdem Domini verbis. *Vt quid*
„ *cogitatis mala in cordibus vestris?* Matthæi 9. 4. si
„ verò alij eis dixerunt, dicemus sancti *Ioann. prima*
300 *epist.* 4. 1. verbis: *Charissimi, nolite omni spiritui cre-*
„ *dere, sed probate spiritus, si ex Deo sint, quoniam*
„ *multi pseudoprophetæ exierunt in mundum*. Nonne ipsi in antecedenti quinta responsione ad nostram per eos præsumptam prætensionem docuere in hac decimarum materia, maximum remedium, ac methodum non minimam consuetudinem esse? Quomodo tam citò mutati sunt, & à tradita do-
301 ctrina recessere? sunt hæc malanchonicorum insomnia, quibus nulla est diuinatio, sed mendacia multa. vt ex Aristotele de diuinatione. docet adagiorum *Author* apud *Manutium fol. mihi* 114. An non meminere illius Euripidis in Hecuba?

„ *Dixti nouum nihil; sed prolè scientibus,*
„ *Hæc opprobrasti.*

Et hoc ipsum consuetudo est: vt decimam ex piscibus exigamus diebus festis, quamuis nullam
302 piscatoribus facultatem faciamus. Consuetu-

do verò pro lege seruatur, & dat iurisdictionem. vt *Gloss.* loquitur in *cap. dilecti filij* 4. verbo *consuetudinem de arbitr.* seruanda proinde, quia laudabilis, secundum *Glossam in cap. ex litteris* 2. verbo
303 *consuetudinis, in princip. de consuetud.* Quod verò decimam hanc exigamus illis etiam diebus festis, quos sanctiss. Dominus Noster Vrbanus Octauus moderatus fuit, quò ad præceptum tantummodo, non quoad reliqua: *nequaquam* (dicens) *ex*
304 *præcepto ipsos teneri.* Et ita omnes alij Illustrissimi Episcopi in adiacentibus alijs Ciuitatibus seruant: vt vitio nobis haud verti debeat, si quod alij Prælati, nos seruemus. Sic in *cap. ad Apostolica* 20. *in fin. de decimis.* Lucius Tertius Strigonien. Archiepiscopo scribit. *Quoniam a diuersis consuetudo tenetur: Tu eligas in hoc casu, quod per consuetudinem diù obtentam, ibidem noueris obseruatum.* Quòd si hoc durius ipsis videatur: Sanctissimum adeant, vt interpretetur: non ex se ipsis hoc munus obeāt.
305 Eius nempè est declarare, cuius est condere, *l fin. C. de legibus*, ex satis concinna ratione, quam Iustinianus Cæsar inibi reddit: *Si enim* (inquiens) *in tempore leges condere soli Imperatori concessum est. & leges interpretari solo dignum imperio esse oportet;*
306 Vt vnde ius prodijt, interpretatio quoque procedat. vt Innocentius Tertius Doctoribus decretorum Bononien. respondit in *cap. inter alias* 31. *de sent. excommunicat.* sequiturque *Gloss. in cap. cum venissent* 12. verbo *iudicari de iudicijs*.

Inimicum itaque, atque à sacris canonibus dissonum haud est, quod nos hisce etiam diebus festis, iam moderatis quoad præceptum, decimam exigamus, vt ante moderationem exigebamus:
307 Quia nihil commune in ratione decimæ; vt decima

cima est, quæ Deo iure etiam diuino debetur, vt in superioribus ostendimus, dies festus habet; sed illa ex omnibus fructibus, etiam expiscatione, vt diximus, debetur. Quòd verò diebus festis tantummodo in tota hac Prouincia, & alijs quoque adiacentibus debeatur, id consuetudine factum est. Quam ob causam vtile satis in hoc piscantium negotium geritur, vt solis diebus festis piscium decimam soluant: quando illam semper, & omnibus diebus ex piscatione soluere deberent. Sed standum consuetudini est, quæ per moderationem festorum à Sanctissimo Domino nostro factam sublata minime fuit; cum moderatio sit quoad præceptum tantummodo.

308 Moderari enim est temperare modos in factis, ac dictis. iuxta Pauli sensum *in l.cum ratio 7. ff. de bonis damnatorum*, atque diminutionem importat, secundum *Gloss. in cap. fin.* verbo *moderationis. de verborum signif. extra*. diximus in nostro *Apologetico num.* 203. & 204. *par.* 3. *respons.* diminuit itaq; summus Pontifex Vrbanus præceptum tantummodo, & quoad illud dies festos moderatus fuit, non quò ad reliqua.

309 Seruanda ergo consuetudo erit, nec dimittenda; eoque magis, quòd nullus conquæritur ex his, qui illam soluunt, neque scandalum vlli fit. iuxta *sanctum Thomam* 2.2.*quæst*.43.*art.* 8. *ad quintum*. & ibidem *Caietan. Felin. in cap. nihil de præscript. Marcus Anton. Genuens.* Episcopus Montis Marani *in manuali pastorum cap.* 5. *num.* 2. *in fine*.

310 Ni Pharisaicum hoc esset scandalum, quod non officit. Sic Christus Dominus, & Magister
» noster. *Matt. xv.* 14. Apostolis dicentibus: *Scis,*
» *quia Pharisæi audito verbo hoc scandalizati sunt?* re-

spondit: *Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.* Traditque differentias inter actiuum, & passiuum scandalum. *S. Thomas 2. 2. quæst. 43. art. 1. & 2.* & nos pluribus diximus *respons.* nostra 4. *à nu.* 38. *cum seq. par. 2.* & prosequitur *Martinus Becanus in summ. Theolog. par. 2. tom. 2. de fide, spe, & charit. cap. 27. de scandalo, quæst. 1. & seq.*

„ Nec nouum est, clericis laycos infensos oppi-
„ do, vt tradit antiquitas: quod & præsentium ex-
„ perimenta temporum manifestè declarant, dum
„ suis finibus non contenti, nituntur inuetitum, &
„ ad illicita fræna relaxant; nec prudenter atten-
„ dunt, quàm sit eis in clericos, Ecclesiasticasue per-
„ sonas, & bona interdicta potestas. Verba sunt Bo-
„ nifacij Octaui in *cap. clericis laycos 3. de immunitat. Ecclesiast. in 6.*

312 Neque eorum firmum est argumentum ex allato supra *cap. licet 3. de ferijs*, quo loco Alexander Tertius Tribunien. Archiepiscopo scribens: indulget ei, vt liceat suis parochianis alecia diebus dominicis, & alijs festis, si se terræ inclinauerint, piscari, modo Ecclesijs, & pauperibus congruam faciant portionem. Volentes ipsi ex hoc, semper licere piscatoribus diebus festis piscari, & proinde non egere facultate Episcoporum in illis diebus. Non enim hanc propositionem ex illo *tex.* habere possunt. Alexander quippe Papa ab Archiepiscopo illo interrogatus in illo casu dumtaxat, cùm alecia se terræ inclinauerint, an liceret diebus festis piscari, ne occasio piscium illorum elaberetur? Respondet summus Pontifex, non simpliciter illis licere; sed indulget ipse, vt liceat: *Indulge-*
„ *mus* (inquiens) *vt liceat parochianis vestris diebus*
„ *dominicis, & alijs festis (præterquàm in maioribus*

anni

„ *anni solemnitatibus) si alecia terræ se inclinauerint, eo-*
„ *rum captioni, ingruente necessitate intendere: ita quod*
„ *post factam capturam Ecclesiis circumpositis, & Chri-*
„ *sti pauperibus congruam faciant portionem.*

313 Neque hoc peculiare piscatoribus solùm est, sed & in recondendis frugibus, illisque colligendis, si necessitas exegerit, seruatur; vt facultas illis fiat; ne pereant, ex quibus vita substentatur humana, vt aduertit *Gloss.* ibidem verbo *alecia.* & ibidem quoque *Glossella* marginalis Ioannis Andreę. *Ioann Azor institut. moral. par. 3. lib. 1. cap. 27. q. 7. Barbosa in collectan. ad dictum cap. licet num. 5. & 6. Quaranta in summ. Bullar. verbo dies festus.* referens sacræ Congregationis Concilij declaratione. Episcopus Minoren. *Thom. Zerola in praxi Episcopali par. 1. verbo festa. §. ad tertium. Martin. Becan. in summ. par. 2. de fide, spe, & charitate tom. 3. cap. 25. quæst. 20. §. 3. in fin.* Neque summus Pontifex ipse simpliciter facultatem fecit parochianis illis, spreto Archiepiscopo, piscandi; sed respondens Archiepiscopo, eidem indulsit, vt liceret piscari. Indigebunt proinde facultate Episcopi; vt nouerit ipse, an ingruat, nec ne necessitas. Quemadmodum, & fruguum tempore, messis; & vindemiæ, Episcopi est cognoscere, an vrgeat necessitas diebus dominicis, & festis, manipulos alligare, vuas præmere, fructus recondere; atque permittere, vt liceat, vt paulò ante relati Doctores omnes vno sequuntur ore. Satis autem diuersum est factum hoc nostrum, à terminis dicti *tex. capituli licet*. cuius intellectum, vt aliorũ quoque iurium in tota hac perbella eorum compositione, non bene perceperunt Aduersarij nostri: & fortassis, quod nimis properanter scripsere, vt

prope-

properarent, festinarentque ad nos opprimendũ, deuorandumque. iuxta *Hieremię* 12.9. illud. *Con-
» gregamini omnes bestiæ terræ properate ad deuoran-
» dum eum*. Nos enim decimas exigimus ex piscatione diebus omnibus festiuis, neque piscatores à nobis veniam petunt, siue ingruat necessitas, vel non æquè: Quia ita consuetudo inuexit, quæ ser-
316 uanda est. Aequè enim cõsuetudinis trãsgressor pœna feritur, atque legis. secundum *Gloss. in dicto cap. ex transmissa* 2. verbo *consuetudinis de consuetudine. can. in his rebus* 7. 11. *dist.*

Properant, & ad septimum impetum, nec requiescũt die septimo (vt requieuit Dominus Deus
317 die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat. *Genes.* 2.27.) Aduersarij nostri: quin *oleum flam-*
318 *mæ adijciunt*. vt Hieronymus ad Eustochium scripsit, & Horatius in satyris.

» *Adde poemata nunc, hoc est oleum adde camino*.
Maioris sapientiæ materiam addentes, vt nostram patefaciant insipientiam:

319 ,‘ *Si risponde* (aientes) *alla settima pretensione
» del Vescouo, che è il voler conoscere contro li laici per
» li legati pij infra annum*.

» *Non vedo con qual fondamento lo pretenda, essen-
» do tal pretensione contro ogni douere, contro l'antica os-
» seruanza di questo Regno, essendo stata questa cogni-
» tione sempre della giurisdittione Regale*.

Ideo non vident Aduersarij, quo fundamento legata ad piè relicta, etiam contra laycos, cognoscamus, quia nimirum accidit eis, quod Christus Dominus (*Matth*. 13. 13.) ab Apostolis in-
320 terpellatus: quare in parabolis loqueretur turbis?

» *Ideo in parabolis loquor eis* (respondit) *quia videntes*

non

„ *non vident, & audientes non audiunt, neq; intelli-*
„ *gunt. Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicētis: Au-*
„ *ditu audietis, & non intelligetis, & videntes videbi-*
„ *tis, & non videbitis: Incrassatum est enim cor populi*
„ *huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos*
„ *clauserunt, ne quando videant oculis, & auribus au-*
„ *diant, & corde intelligant, & conuertantur, & sa-*
„ *nem eos.*

Non itaque vident oculis, quo fundamento moueamur: quia habentes oculos nolunt videre. Voluntaria cæcitas hoc facit; videntes enim non vident, vt ex Chrysostomo in eundem locum, *Matthæi* adnotat *Sà*, *num.* 46. in Euangelia.

321 Fundamentum ergo, quo delegatis pijs cognoscimus, est: Quia Episcopi sumus. Quia sic, tàm imperialibus, quàm canonicis legibus, quàm etiam à sacrosancta Tridentina synodo decretum fuit. Quia res est ad religionem spectans: eorum verò, quæ ad religionem pertinent, cognitio Episcoporum est, non laycorum. vti peculiari responsione ad hanc rem data fecisse nos satis putamus. non itaque repetenda hic iterum. Reliquum tamen est, vt rationi eorum satisfaciamus: Inquiunt enim scitè, vt sueuerè:

Per lo che tocca alla ragione, non può pretenderlo; perche se bene per prima li Vescoui erano delegati della Sede Apostolica per questi legati pij: per il Conc. di Trento alla sess. 22. al cap. 8. & alla sess. 25. e per dispositione de' sacri Canoni cap. nos quidem, cap si hæredes, & cap. Ioannes de testam. e per altri testi concordanti: Tutta volta questa delegatione in questo Regno è totalmente tolta dalli Vescoui, e conferita alla R. Fabrica di san Pietro con la clausula abduatiua, come disse apparire dalli priuilegij di detta R. Fabrica

Mon-

Monsignor Riccio nella sua pract. variar. resol. 376. tom. 2.

Decipiuntur omnino Aduersarij non intelligentes scripturas, neque Fabricæ Tribunalis ere-
322 ctionem, neque causas eius. Fuit nempe Tribunal excitatum, non vt piorum legatorum à pijs fidelibus relictorum, siue in supremis suis elogijs, siue etiam inter viuos executionem curaret primario; sed vt interesse extruendæ fabricæ Basilicæ sancti Petri primariò intenderet, secundario verò legatorum piorum executionem, cui satis optimè alias per iura sacrorum canonum, ac sacrosanctæ Tridentinæ synodus decreta prospectũ fuerat, vt illam Episcopi locorum Ordinarij omni curarent solicitudine; sed id vnum in votis habuere summi Romani Pontifices, vt Basilica illa omnium Ecclesiarum Princeps, quæ Apostolorũ est Principi dicata, quantocius finem videret suũ, atque perfectionem reciperet. Hanc proinde ob causam in vniuersum Orbem primitùs ad Christi fidelium eleemosynas excipiendas Commissarios delegauere. Deinde Clemens Papa Septimus Collegium in Vrbe erexit lx. virorum, qui inte-
323 resse Fabricæ totis curarent neruis. Ac demum tempore Pauli Tertij Imperante Carolo Quinto Cæsare Neapoli Tribunal erectum fuit. vt plenè deduximus nos *respons.* nostra 68. à *num.* 49, *cum sequenti*. ad finem vsque *par.* 3. & in dicta alia nostra responsione pro hac re à *num.* 121. *cum seq.* Ne verò deputati Commissarij, & Tribunal ipsum Neapoli erectum, solum interesse curarent Fabricæ, & inexecuta legata dimitterent, in animarum in Purgatorio purgantium, non minimum detrimentum; mandauere ipsi summi Romani Pontifices,

fices, vt piorum legatorum implementum, per negligentes hæredes, vel ſocordes executores teſtamento datos dimiſſum, ac neglectum, ipſa Fabrica (eius videlicet miniſtri) curaret.

324 Quod præſertim Pius Quintus conſtitutione ſua anno 1596. quæ incipit: *exigit*. ſupra modum intendit. Cùm in illa mandarit poſt implementum legatorum factum, portionem ſuam Fabricam exigere, verbis conditionem inferentibus loquens:

„ *Si, & poſtquam iuxta tenorem* priuilegiorum,
„ *& facultatum ſibi conceſſarum, legata huiuſmodi exe-*
„ *cutioni debitæ demandari fecerint*.

Et perpendimus nos *reſponſ.* noſtra 32. *num* 35. *par. prima*.

325 Non ergo priuatiuè quòad Ordinarios ſimpliciter Fabricæ Tribunal erectum fuit, neque, vt nullo pacto Ordinarij in poſterum piorum implementum legatorum curarent: Sed dumtaxat, dum de intereſſe Fabricæ agitur, quod non niſi poſt annum ab extinctorum teſtatorum die currit.

Nimirum, quòd voluere ſummi Romanæ Vrbis Pontifices, cauſas omnes, in quibus de intereſſe agitur Fabricæ, non quouis coram iudice eas cognoſci, ac decidi; ſed per Commiſſarios Tribunalis ipſius Fabricæ. vt euidenter nos deduximus *d. reſponſ* noſtra *68. à num. 6. cum ſeq. par. 3.* & ita exaudienda erit, *Ricciȷ reſolutio 376. par. 2. in prax.* à noſtris Aduerſarijs relata, ſed non benè expenſa. vt euidenti lumine legentibus, atque his, qui oculos habent, vt videant, apparet.

326 Quando verò de nullo Fabricæ agitur intereſſe, vt eſt intra annum à morte teſtatoris, nihil omnino eſt, quod ipſos impediat Epiſcopos locorum

Ordinarios, quin suum munus impleant, legatorumque executionem curent, satagentue. Quod & sacrum Collegium dictæ Fabricæ Eminentissimorum Patrum deputatorum declarauit pluries. vt nos ipsi, qui Tribunali præfuimus, deduximus *respons.* nostra 2. *num*.20. *& seq. par*. 1. *& d. respons.* 68. *num*. 36. *par*. 3.

327 In hac autem possessione, & sunt, semperque fuere omnes Episcopi locorum Ordinarij. Vt à veritate satis aberret, quod Aduersarij per somnium fortasse, dixere: esse pro ipsis hanc possessionem; quòd autument Tribunal Fabricæ (in quo in Neapolitano hoc Regno sunt Consultores Regij) erectum fuisse, ne in laycos pro pijs legatis cognoscendis ius superesset amplius Episcopis, quod *Molphæsius*, *Thorus*, & alij persuasum sibi habuere; sed perperam, vt nos deduximns in dicta responsione nostra pro hac re data. Nil enim minus, quàm hoc intenderunt summi illi Pontifices, & Paulus Tertius potissimum: sed hoc intendere, vt haberent sumptus necessarios ad inceptum opus Fabricæ Basilicæ sancti Petri perficiendum.

328 Errauerunt itaque hoc putantes Aduersarij:
„ *Errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa* (vt Regius
„ Psaltes *psalm*. 57. 4. loquitur.) *Furor illis secundum*
„ *similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ, & obtu-*
„ *rantis aures suas*.

329 Habent enim quasi ab vtero hoc layci, vt infensi semper sint Ecclesiasticis, & contra eos obloquantur, vitæ potissimum eorum insidiantes.
„ Sed ipsi, *Ad nihilum deuenient, tanquam aqua de-*
„ *currens* (vt eodem *psalm*. 578. idem prosequitur.)
„ *Et sicut cera, quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis,*
„ *& non viderunt solem*. Eos scilicet, de cœlo diuina

vltio

vltio tetigit, oppressitque, sicque vsura solis huius sunt orbati. vt exponit *Genebrard.* ibidem.

330 Quemadmodum nec leuiter errant putantes piorum legatorum cognitionem mixti esse fori. cùm res sit ad Religionem spectans, vt supra diximus, satisque abundanter respondimus, dicta nostra responsione pro hac re data. & diximus *respons.* 24. *num.*4. *& seq. par.* 1.

Superest nunc, vt octauæ faciamus satis oppugnationi, qua nos petiere, veluti gladio ancipiti, vt ferirent: quasi hæc petra fuerit scandali; *Viden-*
331 *tes quia exiuit spes quæstus eorum.* vti causa eadem Paulum, & Sylam Apostolos Macedones persecuti fuere, & virgis cecidere, atque in carcerem trusere, quod ex puella, quæ spiritum pythonem. *quæ quæstum magnum dominis eius præstabat*, eijcissent. *Actuum* 16. 16. ita & nos isti persequuntur: quod nos eorum retunderimus auari-
332 tiam, cui vni omnia semper desunt. vt Seneca dixit, & Horatius.

" *semper auarus eget.*

333 Vnde Bians auaritiam *Vitiorum Metropolim appellauit.* Namque, vt Apostolus Paulus 1. *ad Ti-*
334 *moth.* 6. 10. loquitur. *Radix omnium malorum est cupiditas*, siue auaritia in Græco enim codice
" est, phylargiria, auaritia scilicet: *quam quidam ap-*
" *petentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis*, & Gregorius Decimus in Generali Concilio Lugdunen. in *cap. Auaritiæ* 5. *de elect. lib. sexto.*
335 Auaritiæ cæcitatem nuncupauit. *Auaritiæ cæcitas* (inquiens.) Rationem reddit ibidem *Gloss.*
" quia *excæcat animos, vt agenda non videant, & à*
336 *prohibitis non declinent.* Vnde Chrisipus Salustius, Auaritiam sic perbelle descripsit: Bellua, fera,

immanis, intolleranda est auaritia. Fama, pudicitia, liberis, patria, atque parentibus cunctos mortales spoliat. Namque vt Virgilius ait.

„ *Quid non mortalia pectora cogis*
„ *Auri sacra fames?*

Sacra, hoc est sacrilega. & Horatius

337 „ *Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui*
„ *Semper in augenda festinat, & obruitur re.*

Perdentitaque omnia, qui, vt rem augeant, à prohibitis non declinant, & contra Deum, Ecclesiamque eius sponsam pugnant. Pergunt proinde nos infectari sequentibus:

„ *In quanto all'ottaua pretensione del Vescouo, si*
„ *replica, che la cognitione, che dice spettare al Capitolo,*
„ *& al Clero della Bagliua per possederno più territorij*
„ *li Clerici, che li Laici, non può fondarla, perche di ciò*
„ *non hà titolo, nè possessione. Non hà titolo, perche*
„ *non porta priuilegio di concessione fattali. Non ne*
„ *porta possessione, mentre da parte della Regale giurisdit-*
„ *tione si porta il contrario, e dal Vescouo si asserisce gra-*
„ *tis: perche se ciò fosse, verria il Capitolo, e Clero ad ha-*
„ *uere giurisdittione contro le persone laiche, il che non si*
„ *soffre dalla Regale giurisdittione, come s'è detto di*
„ *sopra.*

338 At nos vtrumque fundauimus, & Titulum, & possessionem. Titulum quidem per Priuilegium Regis Ferdinandi anno 1461. 13. Augusti, quo Capitulum, & Clelus Regiam supplicauit Maiestatem.

„ *Item attento, quod per vniuersitatem Iuuenatij im-*
„ *petratæ fuerunt à Vestra Maiestate multæ gratiæ,*
„ *immunitates, & priuilegia, & exceptiones, & conces-*
„ *siones gratiosæ, & præsertim &cet. propterea dignetur*
„ *Maiestas Vestra declarare specifice de vestra certa*

scien-

,, *scientia, quod tàm in restitutione dictorum fructuum,*
,, *quam in exactione olei, quàm in solutione fundaci;*
,, *necnon in omnibus alijs gratijs, & immunitatibus, &*
,, *exemptionibus dicta vniuersitati concessis, intelligi in*
,, *personis Ecclesiasticis.* Respondit Rex Ferdinandus
,, *Placet Regia Maiestati.* Sed inter gratias vniuersitati concessas: Baliua est vna. Est ergo, & hæc concessa personis Ecclesiasticis. Habemus proin-
339 de titulum. Vt responsio conformis petitioni sit: Quia Rex ad interrogatum respondit. vt Celsus *lib.5.* digestorum in *l. si defensor* 10. §. *qui interrogatus, ff. de interrogat. actionib.* voluit, atque respondit. §. *praterea instit. de inutilib. stipulat.*
340 Omnino enim non respondisse videtur, qui ad
,, interrogatum non respondit: verba sunt Vlpiani, *lib.22.* ad edictum *in l. de atate quoque* 12. §. *quod autem, ff. de interrogator. actionib.* diximus *respons.* nostra 42. *num.* 7. & 8. *par.* 2.
341 Absolutè enim Rex respondit per verbum placet; vnde omnia comprahendit, quæ in supplicatione petita fuere. nihil proinde exclusit nō comprahensum, nec etiam ius Baliuæ *ad tex. in d. cap. solita 6. de maioritat. & obed.* vt in superioribus quoque diximus.
342 Possessionem verò ex actibus possessiuis vna cum vniuersitate, curandi custodiam territorij, animalia capiendo, quæ damnum intulere, & in damno reperta fuere, pœnas exigendo, atque cum animalium dominis componendo, & hoc à tempore immemorabili: atque constat ex conclusionibus eiusdem ciuitatis, & ex libris conclusio-
343 num Capituli, qui libri actus probant capitulares. *Ancharan. cons.* 44. *num.* 5. *vers. videndum est.* *Capitaquen. decis* 158. *num.* 1. & 2. *par.* 2. Rota in-

re-

recentioribus par.2. *tom*.2. *decis*.629. *num*.1. Quem-
344 admodum libri conclusionum vniuersitatis potissimum contra ipsam. ad *tex*. vbi etiam notant scribentes *in l. quędam sunt personę* 9. §. *nummularios*, *ff. de edendo*. *l. Instrumenta*. 5. *l. rationes* 6. & *l. exemplo* 7. C. *de probat*. *l. Publia* Meuia 26. §. *Titius Sempronij*, *ff. depositi*, *cap*. 2. *vbi Canonistę de fide instrum*. *Rota in Romana legatorum de* Sabellis 19. *Ianuarij* 1597. *coram Orano decis*. 110. *nu*. 4. vbi etiam *Centolinus* addens *post primum volum. consil. Farinac*. & *apud Card. Seraph. decis*. 1211. *nu*. 1. & *apud Card. Caualerium decis*. 626. *num*. 1. & *seq*. & *decis*. 650. *num*. 9.

245 Accedente etiam dictæ vniuersitatis replicata pluries confessione, quæ vna (quando cœtera deessent) optimè possessionem probat. *Bart. in l. Aurelius*, §. *idem quęsiti num*. 2. *ff. de liberat. legata*. sequitur *Rota par. prima diuersorum decis*. 802, *nu*. 2. 3. & *seq*. & *apud sanct. mem. Gregor. XV. dec*. 200. *num*. 2. vbi *Beltraminus* Addens. & *decis*. 458. *n*. 3. 4. & 5. & *apud* Coccinum *Decanum decis*. 14. *num*. 4. *apud Cardinalem Caualerium decis*. 535. *num*. 2. & *apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis*. 21. *num*. 2. *par*. 1. Rota Maceraten. apud M*arcum Antonium Thomati*, *decis*. 15. *num*. 8. & 9.

Gratis ergo aduersus nos, spiritu agitati vertiginis, mori fuere hac in parte Aduersarij, dicentes, neque titulum, neque possessionem pro nostro Capitulo, & Clero esse; cum vtrumque satis, superque apertissimè probauerimus, vt etiam cæcis hoc pateat. Imo, quod bellissimum est. Vniuersitas non contrà, sed pro nobis est, neque nobiscum litigium gerit. Sed hoc totum facit Auaritia, & cupiditas habendi, quæ hominem cœ-

cum

cum facit, vt diximus, & quod rectum est videre non sinit. quia illum omnium sceleftissimum reddit. Testem accipe non me, sed Spiritum sanctum,
„ qui sapientis ore. *Ecclesiastici* 10. 9. loquitur:
„ *Auaro autem* (dicens) *nihil est scelestius. Nihil est*
„ *iniquius, quàm amare pecuniam. hic enim & animã*
„ *suam venalem habet: quoniam in vita sua proÿecit*
„ *intima sua.*

347 Magis autem sequantur Augustini consequẽtiam *serm.* 12. de verbis Domini, quam ex præmis-
„ sis sic ducit: *Extirpa ergo cupiditatem, & planta*
„ *charitatem: Sicut enim radix omnium malorum est*
„ *cupiditas, ita radix omnium bonorum est charitas.*
Et ita perspicient, quam rectè egerimus nos, impedimentum præstando per comminatas censuras, ne in dicto iure Baliuæ, & in possessione, qua nostrum est Capitulum, & Clerus, præiudicium
348 vllum inferretur. Quando Episcopi est, summopere curare, ne peccatis se foedent rationabiles Christi oues, suæ contraditæ sedulitati: ad *tex. in d.cap. nouit.* 13. *vbi Innocent.* receptus *num.* 3. *Gloss. in cap. ex litteris* 10. verbo *compellas.* vbi *Abbas, nu.* 10. *de sponsalibus, Gloss. fin. circa fin. in cap. cum sit generale* 8. *de foro compet.* noster *Marianta in speculo par.* 4. *in* 11. *distinct. iudiciorum num.* 12. *&* 27. diximus *respons.* nostra 20. *num.* 48. *& seq. par.* 1.

349 Hoc est nempè pastoris officium, animam
„ quoque dare pro ouibus suis. *Mercenarius autem,*
„ *& qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, vi-*
„ *det lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & lu-*
„ *pus rapit, & dispergit oues: mercenarius autem fugit,*
„ *quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de oui-*
bus. Vti nos docuit Christus Iesus Dominus, &
350 Magister noster pijssimus *Ioann.* 10. 12. Et qui

præest

præest in solitudine (vt Paulus docet. *ad Roman.* 12. 8.) præesse debet: vt totus serio illi vigil incumbat, & diligentiæ, vt sedulus, & celer sit in executione: nedum in spiritualibus, sed in temporalibus quoque.vti *Cornelius à lapide* ibidem commentum agit. Sed hæc minus curant Aduersarij nostri, iuxta illud 1. *Regum* 2. 12. de filijs Heli. *Porrò filij Heli, filij Belial. Nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum*, quod non nouerunt, quale officium sit Pastoris ad gregem. Per quam optimè proinde, ac scitè in fine eorum
,, scripti, cautelam addidere: *Sottoponendomi sempre*
,, *al santo giuditio della santa Chiesa Romana, e Sede*
,, *Apostolica*, quam in sua iurisdictione non minimi
351 dictis imprudentibus lacerauere. Melius propterea tacuissent, nam:

,, *Cum in omnibus prudentia, tum maximè in silentio.*

Docuitque non ab re Pallas in epigrammate, quod vertit Thomas Morus.

352 ,, *Rebus in humanis magna est doctrina tacere,*
,, *Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras:*
,, *Nempè loqui doctos, reliquos docet ille tacere.*
,, *Magnum hoc ad requiē pharmacon inuenies.*

Atque ita nos, iudicio hæc supponentes prudentiori, saniorique, iura tuentes Ecclesiæ, respondimus.

Carolus Maranta V. I. D. Episcopus Iuuenacen.

De-

353 Decretum autem synodale, in secunda nostra Synodo diœcesana, sic se habet.

De Priuilegijs, & Iurisdictione Iuuenacen. Ecclesiæ, eorumque occupatoribus.

CAP. VIII.

PRiuilegia, exemptiones, immunitates, facultates, & declarationes alias omnes ad fauorem nostræ Cathedralis Ecclesiæ sanctæ Mariæ, nostrique Reu. Capituli per Summos Romanos Pontifices, & antecessores Reges, etiam in remissionem peccatorum eorum, suorumque Serenissimorum filiorum, & per quascunque alias personas, quacunque dignitate fulgentes, quomodolibet facta, concessa, & indulta, ac iurisdictiones omnes, & iura, etiam qnoad Decimas, nobis, nostroque Capitulo debitas, ex quibuscunque rebus, fructibus, ac frugibus, arrendamentis, solutionibus Doganæ, cedis animalium, aliàs (dello scandaggio) & quibuscunque alijs rebus quocunque nomine nuncupatis, præsenti synodali Constitutione innouamus, eaque omnia iuxta eorum seriem, & tenorem confirmamus inuiolabiliterque seruari volumus, & mandamus; Necnon tuemur, defendimus, atque tutamur; ac pro Ecclesia nostra, nostroque R. Capitulo conseruamus, defendimus, manutenemns, atque tutamur. Oppugnatoresverò omnes, & quoscumque, cuiuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, eaque, atque eas infrin-

infringere, inualidare, vſurpare, impugnare, occupare, atque quomodolibet, aut quouis quæſito colore in totum, vel in partem eis derogare conantes, vel tentantes, cenſuras omnes, & pœnas in ſacris canonibus, ac ſummorum Pontificum Conſtitutionibus, ſacriſque Generalibus Concilijs, Tridentino præſertim, atque in Bulla Cœnæ Domini contentas, incurriſſe, atque incurſos eſſe, & fuiſſe præſenti hac ſynodali Conſtitutione, decreto, ſanctione, atque ſententia declaramus, denunciamus, decernimus, atque ſententiamus. Adijcientes inſuper noſtram meledictionem, eoſque, ac ſingulos Sathanæ tradentes, prout tradimus, donec (facta reſtitutione) à nobis abſolutionem obtinere meruerint, & à ſancta Sede Apoſtolica.

Declarationes ſacræ Congregationis, quas in hunc locum reijcimus, ſic quoque ſe habent, vt illas prælo præſſas à Patribus Societatis Ieſu obtinuimus. proficient enim non minimi, vt mentem, ſenſumque imbibant ſacrę ipſius Congregationis, qui fidem nobis denegant.

Petitio facta ad Sacram Congregationem Eminentissimorum Cardinalium Controuersijs Iurisdictionalibus Præpositorum, à Reuerendissimo Domino Generali Vicario in Spiritualibus, & Temporalibus Abbatiæ Sanctissimæ Trinitatis Militen. Nullius Diœcesis *Prouinciæ Regginen.*

Eminentissimi, & Reuerendissimi Signori, & Padroni Colendissimi.

IL Padre Francesco Antonio de Rossi della Compagnia di Giesù, Vicario dell'Abbatia della Sanssima Trinità di Mileto Nullius Diœcesis, humilmente espone all' Em. VV. come dall' Officiali Reggij, & da altri Signori si pretẽde; primieramente, che le Monache Bizzoche, le quali han fatto voto di Castità in mano di loro Superiori (cõforme vogliono li decreti di cotesta Cõgregatione) nõ debbano godere il priuilegio del Canone si quis suadente Diabolo, &c. nè meno il Priuilegio del foro, con gli altri Priuilegij, che alle dette Bizzoche spettano, concedutagli da cotesta medema Sacra Congregatione.

Secondo, pretendono, che li Clerici Congiugati non siano franchi delli pagamenti della testa, nè meno delle altre impositioni personali, & che le mogli delli detti Clerici Coniugati siano riconosciute dal foro secolare.

Terzo, vogliono, che li Diaconi Seluatici, con le loro moglie siano anco sottoposte al foro Secolare per le cause Ciuili, & Criminali, & anco soggette ad ogni peso, & pagamento personale, come gli altri Laici, che per ciò pretendono potergli esequire in bonis, & carcerargli, con astringergli di persona. Per tanto l'Oratore predetto, con ogni debita humiltà, supplica l'Eminenze VV. restino seruite ordinargli come dourà portarsi per defendere l'Immunità, & Libertà Ecclesiastica, & conforme gli ordini dell'Emineze VV. si gouernerà, & l'hauerà à gratia, vt Deus, &c.

Lettera dell'Eminentissimo Signor Cardinale Cesarino. Al Molto Reuerendo Padre, il Padre Francesco Antonio de Rossi della Compagnia di Giesù, Vicario Generale dell'Abbatia della Santissima Trinità di Mileto.

Monteleone.

MOlto Reuer. Padre; Le congionti resolutioni della S. Congregatione delle controuersie Giurisdittionali fatte sopra li dubbij proposti da V.P. li seruiranno non solo per sua quiete, ma anche per fondamento del modo come dourà gouernarsi nell'auuenire nelli casi espressi in questo foglio, che à tal' effetto sono state da me procurate, & si mandano à V. P. con pregarle dal Signore Iddio ogni vero bene con la sua santa gratia. Di Roma, li 13. d'Aprile 1641.

Affettionatissimo di V. P.

Il Cardinale Cesarino.

De-

Decreta Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium

Controuersijs Iurisdictionalibus Præpositorum ad dubbia proposita per Illustrem, & Reuerendissimum Vicarium Generalem Abbatiæ Sanctissimæ Trinitatis Mileten. Nullius Diœcesis.

354 DIe vigesimo Nouembris 1640. Sacra Congregatio Eminentissimorum Cardinalium Controuersijs Iurisdictionalibus Præpositorum ad dubbia proposita Respondit, vt sequitur, videlicet.

Ad primum, Bizzochas habentes requisita necessaria gaudere Priuilegio fori, & exemptionum, ac Canonis si quis saudente &c.

Ad secundum, Clericos coniugatos gaudere Priuilegio fori, & exemptione ab Oneribus Laicalibus, necnon Vxores eorumdem ipsis Clericis viuentibus.

Ad tertium respondit, Diaconos Siluaggios gaudere Priuilegio fori, & exemptione ab Oneribus personalibus, & alias ad præscriptum Decretorum huius Sacræ Congregationis anno 1623. prout, & ipsorum Vxores eisdem Clericis viuentibus. Cardinalis Pamphilius,

Franciscus Paulutius Sacræ Congregtionis Secretarius.

Sacra

Sacra Congregatio Cardinalium controuersijs Iurisdictionalibus præpositorum respondit Clericos coniugatos, gaudere priuilegio fori, etiam in causis mere ciuilibus.

Berlingerius Cardinalis.

Il dubbio proposto, per nome vostro in questa sacra Congregatione, sopra le controuersie giurisdittionali, circa la cognitione delle cause delli Clerici congiugati; questi Eminentissimi miei Signori, vi dicono, che le cause di simili Clerici, se hanno li debiti requisiti, tanto ciuili, quanto criminali, spettano alla cognitione del foro Ecclesiastico. Conforme questa resolutione vi potrete gouernare, e Dio vi conserui.

Il Cardinal Bandino.

Francesco Paulucci Secretario.

Reuerendo Signore, nel particolare della innouatione, che con l'vltima vostra auuisate farsi da' Ministri laici in pregiuditio dell'esentione, che à' Clerici coniugati, e Seluaggi compete: Douete con ogni prudente intrepidezza defenderla, con vsare li rimedij permessi da' sacri Canoni, & Constitutioni Apostoliche, acciò sia rimesso simile pregiuditio, e conseruare l'Immunità, & Esentione Ecclesiastica. Così eseguirete con darne auuiso di quel di più vi occorrerà, e Dio vi conserui.

Il Cardinal Gessi.

Francesco Paulucci Secretario.

Circa la pretensione del Vicario di Mileto, questi Eminentissimi miei Signori non hanno hauuto difficultà, che le mogli de' Clerici coniugati durante il Matrimonio debbiano godere il priuilegio del foro, che godono li mariti per le dottrine, & ragioni chiare. che è quanto deuo dire in risposta della sua, mentre me l'offro.

Il Cardinal Gessi.

Francesco Paulucci Secretario.

Die 13. *mensis Aprilis* 1641.

Ipsam verò Aduersariorum nostrorum scripturam, vt omnibus notum fiat, quàm perperam de Ecclesia sancta locuti fuerint, & quàm malè de Ecclesiæ iurisdictione sentiant; quiue legerint ex nostris responsionibus adæquatum ad veritatem capiant intellectum, hic subnectere, per quam aptum æstimanimus. Hinc sanè cognoscent omnes, quàm necessario Ecclesiæ defensionem suscepe-rimus, neque debuisse oscitanter in hac parte nos gerere. Inde enim Episcopi positi sunt, vt speculentur omnia, quæ ad commissarum eis ouium salutem necessaria fuerint, neque vllo patiantur prætextu lupos ad caulam ingredi, & si equidem primò blanda ingrediantur facie, certo tamen

tamen certius vt rapiant, & mactent ingrediuntur. Vigilandum proinde pastoribus est, nec fidendum lupis. Cœtero quin de eorum manibus peremptarum ouium sanguinem exquiret Dominus. *Ezechiel.* 33. 8. *&* 34. *cap. ne religiosi* 24. *in princip. de regularibus, cap. irrefragabili* 13. *in princip. de offic. ordin. sacrorum* Concilium *Tridentin. sess.* 6. *cap. primo de reformat.* Et sanguinem earum de manu eorum requiram, dicens. Vigilent ergo Pastores.

RISPO-

RISPOSTA DI LEGGE per la Regale Giurisdittione, & Principe di Cellamare, vtile Padrone della Città di Giouenazzo. Aduerso le pretensioni del Vescouo di detta Città.

COn varij mezzi il Vescouo di Giouenazzo pretende disturbare la Regal giurisdittione in detta Città, che per ouuiare à questi disordini il Principe di Cellamare Vtile Padrone di essa hà supplicato S. E. à dare quelli opportuni, e soliti rimedij applicaronsi in casi simili, che perciò restò seruita S.E. con il suo Collaterale conseglio spedire la solita hortatoria al detto Vescouo, che desista dalla perturbatione predetta, & persistendo ostinatamente Monsignore nella sua pertinacia, si è supplicato di nuouo per parte del Principe à voler continuare S.E. con l'altri mezzi più potenti conceduti *da' sacri Canoni* dalli Regi di questo regno per posser distogliere detto Mõsignore dalla sua pertinace, & ostinata volontà in *non voler ponere le mani in messem alienam*, e che il mezo più potente in ciò fare si debbia oprare contro Monsignore di Giouenazzo lo fonda il Principe con le autorità, che ragioneuolmente se li conuengono, poiche di più maniere il Vescouo disturba la Regal giurisdittione.

Primo, con fare patente à quaranta huomini laici di detta Città à sua volontà, quali li chiama fidati, e vuole che siano esenti dalla giurisdittione secolare, & anche da qualsiuoglia pagamento vniuer-

sale, dandoli licenza di portare armi. Il che presuppone farlo con priuilegi antichi di Re di questo regno, de'quali ne stà in possesso.

Secondo, fa patente ad altri huomini laici al numero di venticinque, *quali esso chiama aggregati per seruitio della Chiesa*, esimendoli anco dalla giurisdittione secolare, e pagamenti vniuersali, dandoli licentia di posser portare armi, e di ciò dice starne in possessione con priuilegi antichi di Rè del Regno.

Terzo, contra la forma delle Regie pramatiche, e dispositioni *di sacri Canoni* vuole, che li clerici saluatici, e congiugati siano esenti dalla giurisdittione secolare in ciuilibus, & anco dalli pagamenti vniuersali, e questo dice essere per antica consuetudine autorizata da priuilegi antichi conceduti alla sua Chiesa dalli Re di questo Regno, e particolarmente da concessione fatta dal Rè Ferdinando nell'anno 1473. per esser'anco così stato dichiarato dalla sacra Congregatione, ancorche i seluaggi non habbiano ordine.

Quarto, intende d'eseguire, e far'eseguire ad instanza di persone ecclesiastiche per le decime, ò altro pretenso credito contro li debitori laici, senza imploratione del braccio della Corte secolare, e dice poterlo fare in virtù di consuetudine antichissima fondata su la dispositione del sacro *Conc. di Trento alla sess. 22. al c. 12. e per virtù de' sacri Canoni al c. tua nobis de decimis*, con posser, come esso pretēde, adoprare anco le censure cōtro li renitēti anco laici crescente contumacia in non pagarli.

Quinto, si hà lasciato intendere di voler'esseguire la decima di tutte le cose animate, & inanimate, & in particolare delli frutti di mare, pesci, e sarde

anco

anco dell'ancini, con volerla eſeguire anco da quelli, che peſcano fuori del mare della dioceſe, quali dopo entrano nella dioceſe, non eſſendo mai ſtato ſolito di fare ſimile eſattione, e quando il Veſcouo, ò altra perſona eccleſiaſtica pretende alcuna coſa da' laici, è neceſſario, *che accuda alli Tribunali della Regal giuriſdittione per la maſſima aſſentata, quod Actor ſequitur forum rei.*

Seſto, per abuſo il detto Veſcouo dà licenza alli peſcatori nelli giorni di feſta, e per eſſa eſigge la decima delli peſci, che ſi peſcano in quelli giorni, anzi paſſa tanto innanzi queſto abuſo oſtinato, che vuol'eſiggere la decima anche nelli giorni di feſta riformati da ſua Santità, non oſtante, che non vi ſia biſogno della ſua licenza, dicendo, e pretendendo, che ſe bene le feſte ſono ſtate riformate, non ſono però ſtate riformate le decime, che ad eſſo ſi deueno, & à Dio benedetto, e quando in ciò ci fuſſe dubbio, pretende, che la dichiaratione di ciò ſpetti à ſua Santità.

Settimo, intende conoſcere contro i laici per li legati pij infra annum della morte del teſtatore, e dice poterlo fare per diſpoſitione de' ſacri Canoni per il *cap. nos quidem, cap. ſi heredes, & cap. Ioannes de teſt. clem. quia contingit de relig. dom. per la l. ancor a ciuile nel §. ſi quis autem in auth. de Eccl. tit.*

Ottauo, hà fatto ſpedire monitorio ſotto preteſto di cenſura al gouerno di detta Città, che non proceda ad atto alcuno d'alienatione della Bagliua in pregiuditio del capitolo della ſua Chieſa, pretendendo, che mentre le perſone Eccleſiaſtiche poſſedeno maggior territorio in detta Città ſpettarli di farlo cuſtodire per il ſuo intereſſe, con poteſtà di difenderlo con le cenſure, ſotto nome di

Bagliua, con punire li transgressori ad arbitrio del capitolo, e loro deputati.

Queste sono le pretensioni di Monsignor Vescouo di Giouenazzo, alle quali per parte del Principe di Cellamare, e Regal giurisdittione, à fin che si possa con li soliti rimedij ouuiare à tante aeree pretensioni di Monsignore, & abusi, che introduce, si risponde capo per capo.

Perloche tocca al primo di fare patenti à laici, con esimerli dalla Regal giurisdittione, e pagamenti vniuersali, che ad essa si pagano, dicesi per il Prẽcipe, che questo il Vescouo non può farlo, non permettendosi in questo Regno, nè in altro à' Vescoui tenere gente armata per consuetudine antica senza espressa licenza del Signor ViceRè, e questo stà fondato anco in disp ositione di legge canonica, lo disse *l'Abbate Panorm. al cap. significasti de off. deleg. sub num.* 10. *doue anco Felin. nel cap. cum non ab homine de iud. num.* 3. *Affl. nella constitut. intentiones sub num.* 6. *vers. quod si non habet, Bouad. in l.* 2. *cap.* 18. *Episcop. Sarn. Paul. Fusc. in tract. de visit. cap.* 32. *num.* 16. Qual trattato lo dedicò à Gregorio XIII. *Ann. sing.* 271. il quale testifica hauer visto in casi simili spedirnosi prouisioni del Reg. Coll. che li Vescoui possano tenere alcuni familiari armati d'armi non prohibite, con tassarli il tempo, cioè, fino ad vna hora solita, & in ciò apparen o molte Consulte fatte per il Coll. à tempo del Cardinal Granuela, e per S.M. s'è ordinato, tal consuetudine osseruarsi inuiolabilmente, & il Cardinale Gesualdo Arciuescouo di questa Città, quando volea carcerare qualche Prete lo facea carcerare dalla Corte secolare, come lo disse il *Regente de Ponte nel suo tratt. de iuris. nel tit. de fam.*

arm.

arm. Episcopi. Non può farli esenti dalla giurisditione secolare, come nè anco dalli pagamenti vniuersali, poiche, se questa esentione non può farla godere dalli clerici congiugati, che vanno in habito, e tonsura (che si dirà appresso nel suo luogo) come potrà imprendere di farla godere à questi fidati non clerici con li debiti requisiti?

In quanto al secondo, che facci à venticinque huomini patenti, chiamandoli Aggregati per seruitio della Chiesa, asicurandoli anco della giurisdittione secolare, e pagamenti vniuersali, dandoli licenza di posser portare arme, si dice, che se bene per la sacra Congregatione nell'anno 1623. fù fatto decreto, che à questi tali, quali si chiamano seluaggi, che si pigliano per seruitio delle Chiese, se li faccia godere la immunità dell'esentione del foro per le cause criminali, & nelle cause ciuili sia esente la lor persona, facendoli esenti da tutti li pesi personali, e non d'altri durante il seruitio, come si legge nel seguente: Sacra Cardinalium congregatio negotijs Regni Neapolitani Propositorum certior reddita in nonnullis eiusdem Regni diœcesibus Diaconos, quos vocant saluaticos, in maximum numerum citra Ecclesiarum necessitatem, aut vtilitatem escreuisse, volens eorundem exemptionis causam declarare, & fraudibus quibuscunque occurrere, de S. N. Gregorio XV. mandato viuæ vocis oraculo desuper habito Diaconis siluaticis huiusmodi pro Ecclesiarum, & Episcoporum seruitio retineri, vel in locum quoquomodo deficientis assumi posse in cathedralibus, seu superioribus Ecclesijs ad summum quatuor, in collegatis, vel parrochialibus duos, in alijs vero Ecclesiis, in quibus diuina celebran-

lebrantur, si Episcopo videbitur, vnum, quos quidem Episcopi proprius gratis, & tales, qui omnino per seipsos, non autem per interpositam personam seruitium debitum præstent, nec vllo modo criminosos, aut malæ conditionis, & famæ eligere debeant; aliàs, & ij nullo gaudeant priuilegio, & eligentes iudicium seuerum sedis Apostolicæ experientur: eos verò priuilegio canonis nõ gaudere, fori autem priuilegio in criminalibus, omnino, in ciuilibus quoad corporis districtionem tãtum, & immunitatem ab omnibus personalibus oneribus, non autem ab aliis durante seruitio frui debere: sed *si alicubi maioribus vtantur priuilegijs, & immunitatibus, & legitima consuetudine, cuius cognitionem, & declarationem in casu controuersia eadem sac. Congregatio sibi reseruat*, illam debere attendi. Cognitionẽ verò aliorum præmissorũ ad ordinarios pertinere, hoc præsenti decreto statuit, præcepit, & declarauit. Romæ 10. Kalend. Iunii 1623. Octau. Cardinalis Bandinus. Laurentius Campegius Secret. Romæ, ex Typographia Reu. Dam. Apostol. 1626. Tuttauolta non è stato questo decreto riceuuto in questo Regno per più raggioni.

Primo, questo costume di fare simili clerici seluaggi, non è stato mai in vso in tutte le terre del Regno, ma solamente nelle terre della Prouincia di Calabria vltra, & è vero, che da pochi anni in quà li Vescoui nelle altre Prouincie, ad esempio di quelle di Calabria, hanno introdotto questo costume di fare clerici seluaggi contro ogni douere, e con questo decreto indifferentemente si concede farnosi in tutte le prouincie.

Secondo, *che questi clerici non li eleggeua il Vescouo, ma dimãdaua* alli Sindici dell'vniuersità tante persone

pre

per li seruitii delle chiese, e li sindici teneuano peso di destinarle, & hoggi per questo decreto la elettione si concede alli Vescoui.

Terzo, che le persone, che si eleggeuano dalli Sindici, erano le più pouere, e basse delle terre, perche haueuano da essercitare officii vilissimi, come nettare le chiese, sonare le campane, & altre cose basse solamente, & hoggi si eleggono Baroni, e persone nobili, e ricche.

Quarto, se li concede il priuilegio del foro, che non hanno goduto mai, così come non godono del priuilegio del canone, perche non tenendone ordini, nè seruendo in diuinis, ma solo in seruitii bassi, non hanno da godere priuilegio del foro, che con tante circostanze si concede à quelli, che tengono ordini.

Quinto, si ristringe nelle cause ciuili la potestà, quale non stà ristretta, nè anco alli clerici congiugati.

E per vltimo, si concede ogn'altro priuilegio acquistato per consuetudine, riseruandosi la cognitione alla Congregatione, & Ordinarii, di modo, che sotto questo colore goderiano più per l'auuenire, che non hanno goduto per lo passato, il che è di grandissimo pregiuditio alla Regale giurisdittione. Da questo, chiaramente si scorge quanto vana sia, e pregiuditiale alla giurisdittione Regale la pretensione del Vescouo.

Non gioua il portare priuilegio conceduto alla Chiesa da' Rè antepassati di questo Regno, quale non li suffraga, per essere la concessione fatta più di cinquecēto anni à dietro, & è vna mera cartula, che perciò non si vede, nè è stato *mai in tutto* questo tempo fin'ad hoggi in osseruanza, e per *conse-*

guenza

feguenza è fuanita, essendo chiara, & indubitata massima di ragione, che il priuilegio conceduto si perde, quando il priuilegiato per lo spatio d'anni dieci non se ne serue, *l. 1. ff. nundin.* qual testo stà communemente da tutti li Dottori inteso, e contra l'opinione dell'*Archid.* non solo nelle fiere, de'quali parla il testo, ma di tutti gli altri priuilegi conceduti generaliter, come lo disse *Felin. nel cap. cum accessissent de constit. num.* 14. *Dec.* nell'istesso luogo al *num.* 7. *Gregor. Lap. in l.*42. *tit.* 18. *par.* 3. *Ias. in l. Falso, C. de diuers. rescript. Dec. consil.*638. *Il Sig. Reg. Tap. nella repet. della l. fin. de constitut. Princ. par.*2. *cap.*1. *sub num.*5. E se bene da alcuni è stato limitato questo testo, che non habbia luogo nelli priuilegi conceduti alla Chiesa, tuttauolta tutti concludono, che ancorche non si perda per lo spatio d'anni 40. come riferisce *l'Abb. nel d. cap. cum accessissent, sub num.*8. nella parola, *Ideo in Ecclesia expectatur tempus legitimum*, qual tempo legitimo nella Chiesa è d'anni quaranta, lo disse *Balb. nel tratt. de præscript. alla* 4. *part. della* 5. *part. princ.* nella parola, *quarto quæro, al num.*5. *fol. mihi* 444. quali cita *Gio. Andr.* & altri nel sopracitato luogo del *cap. cum accessissent*.

In quanto al terzo capo, che vuole il Vescouo far godere alli clerici seluaggi l'esentione della giurisditione secolare etiam in ciuilibus, e da tutti li pagamenti vniuersali, si dice questo essere contro le cose stabilite dalle Regie pramatiche di questo Regno, qual'è la 1. *sotto il tit. de cleric. seu diac. siluat.* fatta nell'anno 1469. che ordina alli clerici congiugati, che vanno in habito, e tonsura, godano il priuilegio del foro tanto ciuile, quanto criminale per li loro delitti, e che non siano esenti dalli pa-

li pagamenti vniuersali. Questa dispositione della pramatica è conforme à quella de' sacri canoni, quali altro priuilegio non danno alli congiugati, solo quello del foro in criminalibus, e del *cap. si quis suadente*, come si ordinò nel *cap. ex parte*, & l'*Abb. sopra quel testo de cleric. coniugat.* e nell'altro non li danno priuilegio alcuno, lo reassume *Camp. nel com. al cap. del Regno*, che comincia *Non exigit agendo*, anzi il *Concilio di Trento alla sess.23. nel cap.* 6. non dà à i clerici congiugati altro priuilegio, se non quello di Bonifacio Ottauo, il quale Bonifatio ordinò, che li clerici congiugati, che hanno contratto matrimonio con vna, e vergine, portando l'habito, e la tonsura, godano il beneficio del *can. si quis suadente* del foro per li loro delitti, *cap.1. de cleric.coniug.in* 6. Questo *cap.* di Bonifadio Ottauo stà confirmato, & ordinato l'osseruanza da Rè Roberto nel Reg. 1310. fol. 46. da Giouanna prima nel Reg. 1348. fol. 85. e nell'anno 1582. Carlo Terzo à petitione di Nicola Giardino di Sorrento clerico congiugato, ordinò, che essendo esso Nicola clerico con li requisiti necessarij, se li osseruasse la constitutione di Bonifacio Ottauo nel Reg. 1382. fol. 300. à terg. per consequenza non hauendone altro priuilegio, che del foro per le cause criminali, con che ragione può pretendere il Vescouo farli esenti dalli pagamenti vniuersali contro l'antica osseruanza in questo Regno, che faccino pagare, e non perturbino li pagamenti vniuersali, che hanno da fare li clerici seluaggi congiugati, & oblati, conforme all'altri cittadini, si vede in diuerse hortatorie, e fra l'altre in vna spedita del Conte di Lemos Padre, Viceré in questo Regno in Cancell. fol. 86. e che li reni-

ſenti li carcerino, dell'iſteſſo Conte di Lemos fol. 149. per li clerici ſeluaggi ſono ſtate ſpedite anco diuerſe hortatorie per il loro pagamento dal Duca d'Alcalà f.115.& 133.dall'iſteſo fol.68.& 70. dal Cardinal Granuela f.87. 133. & 177.

Nè può imprendere il Veſcouo con dire, che lo ſtatuto ſecolare non può aſtringere le perſone Eccleſiaſtiche, perche queſto repugna alla commune ſentenza de'Dottori, tanto ciuil, come canonici, quali vnanimiter vogliono, che quando lo ſtatuto ſecolare è fatto ad bonum publicum, di neceſsità liga le perſone Eccleſiaſtiche, come volſe *Soto al 4. delle ſent. diſtinct. 25. quæſt. 2. art. 2. nu. 4. verſ. quarta concluſio*, *Nauarr. in manual. conſ. 19. par. 23. num. 88. Auend.* teſtatur de communi in *practat. de exeq. Princ. mand. lib. 1. cap. 13. num. 7. Mex. in pragm. tax. pan. concluſ. 5. num. 4.* l'iſteſſo lo diſſe in muneribus il *Preſid. de Franch. nella deciſione 9. Menoch. nel conſil. 800. num. 2.* & è tanto vero, che affermano li Dottori, che li clerici, che contrauengono à tal ſtatuto laicale, peccano mortalmente. *Sot. nella ſopracit. concluſ. 4.* doue dice, che oltre il peccato, è obligato alla reſtitutione del danno, così lo diſſe l'iſteſſo *Mex. nello ſteſſo luogo alla concluſ. 4. nel num. 1.*

La ragione di tutto ciò è, perche le perſone Eccleſiaſtiche ſono cittadini, e vengono appellatione ciuium, *Bart. nella l. 1. num. 11. ff. ad municip.*

Secondo, perche il fare le leggi per conſeruatione della Republica ſpetta alli Prencipi, à chi è ſtata data la cura de' popoli, e non alli Veſcoui, & altri Giudici ſeculari, come lo diſſe *Soto de iuſtit. & iur. lib. 1. quæſt. 6. art. 2. Molin. in tract. de iuſtit. & iur. diſp. 31. concluſ. 6.* optime reaſſumit *Menoch. eodem*

con-

consil. 800. e chi non vede occultamente, che quando non fusse ciò da' statuti secolari ordinato, cresceria tanto il numero di tal sorte di clerici, che veniria la giurisdittione secolare ad essere di niuno momento, nè si pagariano le contributioni debite alla Regia Corte.

Perloche tocca al quarto capo circa la pretensione del Vescouo di voler fare esseguire contro li laici ad instanza di clerici per le decime, ò altre pretensioni, si replica questo essere il più pernicioso modo, e preiudiciale alla Regal giurisditione, che si possa mai imaginare, toccando la cognitione di queste cause al Giudice secolare, e non Ecclesiastico, come lo disse *Lassar. de decim. vendit. cap. 19. sub nu. 30. Castill. in ll. 6. Taur. in vers. de qualquier. calidad, & in ll. 13. in versic. de veyntequattro horas, vers. ex quo infertur*, tutto ciò viene anco ordinato da i Rè antepassati di questo Regno, come da Rè Carlo Secondo, per capitolo conceduto al Regno, che comincia. *Et quia nuper*, e nel cap. *Item statuimus, quod Comites*, qual'ordinò, che li renitenti à pagare le decime siano costretti dalli Giustitieri, in luogo de' quali hoggi son succeduti li Gouernatori, e questi capitoli sono stati cõfirmati de Papa Honorio, come lo riferisce *Campag. nel comment. all'istesso c. Item statuimus al num. 5.* e dall'hora sempre sono stati in osseruanza detti capitoli, si vede l'osseruatione di ciò fatta esperimentata frà il Monastero di santa Maria di Tremiti contra Galeazzo Caracciolo per lo pagamento delle decime, lo conuenne nel S.C. e da esso fu condennato, come lo riferisce *Capec. alla dec. 20.* & molte altre decisioni sono riportate da *Borell. nella sua somma delle decisioni à tit. 19. de decimis*, al tomo 1.

In questa possessione è stata sempre la Regale giurisdittione in questo Regno di conoscere le cause mosse contro laici da persone Ecclesiastiche non solo per causa di decime, ma di qualsiuoglia altra cosa, come si vede in vna consulta fatta a' 15. di Luglio 1570. dal detto Collaterale à sua Maestà fra li altri capi fu consultato, che per il pagamento delle decime fussero astretti li laici dalli Giudici secolari, anzi essendosi deputato nell'anno 1521. vn Commissario della sede Apostolica in questo Regno per la esattione delli legati pij, dimandò il commissario spedirsi il Regio exeqpatur alla sua commissione, se li concedi per il Collaterale il Regio exequatur solamente contro le persone Ecclesiastiche, e per li laici fu spedito ordine generale à tutti li Ministri Regij di questo Regno, che li facessero giustitia, e questo nel gouerno di questo Regno di D. Raimondo di Cardona.

Nell'anno 1567. nel gouerno di questo Regno di D. Parafan di Riuera tenendo Marcello Caracciolo vn Castello, fu dal Papa chiamato in Roma à relassarlo, come robba toccante alla sede Apostolica, stando detto Castello nel territorio di Beneuento, e fu fatt'ordine à Marcello dal Regio Collaterale, che non comparesse in Roma, si come fè, e ne fu dechiarato in Roma scommunicato, e di tutto ciò D. Parafan con il Collaterale ne ferono l'infrascritta consulta à sua Maestà: Intenderà la Maiestà Vostra, come tenendo Marcello Caracciolo vn Castello nominato Monte d'Vrso, quale esso, e li suoi antecessori hanno tenuto più di cento anni in feudo dalli Rè di questo Regno, & vltimamente dalla Maestà Cesarea di gloriosa, & immortal memoria, e dalla Maestà Vostra. & à quelli pagato

gato li adohi, releuij, e seruitij personali, come vedrà la Maestà Vostra per la qui allegata consulta della Reg. Camera della Sommaria, quale và con questa: nouamente li mesi passati è stato il detto Marcello citato in Roma sopra la relassatione del detto Castello, come cosa spettante alla sede Apostolica, e posto dentro al territorio di Beneuēto, & essendoseli fatt'ordine per me, e questo Collateral Cõseglio, che non cõpara in Roma per detta causa, attentoche essendo lui laico, e tenendo il detto feudo dalla M. V. la causa si deue veder quà, & in Napoli nelli Tribunali di V.M. e benche detto Castello sia dichiarato per la Regia Camera esser dentro il territorio di Beneuento, non per questo seguita, che non si possa tenere, com'è stato tenuto da tanto tẽpo immemorabile in feudo dalli Serenissimi Rè di questo Regno. In effetto l'hãno in Roma reputato contumace, & scommunicato, e condennato à ducati 10000. di pena, come anco vedrà la M.V. per la predetta consulta: hora detto Marcello mi hà dato memoriale, domandando, che lo remedij, ouero, che le dij licenza, che vada in Roma per farsi assoluere, e defendersi, come vedrà la M. V. per lo memoriale inserto nella detta consulta della Reg. Cam. & io non hò voluto darli licenza, che vi vadi, parendomi, che si pregiudichi alla giurisdittione di V.M. che si conosca in Roma la causa di vn Castello, che tiene in feudo dalla Regia Corte, senza prima auuisarlo alla M. V. Hò ben scritto all'Ambasciatore di V. M. e mandatoli vn'altra cõ più autorità della detta consulta, acciò veda oprare, che detto Marcello sia assoluto, e che V.M. resti contenta, che la causa si veda in Sommaria, com'è di giustitia. M' è parso

so auuisare tutto alla M. V. acciò quella informata, possa comandare quello, che in ciò sarà seruita, che si eseguisca, e perche è grande inconueniẽte, che detto Marcello sia scommunicato *per il pericolo di sua anima, e che non l'interuenga come interuennè à suo padre, che per questa causa morse scommunicato, & hauendo detto* Marcello mandato à sua Santità vn Dottore per impetrare l'assolutione, mai sua Santità l'hà voluto assoluere, e Nostro Signore. &c. Da Napoli 23. di Settembre 1567.
D. V. R. & Cattolica Maestà, humilissimo vassallo D. Parafan: Francesco Antonio Villano, Francesco Riuerterio, Logera pro Secretario.
E tanto verò, che contro laici non può il Giudice Ecclesiastico eseguire, che nè anco li Ministri del santo Offitio, quali sono delegati del sommo Põtefice, e per conseguenza di maggiore autorità di quella de' Vescoui, quali sono ordinarij, non possono esercitare la loro commissione contro laici, se prima non hanno il Reg. exequatur del Coll. e nell'anno 1507. à tempo del gouerno di questo Regno del Conte di Ripacorsa, essendosi inteso, che Fra Vincenzo Ferrondina andaua inquirendo contro alcuni laici della città di Barletta, se li spedi ortatoria ad esibire la sua commissione, & infra tanto non esercitasse.
Nell'anno 1573. 1575. 1589. & 1611. s'è sempre do nandato dal fiscale di santo Officio l'exequa- per potere citare li laici inquisiti di santo Officio.
Nell'anno 1568. hauendo il Vescouo di Catanzaro fatto carcerare per causa di sant'Offitio vn laico, per il Duca d'Alcalà, all'hora ViceRè in questo Regno, si ordinò al Capit. che da sua parte dicesse al Vescouo, che li consegnasse il carcerato laico,

co, e non volendolo consegnare, se lo pigliasse dalle carcere, conforme fu eseguito, e fattosene rumore in Roma con il Pontefice, scrisse il Duca d'Alcalà à sua Santità, & alli Cardinali della Inquisitione, dicendoli, che la sua intentione non era stata mai d'impedire li negotii del sant'Offitio, ma voleua, che si osseruasse il solito antico, consuetudine di questo Regno, che non si carcerassero laici senza darne parte al Signor ViceRè, del che sua Santità, con li Cardinali restorno sodisfatti, e contenti, & rescrissero, che haueriano ordinato al sant'Offitio, *che lasciassero in Regno procedere in dette cause li Ordinarij, & essendo stato dimandato* dal Cardinal di Pisa il carcerato, se lo fè consegnare, e per questa causa si stà in vso in questo *Regno di dare il Regio exequatur alle commissioni del sant'Offitio, tutto, acciò non habbino di diretto*, & senza darne parte alla Regal giurisdittione à dare di mano a' laici. E che vi sia necessario per le commissioni il Regio exequatur, quale mācando, non possono esercitarle, lo disse Nicolao Eimerico Inquisitore Generale delli Regni di Aragona nel suo *tratt. intitolato, Directorium Inquisitorum, par. 3. in princ.* & lo seguitò *Francesco Pegna nel commento a detto trattato nell'istesso luogo litt. D. summ. tab. in ver. Inquisitor. num. 11. Param. de Off sanct. Inquisit. lib. 3. quaest. 4. nu. 2.* e l'istesso descriuendo la concordia *nel lib. 2. tit. 2. cap. 10.* ordinata nell'anno 1581. da Filippo Secondo fra il ViceRè di Sicilia, e l'Inquisitore, dice, in obseruandis titulis, *schedulis, & prouisionibus, teneantur Inquisitores antequam sua officia exercere ingrediantur*, dare, vel mittere Proregi schedulam, & litteras suas. e prima lo disse *Siman. de catthol. constit. cap. 43. in princip.* Nè mai

hanno fatto esercitare tali commissioni, se prima non l'hanno viste, e conceduteli il Regio exequatur, come si osseruò nell'anno 1508. con l'Arciuescouo d'Amalfi, al quale si ordinò, che non esercitasse la sua commissione, ma venisse in Napoli, e consegnasse ad vn Regente di Cancellaria la sua commissione d'inquisitore.

Nell'anno 1556. riscrisse all'Arciuescouo di Reggio, rinfacciandoli l'hauere esercitato la sua commissione senza licenza Regia, ma che essendosi vista, se li è conceduto il Regio exequatur.

Pietro Foglietta, al tempo di D. Pietro di Toledo, parlando d'alcuni tumulti succeduti per questa materia, disse, duos dominicos monacos Inquisitores in vrbe, ac Regno Neap. creatos, ij cum accesissent ad Petrum, ostensoque diplomate, Regium assensum de more postulassent, quo mandatum iniunctum exercere potuissent.

Per rispondere alla quinta pretensione del Vescouo in volere esiggere le decime di tutte le cose animate, & inanimate, & in particolare de' frutti di mare, pesci, sarde, & anco dell'ancini, e similmente di quelli, che pescano fuora della diocese, quali entrano nella diocese, si dice, che *questa esattione non è stata mai fatta nè da esso Monsignore hodierno*, nè da' suoi antecessori Prelati per li frutti di mare, pesci, sarde, & ancini, & in questo bisogna starne à quello, che è stato osseruato per il passato, essendo vero, che nel pagamento delle decime si deue stare à quello, ch'è stato solito, per essere in questi casi vn gran rimedio, e metodo la consuetudine, come lo disse espressamente *l'Abb. nel cap. in aliquibus de decim. al num. 9. il tex. al cap. Apostolicæ eodem tit. vbi Hosti. Bertrand. consi. 522. vol. 3.*

vol. 3. Rebuff. de dec. quæst. 8 num. 11. e così lo porta deciso alla Rota Romana 957. par. 3. lib. 3. in nouiss. Tholom. Mart. nella sua compilatione delle decisioni al tom. 4. al tit. de decimis, cap. 34: qual consuetudine s'induce per il spatio di dieci anni, come dalla decisione della Rota Rom. 55. nelli manuscritti di Flaminio Ploto, lo riferisce lo stesso Mart. nella sua cōpil. al c. 57.

E se il Vescouo non è stato mai in possessione d'esigerle, con qual ragione vorrà anco pretendere douerle esiggere dalle pesche, che si fanno nelle Marine extra diœcesim, essendo vero, che le decime si deueno in quel luogo, doue sono li territorij, da' quali si raccogliono li frutti per quello, ch'è stato deciso dalla *Rota Romana, riferita da Achille de Grassis alla decis. 3. de decimis, & in vn'altra decisione dell'istessa Rota* Romana *154. lib. 1. appresso Puteo, come lo riferisce Mart. al cap. 37. così lo disse anco Rebuff. de decimis alla quæst. 8. al num. 11. & espressamente lo disse la glos. nel cap. licet tam veteris, de ferijs in verb. ecclesijs circumpositis,* doue parlando delle alici, che si pescano, dice, che si deuono dare alla chiesa, nel territorio della quale s'è fatta la pesca, perche queste si chiamano quasi decime prediali: *e quando potesse il Vescouo tutto ciò pretendere, ha da indrizzarsi auanti il Giudice laico, e non auanti l'Ecclesiastico, & à se medesimo, essendo Giudice, e parte, e per essere cosa insolita.*

In quanto alla sesta pretensione del Vescouo, che è vn'abuso fatto da esso in dare licenza alli Pescatori nelli giorni di festa di poter pescare, e si fa dare per questa licenza la decima delli pesci, che si pescano in quelli giorni, e che voglia anco la decima delle pesche, che si fanno nelli giorni di feste riformate da sua Santità.

Si dice questo abuso douersi togliere in ogni maniera, essendo dissonante alla dispositione de' sacri Canoni, poiche quelli, che pescano lo fanno per due cause, l'vna per l'vtilità publica, che se non ci fusse chi pescasse, non si potriano fare li digiuni stabiliti dalla santa Chiesa Romana, & è tanto necessario questo vso del pesce per il digiuno, che non essendoci pesci in tempi di digiuni, si permette dalla Chiesa alle Terre, che non hanno mare contiguo, di poter mangiare l'interiori dell'animali, e cascio, & oua, come in Spagna, e nella Sicilia vltra pharum: l'altra causa è; per potersi sostentare con le loro fatiche, & in tutti questi due casi non hanno bisogno di licenza del Vescouo, essendoli ciò permesso da statuti Pontificij, come lo dice l'*Abb. nel sopracitato cap. licet tam veteris de fer. al num. 5.* il quale afferma questa essere commune opinione. Mentre dunque non hanno bisogno di licenza per pescare nelli giorni di festa esistentino, come potranno hauerne di bisogno nelli giorni di festa riformati dal Pontefice, e per consequenza non tenendone bisogno di licenza, non può pretendere esattione di decima per causa della licenza.

Si risponde alla settima pretensione del Vescouo, che è il voler conoscere contra li laici per li legati pij infra annum, non vedo con qual fondamento lo pretenda, essendo tal pretensione contro ogni douere contro l'antica osseruanza di questo Regno; essendo stata questa cognitione sempre della giurisdittione regale.

Per lo che tocca alla ragione, non può pretenderlo, perche se bene per prima li Vescoui erano delegati della sede Apostolica per questi legati pij per

il

il Concilio di Trento alla *seff. 22. al cap. 8. & alla seff. 25.* e per *dispositione de' sacri canoni, cap. nos quidem, t. si haeredes, & cap. Ioannes de testam.* e per altri testi concordanti. Tuttauolta questa delegatione in questo Regno, è totalmente leuata dalli Vescoui, e conferita alla Reuerenda Fabrica di san Pietro, con la clausula abdicatiua, come disse apparire dalli priuilegi di detta Reueronda *Fabrica Monf. Riccio nella sua pratt. var. resol. 376. tom. 2.* nel qual luogo porta osseruationi fatte in casi simili contro li Vescoui, che pretendeuano la quarta canonica delli legati pij in tutto à benefitio della Reuerenda Fabrica.

E quando il Vescouo potesse conoscere di queste cause (il che si nega) non può esercitarla, se non con le persone Ecclesiastiche, e non con laici, toccando questa cognitione alli Giudici secolari, come lo disse *Camill. de Curt. nel suo diuersor. feud. al num. 82.* fà vna Inuettiua contro li Giudici Ecclesiastici, li quali si seruono di scommunica nelli casi, alli quali essi non sono molestati da' laici.

Et in questa osseruanza, e possessione sempre da tempo immemorabile è stata la Regal giurisdittione; come si vede osseruato nell'anno 1521. à tempo del gouerno di questo Regno di D. Raimondo di Cardona, dal quale fu fatto il seguente ordine ad istanza delli Commissarij Apostolici, essecutori delli legati pij à tutti li offitiali del Regno, che con celerità facessero giustitia alli Commissarij per l'essecutione delli legati pij cõtro li laici. Carolus, &c. Raymundus de Cardona. A tutti, e singoli Illustri Principi, Duchi, Marchesi, & spettabili Magnifici Conti, e Baroni, e Gouernatori, Auditori, Capitani, Assessori, & altri Officiali maggiori, e

minori, e persone qualsiuogliano, tanto demaniali, quanto di Baroni, alli quali la presente peruenirà, spettarà, ò sarà presentata, la gratia Regia, e buona volontà: Alli mesi passati furono spedite lettere nostre esecutoriali circa la esattione delli legati ad pias causas con inserta forma Breuis Apostolici, in hunc qui sequitur modum, &c.

Carolus Raymundus, &c. Vniuersis, & singulis quibuscumque tam Ecclesiasticis, & religiosis personis, quibusuis titulo, authoritate, fungentibusque sæcularibus, prout tota forma apparet registrata in eodem libro fol. 28. e perche li Reuerendi Andrea de Abicis, e compagni Commissarij Apostolici tengono già dette nostre lettere esecutoriali contra Ecclesiasticas personas, come sopra appare, e non contra li laici, ne hanno supplicato vogliamo opportune prouedere cõtro li laici ancora, e persone secolari, che fussero quoquo modo tenuti alli detti legati ad pias causas, per lo che spetta alla Regia giurisdittione, per tanto per tenore della presente ordiniamo, comandiamo à tutti voi, e sopradetti, e ciascuno di essi in solidum, che debbiate alli predetti Commissarij Apostolici, e ciascheduno di essi, ò loro legitimi Procuratori contro di laici, e persone secolari, Notari, & altre persone, che tenessero instrumenti, testamenti, & altre scritture, che fussero pertinenti à sodisfare detti legati, ò à dimostrare dette scritture per alcune estorsioni, ministrarli complimento di celere, & espedita giustitia, summarie, simpliciter, & de plano, ciascuno di voi in sua iurisdittione di modo, che detti Commissarij, seu Procuratori ab eis sustituendi remotis calumnijs, & sine exceptione aliqua personarum consequano

no quello, che giustamente li compete per vigore dell'ordine predetto, e noi di ciò non habbiamo altra giusta querela, non fanno il contrario per quanto si hà cara la gratia di S. M. D. in Castello nouo Neapoli die 18. mens Nouembre 1521. & a pena di ducati mille, la presente resti al presentante, D. Raimondo, vid. de Colle Reg. Dominus Vicerex mandauit mihi Antonio de Seram. nihil soluat, quia Sanctissimi Domini Nostri Papæ. Ioannes Caf. pro taxatore. dal registro commune di D. Raimondo di Cardona, fol. 116. e se la cognitione delli legati pij est mixti fori, come lo disse *il Speculat. de instrum. edit. l. 2. §. nunc vero aliqua, num. 80. Bart. in l. 3. ff. de alim. Bal. & Angel. in l. hæreditas, ff. de petit. hæred. la c. à Canibus de exeq. vlt. volunt. par. 1. num. 25. in fine vers. similiter leg. Couar. in cap. si hæredes, num. 1. vers. verum etiam de testam. Guttier. lib. 1. practic. quæst. 44. num. 3. Molin. de iustit. tom 2. quæst. 134. num. 5. & alteri, quali cit. Carpan. in tract. de exeq. vlt. volunt. lib. 1. cap. 21. num. 2. 3. & 4.*

Essendo, che di questi casi misti sta in possessione la Regal giurisdittione di conoscerli, e non la giurisdittione Ecclesiastica, e di ciò ne fù fatta consulta nell'anno 1579. dal Regio Collaterale per la esplicatione delli casi misti fanno cōsulta a S. E. &c. S. M. che vndici sono li casi misti, fra li altri vi è quello delle decime, e legati pij, e che la Regale giurisdittione della cognitione di essi n'è stata sempre in possessione dall'anno 1443. nel qual tempo si cominciarono à spedire prouisioni ad istanza de' Vescoui per indennità delle loro chiese, e per li Rè, che sono stati in questo Regno, sono stati deputati Commissarij similmente à loro

sup-

supplìche sopra la recuperatione de' beni indebitamente alienati contro li debitori, e rendenti delle chiese, e per la consecutione delli legati pij, come di tutto ciò ne fa mentione in detta consulta fatta per il Collaterale à Sua Maestà per la materia della Giurisdittione, che si trattaua in quel tempo, ch'era Ambasciatore in Roma per Sua Maestà D. Giouanni de Zunica, essendono stati deputati per la Regale giurisdittione detto Ambasciatore il Marchese di Alcaniza, & il licentiado Francesco de Vera, & altri deputati per sua Santità.

E per questo nacque la concordia, che la Reuerenda Fabrica non possa eseguire, nè decidere cause contro laici senza la consulta di Giudice secolare, conforme si osserua, ancorche la Fabrica non habbia questa cognitione, nisi post annum; non perciò nasce, che la cognitione infra annum sia delli Vescoui, ma ciò è stato conceduto per beneficio delli heredi del disponente, à fine, che non possano essere astretti al pagamento, ò adempimento di essi, nisi post annum dal giorno della morte del testatore.

In quanto alla ottaua pretensione del Vescouo, si replica, che la cognitione, che dice spettare al Capitolo, e Clero della Bagliua, per possederno più territorij li clerici, che li laici, non può fondarla, perche di ciò non ne hà titolo, nè possessione; non hà titolo, perche non porta priuilegio di concessione fattali, non ne porta possessione, mentre da parte della Regale giurisdittione, si porta il contrario, e dal Vescouo si asserisce gratis, perche se ciò fusse, verirebbe il Capitolo, e Clero ad hauere giurisdittione contra

tra le persone laiche? Il che non si soffre dalla Regale giurisdittione, come si è detto di sopra.

E questo è quanto si è possuto breuemente raccogliere per difesa della Regale giurisdittione, sottoponendomi sempre al santo giuditio della Santa Chiesa Romana, e Sede Apostolica.

✝

SVM-

1 Petrus, & Ioannes claudum ex vtero matris suæ in Iesu nomine sanum reddidere.
Vnde apud Iudæos in iudicium appellantur.
2 Legatorum piorum causas Episcopi cognoscant, quia Episcopi sunt.
3 Episcopi piarum dispositionum omnium exequutores sunt.
4 Legatorum piorum, piarumque causarum promiscui fori esse nonnulli substinent.
5 Tex in l. hæreditas 53. §. si defuncto, ff. de petitione hæreditat. (expenditur.
Eiusque nouus intellectus affertur, nouaque interpretatio, nu. 89
Atque emendatus videtur. num. 92.
Eodemque modo expenditur tex in l. Ossa 8. ff. de relig. & sumptibus funerum.
Eiusque intellectus. num. 97.
Nec non & tex. in §. si quis edificationem in auth. de Ecclesiasticis titulis collat. 9.
Cui intellectus datur. num. 105.
Ita quoque & tex. Nicolai Tertij in cap. exijt 3. §. ad quæ legata soluenda de verborum significat. in 6. num. 8.
Sed intellectus germanus expenditur. num. 101.
9 Authoris sententia de legatis pijs ab Episcopis agnoscendis, exequendisque respons. 24. par. 1. defenditur.
10 Episcopi vigiles sunt, qui custodiunt Ciuitatem. idest Ecclesiam,
Expenditur ex illo Canticorum 3. 3. Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt Ciuitatem.
11 Locus Canticorum 3. 3. Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt Ciuitatem, ex Philone Episcopo Carpatiæ elucidatur.
Atque ex Dionysio Carthusiano. num. 15.
12 Episcopi in locum successere Apostolorum.
13 Locus psalmi 44. 17. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. expenditur.
14 Episcopi ad Hierarchicum ordinem pertinent.
16 Locus Isaiæ 28. 21. perpenditur.
17 Episcopos vigilare oportet. ne lupi oues deuorent.
18 Pastoribus vigilantibus Angeli Christi nunciauere natiuitatem.
19 Locus Lucæ 2. 8 & pastores erant in regione eadem, &c. ex Ambrosio

ſio allegoricè de Epiſcopis, expenditur.

20 *Epiſcopis vigilandum, vt pia defunctorum relicta executioni mandentur.*

21 *Piæ defunctorum diſpoſitiones per locorum Epiſcopos executioni demandatur iure Codicis. & num. 29.*
Quid vero ſi teſtator exterus fuerit? num. 22.
Tum etiam iure authenticorum. num. 32.
Atque etiam iure ſacrorum canonum. num. 46.
Tum ſacri Concilij Viennenſis. num. 51.
Ac Tridentini. num. 54.
Atque Ratione. num. 55.
Doctorumque authoritate. num. 78.

23 *Epiſcopos ſummo honore Imperatores ſemper venerati fuere. eoſque ſemper Reuerendiſſimos appellauere.*
Ac etiam ſanctiſſimos, & beatiſſimos. & num. 32. & 33. & 35.

24 *Epiſcopi Principes ſunt Eccleſiarum, ac populorum. & num. 26.*
Vnde ſummus Romanus Pontifex Epiſcopos habet ſubiectos vt Principes, non vt Vicarios.

25 *Cardinalis Bellarminus Archiepiſcopus Capuanus celebratur.*

27 *Epiſcopi paſcere debent ſibi commiſſum gregem Dei.*

28 *Chriſtus Princeps paſtorum a S. Petro nuncupatur.*

20 *Legatum hoſpitali in genere relictum, pauperiori debetur.*
Si autem nullum ſit hoſpitale, Epiſcopus accipiet. num. 31.

30 *Epiſcopus Antiſtes dicitur.*

32 *Legatum pro redemptione captiuorum Epiſcopus exequitur.*
Quamuis hoc teſtatores prohibuerint. & num. 42. & 49.
Ratio affertur. num. 93.
Quod ſi neglexerint rationes Deo reddent. num. 34.

35 *Tex. in §. ſi quis pro redemptione in auth. de eccleſiaſticis titulis. expenditur.*

36 *Epiſcopos, qui ſpernit Chriſtum ſpernit, ac conſequenter Deum; totam proinde Beatiſſimam Trinitatem.*
& propterea ne id fiat timendum. num. 37. 38. & 39.

37 *Locus Iſaiæ 33. 1. perpenditur, quod qui ſpernit ſpernetur.*
Et eiuſdem 13. 21. & Piloſi ſaltabunt ibi, id eſt Dæmones. num. 38.

39 *Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis.*

40 *Epiſcopis animæ hominum prætioſiores concreditæ ſunt.*
Multò magis eos de pecunijs curam habere oportebit.
Veluti de viro, cui corpus vxoris concreditum eſt, argumentatur.

64 Epi-

64 Episcoporum est legem Dei, sacresque canones, & sanctam scripturam alios docere.
65 Scripturam sacram qui nescit, Christum ignorat.
66 Episcoporum est cognitio ubi de peccato agitur.
67 Pia relicta, qui exequi negligunt, infideles habentur.
Et sacrilegio se maculant.
Vt excommunicari possint.
Hæc itaque iudicare, & exequi Episcoporum est. num. 68.
Detinent enim animas in pœnis purgatorij. num. 69.
Crescitque infidelitas, si erga genitores hoc fiat. num. 71.
Homicidijque vice computatur, imo peiore, quia animam occidit. num. 73.
70 Animæ defunctorum fidelium quatuor soluuntur modis à pœnis purgatorij.
71 Christi pecunias, & Ecclesiæ qui rapit, homicida æstimatur.
72 Alimenta qui denegat homicida est.
Præsertim parentibus.
74 Excommunicare non nisi Episcopi possunt.
75 Excommunicatio actus mere Ecclesiasticus est;
Vnde ad Ecclesiasticos pertinet, non ad laycos,
Neque eius cognitio.
Quia potestas hæc à clauibus descendit.
Quas Dominus Petro, cæterisque Apostolis tradidit. num. 76.
Non Pilato, neque Herodi Regi.
77 Episcopis omnes homines, etiam Principes terræ obedire oportet.
79 Ecclesiastici Iudicis cognitio est, cum de legatis agitur pijs.
Etiam aduersus laycos.
80 Dote pauperi puellæ relicta, Episcopus cogere potest debentem, etiam laycum ad soluendum.
81 Causa pia est tractanda iuxta iuris Pontificij sanctiones,
Competit proinde eius cognitio Ecclesiasticis Iudicibus.
82 Scipio Rouitus Regens laudibus celebratur.
Fuit tribunalis Fabricæ Consultor.
Et iurisdictionis munus direxit. num. 83.
Et tamen piarum causarum cognitionem Episcopis dat.
84 Episcopi exequutores sunt piarum dispositionum intra annum, etiam post tribunalis Fabricæ sancti Petri erectionem;
Quod sacrum Collegium Deputatorum ipsi Fabricæ declarauit. num. 126.

135 Ne-

AR-

ARGVMENTVM.

SIT NE PROMISCVI FORI piarum causarum cognitio, & executio? an vero ad solos Episcopos pertineat? & quid post Tribunalis Fabricæ sancti Petri erectionem? & an illud priuatiuè quoad Episcopos erectum fuerit? multaque quoad hoc, atque de origine erectionis Tribunalis Fabricæ sancti Petri in Regno. Vnde vulgaris comprimitur opinio asserentium, inde Tribunal erectum fuisse, ne Episcopi piorum legatorum causas, quoad laycos agnoscerent, easque exequerentur.

RESPONSIO PRIMA.

„ SI nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israel: Quia in nomine Domini nostri Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis in hoc iste astat coram vobis sanus. Sic Petrus in iudicium adductus Iudæorum, qui ab eo sciscitabantur: in qua virtute, & quo nomine

ne claudum ex vtero matris suæ, qui ad speciosam portam templi mendicans sedebat, sanum, atque integrum reddidisset? Spiritu sancto plenus re-
2 spondit. *Actuum*. 4. 9. Si nos itaque dijudicamur hodie, & apud sæculares iudices in iudicium prouocamur, in qua virtute, et quo nomine legata pia agnoscimus, etiã quo ad homines laycos iudi-
3 camus, eaq; exequimur? Quia Episcopi sumus, respondebimus. Sunt enim Episcopi piarum dispositionum omnium exequutores. Sit igitur præsentis Quæstionis status. Sit ne promiscui fori piorum legatorum cognitio, an verò solis Episcopis data? Et num priuatiuè, quoad Episcopos data? Et num priuatiuè quoad Episcopos Tribunal Fabricæ sancti Petri erectum fuerit, in hoc Regno præsertim?

4 Qui aduersum nos armis dimicant, nostrismet dictis confodere nos putauere, quod *responsione* nostra 24 *par. prima num.* 3. non leuis nominis Doctores retulerimus, qui mixti fori cognitionem hanc dicant piorum legatorum esse. Probare autem id contendunt ex Papiniano, Magno illo Iure Consulto, *lib.* 6. quæstionum in *l. hæreditas* 53. §. *si defuncto in fin. ff. de petitione hæreditat.* qui sequentibus ad factum coram eo propositum respondet, dicens: *Quamuis enim stricto iure nulla teneantur*
„ *actione hæredes ad monumentum faciendum; tamen*
„ *principali, vel Pontificali authoritate compelluntur*
„ *ad obsequium supremæ voluntatis*, ita Papinianus.
„ quem interpretans Gloss. Accursii verbo *princi-*
„ *pali*. Idest *Principis, vel Papæ, siue Episcopi* adnotat. Concinere verò Papiniano volunt, & alterum
6 legum Choriphæum Vlpianum *lib.* 25. ad ædictũ in *l. ossa* 8. *ff. de religiosis, & sumptib. funer.* Dum se-

„ sequentibus quærit: *Ossa quæ ab alio illata sunt, vel*
„ *corpus, an liceat domino loci effodere, vel eruere sine de-*
„ *creto Pontificum, seu iussu Principis? quæstionis est.*
„ *Et ait Labeo expectandum, seu permissum pontificalem,*
„ *seu iusionē Principis, alioquin iniuriarum fore actio-*
nem. Alternatim Vlpianus, vel Pontificis, vel Principis iusionem expectandam decernit. Est ergo mixti fori hæc piorum legatorum cognitio. Et hoc fauore religionis. vt *Gloss.* ibidem verbo *Expectandum* adnotat. Fauet nec minimi huic etiā sententiæ, & Imperatoris determinatio in *auth. de Ecclesiasticis titulis, collat. 9. cap. 7. §. si quis ædificationem*. dum decernit: ædificationem Oratorij, aut Xenodochij, aut alterius reuerendæ domus in nouissima voluntate fieri dispositam. Oratorij quidem intra quinque annos compleri *prouidentia locorum Episcopi, & ciuilis Iudicis*. coniunctim itaque procedere eos Imperator hic iubet. *Iubemus enim (*inquit*) prouidentia locorum Episcopi, &*
8 *ciuilis iudicis*. Nec minori modo pro hac ipsa sententia sunt, quæ Nicolaus Tertius in *cap. exijt 3. §. ad quæ legata soluenda de verborum significat. in 6.* de legatis fratribus Minoribus relictis decernit, disponens vt Prælati, & sæculares, quibus de iure, vel consuetudine prouisio competit, promptos se exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas. quo loco *Gloss.* marginalis Fontanæ sequentibus adnotat, dicens: *Nota quod iudex sæcularis interponit se circa legata pia*. Afferunt præter eos, quos nos *d. numero 3.* retulimus Doctores. *Sebastianum Medicem tom. 2. operum opusculo 4. Ani-*
„ *ma cunctis rebus est præferenda, num. 25.* fori misti
„ sunt relicta ad pias causas. *Tiraquell. de priuileg. piarum causarum priuileg. 150. Thorus in addit. ad*

eundem *Tiraquell. priuileg.* 1 49. dicens: hoc expeditum esse in hoc Regno per existentiam Tribunalis Reu. Fabricæ. *Gabriel Pereira de manu regia par. ptima cap.* 16. *sub num.* 5. *& num.* 7. *Aluarus Valascus consultat.* 105. *num.* 61. præter alios, quos refert quoque *Barbosa tract. de iure Ecclesiastico, lib.* 3. *cap.* 27. *à num.* 22. *cum seq.*

9 Verùm enim vero, ni ipsi vel cæcutiant, vel vafre agant, vt nos decipiant; licet quidem primò, eorũ retulerimus sẽtẽtiam, qui permixti esse fori piorum legatorum cognitionem adstruant. à num. tamen 4. aduersam huic sententiam sequuti fuimus, eamque, & iuris communis Imperialium legum, & sacrorum Canonum dispositione muniuimus, ac iuris nouissimi sacrosanctæ Tridentinæ Synodi *sess.* 22. *cap.* 8. *de reform.* firmam sanctione reddidimus, atque Doctorum non minorum numero vallò circumdedimus. Ratione quoque, quasi clauo firmauimus: quod res hæc ea sit, quæ Religionem respicit: ad Episcoporum propterea cognitionem, curamque spectare. sufficere proinde eis deberent, quæ eo loco deduximus. Quando verò hæc eis minus arrideant, quod fortasse satis durum existiment, nos Episcopos in laycos iurisdictionem exercere, qui animarum curam gerimus, paulò altius rem hanc expendere prætium operę nos facturos putauimus; nec alienum opus erit à nobis, qui vigiles sumus in Ecclesia positi, vt Ciuitates, Ecclesias scilicet, custodiamus. iuxta *Canticorum* 3. 3. illud: *Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt*

11 *ciuitatem.* Audias (amabo te) *Philonis* Capartiæ Episcopi in hunc locum interpræ tationem: verba hæc eius sunt: *Custodes, & circumeuntes in ciuitate, iustos appellat, & Doctores sanctos, Prophetas,*

&

" *& Apostolos, qui mandata Dei custodiunt, circumeuntes in cœtu fidelium, si quem inuenerint cupidum æternæ vitæ, Dei peramantem, & illi soli seruire cupientem: hunc enim erudiunt, instruunt, docent, ac monent, qua via ad sponsum tutò peruenire possit; sed voluntariè* seruiendum est Deo, vocanti obediendum *est actutum, non debemus expectari diutius impelli, sed nostra sponte interrogare, perquirere, indagari per scripturas sacras, per exempla bonorum, per rectas prædicationes veritatis, per consilia salutaria, & admonitiones seruorum Dei, qua ratione sponsum inuenire, consequi, & continere valeamus. His enim imbuta mens, & fidelis anima incipit altiùs ascendere & propriùs videre Deum*. his Philo.

12 Apostolos dixit. ergo Episcopos. In locum nempè Apostolorum Episcopi successerunt, *can. in nouo* 2. §. *ipsis quoque decedentibus* 21. *dist. can. quorum vices* 6. 68. *dist.* quo loco explicans *Augu-*

13 *stinus* illud *psal.* 44. 17. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. *Patres* (inquit) *missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt, & constituti Episcopi*. sequiturque Vrbanus Papa canonis illius conditor. *Hodie enim Episcopi, qui sunt per vniuersum mundum, vnde nati sunt? ipsa Ecclesia Patres illos appellat. illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus Patrum*. Adijcit etiam. *Non ergo te putes desertam*, (Ecclesiam alloquens) *Quia non vides Petrum; quia non uides illos, per quos nata es: De prole tua nata est tibi Paternitas; pro patribus tuis nati sunt tibi filij, constitues eos Principes super omnem terram. Filios genuit Ecclesia, constituit eos pro Patribus suis principes super omnem teram.* his Pontifex Romanus Vrbanus. Sacrosancta quoque Tridentina synodus. *sess.* 23. " *cap.* 4. *de sacramento ordinis*. hoc ipsum, & ipsa ex-

14 primit: *Proinde* (inquiens) *sacrosancta synodus de-*
„ *clarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos,*
„ *qui in locum Apostolorum successerunt, ad hunc Hie-*
„ *rarchicum ordinem præcipuè pertinere; & positos, sicut*
„ *idem Apostolus ait; à Spiritu sancto regere Ecclesiam*
„ *Dei, eosque presbyteris superiores esse.* diximus in no-
stro *Apologetico nu.* 348. *par.* 3. *resp. ons.* nostrarum.
Sunt ergo Episcopi vigiles qui custodiunt ciuita-
tem, Ecclesiam videlicet, sicut vigiles eius sunt
sancti Apostoli.

15 Explicatius autem in eundem Canticorum lo-
cum *Dionysius* Carthusianus hoc exprimit.
„ Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem.
„ *Idest Prælati, ac doctores fidelium, quorum est cum*
„ *uigilantia cordis custodire ipsos fideles ab infernalibus*
„ *lupis, à tentationum periculis, à laqueo uitiorum. Vn-*
„ *de per Isaiam loquitur Dominus* 62. *super muros tuos*
„ *Hierusalem constitui custodes. & Paulus Roman.* 12.
„ *hortatur: qui præest in solitudine, supple, præsit. In-*
„ *terdum quoque per vigiles in scripturis intelliguntur*
„ *Angeli sancti. iuxta illud Daniel* 4. *In sententia ui-*
„ *gilum decretum est. Itemque ibidem. Descendit san-*
„ *ctus Vigil. Pastores igitur Angelorum iugiter uigilent*
„ *super creditum sibi gregem: quemadmodum uni eorum,*
„ *& sub persona illius omnibus eis præcipitur: Apoca-*
„ *lyps.* 3. *Esto uigilans, & confirma cætera, quæ mori-*
„ *tura erant.* Ita Carthusianus.

16 Non alienum itaque opus à nobis erit, nostrum
vt opus faciamus, neque peregrinum à nobis, iux-
„ ta *Isaiæ* 28. 21. illud: *vt faciat opus suum alienum*
„ *opus eius: ut operetur opus suum, peregrinum est opus*
„ *eius ab eo.* Si super gregis nobis commissi custo-
diam vigilias noctis custodiamus.

17 Pastores enim sumus, ne autem nocte vitiorum
lupi

lupi sub ouina pelle latentes, oues deuorent, vigilias nos oportet noctis ducere.

17 Vigilantibus quippe, non dormientibus pastoribus Angeli sancti Christi nunciauere natiuitatẽ.

19 *Et pastores erant in regione eadem* (*Lucæ* 2.8. loquitur) *vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos*. Fuit tunc in illis pastoribus initium videre nascentis Ecclesiæ. vt *Ambros. lib.* 2. commentariorum in Lucam, *cap.*2. philosophatur. *Christus nascitur*, (inquiens) *& pastores vigilare cœperunt, qui gentium greges, pecudum modo ante uiuentes, in caulam Domini congregarent, ne quos spiritualium bestiarum per offusas noctium tenebras paterentur incursus. Et benè pastores vigilant, quos bonus pastor informat. Grex igitur populus, nox sæculum, pastores sunt sacerdotes*. ita Ambrosius.

20 Vigilandum quippe nobis fuit super gregem nostrum, ne oues per offusas noctium (sæculi tentationum) tenebras, spiritualium bestiarum patiantur incursus; negligendo, socordiaque torpendo in implendis à fidelibus, iam vita functis, relictis pijs legatis: quod id nobis, & sacrorum canonum censura, sacrique Concilij Tridentini sanctione, atque Imperialium quoque legum iudicio sit demandatum. Sit ordo præposterus, & ab hoc nouissimo incipiamus.

21 Leo, & Anthemius Cæsares A. A. Nicostrato Præfecto Prætorij scribentes in *l. nulli licere* 28. §, *si autem*, *C. de sacrosanct. Eccles.* hoc modo rem hanc declarauere.

„ *Sin autem persona non designata, testator absolutè tantummodo summam legati, vel fideicommissi ta-*

„ *xauerit, quæ debeat memoratæ causæ proficere*.
„ *Vir Reuerendissimus Episcopus illius Ciuitatis, ex qua*
„ *testator oritur, habeat facultatem exigendi, quod hu-*
„ *ius rei gratia fuerit derelictum: pium defuncti propo-*
„ *situm sine vlla cunctatione, vt conuenit, impleturus.*
„ Et paolò post §. quod si testator.

22 „ *Quod si testator,* (sequuntur) *qui huiusmodi lega-*
„ *tum, vel fideicommissum non designata persona reli-*
„ *quit, Barbaræ sit nationis, & de eius patria aliqua*
„ *emerserit ambiguitas: Vir Reuerendissimus Episco-*
„ *pus Ciuitatis eius, in qua idem testator defunctus est,*
„ *eiusdem habeat legati, uel fideicommissi petitionem,*
„ *defuncti propositum modis omnibus impleturus. Quod*
„ *si in uico, uel in territorio testator mortem obierit, illius*
„ *ciuitatis uir Reuerendissimus Episcopus exactionem*
„ *habebit, sub qua uicus, uel territorium esse digno-*
„ *scitur.*

23 Animaduersione autem dignum est, nec obiter prætermittendum: Imperatores Cæsares summo honore Episcopos veneratos fuisse; nunquam enim ipsos, ni honorabili titulo præmisso compellant: *Vir Reuerendissimus Episcopus*. non ita nunc neoterici quidam, hisce deprauatis temporibus, faciunt. Et tamen sunt Episcopi Principes Eccle-
23 siarum, ac populorum. Vnde summus Romanus Pontifex, caput visibile Ecclesiæ, habet sub se Episcopos, vt veros Principes, non vt Vicarios,
24 & Proreges. vti *Cardinalis Bellarminus* Archiepiscopus Capuanus, vitæ sanctitate, atque doctrina, dignitateque purpurea conspicuus, fulgidissimum Ecclesiæ lumen, atque suæ Religionis Illustrissimæ Societatis Iesu, hæreticorum adamantinus malleus nulli vnquam in omni virtutum genere secundus. *Illustr. controuers. tom. 1. lib. 1. de Roma-*

no Pontifice cap. 2. in fin. littera G. vers. de Ecclesia testamenti. & cap. 9. column. 16. littera D. versic.
26 *utrum autem expediat.* docet, veluti *sanctus Hilarius* commentariorum in Matthæum *can. 26. in fin. cap. 24.* Populi Principes Episcopos appellat
» dicens: *Quamuis in communi nos ad uigilantiæ cu-*
» *ram adhortetur: specialem tamen populi principibus,*
» *idest Episcopis in expectatione, aduentuque suo sollicitu-*
» *dinem mandat.* deduximus nos plura in nostro
» *apologetico à num.* 343. ad finem pœnè vsque *par.* 3. nostrarum responsionum. Sanctus Petrus, *prima epist. cap.* 5. Episcopis scribens, quos seniorum nomine compellat, exhortatur eos, vt soli-
27 citè pascant sibi commissos populos: *Pascite*
» (dicens:) *qui in uobis est gregem Dei, prouidentes*
» *non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neque tur-*
» *pis lucri gratia, sed uoluntariè, neque dominantes in*
» *clero, sed forma facti gregis. Et cum apparuerit Prin-*
28 *ceps pastorum percipietis immarcescibilem gloriæ co-*
» *ronam.* Pastorum Princeps Christus est, ipsi pastores, qui sunt Episcopi, populorum principes sunt. non itaque vili habendi. ne, qui ita nunc flocci eos pendunt, cum apparuerit Princeps pastorum, in gehennam ignis æterni perdantur.
29 Redeamus in viam vnde digressi sumus. Accedat religiosissimus ille Iustinianus Imperator, in *l. si*
» *quis ad declinandam* 38. *§. sin autem, C. de Episc. &*
» *cleric.* qui sequentibus scribit: *Sin autem amplio-*
» *res in ciuitate Xenones, uel ptochotrophia sunt ne in-*
» *certa uideatur pecuniarum datio, tunc ei Xenoni, uel*
ptochotrophio, qui pauperior esse dignoscitur, easdem
» *res, uel pecunias assignari sancimus, hoc uidelicet di-*
» *scutiendo à uiro Reuerendissimo locorum Antistite,*
» *& sub eo constitutis clericis.* Audis à *Viro Reuerẽdissimo*

An-

Antistite, hoc est Episcopo, discutiendo: non- vtique à Iudice seculari. vt *Gloss.* ibidem verbo
31 *Antistite* obseruat. *Sin autem* (sequitur Imperator)
„ *nullus Xenon in Ciuitate inueniatur, tunc secundum*
„ *de captiuis sanctionem, pro tempore Oeconomus sacro-*
„ *sanctæ Ecclesiæ, vel Episcopus hæreditatem accipiat*.
Episcopus accipit hæreditatem, vt pauperibus diuidat, & hoc iure suo, quia Episcopus est. nulla ergo secularis Iudicis determinatione indiget, vt neoterici nostri nunc contendunt.
32 Quibus magis, magisq; vt eos coniugamus, audiẽdam proponimus Iustiniani Cæsaris sanctionẽ in nouellis, in *auth. de Ecclesiasticis titulis cap.* 8. §. *si quis autem pro redemptione collat.* 9. neque enim obscuris, quin non apertissimis loquitur verbis.
„ *Si quis pro redemptione captiuorum* (inquiens) *aut alimentis pauperũ hæreditatem, aut legatũ reliquerit*
„ *in rebus mobilibus, aut immobilibus, siue semel, siue an-*
„ *nale, & hoc modis omnibus secundũ testatoris volunta-*
„ *tẽ ab ijs, quibus iussum est hoc facere compleri*. Si autẽ
„ *specialiter dixerit, quomodo pauperibus hoc relinquit,*
„ *præcipimus sanctissimum Episcopũ Ciuitatis, in qua te-*
„ *stator habuit domicilium, percipere easdem res, & eius*
„ *Ciuitatis pauperibus erogare. Si autem pro redemptione*
„ *captiuorũ aliquid relinquatur, & nõ nominatim testa-*
„ *tor dixerit, per quem oporteat fieri redemptionem cap-*
„ *tiuorum: Etiam sic iubemus res ad hoc relictas, loco-*
„ *rum Episcoporum, & eius œconomos accipere, & huius-*
33 *modi pium opus implere. In omnibus enim talibus pijs*
„ *voluntatibus sanctissimos locorum Episcopos volumus*
„ *prouidere, vt secundum defuncti voluntatem omnia*
„ *procedant: Licet præcipuè à testatoribus, aut donato-*
„ *ribus interdictum sit eis ad hoc habere participium*.
„ Si *autem, qui hoc facere iussi sunt, semel, & secundo à*
Be-

„ *Beatissimo locorum Episcopo, aut eius œconomis per pu-*
„ *blicas personas admoniti distulerint, quæ disposita sunt*
„ *adimplere, iubemus eos ob lucrum relictum eis, ab eo,*
„ *qui hoc perceperit, amittere: Et locorum Episcopos om-*
„ *nes res cunctis (sicut dictum est) pijs causis distributat,*
„ *cum fructibus, & augmentis medij temporis, & me-*
„ *morato lucro vendicare, & quæ testator disposuit ad-*
34 *implere. Scientes quia si neglexerint, pro his om-*
„ *nibus rationem Deo persoluent. Si autem sanctissimus*
„ *locorum Episcopus reliquerit aliquid horum, quæ à no-*
„ *bis dicta sunt: liceat sanctissimo eius Metropolitæ hæc*
„ *omnia exigere, & complere. Et omni alij licentia sit*
„ *huiusmodi mouere quæstionem, & studere, vt modis*
„ *omnibus causæ piæ compleantur.* his Iustinianus Imperator. Audistin loquentem Imperatorem? Animaduerte (ambo te) vna mecum.

35 Primo, quo epitheto sacra Cæsarea Maiestas vtatur, cum Episcopum nuncupat: *Sanctissimum Episcopum Ciuitatis, sanctissimos locorum Episcopos. Beatissimo locorum Episcopo.* non ita neoterici nostri faciunt. At meminerint, quid Christus Dominus Apostolis contestatus fuerit *Lucæ* 10. 16.
36 sanctissimo suo ore loquens: *Qui vos spernit me*
„ *spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.* In locum Apostolorum Episcopi successerūt Qui igitur Episcopos spernit, Apostolos spernit, & qui hos spernit, Christum spernit, qui autem Christum spernit, spernit eum, qui Christum misit, qui est Deus vnus in essentia, & trinus in personis. Episcopos igitur, qui spernit, Christum Deum spernit, ac totam consequenter sanctissimam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. confirmat hoc Anacleti Papæ testimonium *d. can. in nouo.* 2. §. *ipsis quoque* 21. *distinct.* de

Apostolis,ac consequenter de Episcopis loquens.
„ *Ipsis quoque decedentibus in locum eorum successere*
„ *Episcopi, quorum ordinatio prætaxato debet fieri ordi-*
„ *ne, & modo: Quos qui recipit, & verba eorum,*
„ *Deum recipit, qui autem spernit eos, eum à quo missi*
„ *sunt, & cuius legatione funguntur, spernit, & ipse*
„ *indubitanter spernetur à Domino*. Hæc summus
Pontifex Anacletus. Credas ergò Euangelio.
37 Credas Summo Romano Pontifici. Credas *Isaiæ*
„ Prophætæ, (*cap.33.*) dicenti: *Væ qui prædaris, non*
„ *ne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne ipse sper-*
„ *neris? cum consumaueris deprædationem deprædabe-*
„ *ris. Cùm fatigatus desieris contemnere, contemneris*.
„ Timeas itaque: *Quoniam vindex est Dominus de*
„ *his omnibus, sicut prædiximus vobis*, vt Paulus Apo-
„ stolus Doctor Gentiũ 1. *ad Thessal.* 4. 6. loquitur.
„ inferens consequentiam: *Itaque qui hæc spernit, non*
„ *hominem spernit, sed Deum, qui etiã dedit Spiritum*
„ *sanctum suum in nobis.* Memineris, & paueas proin-
de, quia Dæmones illudent te. iuxta *Isaiæ* 13. 21.
38 illud: *nec pastores requiescent ibi: sed requiescent ibi*
„ *bestiæ, & replebuntur domus eorum draconibus. Et*
„ *habitabunt ibi structiones, & pilosi saltabunt ibi*. Sep-
tuaginta habent: *Et dæmones saltabunt ibi*. & eo-
dem modo vertit *Pagninus*, & *Hieronymus* putat es-
se dæmonia. vt aduertit *Pinctus* in annotationibus
ibidem, & *Dionys. Carthusian.* Dœmones ergo il-
ludent te: & à dæmonibus sperneris, & saltabunt
ibi, diem festum agentes, ad inferna te detrahen-
39 tes. hæ heu quàm *horrendum est incidere in manus*
Dei viuentis. vt Apostolus Doctor Gentium ad
Hæbreos 10. 31. loquitur, nosque admonet. Ne
oscitanter igitur agas. sed time, quod hæc omnia
euenient, & tunc malo tuo videbis, quid sint in

Ec-

Ecclesiâ Dei Episcopi. *noli* igitur *altum sapere, sed time*. vt te Apostolus admonet Paulus ad *Roman.* 11.20.

Secundo, iubere Imperatorem, sanctissimum Episcopum Ciuitatis percipere relictas res, easq; pauperibus erogare. non sanè per Iudicis layci sententiã; sed sua authoritate, quia Episcopus est.

40 *Si enim animæ hominũ pretiosiores* (Episcopis) *cõcredit ę sũt, multò magis oportet eos curã de pecunijs agere*. vt ex canonibus Apostolorum loquitur *tex. in can. præcipimus* 24. 12. *quęst.* 1. sequitur *Gloss.* ibidem verbo *multò magis*, & *Gloss. in can. quod Deo* 4. verbo *hunc* 33. *quæst.* 5. facitque ad rem argumentum, quo de vxore ad dotem Innocentius Tertius in *cap. per vestras* 7. §. *cum ergò de donat. inter virum, & vxorem.* vtitur. non magnum esse argumentans, si dos viro concredita sit, quando corpus eius, quod altioris est ordinis, quam pecuniæ, ei tradi-
„ tum est. *Cur ergo* (inquiens) *satis possit ei modicum*
„ *credi dotis, cui creditum est corpus vxoris?* concinitque *tex. in l.* 1. *C. ne fideiussores dotium dentur*. & *l. hac lege* 8. *C. de pact. conuent.* diximusque *respons.* nostra 39. *num.* 11. 12. & 13. *par.* 2.

Tertio, quod apertissimis verbis, quę prouerbium nullum implicant, Imperator ipse decernit, ac vult.

42 *In omnibus talibus pijs voluntatibus sanctissimos*
„ *locorum Episcopos prouidere, vt secundum defuncti vo-*
„ *luntatem, vniuersa procedant*. & hanc voluntatem
„ confirmat: *licet pręcipuè à testatoribus, aut donato-*
„ *ribus interdictum sit eis habere ad hoc aliquod parti-*
„ *cipium*. Nullum igitur expectandum erit laycalis
„ Iudicis mandatum; sed ex se ipsis Episcopi prouidere poterunt, etiam laycis præcipiendo. Et hoc

 ipsum

ipsum euidentiùs patet ex quarta, quæ sequitur perpensione. Mandat enim Imperator ibidem: si negligentes in implenda defuncti voluntate dati testamento exequutores fuerint, posse *Beatissimum locorum Episcopum* per publicas personas admonere eos, vt impleant; quod si nec paruerint, posse per se, quæ disposita sunt adimplere. Quin imo à negligentibus ipsis lucrum relictum eis auferre, atque res omnes cum fructibus, & augmentis medij temporis *vindicare*; & quæ testator disposuit, *adimplere:*

43 Si vindicat ergo propria authoritate id facit, ac quasi dominus. Vindicare namque non nisi Dominus potest. Quia nimirum *Vindicatio competit ei, qui aut iure Genntilium, aut iure Ciuili dominium acquisiuit*. vt verba sunt Pauli in *l. in rem actio*. 22. *ff. de rei vindic. Lexicon* nouum iuridicum verbo *vindicare*. & diximus nos *responsione* nostra 55. *num.* 5. *par.* 3. nulla ergo indigebit laycalis Iudicis facultate, qui sua propria id potest.

44 Perperam ergo, & contra legem neoterici nostri faciunt, qui volunt Episcopum per se de legatis pijs cognoscere non posse, pœnam igitur merentur. argumento *tex.* in *l. Gracchus* 4. *ff. ad legem Iuliam de adulter. & l. fin. ff. quod quisque iuris*.

45 Si contra legem faciunt. proinde peccant, nec leue, sed grauissimum facinus, *cap.* 1. *de constitut. cap. fin.* ibi: Cuius transgressio periculum salutis inducit, *de consuetud- Abb. in cap. nam concupiscentiam* 4. *num.* 2. *de constitut. sanctus Thomas* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *Nauarr. man. cap.* 23. *num.* 48. *Couar. regula peccatum par.* 2. §. 5. *num.* 3. *cum sequenti.* diximus *respons.* 12. *num.* 4. *par.* 3.

Iure Ciuili, itaque atque Imperialium sanctione

ne legum piarum causarum cognitio, & executio ad Episcopum pertinet, non ad laycum iudicem.

46 Adstruamus hoc item ex sacrorum Canonum censura. Accedat Primus Gregorius Tertius, qui in *c. nos quidem de testam. extra. q u* rem totam sequenti aperit sanctione.

„ *Peruenit ad nos S. de hac luce migrasse, & supremæ voluntatis elogio monasterium præcepisse fundari: cuius desiderium à T. religiosa fœmina, eius hærede protrahitur. Quamobrem hortamur, vt eam commoneas, quatenus intra annum monasterium, quod iussum est, debeat ordinare, & cuncta secundum voluntatem defuncti, sine altercatione construere. Quod si intra prædictum tempus, siue in loco, quo constitutum fuerat, seu si ibi non potest, & alibi placet ordinare, tecum implere neglexerit: tunc per te ædificetur, & omnia per te loco ipsi sine diminutione qualibet assignetur. Sic enim secundum piissimas leges dilatas defunctorum pias voluntates Episcopali decens est studio adimpleri.*

Per te inquit summus Pontifex ædificetur, & omnia per te loco ipsi asignentur. Episcopus enim debet hoc facere. vt *Gloss.* ibidem *fin.* in verbo *leges* adnotat. Non itaque laycalis Iudicis ministerio indigebit. Hoc ipsum firmat ex Concilio Maguntino, *tex.* in *cap. si hæredes 6. eodem tit. de testamentis*. Absolutè nempe in hac re Concilium loquitur.

47 „ *Si hæredes* (dicens) *iussa testatoris non adimpleuerint. Ab Episcopo loci illius, omnis res, quæ eis relicta est, canonicè interdicatur cum fructibus, & cæteris emolumentis, vt vota defuncti adimpleatur.* Ab Episcopo loci dicit Concilium, non à Ciuitatis Gubernatore, neque à laycali Iudice.

48 „ *Ad Episcopum enim pertinet testamenti defensio,*
„ *seu executio testamenti, vt voluntas defuncti ser-*
„ *uetur. & hoc præcipuè in ijs, quæ ad pias causas*
„ *relinquuntur. vt Gloss.* ibidem verbo *ab Episcopo*
„ loquitur.

Confirmatur præterea hoc multo validius, ex his, quæ Gregorius ix. Nomonen Episcopo in *cap. tua nobis* 17. *de testamentis* scripsit.

„ *Tua nobis Fraternitas intimauit* (inquiens,)
„ *quod nonnulli tam religiosi, quam Clerici seculares,*
„ *& layci pecuniam, & alia bona, quæ per manus eo-*
„ *rum ex testamentis decedentium debent, in vsus pios*
„ *expendi non dubitant alijs vsibus applicare.*

49 „ *Cùm igitur in omnibus pijs voluntatibus sit per*
„ *locorum Episcopos prouidendum: vt secundum de-*
„ *functi voluntatem vniuersa procedant, licet etiam*
„ *à testatoribus id contingeret interdici:* Mandamus
„ *quatenus executores testamentorum huiusmodi, vt*
„ *bona ipsa fideliter, & plenariè, in vsus prædictos*
„ *expendant, monitione præmissa compellas.*

Nihil igitur desiderandum hoc sacro Canone re-
50 stat in hac re. Aduertas tamen verbum illud (monitione præmissa,) compellas. idest vrgeas, vim facias. exercebit proinde iurisdictionem in eos. non itaque iudicis layci authoritate egebit, vt vrgeat, vt compellat; sed ex se ipso; etiam per censuras Ecclesiasticas, vt infra probabimus. vt enim *Gloss.* ibid. verbo *pijs voluntatibus* admonet: *Relicta*
„ *ad pias causas per diœcesanũ Episcopũ debent execu-*
„ *tioni mandari; si illi quibus hoc commissum fuerit,*
„ *non adimpleuerint. Infra eodem Ioannes. & ff. de pe-*
„ *tit. hæreditatis l. hæreditas, §. 1. & C. de Episcop.*
& cleric. l. nulli. sic Gloss.

Validum hoc quoque facit idem Gregorius IX.

in

in cap. *Ioannes Clericus* 19. *eodem tit. de testam.* sequentibus disponens.

„ *Ioannes Clericus, & P. laycus executores vltimę* „ *voluntatis O: Clerici sanctæ Crucis, qui venerabili-* „ *bus, & pijs locis de bonis suis, in ultima uoluna-* „ *te legauit, mandans insuper satitfieri creditoribus* „ *per eosdem. Post mandatum susceptum per diœce-* „ *sanum cogi debent testatoris explere ultimam uoluntatem.* sic Gregorius IX. & Clemens Quintus in Concilio Viennen. in *clement. quia contingit* 2. §. *in quo. de religiosis domibus*. de Xenodochijs, & leprosarijs, atque hospitalium rectoribus loquens, sequentibus infert.

51 „ *In quo si forte commiserint negligentiam* (gubernatores videlicet) *uel defectum, Ordinarijs lo-* „ *corum iniungimus, ut etiam si pia loca prædicta* „ *exemptionis priuilegio munita consistant, per se* „ *ipsos, uel alios impleant omnia præmissa, & singu-* „ *la, & rectores eosdem, utique non exemptos, pro-* „ *pria, exemptos uerò, & alios priuilegiatos Aposto-* „ *lica ad id authoritate compellant. contradictores cu-* „ *iuscunque status &c. per censuram Ecclesiasticam,* „ *& alijs iuris remedijs compescendo.*

52 Non prætermittendũ vero, quod *Gloss.* ibidem verbo iniungimus adnotat, cum sit animaduersione dignum; sequentibus enim. Iniũgimus: *Non* „ *dicit permittimus: per hoc patet, quod Ordinarij ad* „ *hoc tenentur ex præcepto.* idem Clemens Quintus in *Clement.* 1. *& un. de testam.* Quod igitur Ordinarij, siue Episcopi pias exequantur fidelium, qui ex humanis abrepti sunt, deiectas iam voluntates, ac pœne neglectas, ex præcepto tenentur, & Papæ, & sacri Concilij.

53 Non igitur, vt præceptum impleant, & Papæ, & sa-

& sacri Concilij, ad laycos iudices eos recurrere oportebit, sed per seipsos implere poterunt, iurisdictionem in laycos quoque habentes, cùm cognitio ad Religionem pertineat, vt paulò infra dicemus.

54 Quæ omnia peculiari sanctione sacrosancta Tridentina synodus *sess. 22. cap. 8. de reformat.* postmodum confirmauit, sequentibus loquens.

„ *Episcopi, etiam tanquam sedis Apostolicæ delegati,*
„ *in casibus à iure concessis, omnium piarum disposi-*
„ *tionum, tàm in ultima noluntute, quàm inter ui-*
„ *uos sint executores: habeant ius uisitandi hospitalia,*
„ *collegia quæcunque &c. & ipsi ex officio suo iuxta*
„ *sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exequã-*
„ *tur; non obstantibus quacunque consuetudine, etiam*
„ *immemorabili, priuilegio, aut statuto.* Sic sacrum Concilium.

Stabilem proinde sententiam hanc fecimus, ciuilium, atque Imperialium legum dispositione, sacrorum Canonum censura, atque sacrorum Conciliorum, Viennensis, & Tridentini sanctionibus. reliquum est, vt ratione firmiorem illam inuio labilemque reddamus.

55 Ea verò hæc est, quia res est ad Religionem
56 spectans. Ad fidem itaque. Idem nempè sunt rem ad religionẽ, atque ad fidem spectare. Faciant tibi hanc fidem tres Imperatores, Gratianus, Valentinianus, & Theodosius in *l. cunctos populos* 1. C. *de summa Trinitate, & fide catholica* in illis verbis: *cùm de religione catholicæ fidei ea sapis*. Religio igitur, fidei vnitur, atque vnum quid æstimatur Idem pariter Imperator Iustinianus in *l. cum recta*,
„ *C. eodem*, dicens: *Cùm recta, & inculpata reli-*
“ *gio, quam profitetur, & prædicat sancta Dei, Cato-*

bto-

„ *tholica*, *& Apostolica Ecclesia*. *hæc autem fides est Catholica*. Idem igitur est, rem esse de fide, atque de religione.

57 „ *Sine fide autem impossibile est placere Deo*: vt Apostolus Doctor Gentium ad *Hebreos* 11. 6. docet. "

58 Nullus ergo religiosus erit, qui sine fide, quæ fundamentum religionis est, fuerit.

59 Quæ verò ad fidem, atque religionem spectant, ad Ecclesiæ, Episcoporum Catholicorum proinde, cognitionem spectant: quin eis in hoc etiam præstito sacramento omnes layci, etiam Comites, Barones, Ciuitatumque rectores parere, obsequiue debebunt. vti Lucius Tertius, *cap. ad abolendum* 9. §. *statuimus de hæretic. extrà* disponit. & Alexander Quartus *in cap. præsidentes* 6. *eodem tit. in* 6. & Bonifacius Octauus in *cap. ut inquisitionis* 18. *eod. tit. & lib.*

60 Vt nedum ea cognoscere non possint layci, quamuis sacræ Theologiæ cognitione, doctrinaq; præditi, sed neque prædicare. vt Innocentius Tertius decreuit in *cap. cum ex iniuncto*. 12. *&* Gregorius Nonus *in cap. sicut in uno* 14. *de hæretic. extrà*.

61 Ex ore sacerdotum nempè scientia Dei, atque lex requirenda erit. Sic enim *Malachiæ* Prophætæ testimonio Dominus testatur: *Labia enim sacerdotis* (inquiens) *custodiunt scientiam*, *& legem requirent ex ore eius*, *quia Angelus Domini exercituum est*.

62 Ipsi quippe nedum Angeli, qui nobis bona nunciant (vitam scilicet æternam) sed dij nuncupantur, iuxta illud psalm. 81. 6. *Ego dixi dij estis*, *& filij excelsi omnes*. & vsurpauit Dominus, ac

Y Ma-

Magister noster Iesus filius Dei (Ioann. 10. 34. *Si illos* (inquiens) *dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura*. Propter quod (verba sunt Innocentij Tertij *d. cap. cum ex iniuncto 2. §. licet autem*) Dominus in lege (*Exod. 22.*)
„ præcepit: Dijs non detrahes: sacerdotes intel-
„ ligens, qui propter excellentiam Ordinis, & officij dignitatem, Deorum nomine nuncupantur.

63 Ad eos proinde qui Dij dicuntur (participatione) & qui veri Dei ministri sunt, & dispensatores mysteriorum Dei (*Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Paulus dicit Apostolus 1. *ad Corinth.* 4.1.) eorum, quæ ad religionem, fidemque pertinet, cognitio spectat.

64 „ Quoniam ipsorum est, *vt legem scrutabiliter, non*
„ *transitorie, tàm sacros Canones, & sanctum Euan-*
„ *gelium, quàm diuini Apostoli librum, & omnem*
„ *diuinam scripturam habeant, atque secundum man-*
„ *data conseruare, & docere sibi populum commissum*. vt de Episcopis sexta synodus relata, *can. omnes psallentes 6.38. dist.* loquitur.

65 Namque, vt argumentatur Hieronymus in Isaiam commentariorum. relatus, *can. si iuxta 9. eadem* 38. *dist.* dicens: *Si iuxta Apostolum Pau-*
„ *lum Christus Dei virtus est, & Dei Sapientia: &*
„ *qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem, eiusque*
„ *sapientiam; scripturarum ignorantia, Christi est*
„ *ignorantia*. ex quo loco, *Gloss.* sequens format
„ Entimema. *Christus est scientia, ergo, qui igno-*
„ *rat scientiam, ignorat Christum*.

66 Præterquam quod vbi vbi de peccato agitur, Episcoporum, etiam quoad laycos, cognitio est, eiusque iurisdictioni subduntur omnes. vt Inno-

centius

centius Tertius, *cap. nouit ille* 8. *de iudicijs*, §. *non*
„ *enim intendimus*, dicens. *sed decernere de peccato*,
„ *cuius ad nos pertinet sine dubitatione censura: quam*
„ *in quemlibet exercere possumus, & debemus*.

67 Qui verò pia exequi relicta negligunt, infideles habentur, pessimoque se fœdant sacrilegio, quasi egentium necatores, vt excommunicationis tarthareo fune ligari debeant. Vti apud Carthaginense Concilium, atque Varense in *can. qui oblationes* 9. & 10: 13. *quaest*. 2. decretum fuit.

68 Ad Episcopos ergo hæc pia relicta exequi, atque iudicare spectabit: eosque, qui sacrilego scelere se fœdarunt, iuris acrimonia ferire.

69 Quid enim ita infidum esse potest, aut excogitari, quàm vel genitorum, vel sanguine arctè coniunctorum animas, qui ipsis fiderunt, suaque omnia reliquerunt, eorum socordia (quin non dicam impietate) in atrocissimis ipsis purgatorij pœnis diutius detinere: quando illas, factis pro earum celeri solutione sacrificijs, datisque pauperibus vel Ecclesijs demandatis eleemosynis, pijssimi Domini pietate soluissent?

70 Quatuor quippe modis defunctorum piorum
„ animæ à pœnis soluuntur purgatorijs: *aut obla-*
„ *tionibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut*
„ *charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum*.
vt Gregorius Papa *can. animae defunctorum* 22. 13. *quaest*. 2. loquitur.

71 Quid equidem tàm infidele, quàm patri, vel matri, quæ reliquere, denegare suffragia, eaque ab eis auferre? Multo magis hoc ipsum erit, à Deo, qui creatione pater est omnium, & ab Ecclesia, quæ mater nostra est, quæ relicta sunt piè, auferre impiè, vt homicidij vice computetur. Non no-

stra hæc est cogitatio, sed Anacleti Papæ, *can. qui abstulerit 6.12. quæst.2.* Audias (quæso) illum.
„ *Qui abstulerit*(inquit) *patri, aut matri aliquid,*
„ *dicetque hoc peccatum non esse, homicidij particeps*
„ *est*. P*ater noster sine dubio Deus est, qui nos crea-*
„ *uit: mater verò nostra Ecclesia est quæ nos in*
„ *baptismo regenerauit. Ergo, qui Christi pecunias,*
„ *& Ecclesiæ rapit, vel fraudat, homicida est*. sic Anacletus. Aduertendum autem, quod *Gloss*. exponens verbum illud *abstulerit*, exaudit pro dene-
„ gatione necessariorũ, dicens. *Homicida enim est,*
„ *qui non pascit patrem, & matrem*. Similis textus
„ *in can. inter cætera 22. 22. quæst. 4.* quo loco, *Gloss*. verbo *vel matricidij*, rationem reddens, dicit:
„ *Videtur enim necare illum, cui non præstat alimẽta*, allegat *d. tex. in d. can. qui abstulerit 12. quæst. 2. & can. non satis est 14. 86. dist. l. necare 4. ff. de liberis agnoscend.*

73 Qui verò patri, vel matri præsertim, suffragia denegant, non temporalem eis vitam auferunt, sed æternam: retinẽt quippe sua impietate, ne factis suffragijs, quantocius ad immarcescibilem gloriam, vultu Dei sole fulgidissimo splendidiore fruituræ eorum perueniant animæ. quam maximo igitur facinore, homicidio peiore, se obstringunt. Ecclesiastica propterea per excommunicationem coertione digni.

74 Hoc autem ad Episcopos spectat, non ad laycos iudices, vel potestates. Petro nempe, & cæ-
„ teris Apostolis Dominus dixit: *Quodcumque*
„ *ligaueris super terram, erit ligatum, & in cœlis, &*
„ *quodcumque solueris super terram, erit solutum*
„ *& in cœlis*. Matth. 16. 19. & sequitur Innoc. III.
„ in *cap. solitæ 6. §. nos tamen de maiorit. & obed.*

Namque

74 Namque excommunicatio actus mere Ecclesiasticus est, à potestate canonum, & ipsius Ecclesiæ constitutionibus procedens, atque omnino incompetens iudici, & seculari potestati. ad *tex.* in *c.* 2. cum ibi notatis *de iudic.* sacrum Tridentinum Concilium *seß.* 25. *cap.* 3. *de reformat.* §. *Nefas au-*
„ *tem id iudici sæculari*: ibi cùm non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat, *tex. in cap. si iudex laycus* 12. *in princip. vbi Gloß. verbo spirituali de sentent. excommunicat. in* 6. *Calderin. consil.* 9. *de iudic. & foro compet. Marius Antonin. variarum resolut. lib.* 1. *resol.* 48. *num.* 7.

76 Quia potestas hæc à clauibus descendit, quas Dominus noster Petro, cœterisque Apostolis, non Pilato, neque Herodi Regi, cœterisque laycis potestatibus tradidit *can. quodcunque* 6. 24. *quæst.* 1. *S. Thom. in* 3. *par. in supplem. quæst.* 31. *art. secundo, Couarr. in cap. alma mater in prima par. relect. in princ. num.* 7. & 8. *Sayr. in thesauro de censur. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. & 6. *Aegid. de ConinK de censur. disputat.* 13. *dub.* 3. *num.* 24. *in* 1. *concluß.* diximus *resp.* nostra 21. *num.* 109. & 110. *par.* 2.

Ad Episcopos ergo cognitio spectabit piarum causarum. Quia res est, quæ ad religionem pertinet.

77 Quia Episcopis omnes homines, etiam Principes terræ, obedire oportet. vt Clemens Tertius in *cap. omnes principes* 4. *de maioritat. & obed.* omni-
„ bus contestatur, dicens: *Omnes Principes terræ,*
„ *& cæteros homines Episcopis obedire beatus Petrus præcipiebat.*

Hæc, quæ hucvsque, & Ciuilibus, atque Imperialibus firmauimus legibus, sacrorumque Canonum sanctione, ac sacrorum Conciliorum, Triden-

dentini potissimum. constitutione; nec non euidenti muniuimus ratione, etiam Doctorum authoritate vallemus oportet.

78 Horum igitur antesignanus sit Innocentius IV. magnus ille, & inter Doctores, atque inter Pontifices. Is nempè in *d. cap. nos quidem 3. de testament.* in verbo *per te.* sequentibus rem profert verbis: *Defensio* (inquiens) *testamentorum ad Episcopum pertinet: maximè verò ad pias causas.* non erit huic summo Pontifici secunda *Gloss. in can. Syluester* 10. *verbo in vestro* 11. *quæst. prima*, quæ rationem dicti in tex. reddens: *Authoritate enim* (dicit) *Episcopi voluntas defunctorum mandatur executioni. extra de testamentis si hæredes.* vbi *Glossella* marginalis *Archidiac.* addit. *Et intelligunt quidam hoc tantum in relictis ad pias causas, vt patet in eo, quod legitur, & notatur extra eodem titulo, cap. tua, versic. cum igitur. & cap. nos quidem in fin.* sic Glossella, cui non inconcinnè annectitur *Gloss. in l. in testamento* 27. in verbo *debere, ff. de conditionibus, & demonstrat.* Agens enim dicto tex. Alfenus Varus *lib.* 5. digestorum de eo, qui monumentum extruendum reliquerat, nec modum exprexerat: an cogendus esset hæres ad monumentum extruendum? affirmat Alfenus; *omnino secundum substantiam, & dignitatem defuncti extrui debere.* Per quem autem compelletur? hoc *Gloss.* subnectit: *Compellentur autem* (inquiens) *Pontificali authoritate: vt supra de petit. hæreditat. l. hæreditas.* Quo loco, *Gloss. fin.* Accursij, verbo *Principali.* Satis concinnè ad rem nostram, etiam dicti rationem referens: *Et sic nota* (inquit) *quod ad Episcopum hoc spectat*: (exequi scilicet pias defun-

ctorum

„ ctorum voluntates) *sicuti & alia, quę ad religio-*
„ *nem spectant, vt* C. *de Episcopis, & cleric. l. nulli,*
„ *§. quod si in vico.* ita Accursius. Accedat huic *Angel. in l. quidam cum testamentum 5. §. illo videlicet num.* 4. C. *de necessar. seruis hæredib. instituend.* qui resolutiuè loquitur:

„ *Exequutio autem* (dicens) *voluntatis pia non*
„ *est dubium, quod pertinet ad Episcopum, tam de*
„ *iure canonico, quàm ciuili.* Aduocemus huic socium Proauum nostrum *Robertum Maranta, qui in speculo* 4. *par. in* 11. *distinct. iudiciorum.* Iudicium aliud seculare, aliud Ecclesiasticum, *num.* 6. casus referens, in quibus Ecclesiasticus Iudex contra laycos cognoscit:

79 „ *Item* (inquit) *quando agitur pro legatis pijs con-*
„ *sequendis à layco, potest laycus conueniri à Iudice*
„ *Ecclesiastico, puta quando sunt legata facta Eccle-*
„ *sijs, uel pauperibus, vel aliter pro anima. Gloss. est*
„ *in cap. relatum il* 1. *& ibi Abb. in fin. de testament.*
„ *Bald. in l. nulli, col. final.* C. *de Episcop. & cleric.* cui accedit *Petrus Foller.* ibidem addens, neque ab his abijciendus est. *Baldus nouellus de dote par.* 5.
80 *num.* 14. *vol.* 5. *tract. fol.* 147. dum decernit pro dote pauperi relicta puellæ, posse Episcopum, vti executorem piarum omnium dispositionum, iure adhiri. Magnus quoque Archiepiscopus ille *Didacus à Couarruuias in d. cap. relatum* 11. *num.* 13. *de testam. in Gloss. final.* non ineruditis, vt sueuit, verbis ita subnectit.

„ *Gloss. vltima egregiè probat: legata pia posse*
„ *etiam coram Iudice Ecclesiastico peti ab ipso hærede*
„ *layco, ex verbis huius capit. quod notat Abb. Imol.*
„ *& Barbat. hic* 2. *column. aduersus Ancharanum.*

81 *In qua controuersia non oportet immorari, cùm causa*

pia

,, *pia sit tractanda, iuxta iuris Pontificij sanctiones :*
,, *& ideo nì mirum si eius congnitio, & definitio Ecclesiasticis iudicibus iure competat* : ita Couarr.

82 Huic accedat Scipio Rouitus inter Ministros sacræ Catholicæ Maiestatis non secundus, ac Regiæ Cancellariæ Regens, qui etiam ex multis annis in Tribunali Fabricæ sancti Petri secundarum causarum Consultor fuit. hic inter sui temporis Iuris Consultos facile primus. in *Cōmentar. ad pragmaticas tit. de legat. pijs pragmat. prima. num.* 12. prouerbium nullum dicens, absolutè loquitur.
,, *Et de iure communi omnia legata pia sunt exequenda per Episcopum loci, vt in §. si quis autem pro re-*
,, *demptione in auth. de Ecclesiastic. tit.* sic ille, cuius testimonium permagni faciendum est, cum fuerit Regiæ Maiestatis Catholicæ ex multis annis mini-
83 ster, atque Regens, iurisdictionis Regiæ munus obiuerit, quàm autem fœliciter, iam ipse apud cœlestem Iudicē agnouit. Et ne loti simus in verbis referendis doctorum, nauseamque faciamus. hanc eandem sententiam sectantur *Ioannes Firmanus Bertacchin. de Episcop. lib. 4. par. 6. num. 1. Afflict. in constitut. Regni instrumentorum robur tom. 1. de fide instrumentorum num. 23. & 24. Tiraq. de pia causa priuileg. 149. Guido Papa decis. 576. Cappella Tholosana decis. 51. & 78. atque 112. Menoch. de adipiscend. possess. remed. 4. num. 256. & 257. cum sequentib. Cardin. Tuscus tom. 3. littera E. conclusio. 257. num. 1. 7. & num. 9. Iacob. Sbrozius de offic. Vicarij lib. 2. quæst. 49. & 50. ac seq. Surdus de alim. tit. 8. priuileg. 7. num. 3. & 4. Genuens. in prax. Episcop. cap. 85. de causis delegatis num. 24. 25. & 26.* impressa Romæ anno 1609. *Marta de iurisdict. par. 2. cap. 10. num. 12. & 34. & par. quarta, casu 88. num. 13.*

num.13. & 14. atq; tract. de successione legali tom.2. par.4. quæst.15. art. 2. per tot. Ioann. Franci c. de Ponte consil. 37. num.7.8. & 9. lib. 2. Barbosa de off. & potest. Episc. par.3. allegat. 82. num.13. & 14. & num.31. & de iure Ecclesiastico lib.3. cap.27. num.22. 23. & seq. Riccius par.4. decis. Curiæ Archiepiscopalis Neapolitanæ *decis.394. num.6.* & in additionibus *ad Tiraquell. de pia causa priuil. 149. & 150. Petrus Pecchius de testament. coniugum lib.1. cap.21 sub num.4. Gratianus forens. par.3. cap.481. num.21 & sequen. Didacus Spino in speculo testamentorum, Gloss.28. num.44. Ioannes Baptista Thoro in summ. priuilegiorum piarum causarum, priuileg. 259. in princip. Capicius decis.23. sub num. 6. vers. videtur*, quod ex quo ipse Reuerendissimus posset compellere hæredem ad soluendum tempore adueniente. *Marcellus Vulpes in praxi iudiciali fori Ecclesiastici, capit. decimo, num. decimo, & vndecimo.* licet ipse deceptus fuerit ex erectione Tribunalis Fabricæ, quod infra expendemus.

84 Sequitur tamen esse Episcopos piorum legatorum omnium executores intra annum. & id ipsum ante eum *Molphesius in summa tom.2. tract.13. cap.5. num.202. cum seq. adusque num.207. Aluarus Valascus Lusitanus consultat. 105. num. 56. 57. 59. & seq.* quo loco verbis vtitur satis apertis rem hanc „ explanans, atque dicens: *Ex quo infertur, quod „ in executione piorum relictorum competens est Ec- „ clesiasticus, siue hospitale sit publicum, & Ecclesia- „ sticum, siue sit priuatum, & seculare, non erectum*

85 „ *authoritate Episcopi: In omnibus enim quoad exe- „ quenda pia opera habet Episcopus intentionem fun- „ datam tam iure communi, quam Regio. quo etiam modo potest intelligi text. in cap. de Xenodochijs.*

 Sic

Sic Aluarus magnæ authoritatis Doctor inter Lusitanos scriptores. & Alter Lusitanus *Gabriel Pereira de manu regia tom. 1. cap. 16. num. 5. & 7. Scipio de Rubeis in Aphorismis Episcopalib. verbo Legatum num. 8. ex* Syluest. *verbo Legatum* 4. *quæst.* 15. *Sanchez in consil. moralib. tom. 2. lib. 4. cap. 1. de te-*
86 *stament. dub. 54. num. 1. & seq.* Extendens hanc facultatem ad legata quoque prophana, & hanc sequitur etiam *Diana moralium resol. par. 1. tract. 2. de immunitat. Ecclesiastica, resolut.* 98. Rota apud *Cardinal. Caualer. decis. 641. num. 1. & 2.* rationem reddens.

87 Quia Episcopus in concernentibus pietatem intentionem fundatam habet, etiam quoad laycos. & apud sanctæ memoriæ *Greg. XV. decis.* 132. *num.* 9. rationem reddentem.

88 Quia lex confidit de Episcopis, quibus animarum cura demandata est. vt supra quoque perpendimus, & apud *Cardinal. Seraphin: decis.* 611. *num. 6. & 7.*

His itaque modis firmata hac sententia, aduersis vt faciamus satis opus erit.

89 Vrgent enim ipsi ex allato in initio *text. in l. hæreditas* 53. §. *si defuncto in fin. de petit, hæreditat*, Verùm non stimulo firmiori.

90 Primo quidem, quod dictio illa (*Vel*) *Principali, vel Pontificali*) cum inter idem significantiam ponatur, declaratiuè accipitur, pro idest: Principali (idest, hoc est Pontificali) ita in *rubr. C. si ager vectigalis, vel emphyt. petatur. est lex in l. 1. vbi Gloss. verbo vel, C. de repud.* & *l. secundum* 15. §. 1. ibi vectigalem, vel emphyteuticum agrum, *ff. qui satis dare cogantur. Cenedus* alios referens *singular.* 29. *num.* 3. *Mandosius in Gloss. facultatis.* §. *& ta-*

xam.

xam. verſ.:V el Cameræ fol. mihi 333. *col.* 2. ſequitur *Barboſa de dictionibus, dict.* 415. *num: quinto*.

91 Præſertim verò, ſi poſt genus apponatur; ſtabit enim tunc declaratiuè; vt perpendit *Rota par.* 1. *tom.* 1. *in recent. deciſ.* 300. *num.* 26. Fit aut hoc magis perſpicuum. quod *Gloſſ:* ipſa Accurſij, quæ verba illa (*Principali, vel Pontificali authoritate*) interpretata fuit. ideſt *Principis, vel Papæ. ſiue Epiſcopi*. Statim ipſa ſubiunxit, quaſi fortaſſis cor- „ rigens dictum, vel magis illud declarans: *Et ſic* „ *nota: quod ad Epiſcopum hoc ſpectat, ſicut & alia;* „ *quæ ad religionem ſpectant*. Si itaque ad Epiſcopum ſpectat, ſtabit vtique dictio illa (*Vel*) declaratiuè, non diſtinctiuè, neque hoc à vero abhorret, cum ſint Epiſcopi Principes Eccleſiarum, vt in ſuperioribus perpendimus.

92 Secundo, quod facile, *text.* hic Papiniani per leges nouiores Codicis, ac præſertim nouiſsimas nouellarum in *auth. in d.* §. *ſi quis pro redemptione de Eccleſiaſtic. titul.* abrogatus fuerit. cùm apertiſsimè Imperatores dictis nouiſſimis legibus ad ſanctiſſimos, & Reuerendiſsimos locorum Epiſcopos cognitionem, executionemque eorum, quæ ad pia relicta ſunt, ſpectare decernant, quamuis hoc ipſum prohibuiſſet teſtator.

93 Quià nemo priuata ſua authoritate facere poteſt, ne iura in ſua, quamuis pia diſpoſitione, locum habeant. *d. cap. tua nobis* 17. & ibidem *Gloſſ.* verbo *interdici de teſtament.* ſequiturque *Molḉ heſ. d. tract.* 13. *cap.* 5. *num.* 205. diximus *reſponſ.* noſtra 20. *num.* 21. & 58. *par.* 1. *Ioan. Baptiſta Velanzuola conſil.* 53. *num.* 29. & 30. *vol.* 1. *Rota apud Cardinal. Seraphin. d. deciſ.* 611. *num.* 6. & 7. Alioquin non ſtabunt hęc nouiſsimè per Imperatores diſpoſita,

quibus Episcopis hanc facultatem relinquunt, cũ dispositis per Papinianum *d. l. hæreditas*. Et nihilominus neq; ex Papiniani dictis hoc ipsum, quod Aduersarij contendunt, firmum est, cùm ambiguũ sit per verba illa (*Principali, vel Pontificali authoritate*) de principe, vel Pontifice disiunctiue exaudire voluerit, an verò declaratiuè. & *Gloss.* quæ
94 illa expresserat: Vel Principis, vel Papæ, siue Episcopi, dictum suum correxit; hanc facultatem, cùm de religione agatur, ad solos Episcopos spectare asserens, atq; contestans. Præsertim cum expressam Imperatorum dispositionem per leges Imperiales habeamus; hanc facultatẽ vnis sanctiss. Episcopis demãdantes, vt nihil omnino faciendũ sit, quod Aduersarij, vel ex abrogata lege, vel dubiæ saltim intelligentiæ, in medium afferunt.
95 Quod enim variè multipliciterque intelligitur, veritati difficultatem ingerit. vt ex *Boetio* refert *Bald. in l. scire leges num.* 3. *ff. de legibus*, sequitur
96 *Royas de hæretic. par.* 1. *num.* 203. neque ad causas decidendas refert. vt post *Bart. in l. in ambiguo, ff. de rebus dubijs*, sequitur *Vincent. de Franch. decis.* 101. *nu.* 19. *cum seq.* & eum *Gratian.* Rotæ Marchiæ *decis.* 17. *num.* 19.
97 Neque præterea huic nostræ sententię difficultatẽ faciet allatus in initio tex. Vlpiani *in l. ossa* 8, *ff. de religios. & sumpt. funer.* Ipse nempe Vlpianus suũ ex verbis sensum manifestissime aperit. Neque enim inibi de exequenda pia defuncti voluntate agitur: sed quærit ipse: an defuncti ossa, vel corpus in alienum sepulchrum illata, liceat sine, vel Pontificum, vel Principis facultate extrahere, vel effodere? Minimè respondet. Et si hoc fecerit sepulchri, vel loci dominus; an contra eum iniu-
riarum

riarum detur actio? Affirmat Magnus ille vir:

97 Nihil adæquate propterea contra nos. argumento, *tex. in l. Papinianus exuli 21. ff. de minoribus*. Potissimum, quòd (vt diximus) expressam nos in contrarium, & Imperialium legum, & sacrorum Canonum, atque etiam Conciliorum, Tridentini præsertim, dispositionem habeamus.

98 Quod verò res illa extractionis illati defuncti cadaueris in sepulchrum, Pontificalem, vel Principalem desideret iussionem, hoc religionis fauore accidit, vt *Gloss.* ibidem in *princ.* adnotat: quod impium sit, terræ mandata extinctorum iam hominum cadauera vexare, atque è sepulchris effodere: in sepulchris enim Christianorum requies defunctorum est. vt *Ambrosius lib. de offic.* relatus *can. aurum* 67. 12. *quæst.* 2. loquitur, sequiturque *Gloss. in can. cum grauia* 17. *in* 3. *ratione* 13. *quæst.* 2. sic Virgilianus Polydorus humi sepultus, Aeneam tumulum suum incautè mouentem, increpat. *Aeneid*. 3.

„ *Quid miserum Aenea laceras? iam parce sepulto,*
„ *Parce pias scelerare manus.*

100 Quin nec impunitus abibit, quisquis in sepultos homines temerarius fuerit. Audi *Senecam Epigramma* 5. contestantem:

„ *Crede mihi uires aliquas natura sepulchris*
„ *Attribuit: tumulos uindicat umbra suos.*

Ne itaque pœna afficiatur, qui extraxit, inde vel Pontificis, vel Principis exquiritur iussio. nihil igitur contra nos.

101 Nec aduersantur nobis, quæ ex Nicolai Tertij dispositione in *cap. exijt* 3. *§. ad qua legata soluenda de uerborum significat. in* 6. satis exultantes aduersæ sententiæ asseclæ attulere. Perpendant

porrò

porrò summi illius Pontificis verba sanctuarij trutina, non dolosa statera, ad tex. Hieronymi in
102 *can.non afferamus* 21. 24. *quaest.* 1. facilique negotio, nihil nobis obstaculi facere animaduertent. Verba itaque summi illius Pontifidis hæc sunt.

„ *Ad quæ legata soluenda* (fratribus videlicet mi-
„ noribus facta) *tam hæredes testatorum, quàm*
„ *executores se liberales exhibeant. Et etiam prælati,*
„ *& seculares, quibus de iure, vel consuetudine pro-*
„ *uisio ista competeret (cum expedierit) se ex officio*
„ *suo promptos exhibeant, ad pias voluntates defi-*
„ *cientium adimplendas.* His summus Pontifex Nicolaus.

Nihil itaq; certi contra nos ex illis. Cùm quòd summus Pontifex non decernit cognitionẽ piarum causarum mixti esse fori, & ad laycos proinde Iudices etiam spectare: sed exhortatur omnes, quot quot illi fuerint, ad quos spectare possit; vt fratribus minoribus se liberales, & promptos exhibeant, vt hæredes, & executores legata eis relicta soluant. Tùm consequenter quod, nec etiã in hoc (quamùis exhortando) quicquã certi determinat, sed remitti se ad consuetudines, & quatenus vel de iure, vel consuetudine prouisio ista eis competeret. nihil ergo decernit, an competat eis hoc Ius. Tum etiam quod exhortando summus Pontifex, omnes excitat, vt promptos se fratribus exhibeant, quoad legata consequenda, etiam extraiudicialiter, hæredes, & executores impellendo, vel monendo, vt debito faciant satis.

103 Vnde nec mirum, si ipsa *Glossa* Fontani, quasi & ipsa admirans, dixerit verba illa pro aduersa-
„ rijs initio allata: *Nota, quod Iudex secularis inter-*
„ *ponit se circa legata pia.* Quod nimirum ex Iuris

cen-

censura contrarium sit verius; cùm ad Episcopos hoc spectet: vtupta vti res ad religionem pertinens. Inani ergo labore ex hoc text. Nicolai aduersus nos argumentum formant Aduersarij, cùm nihil certi ex eius verbis pro se afferre possint.

104 Quam ob causam eorum erit adstruere, de iure, vel consuetudine hoc ad laycos spectare Iudices. ad *tex. in l. 2. & l. quoties 18. in fin. & l. verius 20. ff. de probat. l. 2. C. eod.* diximus *respons. 29. num. 33. par. 1.* Et in scyllim dabunt, Carybdim vitare amantes.

105 Nec obstaculum denique faciet Imperatoris Iustiniani determinatio in allato in initio, §. *si quis ædificationem de Ecclesiast. titul. in auth. collat. 9.* ex qua determinatione responsionem nobis haud superesse persuadent sibi Aduersarij. Verum nos illam non adeo abstrusam in venis silicis putamus, quin nauiter percutientes ignem extrahere valeamus. In medium (sodes) verba afferamus Imperatoris.

„ *Si quis ædificationem* (inquit) *venerabilis oratorij, aut* Xenodochij, *aut ptochij, aut orphanotrophij, aut nosocomij, aut alterius reuerendæ domus, in nouissima voluntate fieri disposuerit: Oratorium quidem intra quinque annos compleri iubemus prouidentia locorum Episcopi, & ciuilis Iudicis.* his Imperator.

Est ergo mixti fori piarum causarum cognitio. Nihil minus, vt ex textu talem inferant consequentiam, cum coniunctim Imperator iubeat extrui intra quinquennium oratorium, *prouidentia Episcopi loci, & ciuilis Iudicis.* si enim verbis standum erit, coniunctim eos procedere oportebit,

vt

vt oratorium fiat. Non ergo promiscui fori hoc negotium erit, vt præuentioni locus esse possit. Nihil igitur contra nos. prouidentiam enim imperauit hoc in facto Cæsar, non iudicium. vt nihil proinde ex iuribus detraxerit Episcopalibus; quin in *fin.* §. sequentibus subiungat: de negligentibus hæredibus, vel Xenodochis verba faciens:
106 „ *Iubemus modis omnibus* (inquit) *hæredes eius*,
„ *quę ab eo definita sunt adimplere locorum Beatissi-*
„ *mis Episcopis inspicientibus, si gubernatio rectè pro-*
„ *cedit: Et si inuenerint non vtiles existentes rectores,*
„ *licentiam habentibus sine damno alios pro eis oppor-*
„ *tunos efficere*. ita Cęsar.

Nihil itaque in illo peculiari casu de iuribus detraxit Episcoporum, quin addit illis. vt prænarrata verba faciunt manifestum. Nullo ergo pacto Aduersariorum procedit argumentum, neque contra nos stringit. Decidit proinde, & grauiore casu, quam sine fundamento turrim eleuauere; confundente linguas eorum Domino. *Genes.* 11.7.

107 Sola igitur Doctorum authoritate hæc Aduersariorum fulcitur sententia. Verùm ipsi, & in lapsum ruent, neque textum, neque rationem habentes. ad *tex. in cap. cappellanus tuus* 4. §. *quia ergo de ferijs*, *l.* 2. §. *sed neque*, *C. de veteri iure enucleando*, *l. cum ratio* 7. *ff. de bonis damnatorum. Nauarr. man. cap.* 27. *num.* 285. *&* 286. *& consil.* 85. *An conuersus num.* 8. *ad quintum lib.* 5. *de priu.* diximus *respons.* nostra 55. *num.* 27. *& seq. par.* 3.

Sed faciamus, (quæso te) veritate tamen non præiudicata, esse piorum legatorum cognitionem mixti fori:

108 Præuentioni proinde locus dabitur. Ea nempe quæ promiscui sunt fori, præuentioni patent.

Pe-

Pereira de manu regia d. cap. 16. *num.* 7. 8. *&* 9. Vnde ergo habes Episcopis interdictum esse aduersos laycos de pijs causis iudicium agere? Quia (insistes) hoc eis Regijs pragmaticis intercisum videtur.

109 At layci anathematis percussione, aqua, & igne (vt ita dixerim) inhibitum, interdictumque est sacris canonibus, ne aduersus Ecclesias, Ecclesiasticasque personas quicquam decernant, quamuis eorum commodo decernant, si hoc, quasi authoritatem exercentes in illas, dixerint: quicquid verò fecerint, nullum, & irritum erit: quod iurisdictione in hoc nulla fulciantur. vt Innocentius Tertius Abbati, & Conueutui sancti Syluestri in *cap. Ecclesia S. Mariæ* 10. *de constitut.* rescribens, decreuit.

110 Erit proinde hoc totum contra libertatem, immunitatemque Ecclesiasticam. Ecclesiasticis igitur censuris interdictum, ipsisque summo Romano Pontifici retentis. vt in Lateranensi Concilio sub Leone Decimo, *sess.* 9. *tit. reformationes Curiæ tom.* 3. *Conciliorum*, §. *& cum à iure fol. mihi* 646. decretum fuit. atque à Paulo Secundo in *extrauag.* |*Et si Dominici* 3. *de pœnitent. & remissionibus inter communes*. & à Benedicto Vndecimo, *extrauaganti inter cunctas* 1. *de priuileg. inter easdem communes*. quæ constitutiones omnes à sacrosancta Tridentina synodo *sess.* 25. *cap.* 20. *de reformat.* innouatæ fuere; Atque à Federico Secundo Cæsare in *auth. Cassa. & in auth. statuimus*, *C. de sacrosanctis Ecclesijs*, constitutione peculiari, omnia contra libertatem Ecclesiasticam, immunitatemque decreta, aboleta fuere.

112 Quæ constitutio vti in fauorem Ecclesiasticæ

libertatis per Honorium Tertium anno 1220: confirmata fuit sua peculiari constitutioue incipiente *Has leges tom. 1. in Bullar.* nouo per Cherubinum *constitut. 1. fol.* 43. cuius quoque meminit *Ioannes Baptista Scortia* ex Illustrissima Societate Iesu, in *selectas summorum Pontificum constitutiones ep tom.* 7.

113 Et innouauit Bonifacius Octauus in *cap- vt inquisitionis negotium* 18. *de hæretic. in* 6.

114 Confirmauitque Bonifacius Nonus Neapolitanus, ex Illustrissima familia de Thomacellis, anno 1391. in *Bullario tom.* 1. *constitut.* 4. *fol.* 232. refert idem *Scortia epis.* 29.

115 Idemque Pontifex Bonifacius Nonus, constitutionem Caroli Quarti Cæsaris anno 1337. quæ decreta omnia, & constitutiones contra libertatem Ecclesiasticam per laycos decretas, abrogauit, nullasque dixit; confirmauit, innouauitque in *d. Bullar. fol.* 233.

Non bona itaque permistio hæc est, quæ om-
216 nia sibi vsurpat. Neque bona societas, quæ sibi
117 vniuersa tribuit. Vnde Adagio locus factus est: *Leonina Societas.* in eos dictum, qui omne commodum in se etiam vi redire contendunt. vt apud Vlpianum *lib.* 30. ad Sabinum in *l. si non fuerint partes* 29. §. *Aristo, ff. pro socio* Aristo ex Callio refert. *Iniquissimum enim* (dicens) *genus societatis est, ex qua quis damnum, non etiam lucrum spectet.*

117 „ Immò nullum esse admittit. *Et nos consentimus* (inquiens) *talem societatem nullam esse: vt alter lucrum sentiat, alter verò nullum lucrum, sed damnum sentiret.* perpenditque non ab re, *Author* chiliadum Adagiorum apud *Aldum fol. mihi*

bi 465. Cum aliqui ex eiusdem Vlpiani sententia, *lib.* 31. ad eundem Sabinum in *l. verum* 04. *in princ. ff. pro socio*.

119 Societas ius quodammodo fraternitatis in se se habeat. Ipsaque officij societas charitatem augeat, ex Tryphonis sensu *lib.* 18. disputationum in *l. hæreditate* 19. *ff. de castrensi peculio*.

120 Neque dicas, quod & *Molphesius d. cap.* 5. *tract.* 13. *num.* 203. atque *Ioannes Baptista Thoro in additionibus ad Tiraquellum de pia causa d. priuileg.* 149. & in *summa priuilegiorum piarum causarum, d. priuileg.* 259. *in fin.* dixere, quod in Regno nostro est sopita per existentiam Tribunalis Reuerend. Fabricæ, vt non possint amplius Episcopi ad cognitionem procedere piarum causarum.

Hoc enim, vt secundo quoque in statu quæstionis proposito faciamus quæsito satis, initium apud eos habuit, quod non, vt par est, originem expensere erectionis Tribunalis Reuerend. Fabricæ sancti Petri, nedum in hoc Neapolitano Regno, verum & in alijs Regnis, & locis. quod si nos præstiterimus, sicuti & *respons.* nostra 68. *par.* 3. aliqualiter ostendimus, facili apparebit negotio,
121 & neotericos nostros decipi, & Tribunal præfatum fabricæ non ob eam causam, quam ipsi asserunt, erectum fuisse, neque priuatiuè quoad Ordinarios. paulò igitur altius hæc res exponenda erit.

122 Cum itaque, quam Constantinus Imperator fidei ardore incensus, octauo post susceptum baptisma die, in Vaticano agro in honorem Principis Apostolorum Ecclesiam erexerat, temporum vetustate collaberetur (vt habetur in Breuiario

Romano, die 18. Nouembris in officio Dedicationis Basilicarum sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & apud *Platinam* in sancto Syluestro) neque per prædecessores summos Romanos Pontifices sarcta tecta sufficerent: ne illa, quæ Ecclesiarum caput est, & Princeps, in totum periret.

123 Iulius Papa Secundus nouam, eodem in loco excitare Ecclesiam, instituit. Cui operi cum pecuniarum multum impenderetur, nec ærarium pontificium sufficeret, cum portentosæ vastitatis templum incoasset. (vt idem *Platina* in eius vita loquitur, dicens: *Templũ Vaticanũ nouũ, veteris parte disiecta Bramãtis eximij architecti opera, portentosa vastitatis inchoauit*) ne templum toti

124 Christiano orbi celebre, neglectum remaneret, in vniuersam Christianam Rempublicam Commissarios destinauit, vt à pijs fidelibus eleemosynas exciperent; facta eis facultate absoluendi à casibus sedi Apostolicæ retentis, varijsque in impedimentis dispensandi, relicta pro malè ablatis incertis excipiendi, legata incertis ad pia relicta, recipiendi, cum debentibus componendi, concordandique: Indulgentias publicandi tam pro viuis, quam piè, fideliterpue defunctis indultas, aliaque gerendi, ac faciendi, quæ ex eius constitutione 23. incipiente *licet omnibus Christianæ fidei cultoribus* in *Bullario* nouo per Cherubinum *fol. 437.* anno Domini 1509. Pontificatus verò sui septimo edita,

125 legentibus patere possunt. Hoc summo Pontifice Romano anno MDXIII. è medio sublato.

126 Clemens Septimus in hoc tam celebre opus, & ipse totis viribus incumbens, vt sicuti Petrus Apostolorum Princeps habetur, ita eius Basilica inter aliàs principatum obtineret: Collegium instituit sexa-

ſexaginta virorum, ad curandam perfectionem fabricæ dictæ Baſilicæ ſancti Petri, facta eidem facultate Iudices deputandi ad cognitionem cauſarum, intereſſe Fabricæ concernentium, vt ex eius conſtitutione anno MDXXIII. Pontificatus verò ſui primo *conſtitut.* 3. incipiente, *Admonet nos ſuſcepti cura regiminis, in Bullario eodem tomo primo, fol.* 562. perſpicuum fit.

Quam facultatem Collegio præfato ampliorem reddidit alia ſua conſtitutione. quæ incipit. *Dum admonet nos cura regiminis*, anno Dñi MDXXV. Pontificatus ſui Secũdo. *conſtit.9.in Bullar.fol.*571.

127 Deinde Paulus Tertius, & ipſe, ne opus tam eximium imperfectum, in totius Reipublicæ Chriſtianæ dedecus remaneret. anno Dom. MDXLII. Pontificatus verò ſui Octauo, conſtitutione edita, quæ incipit. *Dudum ad vniuerſas Vrbis Baſilicas in Bullar.eodem tom.*1.*fol*660. facultates, & à Iulio Secundo, & Leone Decimo, atque Clemente VII. eidem Fabricæ, & Collegio indultas, nedum confirmauit, quin auxit.

128 Hoc ſummo Romano Pontifice Tribunal Fabricæ Neapoli erectum fuit, cum antea per commiſſarios deputatos omnia exigerentur. Verùm quia Zelotipiæ aliquid exoriri ex hoc poterat, cũ per totum Regnum, & inter laycas perſonas iuriſdictionem exercere illius miniſtros oporteret, Regni clauum moderante tunc temporis Glorioſæ memoriæ Carolo Quinto Cæſare, inter dictum Paulum Tertium, & Carolum Quintum concordatum fuit, vt ita quidem erigeretur Tribunal, quatenus Commiſſarius Generalis in cognoſcendis cauſis, in quibus de intereſſe Fabricæ agitur, Conſultoribus vteretur per Sacram Cæſaream

Ma-

Maiestatem, eiusque in tempore ProReges eligendos, & in prima instantia, atque in secunda, & in tertia, vt videre licet ex Regio exequatur (vt vocant) quod apud Tribunal Illustrissimi Domini Cappellani Maioris asseruatur, & nos meminimus *respons.* nostra 68. *num.* 7. *par.* 3.

129 Inanis itaque ex his redditur neotericorum nostrorum assertio: inde Tribunal Fabricæ excitatum fuisse dicentiũ, vt auferretur Ordinarijs facultas de legatis ad pia relictis cognoscendi, eaque exequendi, & apud ipsum Tribunal dumtaxat remaneret, in quo Regij Consultores deputati sunt, neque liceret amplius Episcopis quoad laycos facultate hac vti.

130 Nihil equidem minus. Non enim pro legatis ad pia relictis exequendis Tribunal Fabricæ erectum fuit, (vt falso autumant ipsi) sed vt interesse

7 ipsius Fabricæ sancti Petri primario, quidem, secundario autem, & quasi accidentariè legata pia exequenda curaret, accepta sibi portione, vel tertiæ, vel medietatis, iuxta disposita in Pontificijs constitutionibus, atque in declarationibus per sacrum Collegium super hoc negotio Deputatorũ. vt nos dicta nostra *respons.* 68. *à nu.* 48. *& seq. par.* 3. & diximus pluries prima nostra parte, in qua de causis in Tribunali prædicto, & cũ causarum patrocinio, atque Coadiutoris munere functi fuimus, responsiones dedimus. & refert *Quaranta in summa Bullar.* verbo *Fabrica S. Petri*, necnon *Riccius in praxi aurea par.* 2. *resolut.* 377. *& seq.* ipsas Fabricæ declarationes ad verbum referentes.

131 At Fabricæ, non nisi post annum à defunctorum obitu, interesse agitur. Remanebunt ergo inobseruata pia relicta intra annum, si hoc locorum

Ordi-

Ordinarij, ad quos primariò ſpectat, vti animarum Curatores, & Paſtores, non curauerint. Tribu-
132 nal verò Fabricæ priuatiuè, quoad Ordinarios excitatum minimè fuiſſe (intra annum præſertim) ſacrum ipſum Collegium, in quo Eminentiſsimi Sanctę Romanę Eccleſiæ Purpurati intercedunt, declarauit. vt retulimus nos *reſponſ.* noſtra 2.*par.*1. *num.*20. *&* 21. & *d.reſponſ.*68. *num.* 36. litteras ad verbũ referentes *d. par.* 3. quodq; ex ipſa inuiola-
133 bili obſeruantia Epiſcoporum, de ijs intra annum cognoſcendi, eaque exequendi, patet. & refert etiam *Molpheſius d.cap.*5.*tit.*13.*tom.*2.*ſum. num.* 203. *& ſeq.* & dictus Regens *Rouitus dicta pragmat.* 1.*de lega t.pijs num.* 2. *& ſeq.* *& Vulpes d. cap.* 10. *num.*11. & patet ex ipſis ſacri Collegij litteris per nos relatis *d. reſponſ.* 68. *num.*36.*par.*3.*& d.reſponſ.*1.*par.* 1.*num.*20. *&* 21.
134 Nihil ergo impedimento Epiſcopis Tribunal erit Fabricæ, quin intra annum ipſi de pijs cauſis, inter laycos etiam, cognoſcant, eaſque exequantur: quia illud priuatiuè quoad eos erectum minime fuit. Quocirca integrum ipſis ius de prædictis cognoſcendi, eaque exequendi, ad iuris communis, ac ſacri Tridentini Concilij diſpoſitionem permanſit. Non ergo laycis Iudicibus aduerſum Ordinariorum iuriſdictionem ius hoc demandatum fuit, per Tribunalis erectionem, cuius miniſtri, Fabricæ ſancti Petri intereſſe curant, primariò, ſecundario verò legatorum piorum executionem. Nullibi enim de hac eorum (& ſi inani) aſſertione in pontificijs conſtitutionibus, aliquid, vel minimum non dictum ſanè, ſed ne tenuis ſuſurrus auditus eſt.
135 Negatiua autem hæc ex earum conſtitutio-

num

num reuolutione, ac lectione probatur, *ad Gloss.* receptam *in l.iustum.6.in Gloss.1.in fin.C.de edendo Bart.in l.fin. C.de reb. credit.Cæphal. cons.*144. *nu.* 1. *lib.* 1. *Rota par.* 1.*diuersorum, decis.*64.*num.*1.*& seq. & apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 2. *num.*3. *& decis.*6, *num.*9.*par.*1. *Vantius de nullitate, tit. de nullitate ex defecto mandati num.*62.*fol.mihi* 148. *Surdus cons.* 28.*num.* 114. *lib.* 1. *Rota apud Card.Manticam decis.*34. *num.*9. *& apud sanctæ memor. Gregor. XV. decis.* 433. *num. tertio.*

136 Omne igitur, quod de hac re in constitutionibus præfatis scriptum non reperitur, actum deco minime præsumitur. argumento *text. in l.fin. C.de iuris, & facti ignorant Paris. de resignat. beneficiorum, lib.*11. *quæst.* 14. *num.* 67. *Rota apud sanct. memor. Gregor. XV. decis.* 13. *num.* 16. diximus *respons.* nostra 67. *num.*16. *&* 17. *& respons.*85.*num.* 62.*par.*3.

137 Non asserendum itaque, quod illæ ne somniarunt quidem, nil minus, quod dixerint. ad *tex. in can.consuluisti* 18. §. *& quod sanctorum Patrum* 2. *quæst.* 5. *cap.* 2. *ne sede vacante, cap.* 2. *de translat. epis. l. diffidentis* 5. *C. de repud. Nauarr. consil.sexto, N. Frater Ordinis num.* 11. *lib.* 3. *de donat. Sanchez de matrimon. lib.*6. *disput.* 36. *sub num.* 2. *Cardinal. Tuscus tom.* 2. *litt.D. conclus.* 517.*nu.*30.31. *&* 32. *Surdus decis.*47. *num.*5. *Rota in recent. par.*2. *tom.*2. *decis.* 660. *num.*5. Quod si asserant, probatione id firmum præstent, oportet, vti docet *Surdus decis.*194.*num.*4. Præstare autem id minime vsquam poterunt gentium, quod non sit. Taceant ergo
139 necesse erit. Ita prudentiores apparebunt. iuxta Alciati argumentum illud, siue epigraphe, in
140 emblemate 19. *Prudens magis quàm loquax.* refert

fert enim inſculptum clypeo noctuam Athena-
141 rum Mineruæ ſacram inſigne gentilitium. vnde
142 parœmiæ locus factus eſt: *Noctuas Athenas*. quaſi
dicas, in mare fers aquas, in montem ligna, ſi Athenas noctuas tuleris. Inde autem Mineruæ noctua ſacra facta eſt, repulſa cornice; quòd hæc loquacitati dedita, taciturnitati illa. Verborum porrò
144 parſimonia maximè decet ſapientes. Vti ſapientiſsimus ille Rex Salomon *prouerb.* 17. 27. *&* 28. dixit.

„ *Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, & prudens*
„ *eſt: & pratioſi ſpiritus vir eruditus.*
145 „ *Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputabitur:*
„ *& ſi compreſſerit labia ſua, intelligens*. concinitque cum illo *Iob* 13. 5. ad amicos ſuos dicentis:
„ *Atque vtinam taceretis, vt putaremini eſſe ſa-*
„ *pientes*. & Seneca in prouerbijs dixit:
146 „ *Imago animi eſt ſermo: qualis vir, talis & oratio.*
147 Diuinus quoque ille Plato interrogatus: per quid cognoſcerentur homines? Reſpondit: homines, & vaſa figulina ſimili modo probari; hæc quidem ex ſono, illos verò ex ſermone facilè cognoſci. vt contrà, dixit Alter: improbos imitari ollas, & dolia, quæ quò magis vacua, & inania; eò magis reſonantia. Monuit proinde quidam; & rectè:

148 „ *Sic linguam fræna rectæ rationis habena,*
„ *Ne te confundat ſi verba ſuperflua fundat,*
Et Heſiodus lib. 2.

149 „ *Lingua bonum eximium eſt homini, ſi pauca loquatur.*
„ *Sique modum conſeruet, ineſt tunc magna venuſtas.*

„ *Si probris laceres, laceraberis ilico peiùs.*
Idemque.

150 *Parca lingua maximus thesaurus.*
Cuius quidem sententiam elegantius quidam alter expræxit:

„ *Optimus est hominum linguę thesaurus, & ingens*
„ *Gratia, quæ paucis mènsurat singula verbis.*

Taceamus proinde, & nos, ne garruli videamur. Atque ita ex his, iudicio non abiecto prudentiori, meliorique, quin lubentissimè expetito, respondendum censuimus lacessiti.

Carolus Maranta V.I.D. Episcopus Iuuenacen.

SVMMARIVM.

1 *Pytagoras magnus ſapiens. Philoſophi, ideſt ſapientiæ amatoris.*
Non ſapientis, nomen primus retinuit.
Symbola ipſe primus inuenit. num. 2.
3 *Symbolum Pythagoræ: A gallo candido abſtineas. expenditur.*
3 *Quæ Deo dicata ſunt dimittenda, nec attingenda quidem.*
Neque miſcenda ſacra prophanis.
5 *Sacrilegium eſt, quæ Deo ſemel dicata ſunt, ad humanos vſus iterum transferre.*
Neque humanis nexibus alliganda amplius. num. 6.
7 *Res inter diuinas, & humanas diſtinctio non modica eſſe debet.*
Eoque ipſo momento, quo res Dei cultui deputatur, ſanctitatem quandam conquirit, atque ſacra efficitur. num. 8.
Atque ex ſola ipſa inhærentia rebus ſacris, & relgioſis. num. 9.
Quamuis inanimata ſit res. vt ſunt ligna. num. 10.
11 *Sacra vaſa non ab alijs, quàm à ſacratis, & Deo dicatis hominbus tangenda.*
Alioquin à Domino flagellabuntur, num. 12.
Exemplum eſt Balthaſſar Rex Caldeorum. num. 13.
13 *Balthaſſar Rex Babilonis occiſus, quia ſacra vaſa ludibrio habuit, eiſque abuſus.*
14 *Veſtes, quibus Domino miniſtratur. & ſacrata debent eſſe, & honeſta.*
Neque eis abutendum:
15 *Sacra Deo qui abſtulerit, diripuerit, depredatus fuerit, graui pœna vt feriatur dignus.*
16 *Deus nihil noui dominij in rebus acquirit donatis:*
Sed ex quo tempore Eccleſiaſtica fiunt peculiari modo in Dei dominio eſſe incipiunt. num. 17.
Et alicuius hominis in bonis eſſe deſinunt.
18 *Sacrilegi capite puniuntur.*
Et qui ſacrilegi dicantur?
19 *Sacrilegium eſt ſpeciale peccatum, ob ſpecialem deformitatem irreuerentiæ erga res Deo ſacras,*
Et religioni opponitur.
20 *Purpura regale indumentum, honoratur, quia regis indumentũ eſt.*

uones in loco sancti Martini mensæ Episcopalis, vti affidatos.
43 *Registrum, bene custoditum probat.*
44 *Notario de his attestanti, quæ ad suum spectant officium fides præstatur.*
Quia iurauit officium suum fideliter exequi.
Et habet pro se bonæ fidei præsumptionem. num.46.
45 *Personæ qualitas operatur, vt ei credatur.*
Vtputa si in dignitate constituta.
47 *Possessio probatur ex actibus possessiuis,*
Vt ex fructuum perceptione,
Et ex testibus dicentibus se vidisse possidere.
48 *Occupans iura, & iurisdictiones Ecclesiæ in excommunicationem incidit sacri Concilij Tridentini sess.22. cap. 11. de reformat.*
Et Bullæ in Cœna Domini §. 17. num. 49.
Quæ sunt reseruatæ summo Pontifici.
Atque etiam contra Libertatem, Immunitatemque Ecclesiæ facit. num.50.
51 *Libertas in genere quid? ex Florentino.*
52 *Priuilegium priuata lex est, detrahitque à iure ordinario.*
53 *Male fit, quod non iure fit. Ex Augustino.*
54 *Libertas Ecclesiastica quid?*
Et in quo consistat? num. 55.
56 *Immunitas, & libertas Ecclesiastica confunduntur quandoque, verum propriè vna ad res refertur.*
57 *Doctori turpe est ignorare ius, in quo versatur.*
58 *Voluntatis defectus ad impietatem: Intellectus vero ad ignorantiam refertur.*
59 *Libertatem Ecclesiasticam, quæ lædunt, reuocauit, atque cassaui Federicus Secundus Imperator.*
Eiusque constitutio approbata fuit per sedem Apostolicam per Honorium Tertium. num.60.
Bonifacium Octauum. num. 61.
Et per Bonifacium nonum num.62,
Et innouata omnia per sacrum Concilium Tridentinum. num.63.
64 *Adagium. Suo Marte aliquid facere. expenditur.*
65 *Affidatum esse quid sit? expenditur. &* num.70.
66 *Affidare quid?*
67 *Proximi sacrorum scriniorum qui?*
69 *Cautio pro securitate. accipitur.*

70 Se-

70 *Securitatis plus habet, qui rei hypothecam habet, quàm qui personam habet obligatam.*
71 *Fides quid?*
Populus Romanus omnium maxime Fidem coluit. num.72.
Etiam hostibus.
Præsertim Clientibus.
73 *S.Maria Virgo fidelis.*
74 *Affidare actus est iurisdictionis, & dominij.*
75 *Secure aliquid habere quid?*
76 *Dictio(omni tèmpore) idest semper, importat.*
77 *Dictio(liberè) omne remouet impedimentum.*
78 *Affidati ab Ecclesia, cum in illius suscipiantur fidem, in Ecclesiæ iurisdictionem transeunt.*
Et ab aliorum iurisdictione eximuntur. & num.84.
Atque inter bona Ecclesiæ numerantur.
Quisquis ergo eos inuaserit sacrilegus efficitur. num.79.
80 *Seruum Ecclesiæ, qui inuadit, sacrilegus est.*
Quia contra ea, quæ Ecclesiæ sunt, peccat. num. 81.
82 *Affidati Ecclesiæ inter personas Ecclesiasticas numerantur.*
83 *Minores Ecclesiæ qui dicantur?*
85 *Habere verbum proprietatem, & dominium importat.*
86 *Possidendi, verbum, etiam ciuilem importat possessionem.*
87 *Tituli vniuersalitas omnia comprændit.*
88 *Priuilegium continens plura capita, conseruatur in totum, si quoad quædam in exercitium deductum fuerit.*
89 *Manuteneri debet, qui in possessione reperitur.*
90 *Ioannes Antolinez de Britianos de la Ribera Episcopus Iuuenacen. à Paulo Tertio creatus ad Sacrum Concilium Tridentinum accessit.*
91 *Principes Melphitti Illustrissimæ familiæ Gonzagæ Iuuenatij Domini fuere.*
92 *Possessio prædecessoris indignitate successori suffragatur.*
Potissimum verò si possessio sit acquisita Ecclesiæ. num. 93.
Vel si sit Titulata. num 94.
95 *Titulum qui habet, potiora iura habere dicitur, ac meliora.*
96 *Priuilegia ob causam concesa in contractum transeunt & perpetua fiunt. vnde irreuocabilia. presertim Deo, & Ecclesiæ indulta.*
Ita sunt priuilegia Ecclesię S. Mariæ Iuuenacen. data.
Atque piæ causæ fauore relaxata. num.97.

Neque

Neque poteſt ea Princeps ſucceſſor reuocare, ſed conſeruare tenetur. num.98

Potiſſimum translato dominio, & poſſeſſione in priuilegiatum. num.99.

*Et in perſonam non ſubiectam conceſſa. num.*101.

100 *Priuilegium licet actus Iuris Ciuilis ſit.*

Dominium tamen ex eo queſitum Iuris gentium eſt.

102 *Priuilegia à prædeceſſoribus Principibus conceſſa noua confirmatione a ſucceſſoribus non indigent.*

Quia non reperitur hoc iure cautum.

*Præſertim ſi in effectum tranſiuere. num.*103.

104 *Quærere extra, quod intus habes, ridiculum.*

Nam ſufficit dicere:

*Quoad te liberas ędess habeo. num.*105.

*Pręſertim ſi iuſto titulo, bonaque fide poſſideas. num.*106.

107 *Chriſtus agnus, qui coram tondente ſe obmutuit.*

108 *Facto proprio quiſque ſe lędit.*

Facta enim potentiora verbis ſunt,

*Nam factis probat quis, quod verbis non dicit. num.*109.

110 *Maiori conceſſo, & minus conceditur,*

111 *Locus Ieremiæ:* 38. 11.

112 *Priuilegia ex non vſu in deſuetudinem abeunt.*

*Limita ſi contrarium appareat ex uſu. num.*114

Vel ſi illis renunciari non potuit, quia conceſſa Eccleſię. num. 118.

& in vim contractus tranſiere.

*Vel ſi ſint perpetua & cauſam habeant ſucceſſiuam. num.*123.

*Vel ſi per ignorantiam vſi non fuerint. num.*124.

*Vel dependeant ex actibus mere facultatiuis, & in illis merè negatiue quis ſe habeat. num.*127.

113 *À priuatione ad habitum regreſſus non datur.*

115 *Poſſeſſionem quis habere in vim pręcedentis tituli præſumitur.*

*& ex poſſeſſione pro tituli qualitate pręſumitur. num.*116.

117 *Ad manutenendum in poſſeſſione vnicus actus ſufficit.*

119 *Epiſcopus non poteſt deteriorem conditionem Eccleſiæ facere.*

Quia alienatio omnis prohibita eſt.

120 *Facultatiuis in actibus præſcriptio non cadit*

Etiam ſi per mille annos quis vſus facultate non fuerit. num. 121.

*Neque in his manutentio locum habet. num.*122.

123 *Prędeceſſores Epiſcopi non poſſunt præiudicium facere ſucceſſoribus*

ARGVMENTVM.

Deo Omnipotenti, quæ dantur, eique sacrantur, sanctitatem quandam conquirunt. Vnde ea occupans sacrilegus efficitur, iustèque per excommunicationem fune ligatur tarthareo. Num Affidatos Ecclesiæ inuadens, atque carcerans iura occupasse Ecclesiæ videatur, vt censuris feriri possit? ad terminos Sacri Tridentini Concilij *sess.* 22. *cap.* 11. *de reform.* & Bullæ in Cœna Domini. Quiue dicantur Affidati? & an inter personas Ecclesiasticas numerentur? An priuilegium per non vsum amittatur? & quid si Ecclesiæ concessum? an renunciari ei possit? & num confirmatione opus sit per successorem Principem. & num probari valeat mera negatiua?

RESPONSIO II.

1 PYthagoras Magnus ille Sophos, primus modestiæ magister, qui prior philosophi, sepien-

tiæ ſcilicet amatoris, quàm Sophi, ideſt ſapientis nomen tribui ſibi maluit; quique primum ſapientiæ omnis humanæ fundamentum, ſui ſæculi ho-
2 mines reuocauit, præclaras quaſdam ſententias notis expreſſas ſuboſcuris, ſymbolorum nomine prænotauit, inter cœtera ſic vnum ex illis expreſ-
„ ſit: *A gallo candido abſtineas*. quod Laertius, &
„ Suidas aliter expreſſerunt: *Album gallum non attingendum*? quod Ioui ſacer ſit. hoc inferentes:
4 quæ Deo dicata ſunt, dimittenda, nec attingenda quidem; nec ſacra prophanis miſcenda. notauit Horatius.

„ *Miſcebis ſacra prophanis*.

Ipſis quoque gentilibus abominandum. Sacrilegum quippe eſt, quæ Deo dicata ſemel fuere, hæc ad humanos iterum vſus transferre. regula *ſemel Deo* 51. *de regul. iur. in* 6. ad humanos *Gloſſ.* ibidem explicat: ideſt *ſeculares*, ideſt *ſecularium perſonarum*, *Gloſſ. in can. ligna* 37. verbo *laycorum de conſecrat. diſt.* 1. *can. quæ ſemel ſunt* 4. 19. *quæſt.* 3.
„ quicquid enim ſemel fuerit conſecratum, ſan-
„ ctum Sanctorum erit Domino. Siue homo fue-
„ rit, ſiue animal, ſiue ager. Dominus *leuit vlt.* 28, præcepit. ſequitur Bonifacius Papa in *can. nulli li-*
6 *ceat* 3. 12. *quæſt.* 2. Humanis itaque nexibus alliganda non erunt. quod hoc neque humanæ patiantur leges. Imperator teſtatur in *l. ſancimus nemini* 17 *C. de ſacroſanctis Eccleſijs*.
7 Diſtinctio enim non modica inter humanas, atque diuinas res conſtituenda erit. quod hæ cœleſti prærogatiua perfruantur, non illę. Accipe hæc ab Imperiali reſcripto in *l. ſancimus res* 18. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sic enim ille rationem, cur talem ſtatuiſſet differentiam reddens.

„ *Cur*

„ *Cur enim* (inquiens) *non facimus discrimen*
„ *inter res diuinas, & humanas? & quare non com-*
„ *petens prærogatiua cœlesti fauori conseruetur?* con-
„ cinit *Gloss.* tàm verbo *Humanas*, addens: *Quasi*
„ *dicat benè debemus facere*. quàm verbo *conseruen-*
„ *tur*. idem inferens: *quasi dicat, benè debet conser-*
8 *uari*. Eo nempe ipso momento, quo res Dei cultui deputantur, sanctitatem quandam conquirunt, atque sacra, quin non diuinum quoddam afficiuntur. vti sanctus Thomas Angelica sua doctrina nos instruit *2. 2. quæst. 99. art. 1. in respons.* nec ineruditè docuit Paulus *lib.* 27. ad edictum in *l. quæ religiosis* 44. *ff. de rei iudicat.* Ex sola inhæ-
9 rentia rebus religiosis, rem ipsam, quamuis inanimatam, religiosam æstimans. Et Iginius Papa in *d. can. ligna* 37. *de consecratione distinction. prima*.
10 Ipsa ligna, quibus extructa Ecclesia fuit, si vetustate auferantur, comburi magis, (neque in prophano loco) quàm ad laycorum amplius transferri vsus, mandauit. Sixtus quoque, & ipse summus Romanus Pontifex *can. in sancta* 40. *eadem*
11 *dist. 1. de consecrat.* Sacra vasa non ab alijs, quàm à sacratis, dominoque dicatis hominibus contrectari iussit, rationem satis metuendam reddens, si aliter fiat: *Ne pro talibus præsumptionibus Domi-*
12 „ *nus iratus plagas imponat populo suo, & hi etiam*,
„ *qui non peccauerunt, pereant: quia perit iustus sæpissime pro impio*. sic summus Pontifex Sixtus.
Ita horrendum est incidere in manus Dei viuentis. vt Paulus Apostolus ad *Hebræos* 10. 31. nos
13 contestatur. Adstruat suo exemplo hoc magis Balthassar ille Rex magnæ Babilonis. *Danielis* 5. qui, quòd sacris vasis, quæ ab Hierusalem Nabuchodonosor pater eius transtulerat, indecenter

abusus fuisset, repentina morte sublatus ad orcũ in æternum pœnas daturus translatus, quin non abstractus fuit.

„ *Præcepit ergo* (sacer loquitur textus) *iam temu-*
„ *lentus, vt afferrentur vasa aurea, & argentea,*
„ *quę asportauerat Nabuchodonosor pater eius de*
„ *templo, quod fuit in Hierusalem, vt biberent in*
„ *eis Rex, & optimates eius, vxoresque eius, &*
„ *concubinę. Tunc allata sunt vasa aurea, & argen-*
„ *tea; & biberunt in eis Rex, & optimates eius, vxo-*
res, & concubinę illius. Bibebant vinum, & lauda-
„ *bant Deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos,*
„ *ligneosque, & lapideos.* Sed non diù gaudium
„ perdurauit. *In eadẽ hora apparuerũt digiti, quasi*
„ *manus hominis scribentis contra candelabrum in*
„ *superficie parietis aulæ regię, & Rex aspiciebat ar-*
„ *ticulos manus scribentis. Tunc facies Regis com-*
„ *mutata est, & cogitationes eius conturbabant eum,*
„ *& compages renum eius soluebantur, & genua eius*
„ *ad se inuicem collidebantur.* Soli manus digiti scribentis in pariete ita grandis conuiuij lætitiam in mœrorem mutauere Magni Caldæorum Regis: Quid (quæso te) fuit, vt est hodie, quando ad inferna translatus fuit? *Eadem quippe nocte interfectus est Balthassar Rex Chaldęorum.* Sacer sequitur text.

Hoc ipsum admonuit nos Stephanus Episcopus familiari amico Hilario scribens relatus à Gratiano *can. vestimenta Ecclesiæ* 41. *de consecrat. distinct.* 1. arrige aures, vt verba audias, docebunt sanè te.

14 „ *Vestimenta Ecclesię, in quibus Domino ministra-*
„ *tur, & sacrata debent esse, & honesta: quibus alÿs*
„ *vsibus non debent frui, quàm Ecclesiasticis, & Deo*

di-

„ *dignis officijs, quæ nec ab alijs debent contingi, aut*
„ *offerri, nisi à sacratis hominibus; ne vltio, quæ*
„ *Balthassar Regem percussit, super hoc transgre-*
„ *dientes veniat: & corruere eos faciat ad ima.* Sic
Stephanus Episcopus.

15 Qui tetigerit Deo dicata vasa, non sacer homo, quiuè inreuerenter erga ea se gesserit, ita punitur acriter: quid fiet ei, qui abstulerit, diripuerit, deprædatus fuerit, quę Deo sacra sunt, eique donata?

16 Non ita planè exaudienda hæc sunt, vt aliquid noui dominij in rebus, quæ dantur ei, acquirat
„ Deus: Domini enim est terra, & plenitudo eius,
„ Orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo.
psalm. 23. 1. & vsurpauit Innocentius Tertius in *cap. tua nobis* 26. §. *verum si ad Deum de decim.* hoc
17 enim hæreticum esset asserere: Sed quia ex quo tempore Ecclesiastica fiunt, peculiari modo in Dei dominio esse incipiunt, atque ex tunc alicuius hominis in bonis esse desinunt. vt perpendit optimè *Pater Thomas Sanchez in opere morali par.* 2. *lib.* 7. *cap.* 18. *num.* 9. *in fin.*

18 Sacrilegi ergo capite puniuntur. Sunt autem sacrilegi, qui publica sacra compilauerũt. vt Paulus *lib. singular.* de iudicijs publicis in *l. sacrilegi* 9. *ff. ad legem Iuliam peculatus*. decernit. compilauerunt, hoc est *diripuerunt*. vt *Gloss.* exprimit, *in l. dominus horreorum* 57. verbo *compilatis*. idest *direptis, ff. locati, vel conducti*. Quemadmodum rem mobilem Ecclesiæ, non seruato temperamento ab Imperatore statuto, pro debito quoque accipiens, pœna feritur. in *auth. præterea, C. de sacrosanct. Eccles.* Qua igitur pœna plectatur, qui furto, vel vi abstulit? capite namque punietur. vt Vlpianus *lib.* 68. ad edictum in *l. sacra* 10. *in fin. ff. de*

rerum

„ *rerũ diuisione* edicit. *Et interdictũ in sanctionibus* „ (inquiẽs) *adijcitur, vt qui ibi:* (locis scilicet sacris) „ *aliquid commisit, capite puniatur.* est quippè speciale peccatum, quia specialis in illo deformitas inuenitur, & sacrilegium nuncupatur, quod religioni opponitur. *Sicut enim* (Damascenus dicit „ lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 3. circa med.) *Purpura regale indumentum facta, honoratur, & glorificatur, & si quis hanc perforauerit, morte damnatur, quasi contra Regem agens: ita etiam si quis rem sacram violat, ex hoc ipso contra Dei reuerentiam agit, & sic per irreligiositatem peccat.* verba

20 sunt Doctoris Angelici 2. 2. *d. quæst. 99. art. 2. in respons.*

21 Sacrilegi itaque sunt, qui Ecclesiæ nostræ, sanctæ Mariæ priuilegia ab antecessoribus Regibus huius regni concessa, compilant, diripiunt, atque vi, violentiaque auferre moliuntur. Illa enim sanctæ Mariæ; ac consequenter Deo indulta fuere.

22 Porrò ipsa Mater est Regis Angelorum, & ipsa Regina, atque Angelorum Imperatrix.

23 Quicquid ergo ipsi offertur, sicuti etiam sanctis, Deo, qui in sanctis, ac præcipuè in ipsa Deipara, honoratur, oblatum videtur. secundum S. *Thomam 2. 2. quæst. 88. art. 5. ad tertium.* & nos deduximus *respons. nostra 1. num. 31. 32. 33. & 34. par. 1.* Sanctum ergo efficitur, quod sanctis, atque cùm primis Beatissimæ Deiparæ oblatum, atque concessum fuerit, quia Deo sanctissimo datum censetur, vt dictum est, atque proinde sanctum effectum; vti ex *leuit. vlt. 28.* & *d. regula semel Deo dicatum 51. de regul. iur. in 6.* in initio probauimus.

24 Sacrilega propterea iniuria omnis erit, quæ huiusmodi oblatis, facta fuerit per vsurpationem, vel

com-

compilationem, atq; direptionem: Quia Deo, cui sacra facta sunt, illata censetur iniuria, atque irreuerentia ex S. *Thoma 2.2. dicta quæst. 99. art. 3. in respons.*

25 Excommunicationis proinde pœna coercenda temeraria actio. Audi (quæso) Nicolai Papæ ad Adonem Viennensem Archiepiscopum. in *can. de rebus* 22. 12. *quæst.* 2. non inconcinnum, quin non adamussim datum responsum.

„ *De rebus, quæ semel Deo contributæ, atque dicatæ sunt, & postea sub occasione concessionis Principum à quibusdam inuaduntur, atque diripiuntur,* „ *sancimus, vt prius consulatis Principem ad resecandam tam præsumptiuam factionem, & cognoscendum vtrum illius sit concessio, an inuasoris præsumptio. Quod si Principis inordinata fuerit largitio: & ipse princeps sit pro emendatione redarguendus. Si autem inuasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit uindicta coercendus.* sic Nicolaus Papa.

Formatur ex hoc tale ad rem nostram dilemma. Vel Principis concessione iura, iurisdictionesque Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ à prædecessoribus Regni Regibus indulta, occupata fuere: & redarguendus erit Princeps: vel occupatoris præsumptione id factum est, & vsque ad emendationem excommunicationis vindicta coercendus erit.

26 Rei autem appellatione omnis res, omnis causa, omnia iura continentur. ita Vlpianus *lib.* 14. ad edictum in *l. rei appellatione* 23. *ff. de verborum significatione.* docet. *Rei appellatione* (dicens) *& causæ, & iura continentur.* explicatius hoc edicit *Gloss.* ibidem verbo *continentur*, rationem reddens:

Ver-

27 „ *Verbum enim res* (inquiens) *ad corporalia, & eo-*
„ *rum causas, ideſt omnes utilitates, & incorporalia,*
„ *(quę ſunt iura) protenditur. vt inſtitutionibus de*
„ *rebus corporalibus & incorporalibus*, ſequiturque
„ *Gloſſ. in can. Saluator* 8. verbo *Eccleſiaſticam*
„ 1. *queſt.* 3. rationem & ipſa proferens: *Nam &*
„ *nomen rei generale eſt.* (inquiens) comprætenduntur proinde, & priuilegia Eccleſijs conceſſa. Quia rerum nomine includentur, cùm iura ſint.

28 Quiſquis ergo Eccleſiarum priuilegia inciuili; id eſt impia dãnatione, vt *Gloſſ.* exprimit, vſurpauerit, excommunicationis feriatur mucrone dignus erit. Accipe Gelaſij Papæ Maiorico, Sereno, & Ioanni Epiſcopis in *can. qui & diuinis.* 24. *ead.* 12. *queſt.* 2. ſcriptam determinationem:

„ *Qui & diuinis, & humanis legibus inciuili*
„ *damnatione calcatis, & reuerentia Religionis abie-*
„ *cta, uel Eccleſiaſtica priuilegia calcare contendunt,*
„ *uel ubilibet in pauperum proſilire diſpendium: nec*
„ *huiuſmodi, ſaltem commoniti, conuictique nequi-*
„ *tiam ſopire conſentiunt; atque illata ſacris rebus de-*
„ *trimenta reſarcire, merito diuini muneris partici-*
„ *patione ſunt priuandi: & huius perceptione careant,*
„ *quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui.*

29 Diuini muneris participatione priuantur, per excommunicationem ſcilicet, quæ tribus bonis ea petitum priuat. Excommunicatio porrò eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua homo Chriſtianus bonis fidelium communibus priuatur. iuxta *Cardin. Toleti* ſummam *inſtruct. ſacerdot. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 1.

30 Tria verò ſunt communia fidelium bona, quibus excommunicatio priuat: Exterior conuerſatio, ſacramentorum participatio, atque orationes, & ſuffragia Eccleſiæ.

Pri-

Priuatur proinde sacrilegus diuini muneris participatione. est ergo excommunicatione nodatus.

31 Et quidem iustè, vt in quo quis peccauit, per hoc torqueatur. *Sapient.* 11.17. *cap. ad liberandum* 17. *in fin. de Iudæis*, *cap. litteras* 13. *in fin. de temporib. ordinat.* vnde conueniens pœna sacrilegij, qui sacris iniuriam infert, est excommunicatio, per quam à sacris arcetur: sunt verba S. *Thomæ* 2.2. *d.q.*99. *art.*4. *in corpor.* & decreuit Bonifacius Papa *d.can. nulli liceat*.3.12.*q.*2. rationem reddēs, quare sacrilegus excommunicationis mucrone

33 „ feriatur: *Propter quod* (inquiens) *inexcusabilis* „ *erit omnis, qui quæ à Domino, & Ecclesia, cui competunt aufert, vastat, & inuadit, vel eripuit, & vsque ad emendationem, Ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur, & si emendare noluerit, excommunicetur.* Ratio igitur est, qui ea ipsa, quæ Dei sunt vastat, inuadit, & eripit, vnde sacrilegus efficitur, atque iudicio subijcitur Ecclesiæ. secundum *Gloss. fin. in cap. causa carpensis* 13. *de uerborum significat. extrà.*

Inter cœtera autem priuilegia, quibus Ecclesia nostra sanctæ Mariæ titulo ab Assumpta decoratur, vnum est illud, quod anno ab Incarnatione Verbi Dei 1113. eidem indulsit Constantia Regis Francorum filia Magni illius Antiocheni Principis Boamundi nuncupati Vxor, (gloriosum, cuius sepulchrum in ciuitate Canusiæ, in Ecclesia sancti Sabini ad præsentem vsque diem visitur) & Principatus Barij Domina, in hæc verba in priuilegio manu eiusdem Constantiæ subscripto, quod in dicta nostra Ecclesia in Archiuo nostri Capituli, cum alijs scripturis asseruatur.

„ *Concedo eidem Ecclesiæ* (sanctæ Mariæ scilicet)

„ *habere potestatem affidandi quadraginta affidatos,*
„ *quos Ecclesia Dei securè, & sine calumnia habeat*
„ *omni tempore, sicut Curia nostra, nunc habet suos*
„ *affidatos.*

35 Simile quoque priuilegium anno Incarnationis Dominicæ 1134. eidem nostræ Ecclesiæ sanctæ Mariæ indulsit Rogerius Siciliæ, & Italiæ Rex, Rogerij Primi Comitis hæres, & filius, sequentibus verbis in originali priuilegio in eodem Archiuo asseruato.

„ *Et ut pariter Ecclesia affidandi quadraginta*
„ *affidatos potestatem habeat, quos Ecclesia omni*
„ *tempore liberè, atque quietè teneat, & possideat.*

36 Et demum VV. Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ, Berto venerabili Iuuenacen. Episcopo, anno Domini 1172. sui vero Regni septimo, sequentibus verbis annuit, atque indulsit.

„ *Nos autem petitionibus tuis aures nostræ Celsi-*
„ *tudinis inclinantes, tibi, & Ecclesiæ Iuuenacensi*
„ *potestatem indulsimus ad opus ipsius Ecclesię ui-*
„ *gintiquinque homines affidandi iuxta usum, &*
„ *consuetudinem Ecclesiarum, & Baronum illarum*
„ *partium, qui potestatem habent homines affidandi.*

hoc priuilegium originale in dicto Archiuo conseruatur.

37 In hac possessione à tot annis cum fuerint sẽper prædecessores Episcopi, nos quoque, ex quo ad hoc Iuuenacen. Episcopatum ad sacræ Maiestatis Catholicæ pręsentationem assumpti (immeritissimè quamuis) fuimus, in eadem possessione perseuerauimus, vt perseueramus dictos affidatos creandi, & habendi: sed insurrexit nouissimis hisce diebus Princeps Cellęmaris, vtilis Baro dictę

Ciui-

Ciuitatis nostræ Iuuenacen. interuertere nostrā possessionem, etiam de facto, tentans. Quam ob causam duos ex his affidatis per suū dictæ Ciuitatis Gubernatorem carceribus trudi fecit. Insurreximus proinde, & nos aduersus illum censuris Ecclesiasticis. Et in difficultatem reuocare tentat dictorum priuilegiorum vsum. Verùm, quam inani fundamento facili methodo ostendemus.

Certum enim est, neque difficultati subijcitur,
38 priuilegia exstare. Substantia itaque, siue priuilegiorum existentia minime abnuitur, cùm illa prælo pressa, legitimèque extracta legenda integra præsentauerimus, exhibuerimusque, iuxta dispofita per Boniacium Octauum in *cap. cùm personę 7. de priuileg. lib. 6. cap. ad audientiam* 13.
„ ibi inducebas prædicti Papæ priuilegium. &.
„ ibi: Nos igitur magis authoritatem priuilegij,
„ quàm depositiones testium attendentes. *de prescriptionibus extra. Rota, apud Cardinal. Manticam decis.* 38. *num.* 10. *& decis.* 260. *num. sexto*.
39 Quatenus docet priuilegij existentiam per scripturam probari *Minadous decis.* 43. *num. secundo*.

In difficultatem itaque reuocatur vsus, atque priuilegiorum exercitium, actusque secundus. Hic autem, quod firmus sit, probat pro nobis ipsemet Princeps, qui in supplici libello Excellentissimo ProRege exhibito, hoc asserit: nos creare quadraginta homines affidatos, & alios viginti quinque quos aggregatos vacare. (& si non rectè) asseruit, exhibuitque vnam ex nostris litteris patentibus nostra manu, nostroque sigillo roboratis, vni ex dictis affidatis hominibus per nos da-
40 tis, Probauit ergo ipse de tempore illo motæ litis,

nos fuisse; & esse in possessione, per doctrinam *Bart. in l. Aurelius, §. idem quæsijt num. 2. ff. de liberatione legat.* quem sequuta fuit *Rota, decis.* 802. *num.* 2. 3. *& seq. par.* 1. *diuers.* quam retulit etiam Rota apud sanctæ memoriæ *Greg. XV. decis.* 458. *num.* 3. 4. *&* 5. *Beltraminus* alios quoque referens *ad decis.* dicti Sanctissimi 200. *num.* 5. *& apud Cecci-num decis.* 14. *num.* 4. *Rota apud Cardin. Caual. decis.* 535. *num.* 2. & apud Illustrissimum *Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 21. *num.* 2. *p.* 1. Rota Maceraten apud *Marcum Antonium Thomati*, nunc Episcopum Bitetten. *decis.* 15. *num.* 8. *&* 9.

Deinde, quod ita etiam Illustrissimus Dominus Iulius Masius noster prædecessor seruauit, suos, & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ affidatos creando,
41 & habendo. probauimusque etiam ex litteris patentibus eiusdem, etiam ex registro extractis, quæ quidē probant factū, sicuti ex litteris patentibus Episcopi probatur Clericatus, quia ad Episcopū spectat Clericos ordinare, vnde testaturei de his, quæ ad officiū suū spectant, attestanti. vt probatur aperte ex *textu in c. si canonici* 2. ibi: In instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum suorum, *de officio ordin. in 6. capit. post cessionem) ubi Gloss.* verbo *literas de probat. extra*, & ibidem *Panormitan. Rota decis.* 1. *in princip. de probationib. in nouis. cap. vt circa* 4. ibi: Instrumento publico, seu litteris, quo loco *Gloss. de elect. lib.* 6. *Paulus de Citadinis de iure patronat. par.* 6. *art.* 3. *q.* 37. *num.* 63. *Aymon. Crauetta consil.* 122. *num.* 14. *Claudius Tutius, allegat.* 8. *num.* 21. *&* 22. *Paris. de resignat. beneficiorum lib.* 8. *q.* 11. *num.* 19. *cum sequent. Grammat. decis.* 81. *num.* 1. *Rota apud sancta mem. Greg. XV. decis* 430. *num.* 6.

Quin

42 Quin imo dictus Dominus Masius Episcopus in loco, & domo in territorio mensæ Episcopalis sancti Martini nũcupato, in quo est parua ecclesia eidem sancto dicata, retinuit per plures annos plus quàm duodecim familias Dalmatarum, vulgò Sclauones nũcupatorum, cũ vxoribus, & filijs, eos omnes iure suo ordinario recognoscendo in omnibus causis tàm ciuilibus, quàm criminalibus, vt puta affidatos ecclesiæ S. Mariæ, vigore priuilegiorum eidem per dictos antecessores Reges indultorum, eos etiam armatos habendo, vt pœnè tota ciuitas, vigore monitorialium per nostram Curiam emanatorum, reuelauit, & testes repetiti fuere, vt in processu, in hac causa per nostram Curiam compilato, latè deducitur. Et Admodum Reuerendus Archipresbyter nostræ Cathedralis, qui multo tempore dicti Illustrissimi Masij Episcopi Curiæ Cancellarij, siue notarij, vel actuarij munere functus fuit, etiam sacramento testatur: se plures literas affidatorum per dictum Dominum Episcopum subscriptas, suoque sigillo munitas, & dedisse, & scripsisse: et aliquas ex illis etiam registrasse, sicuti non nullæ in registro eius manu scriptæ apparent, quæ fideliter extractæ fuere.

43 Registrum autem, nulli in dubio reuocari potest, probare si benè custoditũ sit, & in Archiuijs reperiatur, plene probare. ad *tex. in cap. ad audientiam* 13. ibi quia fuerat in Camera nostra receptus *de præsciptionibus*, cum ibi notatis per scribent. sequitur *Afflictus decis.* 303. *num.* 5. *Angelus in* §. *fin. in auth. de tabellionib. & Bald. in l. Imperiales, ff. de statu homin.* sequitur *Minadous. d. decis.* 43. *num.* 4. *Mobedanus decis.* 9. *num.* 1. *de causa possess.*

& pro-

& proprietat. quem sequitur *Rota apud sanct. memor. Greg XV. decis.13. num.10. Afflict. decis. 277. num. 5.*

44 Notario verò de his attestanti, quæ suum ad officium spectant, fides præstatur. Cum iuratus sit officium suum fideliter exequi. vt Innocentius Tertius loquitur, huius rei rationem reddens, in *d. cap. ad audientiam* 13. §. *nos igitur de præscription.* & notat ibidem *Gloss.* verbo *iuratus.* & ipsa dicens, ,, consequentiam inferens: *Sic ergo præsumitur* ,, *pro aliquo ratione iuramenti. Item ratione honesta-*
45 *tis suæ*, cum hic Archipresbyter Cathedralis, curam habens animarum, & in dignitate cõstitutus. Idem Innocentius Tertius in *cap. cum dilectus.* 9. *in fin. de fide instrumentorum* vbi *Gloss.* verbo *honestatis*, inferens: *Nota, quòd ex qualitate personæ approbatur instrumentum. Rota apud Coccinum Decanum decis.* 24. *num.* 7. *&* 8. rationem reddit. *Rota* ex eodem *Coccino, decis.* 226. *num.* 2. *& tertio.*

46 Quia habet pro se notarius bonæ fidei præsumptionem. ad *tex. in l. precibus* 18. *C. de probat. & tex. in l.* 2. ex iudicio Imperatoris ibi: quod non arbitramur (vt velit scilicet quis malè suo defungi officio) *C. de officio ciuilis Iudicis, Oldrad. consil.* 100. *num.* 5. *&* 6. *Rota apud Crescent. decis.* 5. *de fide instrument, & apud Cardin. Manticam, decis.* 322. *num.* 2. *&* 3. *& apud sanct. memor. Gregor. XV. decis.* 59. *num.* 5. diximus *respons.* nostra 81. *num.* 7. *&* 8. *par.* 3.

47 Probata itaque ex his possessio est, in qua reperimur. Sicuti enim ex fructuum perceptione possessio probatur, ita æqueue ex actibus possessiuis, possessio ipsa in promptu est. & sat est testes deponere vidisse tenere, & possidere. vt *Gloss.* recep-

ta deducit in *l. stipulatio ista 38. §. hac quoque stipulatio*, verbo *stipuletur, ff. de verborum obligationibus*, quam post *Bart. Decium. & alios*, sequitur *Hondedaus*, etiam ex Decio de communi attestans *consil. 17. num. 15. 16. & 17. volum. 1.* & sequuta etiam fuit *Rota in Alexanen. applicationis bonorum 30. Martij 1620. coram Eminentissimo Card. Caualer. d. decis. 535. num. 1. & apud Coccinum Decanum decis. 239. num. 1. & decis. 425. num. 1. & par. prima, tom. 1. in recentionib. decis. 307. num. 1. & 2.* & apud sanct. memor. *Gregor. XV. decis. 160. num. 2. Rota Maceraten. apud Marcum Antonium Thomati, decis. 13. num. 11. & seq. & d. decis. 15. num. 7.*

48 Occupauit proinde iura, atque Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ iurisdictiones Gubernator cum vnum ex dictis affidatis carceribus trusit, in quibus detinet, neque, quamuis pluries etiam paternè monitus, atque iudicialiter citatus, desistere voluit.

Iure ergo, nec sanè iniuria declaratus fuit incurrisse in pœnas, & censuras in sacro Tridentino Concilio *sess. 22. cap. 11. de reformat.* atque in *Bulla* in cœna Domini legi consueta, §. 17. contentas.

Et sanè sacrum Concilium *dicto cap. 11.* omnes comprehendit quacumque dignitate, etiam Im-
„ periali, aut Regali præfulgeant, qui *alicuius*
„ *Ecclesiæ, seu cuiuscuis secularis, vel regularis bene-*
„ *ficij, Montium pietatis, aliorumque piorum locorum*
„ *iurisdictiones, bona, census, ac iura, etiam feuda-*
„ *lia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu*
„ *quascumque obuentiones, quæ in ministrorum, & pau-*
„ *perum necessitates conuerti debent, per se, vel alios,*
„ *vi, vel timore incussi, seu etiam per suppositas perso-*

nas

„ *nas Clericorum, aut laycorum, seu quacumque ar-*
„ *te, aut quocunque quæsito colore in proprios vsus*
„ *conuertere, illosque vsurpare præsumpserint, seu*
„ *impedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinent. perci-*
„ *piantur, hi anathemati tandiu subiaceant, quam-*
„ *diu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & red-*
„ *ditus, quos occupauerint, Ecclesiæ, eiusque admini-*
„ *stratori, siue beneficato integrè restituerint, ac*
„ *deinde à Romano Pontifice, absolutionem obtinue-*
„ *rint.*

49 Bulla verò in Cœna Domini §.17. in eos censuras summo Romano Pontifici retentas impingit.

„ *Qui iurisdictiones, seu fructus, redditus, &*
„ *prouentus ad nos, & sedem Apostolicam, & quas-*
„ *cumque Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarum,*
„ *Monasteriorum, et aliorum beneficiorum Ecclesia-*
„ *sticorum pertinentes vsurpant. Vel etiam, qui qua-*
„ *uis occasione, vel causa, sine Romani Pontificis, vel*
„ *aliorum ad id legitimam facultatem habentium,*
„ *expressa licentia sequestrant.*

Fuit ergo sacrilega occupatio hæc à Gubernatore prædicto facta. sacrilegij se itaque damnabiliter, inciuiliter, ac impiè (vt in superioribus, ex *Gloss. in d. can. qui, et diuinis* 24. 12. *quæst.* 2. verbo *inciuiliter.* animaduertimus) turpissimo facinore fœdauit. dedit propterea præter pœnas, censurasque enumeratas, in alias à sacris canonibus contra sacrilegos inflictas.

50 Quin & contra libertatem, atque ecclesiæ immunitatem fecit. Contra libertatem quidem, quia facultatem, ac libertatem faciendi, quicquid iure nobis, Ecclesiæque nostræ sanctæ Mariæ per antecessores Regni Reges vi priuilegiorum prædictorum, quo ad affidatos prædictos faciendi

ciendi

ciendi, exequendique permissum fuit, & retinuit, & impediuit, prout retinet, & impedit.

51 Libertas nempè, vt ex Florentino Iure Consulto in *l. libertas 4. ff. de statu hominum*. & ex Imperatore, *§. libertas institut. de iure personarum*, „ finitio in communi traditur: Est naturalis facultas eius, quod cuique facere libet, nisi si quid vi, aut iure prohibeatur. Hæc autem facultas, quoad affidatos, quamuis layci illi sint, iure nobis non retinetur, neque prohibetur, quia ex priuilegijs nobis, & Ecclesiæ nostræ sanctæ Mariæ indultis, retinemus, habemus, & exercemus.

52 Priuilegium autem priuata lex est, detrahitque à iure ordinario. *can. priuilegia* 3. vbi *Gloss. dist.* 3. *Decius in l. omnibus causis* 68. *num.* 4. *ff. de regul. iur.*

53 ergo vi. male ergo, quia non iure fit. argumento eorum, quæ tradit *Augustinus* ad Macedonianum relatus *can. quid dicam* 11. *in fin.* 14. *quæst.* 4. regula, *quæ contra ius* 64. *de regul. iur. in* 6.

54 Et in particulari libertas Ecclesiastica erit, Ecclesiæ, Ecclesiasticarumque personarum facultas „ faciendi, quodcumque ipsis facere libet: vt *Ec-* „ *clesiæ, ipsæque Ecclesiasticæque personæ in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lætentur*. vt sunt verba Alexandri Quarti in *cap.* 1. *de immunit. Eccles. in* 6. & tradit *Felin. in cap. nouerit* 49. *num.* 4. *versic. item de materia de sentent. excommun. Duardus in bullam in cœna lib.* 2. *can.* 15. *quæst.* 15. *num.* 4. *Cardin. Tuscus tom.* 5. *littera L. conclus.* 342. *num.* 11. & 12. siue etiam (vt Marius Alterius *de censur. tom.* 1. *disput.* 16. *lib.* 5. *cap.* 3. *col.* 8. *circa* „ *med. versic. quæ libertas fol. mihi* 691. loquitur

55 „ *libertas Ecclesiastica præcipuè consistit in excel-* „ *lentia potestatis tùm ad ordinem, tùm ad iurisdi-*

 ctio-

„ *ctionem spectantis: & ideo complectitur omnia pri-*
„ *uilegia, & exemptiones, quibus Ecclesia secun-*
„ *dum præstantiorem, & excellentiorem sui partem,*
„ *nempè ratione personarum Ecclesiasticarum, & bo-*
„ *norum ad ipsam spectantium, libera est, & exemp-*
„ *ta à subiectione, vel coactione temporalis potestatis,*
„ *vel ex iure diuino, vel humano pontificio, siue*
„ *imperiali.* ita Alterius.

56 Contrà Immunitatem verò; (& si quidem confundantur hæc duo nomina immunitas, & libertas, vt pro eodem accipiantur; siue ad res, siue ad personas referantur Ecclesiasticas. ad *tex. in cap. ad audientiam 7. de immunitat. Eccles.* quo loco Innocentius Tertius in Concilio Generali Lateranen. libertatem personarum, Ecclesiasticam immunitatem nuncupauit. vt aduertit *Couarruu. lib. 2. variarum resolut. cap. 20. num. 1.*) Quia nimirum, siue ad personas, & res referatur, siue ad loca ipsa, idest Ecclesias; vtramque hic violauit; quia contra ecclesiam sanctæ Mariæ, & eius bona, ac iura, & iurisdictiones, & egit, & agit, quibus Ecclesia vtitur, & possidet. secundum *Caietan. in summ.* verbo *immunitas*, §. *sexto quod confundendo. Graffijs de casibus reseruatis, lib. 2. cap. 42. num. 4. & 5. Farinac. in append. ad Bullam Greg. XIV. de immunit. Eccles. cap. 1. num. 3. 4. & 5.*

57 Eoque magis temerariè hæc operatus est, & operatur, quod cùm sit Doctor debebat scire ius, in quo versatur, vt Seruio, maximo quondam oratori, Quintus Mutius obiecit: *Turpe esse* (di-
„ cens) *patritio, & nobili, & causas oranti, ius, in*
„ *quo versaretur ignorare.* vt Pomponius *in l. 2. §. Seruius cum in causis, ff. de origine iuris* refert: & dixit quidam *Turpe est Doctori dum culpa redarguit ipsum.*

58 *ipsum*. Vnde vel voluntatis, vel intellectus defectus fuit: ille ad impietatem. hic ad ignorantiam propendet. Satis enim apertè Federicus Secundus Imperator. in *auth. Cassa*, C. *de sacrosanct. Ec-*
59 *cles.* loquitur Cassa, & irrita decernens quæcunque contra libertatem Ecclesiæ, eiusque personas fiunt. & omnia attentata nulla esse decernit. Quæ Imperatoris constitutio, cum omnibus capitibus in illa contentis, vtputa fauore Ecclesiæ fa-
60 cta, fuit per sanctam sedem Apostolicam confirmata per Honorium Tertium anno Domini 1220. constitutione prima, in nouo *Bullar.* per Cheru-
61 binum *tom.* 1. *fol.* 43. & per Bonifacium Octauum in *cap. vt inquisitionis negotium* 18. *de hæretic. in* 6. necnon per Bonifacium Nonum sua constitutione super hoc edita anno Domini 1391. in eodem
63 *Bullar. tom.* 1. *constitut.* 4. *fol.* 232. & omnia postmodum innouauit sacrum Tridentin. Concilium *sess.* 25. *cap.* 20. *de reform.* Non itaque debuit iura Ecclesiæ violare.

At dicet: personas laycas carceribus detrusisse. in nullo Ecclesiam, Ecclesiasticamque libertatem, vel immunitatem violasse, nihilque quod Ecclesiæ est vsurpasse, vel occupasse.

64 Verùm suopte ingenio, *suoque Marte* (at adagio fertur, dixitque Imperator in *l.* 1. C. *ne liceat potentioribus*, & *Aldus in adagijs fol. mihi* 450. *nostro Marte*) nullis iuris præsidijs suffultus hoc asserit. Expendat propterea, & patienter paulisper agat,
65 quid sit affidatum esse, ecclesiamque sanctæ Mariæ, & nos affidatos homines, quamuis laycos, habere posse, & constituere, ac possidere.

65 Affidare quippe est, in fidem, ac cautionem suam aliquem suscipere. vt ex *l. in sacris scrineis*

12. C. *de proximis sacrorum scriniorum lib.*12. apertũ fit legentibus. ibi enim Imperator. de militãtibus
67 agens in sacris scrineis (idest principi. vt *Gloss. in rubrica* eiusdem tituli exponit) loquens : sic dicit.
„ *Fidei pro tempore adiutoris viri spectabilis proxi-*
„ *mi, vel vnius ex statutis committantur.* & paulò
„ post : *Serui nihilominus, & coloni ad eum pertinen-*
„ *tes, fidei eius tradantur*. fidei, idest cautioni, *Gloss* ibidem exprimit. sequiturque damnati nominis author in *Lexicon nouum iuridicum*, verbo
68 *fidei*. Cautio autem pro securitate accipitur, vt per Pomponium in *l. plus cautionis* 26.
„ *ff. de regul. iur.* dicentem : *Plus cautionis in*
69 „ *rem est, quàm in personam*. Quia plus securitatis est ei, qui hypothecaria securus est; quia etiam contra tertium possessorem agere potest, quàm qui in personam tantum. vt *Gloss. ibid*, & ex Brixonio in *Lexico nouo*, verbo *cautio*, quæ Græcis securitas sonat. dictus *author damnati nominis eodem loco, & verbo* obseruat.
70 Affidantur itaque homines per ecclesiam sanctæ Mariæ, & Episcopum, cùm in eius fidem susci-
71 piuntur. Fides autem est dictorum, conuentorumque constantia, & veritas. vt *Tuillius ad emblema* 9. *Alciati num.* 2. definit. Securos enim facit, quos in suam sancta Maria suscipit fidem; constanter, & verè. Nam, si vt Sextus Cœlius apud *Aulum Gellium noctium atticarum lib.* 20. *cap.* 1. *fol.*
72 *mihi* 539. loquitur *Populus Romanus, omnium*
„ *maximè, atque præcipuè fidem coluit, sanctamque*
„ *habuit tàm priuatim, quam publicè. Sic Consules*
„ *clarissimos uiros hostibus confirmandæ fidei publicę*
causa dedit : sic clientem in fidem acceptum chariorem
„ *haberi, quam propinquos, tuendumque esse contra*
cogna-

„ *cognatos censuit. neque peius vllum facinus æsti-*
„ *matum est, quàm si quis probaretur clientem deri-*
sui habuisse. Quid (quæso te) non tuebitur quos in suam suscepit fidem sancta Maria virgo fidelis,
73 vt Ecclesia canit? Potissimum verò, quod domi-
74 nium in eos affidando sortiatur. Porrò Affidare actus est iurisdictionis, atque dominij. vt sequitur *Minadous, dec. 32. num. 3.* & ibidem in additionibus, *Flamin. Monachus num.* 18. *Vincent. Anna allegat.* 108. *num.* 1. *par.* 2. diximus *respons.* nostra 31. *num.* 29. *&* 30. *par.* 2. E hoc ipsum priuilegia met statuunt. Nam Constantia Regina, vt supra etiam retulimus, dixit: *quos* (affidatos scilicet) *Ecclesia*
„ *Dei securè, & sine calumnia habeat omni tempore*
„ *sicut Curia nostra nunc habet suos affidatos*, & Rogerius Rex: *Quos Ecclesia omni tempore libere, &*
„ *quiete teneat, atq; possideat.*

75 Securè igitur, & sine calumnia, ac omni tempore eos habere Ecclesiam, atque liberè, & quietè tenere, & possidere mandauere. vt nullo tempore in difficultatem verti posset, quin eos ita securè, atque liberè, & quietè tenere, & possidere valeret.

76 Denotat enim perpetuitatem dictio illa, *(omni tempore,* & æquiualet dictioni *semper,* vt post *Gloss. in l.* 1. verbo *semper, ff. solut. matrim.* sequitur alios referens *Barbos. de dictionibus dict.* 361. *num.* 2.

77 Illaque dictio (liberè) omne remouet impedimentum. iuxta *tex. in clem. fin. vbi Gloss.* verbo *liberè de ætate, & qualitat. ordinand. & in Clement. dudum* 2. §: *si verò. verbo liberè de sepultur. cap. cum Episcopus* 7. *de offic. ordin. in* 6. vt idem sit, atque sine impedimento, contradictione, obstaculo, onere, grauamine, aut diminutione. idem *Barbos. dict.* 190. *num.* 3. atque in idem coincidit, ac securè, &

re, & sine calumnia, vt nulla requiratur alterius licentia, vel facultas, nullius arbitrium, & authoritas, sed possit ex se, suoque iure vt Dominus. *Abb. in cap. de multa col. 1. de præbend. Tiraquell. in l. si vnquam, verbo reuertatur num. 134. & 135. C. de reuocand. donat. Surd. decis. 255. num. 3. Gratian. disceptat. forens. par. 5. cap. 854. num. 26. & 27. & cap. 919. num. 12. 13. & 20.*

78 Si affidat Ecclesia, ex potestate sibi tradita homines. & in suam suscipit fidem, atque securitatem; in Ecclesiam vtique transeunt, eiusque iurisdictionem. Fiunt ergo de Ecclesiæ iurisdictione: Eximuntur ergo à laycorum iurisdictione, atque vti inter bona Ecclesiæ enumerentur, in Ecclesiam asciti, eique addicti, deque eius effecti foro, & iurisdictione, Deoque, ac sanctæ Mariæ, eius Matri dicati (vt in superioribus diximus) atque quasi serui Ecclesiæ effecti.

79 Quisquis ergo hos interuertere conabitur, siue inuaserit, abstulerit, abripuerit, sacrilegus erit, ac dignus propterea, vt excommunicationis ictu feriatur, non sanandus ni restitutione, & compensatione facta. vt Bonifacius Papa d. *can. nulli liceat* 3. 12. *quæst.* 3. disponit. Quo loco *Gloss* verbo *inuadit*. satis aptè ad rem nostram consequen-
80 tiam infert. *Ergo qui seruum Ecclesiæ inuadit, sacrilegus est.* Et quidem iustè, nam cum deputati sint ad seruitium Ecclesiæ, & ad eam iure proprio, vt res Ecclesiæ, pertineant, sancta facta esse videntur, atque propterea sacrilegus, qui ea violat, efficitur,
81 quia contra ea, quæ Ecclesię sunt peccat *S. Thomas 2. 2. d. quæst. 99. art. 1.*

82 Pręterquàm quòd, nec temerè asseuerauerimus eos inter personas numerari Ecclesiasticas, subue-

ſubueniat tibi quid ex Concilio Parıtienſi *tex. in cap. nullius 2. de foro compet.* habeat, atque diſponat: *Nullus Iudicum ſecularium* (dicens) *neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, autem minores Eccleſiæ ſine permiſſu Pontificis per ſe diſtringere, aut condemnare præſumat.* Vltimi ordinatorum in Eccleſia ſunt clerici, ſub clericis ſunt minores Eccleſiæ, qui & inter perſonas eccleſiaſticas agnoſcuntur: eadem quippe prohibitione, qua ſacerdotes, (Presbyteri ſcilicet) atque clerici, ne à Iudicibus ſæcularibus iudicentur, interdicuntur. Inter eccleſiaſticas igitur perſonas enumerantur. Facit hanc perpenſionem magis perſpicuam *Gloſſ.* ibidem verbo *minores.* perquirens namque ipſa. *Quos appellat hic mi-*
83 *nores? Poteſt dici* (inquit) *quod ſcholares, ſiue ſeruientes Eccleſiæ, deputatos ad eius obſequium. quia illi eodem priuilegio cenſentur. 12. quæſt. 2. Eccleſiarum ſeruos.* Nihil dilucidius deſiderari poteſt.
84 At hi Affidati ſeruitio ſunt deputati Eccleſiæ, & in fidem, & ſecuritatem Eccleſiæ aſciti, eiuſque dominio, & iuriſdictioni addicti: ſunt ergo perſonæ eccleſiaſticæ. ex hoc ipſo enim quod Eccleſiæ, vel Epiſcopis, clericiſque ſeruiunt, à Iudicum ſecularium iuriſdictione exempti ſunt, nec grauari poſſunt. vt in Concilio Toletano tertio definitum fuit, refertque Gratianus *d. can. Eccleſiarum ſeruos 66. 12. quæſt. 2.* & deduximus nos pluribus in noſtro *Apologetico* pro Eccleſia noſtra, pro qua certamus, ſemperque in pugna poſiti ſumus à *n. 298. cum ſeq. par. 3.* noſtrarum reſponſionum.

Nec dicant præterea ipſi, vt priuilegiorum vſum interuertant, alios anteceſſores Epiſcopos priuilegijs hiſce vſos minime fuiſſe. non debere

bere, neque etiam nos eis vti.

Primo, Quia priuilegia non solum facultatem
85 continent Affidatos habendi: quoad proprietatem scilicet, & dominium secundum Vlpianum in *l. stipulatio ista* 38. §. *habere dupliciter accipitur, ff. de verborum obligat.* & Paulus tradit in *l. habere* 188. *ff. de verborum signific at. l.* 2. §. 1. *ff. de religios. & sumpt. funerum. Rota in Casalen domus* 10. *Ianuarij* 1612. *coram Vbaldo, decis.* 369. *num.* 1. *par. prima. tom.* 1. *in recent.* & possidendi quoad ciuilem, etiam possessionem. vt adnotauit *Barbosa de dictionib. dict.* 130. *num.* 1. *&* 2.

Sed etiam multa alia concessere, vtputa decimas ex omnibus rebus, ac præsertim doganæ, & florenos tres pro Cereo paschali in annos singulos: vt sicuti in his omnibus in possessione est exi-
87 gendi, vt exigit, ita & affidatos habendi, tenendi, & possidendi. Quia sub vniuersalitate, & genere tituli compræhenduntur omnia. secundum *Bald. in l.* 1. *num.* 24. *vers. tu dic, C. de emancipat. liberor. Felin. in cap. auditis, num.* 19. *vers. & dicit, Bald. de præscriptionibus. Rota decis.* 2. *num.* 3. *eodem tit. in nouis. Aymon Crauetta consil.* 55. *num.* 1. *vers. sed responde.* & sequuta fuit *Rota* apud sanct. memor. *Gregor. XV. decis.* 557. *num.* 2. vbi *Beltraminus* addens *num.* 9. ad rem nostram in terminis „ sequentibus infert. *Similiter priuilegium conti-* „ *nens plura capita conseruatur in totum, si fuerit in exercituum deductum quoad quedam, licet non quoad omnia.* dixerat, atque sequuta antea fuerat. *Rota apud* Card. Seraph. *decis.* 1043. *num.* 4. & sequitur Postius *tractat. de mandato de manutenendo obseruat.* 73. *num.* 150. *& Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen. *decis.* 274. *num.* 1. *par.* 2. *& Rota par.* 2. *diuer-*

diuersorum coram Cantuccio, *decis.* 17. *num.* 2. *& seq.* dicens attendi originem, & radicem vnde procedit quasi possessio *num.* 10. vt multo magis id asseri, omni semoto scrupulo debeat, cùm noster prædecessor immediatus Episcopus Masius tali
89 vsus facultate fuerit, & nos. Vt manuteneri propterea debeamus in possessione, in qua reperimur. *§. retinendæ institutionibus de interdictis. Rota in Montis Regalis Iurisdictionis 6. Aprilis* 1601. *coram Coccino Decano decis.* 261 *num.* 1. *in fin. & decis.* 478. *num.* 1. *& decis.* 417. *num.* 3. *& decis.* 425. *num.* 2. *Vincentius Anna allegat.* 135. *nu.* 1. *par.* 2. *Rota apud Duranum* Episcopum Vrgellen, *d. decis.* 21. *num.* 1 *par.* 2. & apud sanct. memor. *Greger. XV. decis.* 582. *num.* 1.

90 Deinde. quia Illustrissimus Ioannes Antolinez de Britianos de la Ribera Episcopus Iuuenacen. qui ad sacrum Tridentinum Concilium vnus ex patribus accessit, creatus à Paulo Tertio fœlicis memoriæ, antecessor noster, anno Domini 1553. in sancta Visitatione Archiuum visitans in registrum reduxit omnia Ecclesiæ priuilegia, atque hæc ipsa præsertim, in quibus de Affidatis habendis, & tenendis agitur. quæ sanè si in desuetudinem abijssent, superuacaneum fuisset illa in registum referre. ab illo autem tempore effluxere anni, pœne centum, quod hominum memoriam excedit, neque fuit vnquam, qui hoc in dubium reuocaret, nullo obsistente, vt nunc nobis Prin-
91 ceps Cellæmaris, qui Illustrissimis Viris Illustrissimæ familiæ de Gonzaga, Principibus Melphitti, huius Ciuitatis Dominis successit, cum illi Principes, neque nobis, neque Illustrissimo Masio nostro prædecessori, quamuis Dalmatas retinuerit,

 vti

vti affidatos, vnquam hoc in dubium reuocauere.
92 Suffragatur igitur nobis, & prædecessorum nostrorum possessio. secundum *Felinum in cap. constitutus num.* 19. *de rescript. Innocent. & alij in cap. cum super, vbi Abb. num.* 181. *de causa possessionis, & proprietat. Rota decis.* 1. *de restitut. spoliat. in nouis. Guido Papa decis.* 629. *num.* 2. *& seq.* rationem referens
„ *num.* 4. quia *prædecessor, & successor in beneficijs,*
„ *& dignitatibus vna persona reputantur, cùm digni-*
„ *tas, & officium nunquam moriatur.* Sic Guido Papa, & sequuta fuit *Rota in dicta Montis Regalis iurisdictionis coram Coccino d. decis.* 26. *num.* 3. *& apud Duranum d. decis.* 21. *num.* 2. vbi dicit, dictam Guidonis Papæ decisionem communiter receptam, & sæpius in Rota canonizatam. & apud *Coccinum, decis.* 380. *num.* 1. *& decis.* 452. *num.* 2. *& apud* Card.
93 *Caualer. decis.* 655. *num.* 9. potissimum cum possessio sit acquisita nedum dignitati, sed ipsi ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ nunquam moritur: vt ibidem perpensum fuit. & dixit, atque perpendit *Rota apud Cardinalem Seraphinum, decis.* 60. *num.* 1. *&* 2. *& in Theatina iurisdictionis sancti Ioannis in Venere* 20. *Decembris* 1613. *coram Coccino Decano decis.* 501. *num.* 2. *par.* 2. *tom.* 1. *in recent. & apud eundem Cardin. Caualerium decis.* 379. *num.* 6.
94 Ac præsertim cum hæc possessio sit Titulata per titulum priuilegiorum à prædecessoribus Regni Regibus Ecclesiæ sanctæ Mariæ, & Episcopis indultorum, vt multò validius possessio hæc insurgat. ad *tex.* Innocentij Tertij in *cap. licet causam* 9. §. *ex præmissis igitur*: ibi sine iusto titulo. *de probat. & ibidem Felin. num.* 9. *versic. quarta causa, Verallus decis.* 336. *par.* 2. *Rota in recentioribus par.* 1. *tom.* 2. *decis.* 480. *num.* 3. *in fin. & apud sanct. memor.*
Gregor.

Gregor.XV.decis. 412. *num.* 2. rationem reddens:
95 Quia qui habet titulum dicitur habere potiora, & meliora iura *l.* 1. C. *de edicto diui Adriani Tollendo. Menoch. de retinenda possessione remed.* 3. *nu.* 733. *&* 734. *Rota apud* Card. *Caualer. decis.* 242. *num.* 3. *& d. decis.* 379. *num.* 5.
96 Accedit his quoque, quod priuilegia huiusmodi non simpliciter concessa fuere, sed ob causam, & neque cuiuis hominum, sed Deo, & sanctæ Mariæ, atque Episcopis, ac consequenter dignitati, non personæ. Constantia quidem Regina.

„ *Concedo* (inquiens) *pro anima prædicti viri mei,*
„ *& mea, parentumque meorum sanctæ* Mariæ *ec-*
„ *clesiæ iuuenacen. quæ est Episcopatus.*

Et paulò post in concessione affidandi quadraginta homines.

„ *Insuper pro amore Dei, & salute præfati viri mei*
„ *animæ, & nostræ, & vt Deus filios meos honorifi-*
„ *cet, & exaltet concedo eidem Ecclesiæ Dei, &c.*

Rogerius verò Rex.

„ *Pro salute animæ* Patris *nostri Gloriosę memoriæ*
„ *Rogerij* Comitis, *Matrisque nostrę Adelaidę Re-*
„ *ginæ, & nostræ, nostrorumque de*nique *parentum,*
„ *donamus, & concedimus Tibi, tuisque successoribus*
& Episcopatui sanctæ Marię.

In contractum proinde transiuere priuilegia præfata, ac titulo legati, vt irreuocabilia perseuerarint, & perseuerent, vt *ex Felino in cap. nouit de iudic.* sequitur late *Thomas Sanchez de matrimon. lib.* 8. *disput.* 33. *à num.* 1. *cum seq. & num.* 8. quem sequutus fuit *Suarez de legibus lib.* 8. *cap.* 38. *num.* 3. *Tiraquell. in l. si vnquam verbo donatione Largitus, num.* 13. *&* 14. *C. de reuocand. donat. Horatius Mandosius de priuilegijs ad instar Gloss. XV. num.* 17. *&* 19,

Marta de iurisdict. par.4. centur.1. casu 52.num.15. & seq. Pereira de manu regia, par. 1. cap. 7. num. 32. vers. quod magis sine dubio procedit. Surdus cons.419. num. 56. & 57. & seq. lib. 3. Rota apud Duranum Episcopum Vrgellen. *decis.291. num.38. par. 2.*
97 præsertim verò cum piæ causæ fauore, vt puta pro animæ, indulta fuerint. *Felin. in cap. nonnulli, num.19. de rescript. in 6.* sequitur *Gregorius de Cabedo Lusitan. decis.94. num.1. par. 2. Marta d. casu 52. num.15. Pereira de manu regia par.1. cap.5. nu.8. in fin.*

Neque nunc in quæstionem vertitur, quod reuocata priuilegia fuerint: cum neq; (vt diximus) in contractum translata, atque ob causam, illamq; piam (vtputa pro salute animæ) concessa, reuoca-
98 ri potuerint. neq; posſit Princeps successor præcessorum principum priuilegia reuocare, sed ea seruare teneatur, ad *tex. in cap. priuilegia omnia de pace constantiæ. post vsus feudorum. Bald. in tit. qui feudum dare possunt, num. 35. & indigna vox in fin. C. de legib.* vbi etiã *Castren. Cacheranus Ossschi Dominus* Senatus *Pedemontan. decis.139. num. 11. 12. & 13.* quem sequitur *Surdus d. consil. 419. num. 26. & 27. Ambrosinus de immunit. Eccles. cap. 18. num.*
99 *11. & seq.* potissimè verò translato iamdominio, & possessione in priuilegiatum. vt distinguit *Afflict. decis.392. num.17. & seq.* quem sequitur idem *Cacheran. d. decis. 139. num 12. & 13.* rationem refert *Surd. d. cons. 419. nu.59. ex Aretino in cap. no-*
100 *uit. de iudic.* quia licet priuilegium sit actus iuris ciuilis, dominium tamen, ex eo quæsitum, est iuris gentium. *Molina de Hispaniæ primogen. lib.4. c.3.*
101 *num.21. & 22.* eumque non subiectum principis iurisdictioni concedentis: vt est Ecclesia. *Am-*

brosi-

*brosinus dicto cap.*18.*num* 13. alios etiam referens.

In irritum ex hoc propterea iuit, quod ad diruenda priuilegia sanctæ Mariæ, ipsi asserunt: non fuisse priuilegia hæc à sacra Regia Maiestate Catholica confirmata.

102 Cum fuerint enim illa à prædecessoribus Regni Regibus indulta, noua vtique confirmatione non indigebant, vt non indigent. *Nam non reperitur iure cautum, quod priuilegium ad sui validitatem requirat confirmationem successoris.* non ergo illam requirere debebimus, vt in hisce terminis loquitur, satisque ad rem *Surdus d.cons.*419.*num.*25. *vers.non etiam mouet. & num.*26. *& seq.*

103 Præterquam quod, quam confirmationem desiderare amplius priuilegia præfata nostræ Ecclesiæ sanctæ Mariæ poterant, si illam iam in effectu habebant, vt habent per effectiua meorum omnium possessionem?

104 Ridiculum sanè id esset, si extra quæreremus, quod intus habemus; vt sufficiat nobis, hoc ipsum Principi Cellæmaris respondere, quod Magnus ille Vlpianus *lib.*17. ad edictum in *l.loci corpus* 4. §. *competit in fin. ff. si seruitus vindicetur* respondit:

105 *Quantum enim ad eum pertinet liberas ædes habeo.* An non libere iurisdictionem hanc nos habemus, & nostra Ecclesia sanctæ Mariæ, quando ipsemet Princeps, qui Doganam emit, decimas nobis soluit, & Paschale cæreum in priuilegiorum obser-

106 uantiam? Proderit igitur nobis, quod bona fide, iustoque titulo possidemus. vt idem Vlpianus *lib.*28.ad edictum in *l. si pignore surrepto* 22.§ *si prędo in fin.ff.de pignoratit. actione*, interrogatus respōdit alias. Quid adhuc egemus testibus? vt sacer-

107 dotum Princeps aduersus Christum Dominum

nos

nostrum, Agnum, qui coram tondente se obmutuit. Matth. 26. 65. in conciliabulo dixit, contestans eos: quid vobis videtur? Nonne ex proprio
108 facto se ipsum lædit, reumque facit Princeps? Facta verò verbis potentiora sunt, ad *tex. in cap. tua nobis* 14. *alias fin. vbi Gloss.* verbo *subarrauit de desponsat. impuber.* iuxta illud Gregorij Magni *par. 2. pastoral. cap.* 4. relati *can. sit rector.* 1. §. *ex aduerso* „ 43. *dist.* dicentis. *Pastorem enim recta timuisse* „ *dicere, quid est aliud, quàm tacendo terga prębuisse*?
109 Quia factis comprobat, quod verbis tacuit, se pastorem non esse, cum vidit lupum venientem, & latrare non valens, fugit. est *tex. in cap. dilecti filij* 52. vbi *Gloss.* verbo *facto de appellat. & text. in cap. cum inter* 13. *§. fin. in fin. de sentent. & re iudic. l.* 1. *& tot. tit. C. plus valere, quod agitur, quàm quod simulato concipitur. Rota apud sanct. memor. Gregorium Decimumquintum decis.* 247. *num.* 18. diximus *respons.* nostra 53. *num.* 10. 11. & 12. *par.* 3. *Barbosa assiomat.* 93. *num.* 9. & 10.
110 At potentiori medio, (facto videlicet) ipse, & si nolens, nostra adstruit iura, nostræque Ecclesiæ. multo ergo magis in firmiori: ad *tex. in auth. multo magis, C. de sacrosanct. Eccles. cap. quemadmodum* 25. §. *nam si post contractum de iureiuran. cap. cum in cunctis* 7. *in princ. de electione, argumento tex. in cap. ex parte tua* 27. *in fin. de decimis*.
111 Inaniter igitur veteres supponunt pannos, & antiquos, qui computruerunt, sicuti Abdemelech Aethyops, vt ex cœnoso lacu Hieremiam prophetam extraheret. *Hierem.* 38. 11. vt ipsi propo-
112 sitionem extraherēt: non esse in vsu priuilegia: in desuetudinem ex non vsu abijsse, ad *tex. in cap.*
cum

cum accessissent 7. *cum sua materia*, *& scribentes ibidem de constitutionib.* ad vitam, vsumque non am-
113 plius reuocanda. quod à priuatione ad habitum non detur regressus. vt philosophi docent. & Paulus *lib.* 11. quæstionum in *l. qui res* 98. *§. Aream*;
„ *ff. de solut.* dicens: *In perpetuum enim sublata obli-*
„ *gatio restitui non potest.* & est *tex. in cap. ad dissol-*
„ *uendum* 13. *de dispensat. impuber.*

114 Primo quidem, quòd ex probatis, satis, superque ostensum est; priuilegia pręfata, ne dùm, quoad decimas, atque Paschale cereum in singulos annos in vsu esse, verùm etiam quoad Affidatos, tàm ex litteris patentibus Illustrissimi Domini Iulij Masij prædecessoris Episcopi, quam ex familijs Dalmatarum, aliàs Sclauonum, in loco sancti Martini retentis, quos non alio titulo, quàm priuilegiorum retinere poterat, illosque in suum ius, & iurisdictionem habere, atque in eorum causis, tàm ciuilibus, quàm criminalibus cognoscere, & iudicare.

115 In vim enim præeuntis tituli possessionem habere præsumitur. ex *Gloss.* notabilis, & recepta, ac *fin.* in *l. quædam mulier* 76. *vbi Angelus. n.* 4. *ff. de rei vendicat.* quam sequitur Regens de *Ponte*
116 *consil.* 72. *num.* 1. *volum.* 2. Quemadmodum ex possessione pro tituli qualitate argumentum sumimus, præsumptionemque probamus. vt deducit *Imola* per illum met textum in *cap. cum venissent* 6. *num.* 11. *de institut. & ibi Butrius num.* 12. *& Abb. nu.* 7. sequiturque *Franciscus de Clapperijs causa* 2. *quæst.* 2. *num* 12.

117 Ad manutenendum verò in possessione etiam vnicus sufficit actus. ad *tex. in cap. cum Ecclesia Sutrina* 3. *de causa possess. & proprietat.* quem *text.* ad

rem

rem refert *Andreas de Isernia in cap.* 1. *§. similiter in ostenditijs colum.* 2. *de capit. Corrad. in vsibus feudorum* quem sequitur *Vincentius* Anna *d. allegat.* 131. *num.* 1. *&* 2. *par.* 2. *Gonzalez ad regulam* 8. *Cancellariȩ, Gloss.* 45. §. 2. *num.* 29. *& seq. Rota par.* 2. *diuers. decis.* 17. *num.* 1. *& seq.*

Deinde, quòd, (sac prædecessores Episcopos facultate affidandi vsos minime fuisse) neque ita tamen priuilegio renunciatum videbitur.

118 Nimirum, quod priuilegia præfata Ecclesiæ sanctȩ Mariȩ indulta fuere in vim contractus, & Episcopis, vt Episcopis, dignitati videlicet Episcopali. quam ob causam neque expressè Episcopi prȩcessores huic facultati renunciare potuerunt, vt multò minus id tacitè, per non vsum fa-

119 cere potuerint: quod non potuerint deteriorem Ecclesiȩ conditionem reddere: fuisset enim alienationis species, quȩ est iure prohibita. *cap. primo cum sequentibus*, & ex Concilio Siluanen. in *capit. nulli liceat* 5. *de rebus Eccles. alienandis, vel non.* Paulus Secundus in *extrauaganti ambitiosæ vn. de rebus Ecclesiæ non alienand.* & ita determinàt in terminis nostris *Decianus consil.* 66. *num.* 65. *volum.* 3. *Iacob Berretta consil.* 13. *num.* 9. *Menochius de præsumptionibus lib.* 6. *præsumpt.* 41. *num.* 8. *& sequenti.* sequiturque *Surdus dicto consil.* 419. *num.* 29. *&* 30.

120 *lib.* 3. potissimum verò in his actibus facultatiuis, in quibus prȩscriptio non datur. *l. viam* 2. *vbi Bart. aliýque, ff. de via publica. Rota par.* 2. *tom.* 1. *in recentior. decis.* 11. *num.* 9. *& apud Cardinalem Seraphinum decis.* 151. *num.* 1. & notatur in d. *cap. cum Ecclesia Sutrina* 3. *de causa possessionis, & proprietat.* etiam si per mille annos steterint, quin vsi facultate fuerit, nisi prohibitio, acquiescentia,

tia, quæ non interuenere in casu isto; intercessissent, vt dixit *Rota apud Coccinum Decanum, decis.* 402. *num.* 10. *et apud* Seraphin *d. decis.* 151. optima *Gloss. in l. qui luminibus* 10. verbo *forma in fin. ff. de*
122 *seruitutibus vrbanorum prædiorum*. Neque etiam manutentio locum habet, vt notatur in *dicto cap. cum Ecclesia Sutrina, et ibidem Ripa num.* 43. *et sequent. Rota apud Card. Caualer. decis.* 286. *num.* 1. *et decis.* 418. *num.* 9. Rota Maceraten. apud *Marcum Antonium Thomati decis.* 5. *num.* 15. *et sequenti, Gratianus forens. par.* 4. *cap.* 655. *num.* 49.

123 Præterquam, quod cùm priuilegia hæc fuerint, & sint perpetua, atque proinde causam habeant successiuam: licet prædecessores Episcopi eis vsi non fuissent, non tamen successoribus præiudicium inferre potuissent, ne illi suo vterentur iure per priuilegiorum vsum; quia nimirum sicuti illi voluntariè vsi non fuere priuilegijs, ita voluntariè quoque isti eis vtuntur, ad *text.* in *l. uoluntariè* 12. *C. de excusationibus tutorum, ubi Cynus, Petrus, et Salycetus*, in specie ad priuilegia ex illo *text.* inferentes. & ad *text. in l. falsò* 2. *C. de diuers. rescriptis. Abb. et Felin. in d. cap. cum accessissent* 7. *de constitut. idem Abb. cons.* 94. *par. prima. Guido Papa decis.* 387. *num.* 1. sequitur *Surd. dicto consil.* 419. *num.* 32.

Prçterea respondeant mihi (sodes) huic dilemmati Aduersarij: Vel priuilegiorum notitiam non habuere aliqui ex prædecessoribus Episcopis Iu-
124 uenacen. Ecclesiæ, vel illam habuere. Si non habuere, & priuilegijs vsi minime fuerunt, quia ignorauerunt, nullum, neque sibi ipsis, neque (multoque magis Ecclesiæ, & successoribus) præiudicium intulerunt: quia inuoluntariè id omiserunt

runt, non ſcientes priuilegia adeſſe. nulla proinde poſitiua affuit intentio priuilegijs non vtendi. non itaque illis renunciauere; ex ratione, quam Paulus *lib.* 2. quæſtionum in *l. mater decedens* 19. §. *cæterum ſi quis ff. de inofficioſ. teſtament.* proprijs re-
125 fert verbis: *Nec enim* (inquiens) *quæ ex teſtamento adijt, quod putabat valere, repudiare legitimam hæreditatem videtur, quam neſcit ſibi deferri*. Et rationis huiuſce ratio redditur.

126 Quia errantis, vel ignorantis nullus eſt conſenſus, neque voluntas. *l. non idcirco* 9. *ff. de iuris, & facti ignorant, l. nihil conſenſui* 117. *ff. de regul. iuris, l. ſi quis per errorem* 15. *de iuriſdict. omnium iudic. can.* 1. 29. *quæſt.* 1. diximus *reſponſ.* noſtra 86. *num.* 92. & 93. *par.* 3. ſcribentes in d. *cap. cum acceſſiſſent* 7. *de conſtitut. & Surdus d. conſil.* 419. *num.* 36. *Pater Suarez de legibus, lib.* 8. *cap.* 34. *nu.* 5. *ex Gloſſ. in cap. Abbate ſancti Syluani* 25. *in fin.* verbo *donec. de verborum ſignification. Horat. Mandoſius de priuileg. ad inſtar, Gloſſ.* 15. *num.* 12. *in* 5. *fallent.*

127 Si verò priuilegiorum notitiam habuere prædeceſſores Epiſcopi, & illis non vſi ſunt, cum ab eorum facultate dependentiam habuerit, nam potuerũt vti, vel non vti, neminique iniuriam non vtendo faciebant, cum eſſet actus merè facultatiuus, nulli ex hoc præiudicium intulere, cum ſe merè negatiuè habuerint, non vtendo; non ſibi ipſis, quia poterant quando voluiſſent vti; non ſucceſſoribus, neque Eccleſiæ: & quia ſe merè negatiuè habuere, nihil poſitiuè facientes; & quia neque etiam per expreſſam renunciationem, vel Eccleſiæ, vel ſucceſſoribus præiudicium inferre potuiſſent, vtputa quod alienationis ſpecies fuiſſet

ſent, atque proinde nulliter egiſſent. vt in ſuperioribus etiam notauimus. & probat pluribus Pater *Suarez d. lib. 8. cap. 34. num. 6. & ſequent. & Mandoſ. d. Gloſſ.* 15. *in prima limitat. num. 6.* limitans in Eccleſia, quod per non vſum minime perdatur priuilegium. & *num.* 14. *&* 15.

Nos verò extra hanc ſumus difficultatem, cùm prædeceſſor noſter Illuſtriſſimus Maſius priuilegijs vſus fuerit, & nos vſi quoque fuimus, & vtimur, atque vtemur.

Hanc ob cauſam proinde ex ſe ipſa machina diſſoluitur, quam extruxere, ſex, vel potius ſep-
128 tem examinando teſtes, qui dicant, non audiuiſſe, neque Dominum Maſium, neque alios prędeceſſores Epiſcopos Affidatos habuiſſe, tenuiſſeque.

Cùm quia etiam ex patentibus litteris manu, & ſigillo dicti Domini Epiſcopi Maſij exaratis patet, illum priuilegijs vſum fuiſſe, atque affidatos habuiſſe, etiam Dalmatas, alias Sclauones, tenendo, & habendo, ac iudicando. Falſi igitur ſunt teſtes, qui per negatiuam deponunt.

129 Veritas enim vna eſt. nec poteſt in plura diuidi ad *tex. in extrauaganti vnam ſanctam* §. *vna nempe fuit de maiorit. & obed. inter commun.* & vt dixit Seneca in *Tro.*

„ *Veritas nunquam latet.*

130 Quam ob cauſam nudam veritatem veteres appingebant; quod in lucem & oculis omnium agnoſci velit: & qui eam colunt, aperti ſunt, ac ſimplices, nullo modo fraudulenti, aut inſidioſi: & quod veritatis oratio ſimplex eſſe debeat, & recta, non fucata, tecta, aut perplexa. vt *Tuillius in emblema* 19. *Alciati* adnotat. verbo *Nuda veri*

tas. & Horatius *lib.* 1. *carmin. ode* 24.

,, *cui pudor, & Iustitiæ soror*
,, *Incorrupta Fides, Nudaque veritas,*
,, *Quando vllum inuenient parem?*

131 Tum quod, cum super negatiua deponant; ,, nihil probant. *Quia negantis factum per rerum* ,, *naturam nulla est directa probatio*, verba sunt ista Innocentij III. in *cap. bonæ memoriæ* 23. *de elect. vbi* plenè *Gloss.* verbo *per rerum naturam*, & ibid. *Barbosa in collectan. num.* 8. 13. 14. & 14. Idem Innocentius Tertius in Concilio Generali in *cap. quoniam contra* 11. *in princ. de probationibus.* non enim quod ipsi non audiuere, deo non factum fuit, cùm potuerit fieri, quamuis ipsi non audiuerint. vt de facto fuit, quia Illustrissimus Masius Episcopus affidatos habuit, vt hucvsque probauimus, nec futiliter.

132 Nihil proinde probant: Quia negatiua facti simpliciter improbabilis est, cum non cadat in sensum, ac consequenter in intellectum. secundum *Bald. in l. actor. col.* 2. C. *de probat. ad text. in l. non hoc* 4. *vbi Gloss.* verbo *quærendum*, C. *vnde legitimi*. *Aemilius Ferrettus respons.* 6. *num.* 2. *col.* 2. *num. marginali* 10. *Menochius de præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 50. *num.* 11. & 12. *Afflict. decis* 324. *num.* 8. *in fin.* plures more suo refert *Farinacc. de testibus, quæst.* 65. *à num.* 200. *cum seq.* addens, nec sanè peregrinè ad rem hanc nostram, *num.* 205. testem super

133 mera negatiua deponentem falsitatis coniungi, vt pœna etiam vti falsus plecti valeat, *num.* 206. *cap.* 1. *vbi Gloss.* verbo *negatiuas de confessis lib.* 6 *Rota in Romana hæreditatis de Bellauitta* 1602. *coram Iusto, decis.* 139. *num.* 3. *vbi Centolinus* addens *post* 1. *volum. consil. Farinac.* & *apud* Cardinalem

Ca-

Caualer. decis. 103. *num.* 5. *et decis.* 268. *num.* 4.

Tum etiam, quod ex se ipsis examinati super hac negatiua testes falsitatis coarguuntur: Nam ad reuelationem excõmunicationis vi monitorialium venientes áperuerunt, & faxi sunt: scire, & vidisse Illustrissimum Episcopum Masium prædecessorẽ nostrum in loco, territorio mensæ Episcopalis S Martini habuisse, & tenuisse familias Dalmatarũ siue Sclauonum, illosq. armatos, & pro illis etiam molendinũ habuisse: Dalmatas vero pręfatos, nõ nisi vigore priuilegiorũ habere poterat. Nõ igitur verum illos non audiuisse, cùm sciuerint, & viderint illum Dalmatas præfatos & alios ha-

134 buisse. ergo falsi. non debet igitur falsitas veritati præiudicium facere, neque iniquitas præualere: vt idem Innocentius Tertius, *d. cap. quoniam contra* 11. *in princip. de probation.* loquitur.

135 Et si falsitatis suspitione minime testes carent, qui super meram negatiuam deponunt. *Farinacc. dicta quæst.* 65. *num.* 207. quanto magis istis falsitas imbibita videtur, qui negatiuã simplicem deponentes, postmodum contra negatiuam ip-

136 sam deposuere? Videant nunc, ad quos hoc spectat, quanta fides sit his adibenda testibus. vt Callistratus ex Diuo Adriano *in l.* 3. §. *ideoque diuus Adrianus, ff. de testibus*. respondit; *Qui* „ *iudicat* (dicens) *magis scire potest, quanta fides* „ *adhibenda sit testibus*.

137 Attenta præsertim eorum qualitate. cùm sint viles, & quibus imperari potuit, imperatumque fuit. vt de testium qualitate dictus Callistratus *eadem l.* 3. *eodemque* §. *ideoque diuus*. docet. & Innocentius Tertius in *cap. licet ex quadam* 47. *de testibus*.

Tum

138 Tum demum, quod examinati fuere parte non citata. Nihil proinde probant. *cap. 2. de testib.*

139 Magis ergo duorum testium standũ dicto erit affirmatiuam deponentium, quam mille (si mille, illi essent) negantium, secundum *Gloss.* communiter receptam in *l. diem proferre 32. §. si plures arbitri verbo consenserunt circa med. ff. de recept. arbitris.* & sequitur pluribus *Farinac.* alios referens *dicta quaest. 65. num.* 200. Nec praetereundum, quòd contra sanctae Mariae Ecclesiam deposuere; quan-
140 do aliàs: Summa est ratio, quae pro religione facit. vt Papinianus summus ille in *l. sunt personę 43. in fin. ff. de religios. & sumptibus funer.* loquitur.

141 At sentient ipsi quanta vindicta Marianam iniuriam prosequatur omnipotens Deus. vt de
142 Constantino Copronimo Imperatore, infensissimo sanctae Mariae Virginis hoste, die 14. Septembris anno Domini 775. in Kalendario S. Mariae Virginis, refert Pater *Antonius de Balinghem* è Societate Iesu. quòd graui plaga in cruribus percussus, ardentissima febre correptus interierit, dicens: *Se viuum inextinguibili igni traditum prop-*
143 *ter Mariam*. eiusque mortui cadauer exhuma-
144 tum, & crematum fuerit. Videant ergo ipsi, quòd Deus non irridetur, vt Apostolus loquitur Paulus ad *Galatas* 6. 7.

145 Agant igitur poenitentiam ab hac nequitia eorum. iuxta Principis Apostolorum consilium ad Simonem illum magum *actuum* 8. 22.

Atque ita ex his, meliori non abiecto iudicio respondendum censuimus nostrae Ecclesiae sanctae Mariae iura tuentes.

Carolus Maranta I. V. D. Episc. Iuuenacē.

F I N I S.

RERVM, VERBORVMQVE OMNIVM,

Quæ hoc Opuſculo continentur.

Accuratus Syllabacus

ELENCVS.

ACTIO.

CTIO nulla datur, vt proſis, datur tamen ne noceas. num.50. in Apolog. fol.26.

ADAGIVM.

Adagium. Leonina Societas expenditur. num. 117. reſponſio prima, fol. 186.

Adagium. ſuo Marte aliquid facere. expenditur. num. 64. reſponſ. ſecunda, fol. 219.

Adagium. vitio alterius ſapere. Elucidatur ex Plinio Iuniore, num. 254. in Apolog. fol. 84.

Adagium, & paræmia. Terram Cœlo miſcere. per-

a pen-

AFFIDARE, AFFIDATVS.

Affi-

ARGVMENTVM.

ARISTOTELES.

ASSERENS.

AVARITIA.

BALIVA.

BALTHASSAR.

BONA.

BONIFACIVS.

CAMILLVS.

CAPITVLA.

CARDINALIS.

S. CAROLVS.

CASVS.

CAVSA.

CAVTIO.

CIVITAS.

CHARITAS.

CHRISTVS.

CHRI-

CHRISTIANVS.

CLERICVS.

COM-

CONSTITVTIO.

CONSVETVDO.

CREDERE.

DECIMA.

&

DELEGATVS.

DESIPERE.

DEVS.

DICTIO

DIES FESTVS.

DOCTOR.

DONANS.

DONATIO.

DOS.

EPVLO.

ERROR.

EXCOMMVNICARE.

EXCOMMVNICATIO.

FABRICA

FACTVM:

FACVLTAS:

Etiam

HABERE.

HAERES.

HAERESIS.

HIERONYMVS.

HOMO.

HORRENDVM.

INIV-

INIVSTVM.

INIQVVM.

IMMVNITAS.

INVENTARIVM.

IOANNES.

INSOMNIA.

IVDEX.

IVLIVS.

Iulius

Lega-

LEGATVM.

LEX.

Priu-

LIBERTAS.

LIBRI.

Locus

LOQVI.

MAIOR.

MALE.

MANVTENERI.

MAR-

MARCELLVS.

S. MARIA.

MARITVS.

MARTYRES.

MATRIMONIVM.

MENDACIVM.

MINOR.

MISSVS.

MODERARI.

Nega-

NEMO.

NON.

NOTARIVS.

in

OMNE.

OPINIO.

ORATIO.

ORDINARIUS.

PERSONA.

PERTINACIA.

PETRVS.

PIA RELICTA.

Homi-

num.

P O P V L V S.

P O S S E S S I O.

Poſ-

POENITENTIA.

PRAEDECESSOR.

PRAETIVM.

PRAEVENTIO.

sunt

PROVERBIVM.

num.

PRVDENTIA.

PVRPVRA.

PYTHAGORAS.

Py-

R E M E D I V M.

R E N V N C I A R E.

R E S P V B L I C A.

R E S.

Res

RESPONSIO.

Re-

REX.

ROGERIVS.

SACERDOS.

SACRA.

SACRA SCRIPTVRA.

SACRILEGIVM, SACRILEGI.

SATHANAS.

SCANDALVM.

SCIENS.

SCIPIO.

SCRIPTVM.

SCRIPTVRA.

SECVRE.

SECVRITAS.

SENTENTIA.

SEPVLTVS, SEPVLCHRVM.

SERVVS.

SIMILIS.

SI QVIS.

SOCIETAS.

TESTES.

TEXTVS.

TITVLVS.

S. THOMAS.

TRIBVNAL.

VESTIS.

VINCENTIVS.

VENDICARE.

VIR.

VIRTVS.

VOLVNTAS.

VVLPES.

FINIS.

7596

